

KARINTHY FRIGYES
HÖKÖM-SZÍNHÁZ

Sajtó alá rendezte
KELLÉR ANDOR

Első kötet

TARTALOM

Holnap reggel
Földnélküly János
A nagy ékszerész
A vándor katona
Lepketánc
Az emberke tragédiája
Lux úr szabadalma
Haditanács Anthropolosban
Két álom
Vérmező
Az eskü

HOLNAP REGGEL

Tragikomédia 3 felvonásban

Előszó az első kiadáshoz

*Amikor elhatároztam, hogy mégis közreadom az alább következő színdarabot, melyet, bár kifejezetten színpadra szántam,¹ sokan még ma is könyvdrámának tartanak - azzal nyugtattam meg magam, hogy majd írok elébe egy terjedelmes dramaturgiai tanulmányt: egy új és lehetséges dramaturgia összefüggő körvonalait rajzolva meg, amihez maga a dráma csak afféle illusztráció lesz, kísérleti anyag, melyen újfajta tételeket pozitív és negatív jelekből bizonyíthatok. Valahogy úgy képzeltem, hogy a huszadik század irodalmának egyre növekvő kereslete s még inkább növekvő kínálata egyre fokozottabban teszi lehetetlenné, hogy egy művel annyit foglalkozhasson az értékelő kritika, amennyi szükséges lenne ahhoz, hogy kiderüljön róla, van-e joga az élethez és mennyire és mennyiben. A huszadik század írója magára marad, s edzenie kell magát, hogy a maga kritikusává legyen e pontban, hacsak nem akar megelégedni azzal a szépen hangzó és kényelmes, de végig nem gondolt frázissal, hogy az élethez való jogot maga az élet adja meg, s hogy tehát egy dráma értékének egyetlen természetes ismérve a siker és tetszés. E tévedésekről is akartam írni és sok másról, amiről gondolkodtam drámám írása közben - felfedezésekről, melyekre írás közben meglepetve bukkantam rá, s melyekből, mondom, érdekes elméletek rendszere következett volna. De mindez hiú és naiv képzelődése csak a művésznek, aki a világot minden pillanatban megállítaná, mint Józsué a hegyen, mondván a világnak: „Az Isten szerelmére, maradjon már vesztig egy kicsit, hogy végre-
valahára egyszer már alaposan lerajzolhassam - ne mindig azok a megbízhatatlan pillanatfelvételek.” A világ azonban nem áll meg, szalad tovább, s felkavart folyama magával ragadja a százszor elkezdett és százszor abbahagyott vázlatok papírszeletekét, amik képet akarnak adni róla. Boldog divatos írók, kik bele tudnak törődni ebbe, kiket kielégít, kiknek örömet okoz, hogy néhány jól megfigyelt vonással ábrázolni tudják a világból, ami ábrázolható: a mozgulatót. Én nem születtem ilyen szerencsés kedéllyel. Kínzó kényszer élt bennem, aggodalmas ösztön, hogy az életnek minden pillanatában az egész életet lássam: megkérdézzem a leeső kőtől, honnan esel, hová és miért? Egyazon mértékkel mérjem a szellőcskét és a vihart. Mindig az Abszolútum kerestem, s tudván, hogy ahhoz erő kell, izmokat feszítve készültem neki a munkának - de mire megvoltak az előkészületek, elillant és megfakult az Ő képe, s ahol az imént a szűz és tiszta, fiatal Igazság meztelen alakja állott modellként a dobogón, hogy papírra vessem - most fogatlan szájjal, sárgán, puffadt hasával vigyorgott rám a vén, tarfejú Kétség. A kusza vonások értelmét mármost ki mondja el, ha én nem, az egyetlen, aki tudja, mit akartam? Ami ebből a hevenyészett darabból kimaradt, az új dráma koncepcióját, azt szerettem volna megírni egy értekezésben - s amit ez értekezésben el nem magyarázhatok, amit csak élő élettel, tragikummal, közvetlenül bizonyíthatok be: azt szerettem volna megírni egy drámában. Most már egyik se lesz meg - de a kísérlet ne múljon el nyomtalanul. Közreadom hát e tragikomédiát úgy, ahogy két hét alatt a világháború nyolcadik hónapjában megírtam. Lehetetlen, hogyha valaki valaha őszintén és hivatottan próbálta megérteni az emberi életet: fel ne tűnt volna néki a világ álomszerűsége - ma inkább, mint valaha. E zűrzavaros álom egyetlen pozitívuma éppen e ráeszmélés az álomra - hogy tudjam, hogy csak álmodtam, s hogy odaküint a való világában, minden másképpen van, mint ahogy hisszük. Már most, hogy odaküinn mi van, az álom hibás okoskodásával úgysem találjuk el soha - az egyetlen dolog, amit tehetünk, hogy kiáltunk egyet, akármint, akármilyen formában, de szívből és indulatból és őszintén, azzal a fájdalmas kiáltással, amit a gonosztól való félelem s a jó utáni vágy sajtol ki szívünkéből - és talán akkor, e hang fizikai erejétől felébredünk nyomasztó ál-*

---

¹ A „Holnap reggel” azóta százötven előadást ért meg.

munkból. Kiáltunk - sírunk, vagy nevéssünk, mindegy -, de szívből sírunk, és szívből nevéssünk - mert ami ezen túl vagy, dogmák és hitvallások, csak mélyebben fúrja be fejünket az álom sötét vizébe. Mozogjunk, induljunk meg a sötétben, tapogatózzunk, akármerre! Mindegy - hátha éppen ebben az irányban van ama vizek felszíne, ahol egyszer majd sokezer év múlva kidugja fejét a mélységben és butaságban és sötétségben és hazugságban fetrengő ember? E titkos jelben, ez öntudatlan szándékkal íródik le minden őszinte szó, ami a helyeset és igazat keresi - s az őszinte szót meg kell menteni az elmúlástól akkor is, ha rekedten s tökéletlenül szakadt fel a torokból.

Néhány jegyzet noteszomból, a H o l n a p r e g g e l írása közben.

Tulajdonképpen mit is akarsz? Nem fogod megfejtetni a problémát, és ezt te jól tudod; nem is akarod. Miért hát ez a szokatlan erőlködés, ez a gesztus, mintha meg tudnád fejteni?

Én csak azt tudom, hogy évek óta zavaros nyugtalanság, homályos dac erjed bennem - a ruhatárban szokott elővenni, elemi erővel, tragédiák után, amiket végignéztem. A színész jól játszott, az író tisztességesen megcsinálta a dolgát. Megvolt a tragikus összeütközés, a hősnek el kellett buknia, ott döglött meg szegény a színpadon, vagy legalábbis biztosított bennünket, hogy egy-két év múlva meg fog halni, menjünk csak nyugodtan haza. Vegyük ehhez a lélek-elemzést, a terheltséget, egész előre elvégzettségét sorsunknak - hát persze, ilyen az élet. Mi bajod, mit akarsz, mi nyugtalanít? Az élet i g a z á n ilyen, te nagyon jól tudod, a szerző csak sűrítette egy kicsit, persze, sematizált. Mi bajod?

Már tudom. Az élet igazán ilyen, de mindezt el lehet mondani regényben, versben, novellában, szóval könyvben: ott ráér az ember kifejtetni, harmóniákat keresni, megadni - ott vigasztalást találok abban, hogy így van, s nem lehet másként, és édes szomorúság, hogy ezt megértem. De az író sürgősen összezsúfolta bennünket egy nagy teremben, gyertek gyorsan, aszongya, minél többen, álljatok körém, mondani akarok valamit. Az ember odafut - tyű, hisz ez rájött valamire! Lássuk csak - ez feltalált valamit, vagy felfedezett valamit, ami jó, ami segít rajtunk, ami kivezet a nagy bajból - ez mindenesetre közölni akar valami megoldást. Másképp mért volna olyan sürgős neki, hogy együtt lásson bennünket? Erre gondolok önkéntelenül, és közben nézem az első, a második felvonást - igen, igen, a hős ilyen meg ilyen bajban van, mint az életben, a regényben, hát bizony ebbe bele kell pusztulni. Jön a harmadik felvonás - na, hát tényleg belepusztul. Igen, igaz, nagyon helyesen mondja az író úr. Csakhogy... Mit is akartam mondani? Már elfelejtettem. És elmegyek a színházból, zavartan, bután, mint akit fejbevertek.

Az életet ábrázolni. Igen, minden művészet legméltóbb célja. De hát ha a színház az egyetlen műfaj, ahol t o v á b b m e h e t ü n k ennél? Nem bánom, inkább ne legyen művészet. Legyen több vagy kevesebb - legyen valami, aminek nincs neve az esztétikában. Tudom már - legyen t u d o m á n y - de k í s é r l e t i tudomány - kísérleti élettan, vagy mit bánom. Az élet törvényét keresem. Hát nem emlékeztek a fizikából, hogy a törvények tisztán és precízen nem ismerhetők fel a természetben - kísérleti alapon, retortában kell előállítani a jelenséget, hogy a törvényt megkapjam. A szabad esés törvénye, a 9,8 gyorsulás nincsen sehol, mert a levegő ellenállása stb... légiűres térben kell ejtenem a tárgyat, hogy a 9,8-at megkapjam. Elvonni a zavaró melléktüneteket, amik minden jelenséget kísérnek a valóságban. A kísérleti élet - ez talán a dráma. Ha az életet úgy viszem a színpadra, ahogy én ismerem, nem kaphatom meg az élet törvényét, csak a tapasztalását. De én a törvényre vagyok kíváncsi - nem arra, mi az ember, hanem arra, hogy mi l e h e t n e... hogy mi felé é r d e m e s törekedni. Azt az embert akarom látni, akit az értelem és belátás teremtett volna a hatodik napon, ahelyett, akit a

véletlen teremtet. A kísérleti embert, a homunkuluszt akarom látni - vonjuk el az élet zavaró melléktüneteit. Ezek a melléktünetek: szuggeszció és megint szuggeszció, amivel élet, hagyomány, múlt, társadalom, nevelés, természet - egy szóba összefoglalva: amivel az úgynevezett *v é g z e t* szuggerál bennünket.

Miért féltek úgy a *deus ex machinától*? A *deus ex machina* a legüdvösebb, leghelyesebb dolog; a *deus ex machina* a retorta, a lombik, a légüres tér, amiben az *i g a z i* törvényt megkapom. Hazugság, aminek révén a tökéletes igazsághoz jutok. A valóságban minden hazudik.

Három órát kaptam, három drága órát, amikor embereken át, közvetlenül beszélhetek az emberekkel - emberekkel, akik három óráig egész figyelemmel figyelnek rám, s minden, ami hang, fény és szín, engem szolgál, hogy szavamat megértsék. Használjuk fel a ritka alkalmat - ezek többet érdemelnek tőlem, mint amit egy versben, egy képben, egy hangulatban adtam eddig. Osszuk be jól a drága időt. Az első óra elég nekem arra, hogy bemutassam hőszömet, bajaival, szenvedéseivel, természetével, környezetével, végletével együtt. Az első felvonás végén Ember Sándor a színpadi lovagiasság törvényei szerint ki van terítve. Mindent megpróbált - hiába! Összefogott ellene barátság, szerelem, társadalom, s értésére adta, hogy meg kell halnia - az utolsó percben megjelent még a buta sors is, és kihúzatta vele a fekete golyót. Akár vége is lehetne a darabnak, a lovagiasság szabályai szerint - egy sorstragédiát láttunk, az élet sújtó öklét: *véged van, Ember Sándor, halj meg.*

*De van még két órám, emberek, halljátok! - ez a két óra az enyém. Az élet elvégezte dolgát, megölte hőszömet - most jövök én! Ki eddig lábán járt előttünk, botló esztelen lábán, mely mindig gödrök felé visz - hadd fogom meg a kezét, és viszem én. Hátha meg lehetne menteni e szegényt, e boldogtalant, hiszen láttuk, hogy kár érte, hiszen megsirattuk, hiszen még két órám van hátra, jöjj velem, Ember Sándor, kit a végzet kilökött a külső sötétségbe - jöjj hozzám, majd kitalálunk valamit. Akármít, egy felfedezést, egy injekciót, egy *deus ex machinát* - hátha kiderül, hogy nem vagy azonos ama másikkal, akit halálra ítélték - hogy *i g y* van az igazi - hátha lehet még segíteni rajtad? Rajtad és magamon és ezeken itt, akik osztoztak eddig a te sorsodban.*

Más műfajokban elég a *t e h e t s é g* - a drámaírónak a *k a r n i a* kell.

A drámaíró nem vátesz - a jövőt nem *m e g j ó s o l j a*, hanem *e l ő i d é z i*.

Szabad akarat nincs, jól tudom - de van korlátolt akarat, s ez nekem éppen elég. A szél elkapott egy méhrajt, és viszi valahová - ez a társadalom. De a méhek, a raj keretén belül arra másznak, amerre akarnak. Tömegnek nincs akarat - de lehet az egyénnek, s kell is, hogy legyen. Ezért ostobaság, mikor tömegekre alkalmazunk jelzőket, melyek egyénre illenek... *H ű t l e n* Olaszország - *k a l m á r l e l k ű* Anglia - csupa logikai tévedés. Minél nagyobb egy tömeg, annál inkább szervetlen jelenség csak, és annál inkább alkalmazhatók rá a mechanika megmásíthatatlan törvényei. De az egyénre új és megváltoztatható törvényt kell keresni: az élet törvényét. Végzet-tragédiája csak nemzeteknek lehet - egyénnek soha.

Egy mindenkiért - ez a *m i n d e n k i* most, ha jól értettem, a *z u t ó d o k* akiknek egy szebb jövőt kell kiverekednünk, életünk árán is. - No, akkor egy kis baj van a tétel másik felével - azzal, hogy *m i n d e n k i* *e g y é r t*. Az utódaim már bajosan mentik meg az én életemet, haláluk árán. Különbösen furcsa dolog azokkal az utódokkal, akik még nincsenek is. Az orvosi

gyakorlat, mely emberi belátásból származik, olyan esetekben, mikor a terhes anya életét veszélyezteti a szülés, elpusztítja a gyermeket, hogy megmentse az anyát. Hát ez erkölcstelenség volt? Aligha. Az anya majd csak szül új gyermeket - a gyermek nem tud anyát szülni magának.

*Icb schreibe nicht, euch zu gefallen
Ihr sollt was lernen. (G o e t h e.)*

Kétféle művésztípust ismerek - a született t a n í t ó t és a született t a n u l ó t. A tanító néha kevesebbet tud, mint a tanuló - de kezdettől fogva tanít -, a tanuló rengeteget tud, de halálíg tanul. Mindkét típusban vannak géniuszok. Jó író rossz műve úgy származik, hogy a másik munkájában kontárkodott. Különben az új esztétikát a t a n u l ó-típus csinálta meg, ezért irtózunk mindentől, ami m o n d a n í v a l ó, s a mű értékének egyetlen ismervéül azt keres-sük, hogyan tudta megcsinálni azt, amit akart. Holott az is fontos, hogy m i t akart.

Az új esztétika a mű mögött az embert keresi. A tökéletest keressük mindannyian - s nem találván meg a műben, legalább a művészen szeretnők megtalálni. Shakespeare darabjainál persze mindegy, Shakespeare írta-e őket, vagy Bacon.

Tragikomédiát írok, de fordítottat. Eddig a tragikomédia eleje víg volt, a vége szomorú, Próbáljuk egyszer úgy, hogy az eleje legyen szomorú, és a vége víg.

Stílus és gondolat... Forma és lényeg... Anyag és művészet... Írásműben a stílus tökélyét abban látom, hogy nincsen stílus: mondanivaló és kifejezés egy és ugyanaz - vagy legalábbis szét-választhatatlan. „A művészetnek is legfőbb tökélye, ha úgy elbú, hogy észre sem veszik.”

A világ f o r m á j a a mozgás - l é n y e g e a nyugalom.

„Nem azért jöttem, hogy a törvényt eltöröljem, hanem hogy azt betöltssem (megmagyarázzam). Megmondatott a régieknek: szeresd felebarátodat, és gyűlöld ellenségedet. Én pedig azt mondom nektek: szeressétek ellenségeketek...” stb. (Márk evang.) Ebben nincs ellentmondás - a törvényt néha csak úgy lehet helyesen értelmezni, ha megfordítom. Ez csak üdvös, okos ravaszság - és aki az igazságot szereti, az igazságért még hazudni se átall, ha kell. Soha nem tudta az, mit tesz halálosan szeretni az igazságot, aki csak arra törekedett, hogy amit k i m o n d vagy l e í r, igazság legyen. Látjátok: ez a tökéletes stílus, ahogy Ő beszélt.

Igen, a művész csodálkozzék, áhitattal és naivan, mindenben, ami körülveszi. De én a t e r m é k e n y csodálkozást szeretem, amiből új megismerés származik - azt a csodálkozást, amivel Newton csodálkozott először olyasmin, amin ötezer évig senki se csodálkozott - hogy ha eleresztek egy darab buta követ, magától, habozás nélkül, nyílegyenesen megindul egy bizonyos irányban.

Reménytelen gyönyörű küzdelem, hogy minden összefüggjön, s minden összefüggést meg-találják.

Drámának a szerelem csak anyaga lehet, nem témája. Témája a szerelem csak lírai versnek lehet - Romeo versekben elmondja szerelmét, aztán eltűnik Júlia ablaka mögött. Nem értem a modern drámaírókat. Hát igazán azt hiszik, hogy a szerelmet el lehet játszani a színpadon? „Ölelj meg, igen... fojts meg... a szádat... add a szádat! Harapj!” Rettenetes! Milyen ostoba, kínos, feszengő érzés - milyen kellemetlen, milyen lealázó! Milyen rossz! És a legjobb drámaíró sem írhatja másképp - hiszen így van.

Vajon észreveszik-e majd, hogy az egész első felvonás k a r i k a t ú r á j a akar lenni annak, amiről szól! Muzsika, parfüm, kloroform - az élet ostoba és zagyva és nevetséges lidércnyomása. A másodikban ablakot nyitok, és beengedem a szelet. A harmadik egy utópia: hevenyészett elképzelése a homunkulusznak.

Beniczkyt én semmiképpen nem tartom ostoba embernek.

Talán abbahagyom... Nézni fogom a világot, és beleegyezem, hogy a szépirodalom egy fajtája csak a képzőművészetnek - szem, melyben tükröződik a világ, s melyből nem vezet idegszál be a sötét és dolgozó értelembe. Ó, higgyétek el, jó lenne nekem is ringatózni színek és hangok hullámain... ó, higgyétek el, fölemelne engem is, és tudnék dalolni odafönt - daloló és ringató szavakat... Ki verte belém, hogy nekem kell megoldanom csomókat - hogy én vagyok felelős az életért, melyért senki se vállalja a felelősséget?... Írhatnék eposzt a háborúról és a hősookról... ó, de szép munka volna, de boldog lennék... Talán majd egyszer. Bocsássatok meg.

És még sok minden...

Szereplők:

Ember Sándor, mérnök
Lehotay Mária, a mérnök volt felesége
Bella Gábor, zeneszerző
Beniczky gróf
Olson Irjő, finn orvos
Stepan, montőr
Lidérc Jenő, újságíró
Horváth Lenci, elegáns úr, de púpos
Lendvai, idősebb úr
Lendvainé, a felesége, jóval fiatalabb
Hermin, volt vidéki színésznő
Zajcsek kapitány
Békásy főhadnagy
Első jassz
Második jassz
Kisfiú
Néhány kíváncsi

Idő: 1912 körül

Első felvonás

Szín: Előkelő klubhelyiségnek valamelyik kisebb terme, közel a nagyteremhez, ahol hangversenyeket tartanak. Fülledt ízléssel berendezett szoba. Selyemkárpit, faburkolatú mennyezet, délszaki növények, nagy fotelek, asztalkák, közepén ernyős lámpa, a falakon is sok kis lámpa, függönyös ajtók. Jobbra pianinó, függönnyel elzárható fülke. Középen a háttérben nagy tükör. Balra ajtó, mely hosszú és keskeny folyosóra nyílik, ezt a folyosót látni meglehetősen hosszúságban. Jobbra a fülke mellett ajtó.

Függöny felgördülése előtt az orchester valami operából játszik. Talán a Cavalleria Rusticana-ból. Mikor a függöny felmegy, a közepén ég a lámpa, a fülke félhomályban. A jobboldali ajtó nyitva van. Abban a percben, hogy a függöny felment, az orchester elhallgat, és a baloldali függönyös ajtón át hallani belülről a hangversenyerem felől, persze halkabban, ugyanannak az áriának a folytatását, amit az orchester abbahagyott. A zenekar szól egy ideig belülről, aztán tiszta, csengő női hangot is hallani. Hirtelen elhallgat a zene, messziről taps, majd újra halkan muzsikálni kezd a hangversenyerem. A hangverseny majdnem a felvonás végéig tart. Apróbb szünetekkel állandóan aláfesti a dialógust.

Olson, Bella balról jönnek. Bella szép, hatásos, idősebb ember. Ősz haj, de fekete bajusz. Művész-elegancia. Puha mozdulatok. Jellemző, hogy Bellát bácsizzák és magázzák nála nem sokkal fiatalabb emberek is, akiket ő tegez.

Bella. Tessék, itt lehet szivarozni.

Olson szőke, első pillanatra jelentéktelen, udvarias ember, kicsit idegenes akcentus, de tökéletes magyarság. Körülnéz, aztán. Szép berendezés.

Bella. Majd aztán benézhetünk... Most valami szóló következik. *Leülnek.* Hát mit szól a mi muzsikánkhoz?

Olson udvariasan. Igen jó zene. A magyar zenét nagyon sokra becsüljük odafönt.

Bella mulattatva. Milyen kedves, jómodorú ember maga, kedves doktor úr. Nem haragszik, ha úgy beszélek önről, mintha nem volna, jelen?

Olson mosolyogva. Kérem, tessék.

Bella. Egy félórája van szerencsém ismerni. Önök ezt talán nem értik meg odafönt, északon, hogy ez mit jelent nekünk. Mondhatom, valami egészen sajátos, izgalmas és ingerlő érzés ez... amit csak mi magyarok érezhetünk, önök ezt nem értik meg... A franciák, németek és angolok meg már hozzászoktak...

Olson. Mihez?

Bella. Itt van egy felnőtt ember, aki életében először kerül Magyarországra, és néhány óra múlva, hogy idekerült, velem találkozik... egy felnőtt ember, idegen ország polgára magyarul szólít meg, és magyarul beszél velem... Nagy dolog ez.

Olson mosolyogva. Nagyon sokan vagyunk otthon, akik tudunk magyarul. Az egyetemen tanszéke van a magyar nyelvnek.

Bella. Tudom, tudom. Nálunk is tanítanak finnül. Én is tanultam. „Kala elevana uiszkalana uizen alla...” De azért ez más. Valami gyerekes, gimnazista büszkeség ez. Vagy parvenüség.

De el kell árulnom hazámat, hogy megsúgjam önnek... nem hallja senki, hogy hallatlan és főképpen ritka öröm találkozni valakivel, akinek messze északon gyerekkori álmaiban úgy élt Magyarország, Budapest... mint ahogy mi Párizsra, Berlinre gondolunk... Aki megtanult magyarul, hogy a mi költőinket olvashassa, mint ahogy mi megtanultunk franciául, angolul Shakespeare-re gondolva és Racine-ra... Izgató, új dolog ez nekünk. Ugye, így tanult meg magyarul?

Olson mosolyogva. Így. Gondoltam rá, hogy egyszer eljövök.

Bella. Olyan ez... mit mondjak csak... mint mikor egy szegény, de törekvő embert még nála is szegényebb rokona látogatja meg... Látja, ilyen kezdő nagyhatalom vagyunk mi... *Hirtelen.* Mondja, imponálok én magának?

Olson udvariasan. Nem értem...

Bella. Azzal, hogy született magyar vagyok, hogy már hároméves koromban tudtam magyarul...

Olson udvariasan. Mi büszkék vagyunk a magyar rokonságra.

Bella. Nem így gondoltam. *Elszontyolodva.* Nekem Párizsban hallatlanul imponáltak az utcagyerekek, akik franciául beszéltek.

Olson. Kétségkívül érdekes.

Bella vígan. Persze az más, ez rokonság. Maga nekem egy elszegényedett rokonom. Holmi kuzin, akit Etelközben láttam utoljára. Aztán elkerült hazulról... *Kezét nyújtja.* Szervusz, kuzin, nem ismeresz rám? Én voltam az a szakállas kirgiz, akivel egy iromba sátorban aludtál... Nem ismeresz rám? Ezer éve nem láttalak.

Olson mosolyogva. Több, mint ezer éve. *Udvariasan.* De nem i r o m b a... nem úgy mondják! O t r o m b á t akart mondani. Az iromba tarkát jelent magyarul.

Bella meghökkenve néz rá. Mi az? Maga tanít engem magyarul? Na mindegy... Hát mit szólsz a gazdag rokonhoz, kuzin? Hogy tetszik önnek Budapest?

Olson. Nagyon szép város.

Bella megütközve. Ugyan? Szóval meg van elégedve, fiatalember? Hiszen maga úgy beszél, mint egy átutazó fejedelem. Szép, hogy nem teszi hozzá, hogy a magyarok nagyon lovagias nép.

Olson komolyan. Ez igaz is.

Bella. Mondom! Akkor hát... mutathatok megfelelőbbet... Talán a kereskedelem érdekli uraságodat? Vagy a művészet... Mit szól a mi filharmonikusainkhoz?

Olson. Az olasz muzsikát, úgy látszik nagyon kedvelik önök.

Bella. Mondja mindjárt, hogy szeretünk sírva vigadni. Hát... De hát mit szól az asszonyainkhoz?

Olson. Nagyon keveset láthattam eddig.

Bella. Keveset? Hiszen az imént látta Lehotay Máriát. Tegyük fel, hogy ő a legszebb asszony Magyarországon... Tegyük fel, hogy ő képviseli a magyar ideált úgy, amint ott áll a dobogón és énekel... Hiszen a nemzetek patrónusa rendesen asszonyféle... Tegyük fel, hogy ez a szép nő, akit odabent énekelni hallott, egy órával azután, hogy Pestre érkezett, maga Hungária, a mi asszonyunk, akiért életünket és vérünket adjuk... Hát mit szólna ön ez esetben az ízlésünkhöz?

Olson udvariasan. Igazán nagyon csinos nő. Kicsit túlzottan tremolázik.

Bella. Hallja, nagyon hüvös lehet arrafelé maguknál.

Hirtelen erős pergés a terem felől. A jobboldali folyosón sietve, meghökkent arccal közeledik Ember Sándor. Utcai ruhában van. Ebben a pillanatban Olson is megfordul, és szó nélkül az ajtó felé közeledik, úgyhogy mind a ketten egyszerre, ugyanabban a pillanatban érnek a küszöb elé. Most ez történik. Olson is megáll. Ember is megáll. Olson háttal a színnak. Ember ránéz, hirtelen megfordul, és visszasiet a folyosón. Olson nyugodtan megfordul, és visszajön Bellához.

Bella. Mi az? Hiszen ez Sándor volt! Hogy kerül ez ide?

Olson. Nem tudom.

Bella. Maga ismeri?

Olson. Nincs szerencsém. Ki volt az?

Bella. Ember Sándor. Né!... Hát ez itt van? Ember Sándor... a Lehotay Mária volt férje, akiről az imént beszéltünk.

Olson. Ember Sándor a mérnök?

Bella. Mérnök, persze hogy mérnök... Azonkívül mérnök is... Ezt honnan tudja?

Olson. Hiszen ma benne volt az esti lapban! A hadsereg megvette egy nagyjelentőségű találmányát.

Bella. Ugyan, ezt nem is tudtam. De milyen furcsán nézett. Hogy kerül ez ide, ahol a felesége...

Olson. Talán a teremből jön.

Bella. Dehogy, az nem megy oda, ahol a felesége van. Bizalmasan. Nagy botrány volt.

A trianglel megint erősen összeverődik odabenn. Ember újra megjelenik a folyosón. Ugyanaz a játék: Olson megint az ajtó felé tart, találkoznak... Ember még jobban meghökken, megint vissza akar fordulni, de aztán megdörzsöli a szemét, és mégis bejön. Olson udvariasan félreáll. Ember zavartan elneveti magát. Szemét dörzsöli.

Ember. Pardon... Nahát, ez furcsa volt.

Olson. Erre tetszik?

Ember. Ilyen még nem történt velem.

Bella. Sándorkám, szervusz!

Ember. Jó estét, Bella bácsi!

Bella. Olson doktor, finn orvos. Ember Sándor.

Olson. Van szerencsém.

Bella. Tud magyarul.

Ember. Igen... nagyon örülök... de milyen furcsa... hiszen nem is hasonlít hozzám...

Bella. Nem hasonlít hozzád? Hát mért hasonlítana hozzád?

Ember idegesen nevet. Engedelmet kérek, kedves doktor úr... szinte resteltem elmondani, de olyan különös dolog... Az imént is ön volt az, aki szembejött velem?

Olson. Azt hiszem.

Bella. Erre te hirtelen visszafordultál... Mi ütött beléd? Azt hittem, holmi kellemetlen ismeretség...

Ember idegesen nevet. Dehogy... Most látom először a doktor urat. *Homlokát simítja.*

Bella. No, mi az, mi az?

Ember. Egészen buta dolog... Mintha revolverlövést hallottam volna ebből a teremből...

Bella. Mi? Mi?

Ember. Erre idesietek... és itt, ennél az ajtónál szembejön velem... úgy látszik, a doktor úr volt az... én meg azt hittem, hogy eltévesztettem a folyosót, és hogy az ajtó helyett tükörnek akarok nekimenni... Azt hittem, tükör... *Erőltetve nevet.* Meg vagyok én örülve? Hát nem nagyszerű? Komolyan mondom, így volt... Bizony Isten, és majdnem másodszor is visszafordultam. Mikor másodszor hallottam a lövést.

Bella. Miféle lövést? Ne bolondozz!

Ember. Hát nem mondom? Úgy látszik, hallucinálok.

Bella. Na, igazán bolond vagy. *Fürkészve nézi.*

Olson. Ajánlom magamat. Megyek vissza a terembe.

Ember. Nagyon örültem, doktor úr... Nem haragszik, ugye? De csak nem zavarom az urakat?

Olson. Dehogy, éppen menni akartam. *Bellához.* Ajánlom magamat.

Bella. Isten vele, doktorka. Látjuk még, remélem.

Olson. Néhány napig Pesten maradok. Az egyetemen lesz dolgom. *El.*

Bella. Na mi bajod?

Ember. Mi bajom? Semmi. Valami durranást hallottam.

Bella. Egy fortisszimót hallottál... Nem voltál a teremben?

Ember. Milyen teremben? Milyen fortisszimó? Hát itt hangverseny van?

Bella ránéz. Viccelsz velem.

Ember. Nem én.

Bella kicsit durván. Hát mi bajod? Nem tudod, hol vagy?

Ember. Dehogynem. A Hungária szállodában. Fáradt voltam, feljöttem, szobát nyitattam, hogy lefekszem.

Bella kedvetlenül. Ugyan kérlek, hagyd ezeket a dolgokat. Azt csak tudod, hogy itt ma hangverseny van. A plakátokat láttad.

Ember elkomorodik, aztán zavartan. Ja persze... láttam valamit.

Bella nyersen. Hát mit komédiázol?

Ember összerezzen, leül. Halkan mentegetőzve. Nem komédiázom. Hogy gondolja, Bella bácsi?

Bella szelídebben. Azért, mert én csak nem vagyok az az ember, akivel nem lehetsz őszinte. Nem tudsz őszinte lenni, ez a bajod. Mindig komédiázol. Egész embernek kell lenni, fiam. Micsoda dolog!? Fel a fejjel! Micsoda dolog az!

Ember. De hiszen... én...

Bella energikusan, de jóakarattal. Csak őszintén és egyenesen. Emberek vagyunk, Sándor, nem vadállatok. Nem kell szégyellned magad, amiért csak ember vagy te is... Az asszonyt akartad látni... na, hallgass... Micsoda ember az, aki nem meri bevallani... Ha a főpincérnek nem vallod be, azt értem. De nekem? Asszonydolgót nem kell szégyellni.

Ember gyengéden ellenkezve. De nem, Bella bácsi. Ezt nem lehet így, ilyen egyszerűen...

Bella nyersen. Ugyan menj...

Ember. Nézze, kérem, értsen meg... Hát hallgassák meg az embert. Nem akarják meghallgatni az embert. Mindig ez a bajom.

Bella. Gyerekség. Jobban értelek én téged, mint te magadat. Mit kell ezen meghallgatni?

Ember. Csak azt akarom mondani, hogy igazán nem tudtam... vagy nem tudtam biztosan. Egész este csatangoltam az utcákon... sötét utcákban is jártam... mint egy mély bányában...

Bella legyint. Jó, jó, tudom.

Ember gyorsan folytatja. De ez is fontos... és nagyon fáradt voltam, tudja, sokat dolgoztam mostanában. Higgye el, ez is valami. Az Erdélyi Borozóba is benéztem. Aztán egyszerre csak itt voltam, a szálloda előtt, és igaz, a plakátot is láttam, de higgye el, hogy elfelejtettem... nem amiatt jöttem fel... hanem nagyon elfáradtam, és nem tudtam egyszerre csak tovább menni... Gondoltam, hogy lefekszem, és a szobám előtt, a folyosón, egyszerre mintha durranást hallottam volna. De igazán azt hittem...

Bella gúnyosan. Lövést?... Mindenütt lövést hallasz? Mondd el az ideg orvosodnak, az majd nagyon épületes dolgokat magyaráz neked erről...

Ember. Persze, az idegeim nincsenek rendben, azt tudom. De hiszen ez egyszerűen fáradtságtól van. Hát így nem lehet elképzelni? Mondom, hogy sokat dolgoztam az utóbbi időben.
Halványan mosolyog. Hiszen olvashatta, hogy...

Bella észébe jut. Ja igaz, ez a finn mondott valamit. Gratulálok, fiacskám. Hallom, valamit feltaláltál... Mi az?

Ember mohón. Azt hiszem nagyon érdekes dolog. Legalább én azt hiszem.

Bella jóakarattal. Na mondd, mondd.

Ember. Tudja... aviatikával foglalkozom...

Bella mosolyogva. Igen, persze, hallottam.

Ember. Egy újfajta repülőgépről van szó... tudja?

Bella. Na ne mondd... repülőgépet találtál föl?

Ember. De igazán nem untatom vele, Bella bácsi, ha beszélek róla?

Bella. Dehogy, dehogy, fiacskám. Inkább nagyon érdekes dolog ez. Magad se tudod, milyen érdekes. Csak beszélj.

Ember. Majd meglátja... nem is olyan jelentéktelen.

Bella. No.

Ember mosolyog. Csak mert tudom, hogy Bella bácsi nem sokra tartja ezeket a... ezeket a technikai vívmányokat, mint ahogy mondani szokta.

Bella. Engem az ember érdekel, fiacskám, elsősorban, és nem az, amit az ember csinál.

Ember tűnődve. Én meg mindig - engem meg mindig az hajtott, hogy a mű, a munka több, mint az ember...

Bella. A mű mögött ott van az ember. A mű csak álarc.

Ember tűnődve. Hát... olyan nyomorult és csúnya az ember arca, hogy mindig álarcot csinál?

Bella. Van a dologban valami. A tökéletes ember, a tökéletes testű ember nem is alkot semmit, nincs rá szüksége. Inkább rombol és megsemmisít.

Ember mohón. Hiszen akkor... Tudja-e, Bella bácsi, hogy amit én csináltam, az is arra való, hogy romboljon és megsemmisítsen...

Bella kicsit gúnyosan. Ugyan?

Ember. Nem olvasta... Ja persze, nem olvasta! A találmányomat megveszi a hadsereg, ha igaz.

Bella nem érti. Hiszen valami repülőgépről volt szó.

Ember. Hadi-repülőgép. Az ötlet maga nem új... De találtam egy szerencsés fordulatot. El tud képzelni olyan golyót, Bella bácsi, ami elől nem lehet kitérni?

Bella mulattatva. Ami befordul az ember után az utcasarkon, mi?

Ember élénken. Úgy van, befordul az utcasarkon.

Bella. Hát ez finom egy golyó.

Ember. Hiszen most már lehet beszélni a dologról. A villamos hullámokról hallott valamit, ugye?

Bella. Édes fiacskám, csak lehetőleg a lényegét, minden műszaki magyarázat nélkül.

Ember. Hát jó, a lényegét. Képzelden el egy repülőgépet, amiben nem ül senki.

Bella. A mű... és nincs mögötte ember. Értem.

Ember egyre élénkebben. Odakint fokozódó zene, ő is emeli a hangját. A gép megindul... ott, ahol állt, néhány mérnök maradt csak, ezek a villamos hullámokat igazgatják... Alulról, a földről kormányozzák a gépet... villamos hullámokkal... Figyel, Bella bácsi?

Bella hirtelen összeráncolja a szemét, más, komoly hangon. Figyelek, nagyon érdekes.

Ember ragyogó szemmel. Ugye, érdekes?

Bella jelentősen. Csak folytasd, nem is hiszed, milyen érdekes.

Ember. Ugye? A gép emelkedik, száll az ellenség felé... Azok látják... szabályos ívekben közeledik... Közeledik, utánuk megy, megfordul.

Bella. Az utcasarkon.

Ember. Igen... magától. Odafelé tart, ahol a legtöbben vannak. Ránéz. Üldözi őket... fut utánuk... mint egy légtorpedó...

Bella. Csak beszélj, beszélj, figyelek.

Ember feláll. Hirtelen meginog, süllyedni kezd... zuhan...

Bella egyre jelentősebben nézi. Aha...

Ember. A gép kattogva ereszkedik... egy robbanás...

Bella kényelmesen leül, bólint, mint aki hirtelen megértett mindent, cigarettát vesz elő, és körülményesen meggyújtja. Most már szórakozottan figyel. Puff!

Ember bizonytalanabban, erőltetett lelkesedéssel. És ott fekszenek, gép és emberek... mint egyetlen bomba...

Bella kényelmesen hintázik a széken. Bombuska. Egy kis bombom. Selyempapírba.

Ember egészen bizonytalanul. A gép, amiben nem ül senki... A gép-alakú gránát utánuk ment, és megsemmisítette őket... Elpusztult maga is a tetemek fölött...

Bella szórakozottan. A tetemek fölött..

Ember elhülve. A tetemek fölött...

Bella hintázik. A tetemek fölött ott áll Ember Sándor hadimérnök, egyik kezét mellényében tartja, másik kezét kinyújtva kiáltja: „Ide nézz, Mária - ide nézz... há-há-há-háromszáz embernek kampec! Egy csapásra! Ezt én csináltam! Hu-hu! Látod, milyen vad vagyok!” feláll.

Ember megmerevedett ott, ahol áll.

Hosszú szünet. Bella begombolja a kabátját és füttyörész. Belülről halkan, pizzicato, csiklandozó zene, az Álarcosbál kórusa III. felvonásából.

Bella a terem felé int a fejével. Hallod?

Ember nem felel.

Bella. Hallod? Füttyüli a melódiát. Hogy röhög Ember hallgat. Röhög a muzsika. Na, hallod, nem hagynám magam kiröhögni egy hegedűtől.

Szünet.

Bella. Nna, beszéljünk másról.

Ember nyel. Ne-ne-ne - beszéljünk csak erről, Bella bácsi. Szóval, maga azt állítja, hogy én öneki... ömiatta...

Bella. Mit akarsz? Bánom is én. Hagyjatok engem békén. Mi bajom nekem folyton a ti asszonyi bajotokkal? Hiszen, úgy látom, nem szereted, ha szóba hozom.

Ember keményen. Itt nem asszonyról volt szó, hanem a munkámról. Én arról beszéltem.

Bella. Hát aztán? Ha jól emlékszem, esztétikai kérdésekről vitatkoztunk. A műről meg az emberről, vagy mi a csuda. Én azt mondtam, a mű mögött az ember, te meg vitatkoztál, hogy nem... Én meg felhasználtam egy példát, hogy a tételemet igazoljam.

Ember. Miféle tételt?

Bella ártatlanul. Hát amit vitattunk. Hogy a mű mögött mindig ott van az ember... minden bajával... pechjével... nyavalyájával... Minden félelmével...

Ember hebeg. Mért épp félelelem?

Bella. Meg egyebekkel. Az ember mutatni akar valamit. Ide nézzetek, ilyen vagyok. Gépeket csinállok. Nézzetek, milyen erős vagyok. Fenét vagyok, csak a gép erős. Össze is tör mindnyájatokat. A nagy eposzokat, hallatlan hősookról, mindig vakok írták és bénák. A hősoek nem írnak eposzt, édes fiam. A hősoek...

Ember. Hát mit csinálnak?

Bella. Meghalnak. *Nyomatékkal.* Aztán jön a béna és a nyavalyás, és megírja a halhatatlan eposzt. Meg is él belőle... olyik örök időkre... csak a betegek élnek örökké... az egészségesek mind meghalnak.

Ember ránéz, nem felel.

Bella vállát veregeti. Ne félj semmit, pajtás. Mi mind a ketten betegek vagyunk, te meg én... jó öreg, beteg nyavalyatörősek... Mi nem halunk meg egyhamar.

Ember hallgat.

Bella tréfásan. Hát mi bajod vele? Nem jobb így nekünk? Én nem fogok belehalni, hogy a szerelmem a hőst szereti és nem engem... te meg, te meg nem ülsz fel arra a mérges masinára, ami annyi embert öldös össze, miközben felrobban... Megtört szívvel élünk tovább, a hős pedig kitöri a nyakát, hogy a szeretőm kesztyűjét kihozza a szakadékból... Aztán felül a te masinádra, és még egyszer kitöri a nyakát. Mi pedig lent ülünk, és megtört szívünk csak úgy vigyorog a kéjtől, hogy ezen búsulhat.

Ember hallgat.

Bella tréfásan. Hát mit szontyolodsz el? Csak nem komolyan? Ezek olyan beszédecskék.

Ember idegen hangon. Én nem voltam gyáva.

Bella meghökken. No, mi az?

Ember ugyanazon a hangon, hangosabban. Én nem voltam gyáva. Ő engem megsértett. Én nem bántottam, és nem álltam ki vele, mert megértettem az asszonyt. Azt az embert lehet szeretni.

Bella kedvetlenül. Ugyan... hisz nem erről van szó.

Ember egyre hangosabban. Én megmondtam neki, hogy várjanak. Adjanak nekem alkalmat. Ezeket a dolgokat nem lehet egyszerre elintézni. Ő nem értett meg engem, mikor gonosz volt hozzám, de én megértettem őt, és megbocsátottam neki. Ez nem gyávaság.

Bella kényelmetlenül. De hiszen ez... Én nem tudom, miről beszélsz, fiacskám.

Ember legyint. Tudja, hogy miről beszélek, mert maga is arról beszél. Ki a színekkel. Lássuk csak, hogy történt. A feleségem nem mondta, hogy a grófot szereti.

Bella kényelmetlenül. De drága barátom. Csak nem mondod most el a történetet... mintha egy dráma első felvonásában volnánk, ahol szükség van az előzményekre.

Ember folytatja. ...nem mondta, hogy a grófot szereti. Az összetűzés oka nem volt féltékenység.

Bella halkán, más hangon. Nem erről van szó. Mért nem álltál ki vele?

Ember szünet után. Mert szégyelltem magam.

Bella kétségbeesetten. Hm - hát akkor mért ment el az asszony?

Ember. Mert tisztának akart látni és erősnek.

Bella jószággal. Hát te azt hiszed... hogy visszajönne... ha...

Ember. Én megmondtam neki. Nem bántok senkit, mert tisztelek minden gondolatot és érzést, még ha nem velem tart, akkor is. De tiszta játékot kértem. Megmondtam neki: várok türelemmel, mert úgy érezte, hogy most nem tud szeretni... Addig nincs okom beleavatkozni az életébe, ha biztosít engem, hogy ez az élete tiszta lesz - míg válaszolni tud nekem.

Bella hirtelen. Ha biztosít...

Ember. Megmondtam: Azzal az emberrel addig nem találkozik, míg ez a próbaidő tart, és nem látják egymást sem privátim, sem nyilvánosan.

Bella. És... ezt megígérte?

Ember. Meg.

Bella. Úgy.

Ember. Ehhez lehet valamit hozzátenni?

Bella szórakozottan. Nem, nem.

Ember. Nem hiszi el, hogy így volt?

Bella szomorú mosollyal, melegen. Édes fiam, ha elhinnéd, hogy egész szívvel vagyok hozzád. Te kedves, bolond fiú.

Ember izgatottan. Miért? Gyerekes dolgokat beszéltem? Mik ezek? Nem értem.

Bella. Az az asszony nem szeret téged, fiam, ennyi az egész. Próbaidő! Micsoda gonosz, embertelen gondolat! Nem kell annak próbaidő. *N e m s z e r e t a z m i n k e t, é d e s l e l k e m.*

Ember. Minket!

Bella. Minket, édes fiam. Téged meg engem. Nem kellünk mi annak. Tudod, mi kell neki? A gróf.

Ember lázadozva. Örültség! Lidércnyomás! Ha nem volna a világon... Miért inkább...

Bella. Mert az más fajta... Az igazi fajta... nem mi ketten... Ez így van beosztva... Mi szeretjük őt, ugye? - Ő pedig szeretni akar, és nem azt, hogy őt szeressék... Nekem elégtétel és megnyugvás, hogy ezt így belátom, de téged sajnálak, mert te bele fogsz pusztulni ebbe.

Ember. Belepusztulni!

Bella. Hallgass... *Csendesen.* Hiszen látja mindenki, hogy kódorogsz az utcán és keresed. Nem kellene ezt.

Ember. Más fajta! Igazi fajta! Csupa gonosz lidércnyomás... Csupa holdkórosság... Melyik az igazi fajta? Amelyik akarni tud, az az igazi fajta! Mit tudja ő ezt? Én dolgozom...

Bella. Dolgozol, hogy felejts.

Ember. Hát jó, dolgozom, hogy felejtsek. És mondjuk, hát dolgozom, hogy visszakapjam őt. Hát aztán? Jó, tegyük fel, hogy őérte csináltam ezt a gépet... Ebben nincs erő? Ebben nincs fajta? Nekem is kell levegő! Amit beszíjak... És ha ő nekem a levegő, amit beszívok - hát akkor ő kell nekem. Mi van ebben?

Bella csendesen De neki nem kell a te levegőd.

Ember. Nem kell a levegőm... Hiszen szeretett...

Bella ugyanúgy. De nem azért, hogy élj. Azért szeretett, mert azt hitte, meg tudnál halni érte.

Ember hebeg. Mert azt hitte... No ez már...

Bella. Hát nézzük csak. A gróf félelmetes céllövő. Az asszonyod elment, mert nem álltál ki vele. Elhagyott, mert nem tudtál meghalni érte. Ez ilyen egyszerű.

Ember nyel. De hát akkor... Hiszen a gróf te...

Bella. A r r ó l biztosan tudja, hogy férfi... És tudja, hogy nem fél a haláltól. Nincs szüksége bizonyítékra... Érti a szemérről, a szagáról. Neked akkor hinne csak, ha bizonyítanál... ha beleülnél abba a masinába, amelyik ölni tud.

Ember levegő után kap. Ostobaság... Örültség... Lidércnyomás... *Nagyot lélegzik.* Ilyen örült nem lehet.

Bella. Örült!? Miért? Hát várjunk csak. Hunyd be a szemed és mondd... Tudsz élni nélküle...

Ember nem felel.

Bella. Na lám - és meghalni mégse akarsz. Hát hiszen akkor... De édes fiam... Hiszen akkor ennek az asszonynak igaza van.

Ember nyel. De hiszen... ha nem élek...

Bella félig tréfásan. Sohase olvastál még olyan asszonyokról, akik holttetemetek szerettek? *Suttogva.* Akik ölükbe vették a levágott János fejét...

Ember végigsimítja a homlokát. *Suttog.* Nem - nem... Micsoda émelygős dolog... Pfuj.

Bella sötéten. Pfuj? Én még olyan férfiakra is hallottam, akik meg tudták érteni az ilyen asszonyt.

Ember borzadva néz rá, nem tud felelni.

Bella maga elé néz. Akiknek emberfölötti gyönyör állította meg a szívét... mikor fehéren a fülükbe súgta... tiéd lesz, amit akarsz, ha meg tudsz halni érte.

Ember kiáltva. Maga is... hiszen maga is?

Bella ránéz. Én nem szoktam meghalni.

Ember fejéhez kap. Nem... nem... Micsoda émelygés... ez az ostoba zene...

Bella. Csendesen... jönnek erre... úgy látszik, szünet van...

Ember. Igen... és ez a hőség... Maga kísérletezik velem. *A fülke felé visszahúzódik.*

Kintről csevegés, zaj, léptek. Jönnek Horváth Lenci, a púpos, Lendvai és Lendvainé.

Lendvai. Na, hisz itt leülhetünk. Ki van itt?

Bella. Szervusz, öregem!

Lendvai. Á, a mester! Szervusz mester!

Lendvainé. Elbújt a műve elől!

Bella mosolyog. Sajnos, az én műveim elől nehéz elbújni. Nagyon szeretik az én műveim a fortisszimókat.

Lendvainé. De Lehotay Máriát meghallgatta?

Bella. Bent voltam.

Lendvainé. Nem hittem volna magamról, hogy így odaleszek.

Bella mosolyogva. Tudtam, hogy meglepetés lesz, ha fellép... Én öt éve ismerem ezt a hangot.

Lendvainé. Bánom is én a hangját! Nem arról beszélek.

Bella. Hanem?

Lendvainé. Hallatlan, hogy milyen szép!

Bella. Ja, persze. Szóval a nők is.

Lendvainé. Mit nők! Én azt nem értem, hogy maguk nem örülnek meg mindnyájan? Hogy itt ülnek, álldogálnak, szivaroznak... és nem futkosnak körül a teremben... és nem fekszenek hason a pódium előtt. Hát tudják maguk, milyen szép ez a nő?

Bella. No... egy kettő közülünk sejtí.

Lendvai. Különösen egy. *Bellához.* Láttad? Itt van a...

Bella meglöki. Pszt...

Lendvai a fülke felé néz, meglátja Embert. Csodálkozva. Nini, a mérnök úr. *Odamegy.* Hogy van, mérnök úr?

Ember. Köszönöm.

Lendvai visszamegy a csoporthoz.

Ember marad a fülkében.

Lendvai halkán Bellához. Hát ez itt van?

Bella mozdulatlan.

Lendvai. No, hallod. Ehhez kell valami. Mindenki tudja az esetet, és ez idejön, pedig tudhatná, hogy találkozik vele is, meg a...

Lendvainé. Mint egy kis kutya. Megütik, és fut a gazdája után.

Horváth meggyőződéssel. Pfuj.

Bella Lendvainéhez. Hiszen az imént mondta, hogy meg tudná érteni, ha megbolondulnánk.

Lendvainé. Az asszonytól. - De mikor itt van a másik.

Ember köhög, hirtelen feláll, és elmegy a csoport előtt az ajtó felé. Mikor elmegy mellettük, olyan hirtelen hallgatnak el, hogy zavarba jön. Hogy ezt a zavart palástolja, elfogulatlan akar lenni, és Horváthhoz fordul. Alászolgája, Horváth úr. Révetegen nyújtja a kezét.

Horváth mereven, mozdulatlanul. Alászolgája.

Ember elpirul, nem tud elmenni. Hát... hogy van?

Horváth mereven. Köszönöm, jól.

Ember kínosan mosolyog. Bent volt a hangversenyteremben?

Horváth ugyanúgy. Bent.

Ember köhög. Hja bizony... Az ajtó felé megy, rettenetes zavarában elmenni se tud, az ajtó közelében zsebeiben kezd kotorászni, mintha eszébe jutott volna valami, kiveszi a noteszét. Lapozgatni kezd benne, az ajtó mellett leül egy székre, azok hagyják.

Bella halkán Horváthhoz. Na, így azért nem kell.

Horváth hangosan. Én csak az egész embereket veszem emberszámba.

Bella másfelé akarja terelni a szót. Hja, igen... de az az eset, azzal a szegény Kováccsal... elvégre nem ismerhetjük az indító okokat...

Lendvai harciasan kiabál. Nincsenek indító okok... Az csak olyan nyavalygás, amiért egy fiatalember nem megy el... a harcba... hogy neki okai vannak, aszongya... Horváth úrnak

teljesen igaza van... egész emberek vannak és félemberek... Fiatalembernek vére legyen. Fiatalember ne gondolkodjék, érdemes-e, nem-e, ha ott a helyzet... hanem ugorjék bele, még ha ott gebed meg, akkor is. Így képzelek én egy fiatalembert.

Bella másra akarja terelni a szót. Hát aztán elmegyünk valahová?

Lendvainé. Nézzünk fel a mesterhez, gyerekek... Teázzunk, és a mester zongorázik nekünk.

Bella. Ugyan, nem volt elég a muzsikából?

Lendvainé. Tudjátok, hogy a mesternek hangja is van?

Lendvai. Ezt nem tudtam.

Bella. Nekem hangom?

Lendvainé a terem felé int. Hallja?

Bella füttyülve kíséri a melódiát.

Lendvainé. Na bátran...

Bella a pianínóhoz megy, de előbb lecsavarja a villanyt, csak a zongoralámpa ég. Ember marad az ajtó mellett, lapozgat, aztán leejti a noteszt, hallgat, előredől.

Bella énekelve kíséri a teremből ide hallatszó zenét.

Ó Lolla, az arcod olyan, mint a lilium...
Mint ért cseresznye, oly piros az ajkad...
Megérni azt, hogy értem csókra nyíljon...
Egyéb gyönyört az élet már nem adhat...
A portád alja vérrel van befestve...
Mit bánom én, ha elfoly is a vérem...
Ki érted hal meg, feljut a mennybe...
Tenélküled pedig...
Pokoli kín az élet.
Ó-ó-ó-ó-ó...

Csöngetnek.

Lendvainé. Nem mondom, hogy van hangja? De most szaladjunk be, ezt a számot szeretném hallani.

Bella feláll, az ajtóig kíséri őket.

Lendvai. Nem jössz be?

Bella. Mindjárt.

Mind el, kivéve Bellát és Embert, Bella felcsavarja a villanyt, Ember ott ül a széken, maga elé néz, a notesz előtte fekszik a földön.

Bella. No, mi az, öreg?

Ember. Milyen nagy dolog a muzsika.

Bella. Köszönöm.

Ember maga elé néz. Nem a maga hangjáról beszélek, nem is arról a dalról... A szóitalan zene... A hangok egymásután...

Bella. Mi bajod velük?

Ember ugyanúgy. Milyen régen éreztem ezt. A hangok rettenetes erőfeszítését... A testetlen zenét... aminek nincsenek szavai, hangok... hogy dörömböl és jajgat a zongorában... hogy megértesse magát egy idegen világ nyelvén... de mi nem értjük... az álmodó ágya mellett beszélnek, és álmában hallja a szót... odakinn, a térben kiabál valaki... ébredj! Kiabálja, értsd meg, amit beszélek... és mi görcsösen erőlködünk, hogy megértsük, mit mond nekünk.

Bella. A laikusok érzik ezt a zenéről. A hozzáértőnek pusztá matematika a zene.

Ember ugyanúgy. Mintha értenék már néhány szót.

Bella. Énekeltem.

Ember. Nem azt, amit énekelt. A pusztá hangot. Egy nap talán megérti az ember... Mondja, egy nap, ugye, történik az emberrel valami?

Bella. Na, Isten áldjon, fiacskám, benézek... Aztán jobb, ha hazamész... Nézz fel hozzám a napokban. Nem jössz most?

Ember ugyanúgy. Még maradok egy kicsit. Aztán felmegyek a szobámba. Isten vele, Bella bácsi.

Bella. Isten áldjon, lelkem. *Nézi, aztán vállat von és el.*

Ember lassan feláll, úgy néz körül, mintha nem nagyon tudná, hol van. Átmegy a színen a fülke felé. A pianínón megüt egy hangot, a tükör előtt megáll, háttal a nézőnek, és nézi magát.

Mária balról jön, sietve és lábujjhegyen. Futtában néz körül, nem látja meg Embert, az se őt. A fülkébe húzódik, közben véletlenül leejti kesztyűjét. Igen szép nő.

Ember lassan, mint az alvajáró, megy az ajtó felé, a másik irányban. Az ajtón keresztül jön Olson. A kesztyű előtt találkoznak. Olson egyenesen a kesztyű felé tart, és felemeli abban a pillanatban, amikor Ember, is észrevette.

Olson. Pardon.

Ember. Pardon, mi az?

Olson. Semmi. Nem az enyém.

Ember. Szabad? Kiveszi a kesztyűt Olson kezéből, és arcához emeli.

Olson. Biztosan az a hölgy, aki az imént itt volt. Majd elviszem.

Ember izgatottan. Nem... ennek a parfümjé... *Körülnéz, a fülke felé tart.*

Mária zavartan előrejön.

Ember. Mária... elvesztette a kesztyűjét.

Mária. Maga az. Ember?

Ember. Én vagyok az.

Mária hajához nyúl. Nem tudtam, hogy itt van.

Ember. Véletlenül kerültem ide.

Mária. A hajamat akartam megigazítani... *Az ajtó felé megy.*

Ember. Mária... kérem, várjon egy kicsit... *Olsonra néz.*

Olson. Pardon, zavarok?

Ember. Szeretnék egy szót váltani önmagával.

Olson habozva. Bocsánat. Lassan kimegy.

Mária. Ki ez az ember?

Ember. Fogalmam sincs róla. De különös fráter lehet - mintha akarna tőlem valamit. Folyton belém botlik. Mária a haját igazítja.

Mária. Hogy van, Ember?

Ember. Nem tudtam, hogy hangverseny van.

Mária. Igen, én is közreműködtem... Bella bácsi beugratott... Na, megyek is, vár az autóm - nem haragszik, ugye? Isten vele! Kezét nyújtja.

Ember egész testében remeg. Erőltetett elfogulatlansággal. Pardon, nem beszélhetnék magával egy szót?

Mária összehúzza a szemét. Nincs semmi mondanivalóm, barátom.

Ember. Én elhatároztam...

Mária türelmetlenül néz maga elé.

Ember. Elhatároztam, hogy megkérdezek valamit. Halványan elmosolyodik.

Mária vállat von, nyugtalanul néz az ajtó felé.

Ember lesütött szemmel. Ne féljen, nem beszélek arról... hogy gondolkodott-e már arról... Elfordítja az arcát.

Mária kemény szelídséggel. Nézze, Ember, mi szükség erre? Megmondtam magának okosan és nyugodtan, hogy történt bennem ez a dolog... minek gyötörjük egymást?

Ember. Mária... nyugodtan mondja meg nekem, de nem okosan... Maga ismer engem, és nagyon jól tudja, hogy ha m e g é r t e k valamit, ha b e l á t o k valamit, nincs az a gonoszság és gyötrelem, amit ne boldog megadással fogadnék, cserébe a bizonytalanságért. A megismerés engem mindenért kárpótol. Ha golyót lőttek belém: többet ér nekem b i z t o s a n tudni, hogy szíven talált, mint elájulni, és nem tudni, talált-e valóban.

Mária kedvetlenül. Én világosan beszéltem.

Ember hogy a nő nem ment el mindjárt, folyékonyabban. Jó, ne kezdjük előlről. Világosan mondott el sötét és rejtelmes, megfoghatatlan dolgokat. Azt mondta, hogy egy pillanatban megszakadt magában valami... velem szemben... Ugye, ezt mondta? És azóta nem tud... Hát van ennek értelme?

Mária. Látja, hogy van.

Ember. Az indulat nem spárga, hogy megszakadjon... Anatómus maga vagy isten, hogy olyan biztosan tudja, mi történt magával... Maga nem hallgatott engem végig.

Mária. Mit ér az nekem? Mire való az?

Ember. Értsen meg, Mária. Ha b i z t o s a n tudom, hogy nem szeret, elhinné, hogy olyan nyomorult és ostoba volnék, hogy beszélnek magával, bizonyítgatnék, verekednék magával... de maga soha nem mondta, hogy nem szeret...

Mária. Ezt mondtam, ezzel váltunk el, és ezt mondom most.

Ember. Vigyázzon, Mária! Maga nem ezt mondta nekem, és most se ezt mondja... Ha maga azt mondja nekem - barátom, rájöttem, hogy nem szeretem, nem is szerettem soha -, rájöttem, hogy tévedtem - nem szeretem magát, nem tudom, hogy miért nem szeretem, csak nem

szeretem... akkor... akkor, ugye meghajolok - elmegyek és nem lát többé... De maga nem ezt mondta... Maga okokat hozott fel, körülményeket, amik megváltoztatták... holott a z t - azt nem lehet megváltoztatni... Maga azt mondta: Szeretett: d e a szerelme megszűnt, mert úgy látta, hogy nem tudom úgy szeretni, mint ahogy magát kellene.

Mária. Úgy is volt.

Ember hevesen. Ez nem igaz, ezek szavak. Hiszen, ha így volna... akkor visszatérne a szerelme... ha meggyőződne róla... hogy nincs igaza.

Mária húzódnak. Nem győződhettek meg róla... bármit tesz, nem felejtettem el, hogy akkor...

Ember. Nem azt mondom, hogy teszek valamit. De ha meggyőzőm, hogy akkor nem volt igaz... értse meg, a k k o r...

Mária kedvetlenül. Hogy győzhetne meg? A tényeket nem lehet magyarázni...

Ember keserű diadallal. Látja, kitér! Látja, nem tud válaszolni. Mondja hát, merje kimondani nyíltan... hogy nem a k k o r szűnt meg a szerelme... hanem, hogy meg se volt...

Mária ugyanúgy. Nézze, Ember, maga jobban tud beszélni, mint én. Szavakkal nem győzhetem meg. De én biztos vagyok abban, amit megérzek.

Ember. Értse meg, Mária... könyörgöm, értse meg és higgye el... hogy nem szerelmet kérek én... és nem akarom, hogy szeressen... De azt akarom, hogy őszintén és nyíltan mondja, hogy nem szeret... azt akarom, hogy t u d j a, hogy nem szeretett engem soha. *Szenvedéllyel.* Ért engem? Meg akarom győzni arról, hogy maga nem szeretett engem soha.

Mária kesztyűjét gombolja. Ha meg tudom nyugtatni ezzel, nagyon szívesen hagyom meggyőzni magam.

Ember majdnem kiáltva. Nem így... így nem ér semmit... nem, hogy megnyugtasson... hanem úgy, hogy belátja... hogy rájött... Hogy megérti... *Fejéhez kap.* Hazugság! Ki akar térti! Mondja, hogy belátja! Csupa gonosz hazugság!

Mária határozottan. Nem haragszik, ugye, de vár az autóm.

Ember hirtelen lecsendesül. Bocsásson meg - megint beleestem. Kérem, várjon egy pillanatra...

Mária. Nincs értelme.

Ember. De igen... *Eléje áll, lázban beszél összevissza.* Mária, kérem, egy pillanatra! Hiszen elhiszem, hogy meggyőződött... visszavonja, amit mondott... hiszen akkor jól van... Ha nem szeret... ha beismeri... hiszen akkor nyugodt vagyok... édes szívem... akkor nem bántom magát... hiszen akkor beszélhetünk nyugodtan, barátságosan, mint két idegen ember... ugye, nem bántottam meg, édes szívem? Gyermekem... üljön le, üljön le egy pillanatra...

Mária, tanácstalanul. De minek ez?

Ember erőlteti, hogy leüljön. Vidám hangon. Mint két idegen ember... akiknek soha még nem volt dolguk egymással. Ugye, Mária? Ha soha nem látott volna... akkor megtenné nekem, hogy még egy percig...

Mária ellenkezve ül le, tehetetlen mozdulattal, aggódva néz a másik ajtó felé. Ugyan, mire jó ez?

Ember sűrög-forog körülötte. Cseveg. Mire jó? Istenkém, hiszen nem kérdezte akkor se, mire jó, mikor először találkoztunk. Pedig akkor nem tudott rólam több jót... mint amennyi rosszat most tud rólam... Hát az ismeretlen mindig többet ér, Mária? Igaz ez?

Mária jóakarattal. Mi nagyon sokat vitakoztunk egymással. Ember. Ez volt a baj.

Ember. Hiszen azt mondta mindig, hogy szereti, amiket beszélek. *Szégyenkezve.* Egyszer sírt, este, a Margitszigeten. Emlékszik?

Mária. Igen, mert a szavai mögött éreztem valamit. Ami, úgy látszik, nincsen, nem is volt mögöttük.

Ember. Mit érzett mögöttük, Mária?

Mária. Tetteket.

Ember. És mikor győződött meg róla, hogy üres szavak csak?

Mária feláll, kedvetlenül. Hagyjuk ezt... Megint rátértünk... És különben is nekem... *Az ajtó felé néz.*

Ember leülteti. Dehogy, dehogy. Szó sincs róla... Igazán nem tértünk rá... Hát nem látja, hogy úgy beszélek, mintha semmi nem történt volna közöttünk. Maga nem ismer engem, én is csak úgy hallottam magáról... mások beszéltek... beszéltek nekem a barátaim... a maga rajongói... mondták, hogy maga nem szereti az üres szavakat... ej... ej... hanem a tetteket szereti... az olyan embert, aki cselekszik, aki csinál valamit... *Meghajol.* Asszonyom, engedje meg, hogy bemutatkozzam. Ember Sándor mérnök vagyok. Sokat hallottam kegyedről - kegyed nem ismer engem, de én igen. Mit gondol, asszonyom, milyen fajta ember lehetek én? Milyennek tart? Ábrándozónak, fecsegőnek?... Olyan embernek, akit a munka érdekel... vagy olyannak, aki a nőkre tette fel életét?

Mária nem szívesen megy bele a játékba. Nagyon sok szóval kérdezi, hogy nem tartom-e fecsegőnek. Majdnem benne van a kérdésben a válasz.

Ember folytatja a játékot, meghajol. Kitűnő a felelet, asszonyom. De talán nem igazságos. Mert ha író volnék vagy színész, akkor ez mind üres beszéd volna, csak a mesterségem. De én vállalkozó vagyok. Mérnök, aki gépeket csinál.

Mária az ajtó felé néz. Beszélőgépeket?

Ember meghajol. Még jobb, asszonyom. De még igaztalanabb. Az én gépeim cselekszenek. Nem olvasta a mai lapokat?

Mária észbekap. Ja igen, nézze csak, Ember - hiszen maga feltalált valamit... egészen elfelejtettem... Gratulálok... *Kezét nyújtja.*

Ember megragadja a kezét, forrón, őszintén. Köszönöm, Mária.

Mária. Valami öldöklő repülőgép a hadseregnek, ugye? Afféle légtorpedót...

Ember. Igen, igen.

Mária. Ami felrobban a levegőben. Olvastam, hogy nemsokára kipróbálják.

Ember. Előbb én magam végzek néhány próbát... Nem nézné meg egyszer?

Mária. Tulajdonképp hogy van ez a dolog? A gép magától repül?

Ember szelesen. Bele is ülhet a pilóta, de erre nincs szükség.

Mária az ajtó felé néz. Hát veszélyes?

Ember. A robbanást alulról állítják be, de ha benne ül valaki, az halálos veszélyben van, mert a szabályozó nem percnyi pontossággal működik. Ha ütközetben használják, és van, aki feláldozza életét, az biztosíthatja ezt a pontosságot.

Mária szórakozottan. Lehet, hogy elnézek egyszer. A próbán maga ül bele a gépbe?

Ember nem érti. De hisz erre nincs szükség.

Mária szórakozottan. Ja, szóval maga nem repül.

Ember szólni akar, aztán a fejéhez kap, kimeredt szemekkel néz az asszonyra.

Mária meghökkenve. Na, mi az?

Ember dadog. Nem... ez kísértet... Kísértet. *Meredten nézi.*

Mária nyugtalanul feláll. Ugyan ne bolondozzon.

Ember hirtelen. Nem beszélt maga Bellával az imént?

Mária. Ő kísért ide, azóta nem láttam.

Ember homlokát simogatja, maga elé néz.

Mária megsokallja. Na, Isten vele, Ember.

Ember mozdulatlanul áll, fojtva és suttogva. Várjon még... Várjon egy percig... Nem értettem jól... Azt akarja mondani... hogy eljönne... ha én felszállanék?

Mária. Hát az mindenesetre érdekes, ha valaki felszáll, nem?

Ember egyre izgatottabb. Mária... várjon egy kicsit... miért siet?

Mária. Értse meg, hogy vár az autóm.

Ember lassan. Hallgasson rám, Mária... Nézze, egész nyugodt vagyok... Világosan látok mindent, az eszem a helyén van... *A szája úgy remeg, hogy alig tud beszélni.* Valamikor azt hittem, a boldogságot várni kell, míg magától jön hozzánk. De most olyan komisz, olyan kemény lett az élet valahogy... most már látom, hogy vásár - hogy egyszerűen vásár... és hogy mindennek ára van... a boldogságnak is...

Mária makacsul áll.

Ember. De becsületes árat mondjon... Hajlandó vagyok fizetni érte, mert nem adhatok cserébe boldogságot... Iszonyúan... szégyellem ugyanis, hogy fizetnem kell... de becsületes árat mondjon legalább... magáért... ne tegyen úgy, mint a rossz, kegyetlen kereskedő, aki ingyen adja a kenyeret annak, akinek csak feleslegül kell, hogy jobban csússzon a falat... de mindenét elkéri az éhenhalónak... aki messze útról jött, és összeroskad a boltja előtt... *Egy székre roskad.*

Mária szelíden, de határozottan. Látja, Ember, minek kellett ez nekünk? Most aztán igazán sietve megyek, a vége az lesz, hogy rohamokat kap, és dühöngeni kezd...

Ember felugrik, ordítva. Honnan tudja?

Mária. Szent Isten!

Ember magánkíviül ordít. Honnan tudja, hogy dühöngeni fogok? Honnan... honnan tudja előre?

Mária. Szent Isten, hiszen maga örült.

Ember tombol, nevet. Honnan tudjátok? Honnan tudjátok, hogy én örült vagyok? Mindenki tudja előre?... Hiszen mindenki tudott rólam mindent! Előre... hogy mi történik velem itt... hiszen maguk mind összebeszéltek... Itt valamit elhatároztak... és valahová löknek engem... Bella is... meg az az ember is... meg a felesége... meg a púpos... mindenki...

Mária az ajtó felé fut.

Ember utána fut, megragadja a karját. Nem megy el addig... Mondja meg! Honnan tudja, hogy... dühöngeni fogok... honnan tudja, hogy az ablakhoz futok kiugorni... és hogy maguk utánam futnak... hogy visszatartsanak... de óvatosan, vigyázva, hogy egy félperccel később érkezzenek oda... Honnan tudja? Honnan tudja előre?

Mária. Jaj, fáj.

Ember rázza. Hova lökdöstök engem? Mit akartok? Hol a gödör? Jaj!... Megfulladok. *Nyak-kendőjéhez kap.*

Beniczky sietve jön jobbról. Kabátban van, kezében cylinder.

Ember elereszti a nőt, hátratántorodik.

Mária gyorsan. Ó... maga az, Beniczky?

Beniczky tökéletesen negligálja Embert. Bocsánatot kérek, asszonyom, csak most jöhöttem.

Mária kicsit restelli Ember előtt a dolgot, de nem tudja elsimítani. Ja, a hangversenyre?

Beniczky legkevésbé sem zavartatva. Hát akkor, ha úgy tetszik, mehetünk...

Ember szavak után kapkod. Nézze, kérem...

Beniczky udvariasan, majdnem kedvesen. Velem parancsol?

Ember. Igen, gróf úr... Méltóságos gróf úr... Tekintetes méltóságos úr... Nem parancsolok én - csak kérek én...

Beniczky kicsit összehozza a szemét. Kérem, nagyon szívesen. Talán? *Máriára néz.*

Mária élesen. Nagyon kérem, gróf, ne ízetlenkedjünk. Kérem, kísérjen el.

Ember. Csak kérek... Könyörgök, esedezem, drága gróf úr... Tegye meg nekem azt a szíves-séget. És hagyja megsérteni magát... *Közelebb jön, extázisban.* Hallatlanul leköttelez vele. Nem nagyon, csak egy ilyen picikét... Csak pici gorombaságot mondhaszak... egy ilyen picikét megfricskázhasam... és hogy aztán vegye tudomásul... bármi érdemtelen vagyok erre a kitüntetésre, hogy megsérthessem...

Beniczky nagyon elkomolyodik, Máriához fordul. Nagyságos asszonyom, nagyon kérem, várjon meg engem az autóban.

Mária türelmetlenül. Ugyan mi ez?

Beniczky gyengéden kifelé vezeti. Ne féljen, nem lesz semmi.

Mária el.

Beniczky visszajön, nagyon sápadt, nyugodt határozott. Kérem, üljön le.

Ember nem ül le. Fölösleges.

Beniczky. Kérem, mindegy. Ön tréfásan azt mondja nekem, hogy hagyjam magam megsérteni.

Ember. Erre a formaságra önnek van szüksége, nem nekem.

Beniczky. Tudom, hogy ön nem kedveli a formaságokat. Téved, a formaság az élet lényege. Az a legkomolyabb dolog. De mindegy. Ön tréfásan beszél, de látom és tudom is, hogy az életéről van szó... Én teljesen megértem önt.

Ember. Köszönöm.

Beniczky. Nincs mit. Nem vagyok ostoba ember, és hogy a formáságokat sokra tartom, ez nem jelenti azt, hogy nem tudom, mi a lényeg. A lényeg itt valóban nem az, hogy ön megsértsen engem.

Ember. Én megkértem Máriát, hogy ne találkozzék önnel. Miért nem tette meg?

Beniczky. No látja, ez is formáság. A lényeg mégis az, hogy bizonyos esetekben az egyik embernek pusztulni kell ahhoz, hogy a másik élhessen. Ezért kell lenni háborúnak is. Ezt ön is tudja.

Ember. Én...

Beniczky legyint. Ezt ön is tudja, és másképp nem is lehet. A hölgy nélkül, akiről szó volt, ön nem tud élni - én tudnék, de nem akarok. Nekem olyan a vérmérsékletem meg a nevelésem, hogy egy szeszélyemért kockáztatom az életemet - ön csak halálos veszélyben kockáztatja. Látja, nem vagyok ostoba ember, és koncessziót teszek, amikor megértem az ön szempontját, aki a lényeget keresi. De tegyen ön is koncessziót, és engedje meg, hogy én meg ragaszkodjam a formáságokhoz... Én önnek nem adhatok elégtételt, mert elintézetlen ügye volt velem.

Ember. Ostobaság.

Beniczky felemeli a kezét. Kérem, hallgasson végig. Én tudom, hogy viszont önnek szüksége volna erre az elégtételre, és most már talán vállalná is a veszélyt... De erről már nem lehet szó. Különben nem is lett volna igazságos az elintézés, mert ön nagy előnyt adott volna nekem, tekintve, hogy én biztos céllövő vagyok. Én...

Ember. Hát akkor?

Beniczky. Én ajánlok egy olyan megoldást, amelyben én adok önnek előnyt. Az eshetőség legyen két részre osztva köztünk... ezzel szemben én többet kockáztatok azzal, hogy nekem nem volna szükségem erre a megoldásra, mert, ismétlem, én meg tudnék élni anélkül, ami nélkül ön nem tud.

Ember kimerülten, majdnem lágyan. Én - rettenetes zavart vagyok... *Kezét nyújtja.* Köszönöm. Ön még a legtöbbre becsül engem ezek közt. Én azt hittem...

Beniczky roulett-órát vesz elő. Tessék. Vagy parancsolja, hogy előbb én?

Ember rámered. Mi ez?

Beniczky nyugodtan. Akinél először áll meg feketén.

Ember nagyon elsápad. Nem értem...

Beniczky most már nagyon szigorúan és keményen. Úgy látom, ön tréfál velem.

Ember szünet után, suttogva. Nem... nagyon hálás vagyok önnek. Igaza van... hiszen erről van szó... Összerázkódik, aztán nyugodt lesz. A feltételeket hogy parancsolja?

Beniczky. Egészen mindegy. Bármelyikünk húzza a feketét, jogában áll és oly módon... levonni a konzekvenciákat... ahogy és amikor akarja. Persze, néhány hónapon belül. Parancsolja?

Ember. Tessék, várhatok.

Beniczky megpörgeti a roulettet és vár. Piros. Átnyújtja. Tessék.

Ember ránéz, mintha még várna valamit, ebben a pillanatban Lendvai, Lendvainé és Lidérc, az újságíró berontanak.

Lidérc. Tessék, itt van.

Lendvai Emberhez. Kedves mérnök úr, gratulálok.

Ember nem veszi észre, pörgeti a roulettet és vár. Hangosan. Fekete.

Lendvai ismétli. Mérnök úr, gratulálok!

Ember álomban. Mi az?

Lendvai. Az imént nem olvastuk még... a délutáni lapokban... Igazán őszintén gratulálok. - Ez a kedves finn orvos beszélte, most ismerkedtünk meg vele... Ő is feltaláló... ő mondta, hogy még itt van, és hogy siessünk gyorsan ide...

Lendvainé mosolyog. Mondja, mikor lehetne megnézni?

Ember mintegy álomban beszél. Két... hét... múlva... a Rákoson... ha úgy tetszik... magam is felszállok. Beniczkyre néz. Beniczky szivarra gyújt, aztán felhúzza a kesztyűjét.

Ember lassan a tükör felé megy, azt hiszi, hogy ajtó, a tükör csörömpölve törik össze.

Függöny

Második felvonás

Hangár belseje, közepén nagy, kétfedelű aeroplán. Balra nyitott fallal elkülönített műhely, bádogasztallal, szerszámokkal. Jobbra tolóajtó, a földön alkatrészek. A hangár összetolt deszkából van, szögbefutó tetővel. Középről petróleumlámpa lóg le, úgyhogy kézzel el lehet érni. Jobbra kis deszkaasztal. Most délután hat óra van, márciusban, a nap ferdén süt be előlről, és néhol a deszkák repedésein keresztül, de már vöröses a fénye. A színészek nemcsak az ajtón, hanem oldalról is jöhetnek, vagyis előlről - mert a valóságban a hangár eleje nyitva van, csaknem az egész színpad hosszúságában. Ezt éreztetni lehet egy kis fű- vagy föld-csíkkal, a szín elején, hosszában.

(Arra az esetre, ha valaki 25 év múlva olvasná ezt a darabot, valamit meg kell magyaráznom az akkori fiatal olvasónak. Én már húsz éves voltam, amikor Párizsban először repült halandó és élő ember. Higgye el nekem a még meg nem született olvasó, hogy ma, amikor darabom játszik, a repülés sok tekintetben még mindig holmi passzió, egy hóbortos ember deszkabódét épít magának a mezőn, gépet konstruál, ott robinzonkodik a szabadban egy montőrrel, fűr-farag, mindennap feltalál valami újat, és reggelenként felszáll, életét kockáztatva minden esetben. Bizonyos, hogy 25 év múlva teljesen veszélytelen sport- és közlekedő eszköz lesz az aeroplán, ma még okkal nevezik a levegő hőseinek a pilótákat, és ennek az életnek megvan a romantikája, aminek megértésére szükség lesz a harmadik felvonásban is.)

Stepan, a montőr a műhelyben dolgozik, fűr és kalapál, zubbonya piszkos, arca, kezei tele olajjal. Elöl pilóta bekecsben, kis sportsapkában Ember Sándor beszélget két tiszttel - az egyik főhadnagy, a másik kapitány, de bársonyparolival.

Kapitány. Also, akkor rendben volnánk, ugye?

Ember nagyon szelíd és udvarias. Igyekszik mindenkire figyelni, akivel beszél, de ez nem mindig sikerül neki. Néha szórakozottan néz maga elé, és nem hallja a kérdést. Rendben volnánk, kapitány úr. Az iratokat majd áthozatom a parancsnokságtól.

Kapitány. Mi holnap reggel még kijövünk, és megnézzük a felszállást.

Ember. Itt leszek, uraim.

Főhadnagy. Ne felejtse el majd, mérnök úr - délután jelentkeznie kell a parancsnokságnál is.

Ember gondolkodva. Holnap... - holnap délután, ugye?

Főhadnagy. Igen, igen - csak nézzen be az irodába, és keressen engem, majd én bevezetem.

Ember gondolkozva. Holnap... holnap délután, ugye?

Kapitány. Also... ön még itt marad?

Ember. Még egy kis dolgom van a gép körül.

Kapitány barátságosan. Also... csak fel a fejjel. Maga már úgy vigyázzon magára, hogy a hadseregnek szüksége lehet az életére.

Ember ránéz, mosolyog. Az életemre? Hogyan? Úgy, hogy oda kell adni? vagy nálam marad, míg szükség lesz rá?

Kapitány. Das versteh ich nicht.

Ember maga elé néz. Hát... Ha valakinek szüksége van valamire... azt elveszi... Ha valakinek az életemre van szüksége, akkor azt is, ugye?

Kapitány. Also, semmi baj. Eleinte mindenki, aki a hadsereghez kerül, még be van gyulladva, és olyan bolondokat beszél. Az ilyenből lesz aztán a legstrammabb katona. Szalutál. Szervusz.

Ember meghajol. Alászolgája, uraim.

Főhadnagy szalutál. Alászolgája.

Ember a két katonát a tolóajtónál kikíséri, és míg elgondolkodva visszajön, kívülről távolodó autóberregést hallani.

Ember a szín közepéig jön, gondolkodik. Szelíden, majdnem kérve. Stepan!

Stepan olajosan előrejön a műhelyből. No mi az?

Ember. Hagyja most abba egy kicsit, Stepan. Rendben leszünk most már reggelre. Leül elöl egy törött légsavarra. A kapcsolórugót megcsinálta?

Stepan leül egy tuskóra a gép szárnya alá. Majd nézze meg, mérnök úr.

Ember. Mit gondol, Stepan, milyen időnk lesz reggel?

Stepan. Lesz egy kis jó, egyforma északi szél.

Ember elgondolkozva. Nem úgy értem... hanem, hogy süt-e majd a nap... vagy be lesz borulva... vagy esni fog.

Stepan. Egy kis esőnek oda se nézünk... Jól bekátrányoztam a Mariskát... A gép oldalát veregeti, mint egy lónak a szügyét. Kibírja a jeges esőt is, nem olyan kislány ez. Csak szőrin kell megülni.

Ember. És délben?... Mit gondol, Stepan... Délben kisüt majd a nap, mint rendesen?...

Stepan. Hogy a fenébe ne sütné ki? de nekünk már nem lesz vele dolgunk.

Ember. De maga igen, Stepan... Maga délben szépen hazamegy majd... és igaz csak, Stepan, majd... azt a levelet, amit odatettem az asztalra, a srófok mellé... azt délben szépen magához veszi, és beviszi a közjegyzőnek...

Stepan. Jó lesz, mérnök úr.

Ember tétován. Hát aztán... mi van még? Aztán majd átveszi a... különben az is benne van...

Búsan. Aztán mondja csak, Stepan, fog-e rám gondolni, ha elkerül tőlem? Azért kérdem, hogy így összeszoktunk két hét alatt.

Stepan. Aj, ne tessék már úgy elejteni a szívit, mérnök úr... Látszik, hogy nem régen csinálja... Mindenki így van eleinte.

Ember bús hiúsággal. Pedig, ugye, Stepan, tudok már valamit.

Stepan. Nagyon sokat, mérnök úr. Nekem elhiheti. Én mikor idejöttem, oszt láttam, miről van szó, hogy olyan masina, aki magától is tud szállni, bizony azt gondoltam, hogy akkor ne is fogjon bele a mérnök úr, hogy megtanulja a mesterséget: - hásze minek az annak, akinek nincs szüksége rá. De oszt hogy láttam, hogy lesz oly jó pilótának, mint konstruktornak - akkor aszontam, hát csak tanulja ki egészen, ha elkezdte.

Ember. Szép dolog, ugye, gyönyörű dolog.

Stepan vállat von. Aki szereti...

Ember irigyen. Maga bezzeg többet röpült már, mint én.

Stepan. De mindig csak másokkal. Magam sohase vezettem még gépet.

Ember. És nem szeretne?

Stepan. Szeretne a nehézség. A mérnök urak idelelni csak rajzolgatnak, meg gondolkodnak, meg cigarettáznak. Én meg fűrt veszködöm, fúrok-faragok, olajba meg rozsdába, hát oszt, ha arra kerül a sor, hogy felnézzünk egy kicsit - akkor már csak jobb szeretek hátraülni a szakaszba, oszt kicsit kocsikázni. Ölbetett kezekkel. Az az egyetlen pihenésem.

Ember. Pihenés! Hát maga nem reszket az örömtől és rémülettől, mikor odafönn van?

Stepan. Reszket a kólika. Fenn vagy lenni, egyfene az. Fő, hogy az embernek mindig legyen valami padka a feneke alatt, aztán akkor mindegy, a földön áll-e a padka, vagy a levegőbe. Csak az a kékség van a fejem fölött, amit idelent látok, nem lehet utolérni úgyse. Eleinte kukucskáltam felfelé én is, hogy talán egyszer elérem a fejemmel, de oszt láttam a madarakat, az is mind lefelé néz, míg felrepül...

Ember. A madár igen... De az olyan állat, amelyiknek nem adott szárnyat az Isten... amelyik csinált magának...

Stepan legyint. Az se bolondul meg, tessék elhinni. Mikor a Wittmann nagyságos úrral dolgoztunk, egyszer felvittük a kis barna pulikutyját, hogy mit szól majd a dologhoz. Én tartottam az ölemben, eleinte ugatott egy párat, oszt szépen elhallgatott, nézdegélt. Mikor oszt földet értünk, kiugrik az ülésből... körülnéz, azzal usgye elfut, mint a nyúl. Nézünk utána, talán fejébe szállt a dicsőség. Hát egy kis tarka rattler csóválja a farkát, nem messze onnan. Ahhoz futott úgy...

Ember. Talán el akarta mondani neki...

Stepan legyint. Fenét! Akkor a fülhő dugta volna az orrát...

Ember gondolkodva. Talán mert olyan keveset repülhettem összesen... A holnapi felszállásom lenne az igazi... ezek csak olyan próbák voltak... A holnapi lenne a...

Stepan. Miért lenne? Lesz!

Ember oldalt néz rá. Olyan nagyon bízik bennem, Stepan?

Stepan. Bízik magában a mérnök úr is...

Ember izgatottan. Azt hiszi? Mondja, Stepan... szóval, maga egészen bizonyos benne, hogy velem holnap nem történhetik semmi?

Stepan mosolyog. Hát... a villamossal vigyázni kell, mikor kijön ide... azzal mindig lehet valami baj.

Ember. Ne tréfáljon. Velem - holnap - a felszállásnál...

Stepan mosolyog. Nem tud már a mérnök úr leesni...

Ember megdöbbenve. Nem tudok?

Stepan. Hát persze. Ha akarna se.

Ember feláll, izgatottan. Ha akarnék se?

Stepan nyugodtan. Hát persze! Abból már kinőtt! Egy héttel ezelőtt - nem mondom - de mérnök úr már két hete...

Ember szótlanul nézi.

Stepan. Mikor a gyerek járni tanul, és már egy hete jár, akkor még tud úgy elesni, hogy beveri a homlokát a földre. Két hét múlva már nem tudna ilyen kunsztot. Akkor már az utolsó pillanatban muszáj neki előretolni a két tenyerét, oszt arra esik... *Mutatja.* Mi már nem tudunk előre esni. A mérnök úr se tudja már elereszteni azt a magassági kormányt, ha zuhanni kezd a gép, muszáj odakapni...

Ember nem felel.

Stepan csendesen folytatja. Mert a természetével hiába mesterkedik az ember... az egy nehéz masina, tessék elhinni... *Végigsimítja az állát.* Mondom a természetemnek: Nem kell nekem ez a szakáll - én simán akarom... oszt erre leborotválom a szakállamat. Beszélhetek annak, hogy mondok - aszongya a természetem, hogy még sűrűbben akarod? oszt másnapra sűrűbben nőtt, mint eddig. Ide nézz, mondom, oszt mutatom neki a borotvát - nem kell nekem - de magyarázhatom annak, míg élek, mindig fordítva csinálja. Tessék megnézni. Tegnap borotváltam. Valami egyebet akar velem a természetem, mint amit én akarok magammal... csak tudnám, hogy mit. Mindegy az annak, szárnyak vagy nem szárnyak.

Ember. Mikor gondolta ezt ki maga, Stepan? Ezt a dolgot a szakállával...

Stepan. Hát - egyszer pihenés közbe. Mikor Bécsbe repültünk a Bier nagyságos úrral.

Ember. Na és? Azóta azt hiszi... hogy az életet is csak a természet veheti el az embertől? Ha a borotvát egy kicsit lejjebb húzza az ember, akkor mi lesz?

Stepan. Nem azt mondom én kérem, hogy nem lehetséges... Csakhogy mindennek megvan a maga tempója.

Előlről, jobbról jönnek: Lendvai, Lendvainé, Lidérc, Polacsek, Hermin.

Polacsek. Itt a mester!

Lendvai. Kedves mester, eljöttünk, testületileg.

Lendvainé. Megnézni a gépet.

Hermin. Fogadja nemzetiszínű mosolyomat.

Lidérc. extravagánsan öltözködő, hosszúhajú fiatalember, szótlanul kezet fog a mérnökkel, és a szemébe néz. Üdvözlés, kézfogás.

Ember. Kérem, parancsoljanak beljebb... Most ugyan keveset látnak... A villamos gép, ami hajtja az egészet, odakint van a mezőn - azt már nem tudom megmutatni ilyen homályban.

Lidérc. Gép a homályban... Nagyon szép, nagyon szép... *Noteszbe ír.*

Hermin. Miért nem reggel mondta, hogy egész nap örülhetett volna neki?

Ember. De tessék... itt van maga a masina. Laikus első pillanatban alig különbözteti meg a közönséges aeroplántól. Legfeljebb, hogy itt van még néhány kisebb légcsavar. És itt... *Hátrafelé vezeti őket.*

Hermin. Hát mutassa nekem is. Ne álljak itt, mint akit iderendeltek, és itt felejtettek. *Stepanhoz.* Maga is fel szokott szállni?

Stepan. Ha a nagysága is felszáll.

Hermin. Én nem szoktam.

Stepan. Dehogyan nem. A nagysága is szokott - az ágyra... *Bemegy a műhelybe.*

Hermin utánakiabál. Nyavalyás!

Polacsek félrevonja Embert. A többiek a gépet nézegetik. Nézze, kérem, én direkt azért jöttem, hogy megkérdezzek valamit, de nem tudom, meg fogja-e érteni... Lehet, hogy egészen különös kérdés, és hogy ön talán majd azt hiszi, hogy valami hóbortos különc vagyok.

Ember aggódva. Kérem, kérem, figyelek.

Polacsek. Nem is tudom, hogy fejezzem ki magam... Hogy lehetne ezt körülírni... Szóval azt akartam kérdezni - de igazán próbáljon megérteni...

Ember. Parancsoljon... Hát kérem...

Polacsek. Hogy mit szokott ön érezni olyankor, amikor felrepül?

Ember. Hát kérem, ez nem is olyan furcsa kérdés... Az olyan, mint amikor... Kétségbeesetten néz Lidércre.

Lidérc odajön. Pardon. A másik oldalra félre vonja Embert, komolyan. Inkább én tartozom önnek köszönettel.

Ember. Nem értem.

Lidérc megütődve. Nem érti... Hát a témáért...

Ember. Milyen témáért?

Lidérc csodálkozva. Hát nem olvasta ma a Reggeli Hírlapot?

Ember. Nem, nem volt alkalmam. Két hét alatt elszakadtam mindentől. Itt élek. Mi történt?

Lidérc. Na hallja!... Hisz mindenütt beszélnek róla! Egy nagy cikket írtam magáról... a hírek elé... Igazán nem olvasta?

Ember. Nagyon sajnálom.

Lidérc. Ejnye, pedig jólesett volna... Azt hiszem, maga örülne neki... Nem tudom, sikerült-e... De nagyon meleg írás...

Ember. El fogom olvasni.

Lidérc. Nézze... hiszen nálam van! Felolvasnám magának, ha akarná... Nagyon meleg dolog, szeretném.

Ember udvariasan. Tessék, kérem - lekötelez vele...

Lidérc újságot olvas. „Egy csúnya kis pilótáról...”

Ember ijedten az arcához kap. Ez én vagyok?

Lidérc. Várjon csak! Majd meglátja, milyen meleg, őszinte írás. Olvas. „Nem tudom, tisztelt olvasó, te is úgy vagy-e vele, mint én, hogy ilyenkor márciusban olyan furcsa és érthetetlen az nekem, hogy az emberek járnak-kelnek, kis kocsikra ülnek, bebújnak a házacskába, kaszárnyácskákat építenek, és más játékot eszelnek ki.” Felnéz.

Ember bólint. Igazán nagyon szép...

Lidérc szerényen. Dehogy... csak egyszerű és őszinte... Olvas. „És míg a kezemet nézem, milyen furcsa, finom és hosszú... hogy szaladgálnak rajta a finom erek - kék bárányok fehér mezőn - lopva felnéz - és elgondolom, hogy amit írok, abból kis betűket öntenek, és mondom magamban... kéz... kéz... milyen furcsa, hogy kéznek nevezzük, mennyi kéz van mindenütt... hogy kígyóznak... ezer millió kéz... hegedűket tapogat... és összekulcsolódik... és kinyúl a vízből... egy haldokló testéből... és valahol a Szerémségben most talán egy öreg, talán Kovács nevű parasztnak a csizmáját húzza fel, és holdvilágban egy másik kéz felé nyúl... milyen

furcsa, mennyi kéz... kéz... kéz... miért hívják kéznek?! Miért nem lábnak? Ja persze... hisz az mást jelent.” *Felnéz.*

Ember. Nagyon érdekes. *Kínosan nézelődik.*

Lidérc olvas. „És eszembe jut egy másik csúnya kis fakó kéz, mely most talán aeroplán csavarját simogatja a levegőben...”

Ember. Pardon... az aeroplán csavarját... hát azt egy kicsit bajos simogatni, mikor működik...

Lidérc. Ja. A kormányt gondoltam. Egy kis elírás. *Olvas.* „És eszembe jut egy csúnya kis igénytelen, udvarias emberke, akiről most katonai körökben sokat beszéltek, aki mérnök és komoly neve is van: Ember Sándor, okleveles mérnök, és úgy hívják a pincérek: Doktor úr... pedig ő egy szomorú ember, egy kis fiú, akit én tegnap láttam, egy szent gyermek, csúnya, fakó arcocskával és csodálkozó gyermekszemekkel, amelyek, mintha azt kérdeznék: mit akartok tőlem, ti felnőtt emberek, hiszen én félek tőletek - hiszen én mostan legjobban szeretném siratni az életemet...” *Nagyon meg van hatva. Felnéz.*

Ember kínos zavarban. Ejnye... Igazán... nagyon kedves hozzám.

Lidérc jelentősen. Csak várjon. *Olvas.* „És ebben az igénytelen, csúnya kis emberben, amint rám nézett, hirtelen megéreztem a mártírok tekintetét.”

Ember összerázkódik. A mártírok?

Lidérc elragadtatva. Tudja, hogy ezen a cikken sírt máma egy barátom? *Olvas.* „Nem tudom, van-e valami az emberben, lehet-e valami az ember szemében, ami távoli dolgokat az ember végzetét, az ismeretlent hordozza magában - de ennek az embernek a tekintete mintha már most egy ismeretlen világból nézne vissza ránk...” *Felnéz.*

Ember nagyon felindultan hebeg. No, igazán... milyen kedves... Nagyon hízelgő...

Lidérc diadalmasan folytatja. „Mit tudhatjuk mi, mit látnak ezek a szemek, amit mi nem láttunk még? A felhőket látják-e vagy a fedetlen földet... vagy talán befelé néznek e szemek, és látják önmagukat, egy nyirkos reggelen, a hideg sárban feküdni, fakó és sápadt halott ember arcában, kifordulva nézni fel az égre... ahol angyalkák csilingelnek, vállukon parányi repülőgép, és hívják, várják a csúnya kisfiút... a nagy hangárba... amelynek falai felhőből vannak... és bent olajos angyalkák hancúroznak a kerekek között...” *Diadalmasan befejezi, és várakozással felnéz.* Na, hogy tetszik?

Ember sápadtan. Nagyon szép... nagyon megtisztelő... igen hízelgő... igazán...

Lidérc elteszi a cikket, frissen. Mindenki azt mondja, hogy egyik legszebb írásom.

Ember összetörve. Köszönöm.

Lidérc felvillanyozva, a többiekhez. Uraim, talán ne zavarjuk most már a mestert.

Polacsek. Én csak valamit kérdezni szerettem volna.

Lendvainé Herminhez. Mit szólsz? Olvastad, hogy a kis Bíró agyonlőtte magát?

Lendvai. Mikor?

Lendvainé. Ma reggel. Maga ismerte, mérnök úr?

Ember. Ismertem. Borzasztó, hát miért?

Lendvainé zavartan. Nem tudom.

Lendvai. Szerelmes volt egy szép nőbe.

Hermin ártatlanul. A Lehotay Máriába?

Lendvainé nagy zavarban. Dehogy!

Hermin. Hiszen azt beszélték. Lendvainé félrehúzza, és suttog vele, Hermin vállát vonogatja, hogy ő nem tudta.

Hermin. Hát akkor lépünk a távozás hímes mezejére.

Lendvai. Kedves mérnök úr, köszönjük.

Ember. Kérem, kérem, szívesen.

Lendvainé. Holnap reggel itt leszünk ám!

Ember összerезzen. Igen, holnap reggel.

Lidérc kezét fog vele, erősen a szemébe néz. Én is eljövök, mérnök úr, én is megnézem.

Ember riadtan néz rá, alig hallhatóan. Legyen szerencsém.

Hermin. Fogadja...

Ember merengően, mintha álmában beszélne. Nemzetiszínű mosolyát. Tudom... Az ajtóig kíséri őket, azok elmennek, visszajön, sétál néhányszor fel és alá, aztán titokzatos hangon. Stepan!

Stepan. Tessék, mérnök úr! Előjön a műhelyből.

Ember ugyanúgy. Stepan... én most elmegyek... hallja... és aligha jövök már vissza.

Stepan. Igen, mérnök úr.

Ember. Maga... maga végezze el a dolgát - vagyis... nézzen ki a hajtógépekhez, hogy rendben vannak-e... A kalapjáért és kabátjáért megy, mialatt felveszi, folyton beszél. Aztán hazamehet maga is... de a hangárajtót ne csukja be... nem lehetetlen, hogy egy percre visszanézek... az ám... de nem valószínű. Mondja, Stepan... olvasta maga a francia forradalom történetét Carlyle-től?

Stepan. Nem én, mérnök úr.

Ember. Mert ott vannak érdekes leírások... tudja, a statárium... tudja maga, mi az a rögtönítélő bizottság?

Stepan. Bíróság...

Ember. Vagy bíróság... Bizony, Stepan, bizony, Stepankám. Fel van öltözve, zsebbe sülylesztett kézzel áll, néz maga elé. Aztán... várjon csak, még mit akartam mondani magának... Ja igen, hogy én egyszer voltam Debrecenben, tízéves koromban, az édesanyámmal... az nagyon poros város, elhiheti nekem... de azóta nem voltam Debrecenben...

Stepan nem érti. Nem tetszett azóta?

Ember. Hopp... hisz ezt nem magának akartam mondani... hanem annak az újságírónak. - Magának azt akartam mondani... hogy akárki jön, én már aligha jövök vissza... és jöjjenek el holnap reggel... Bella is... meg az édesanyám is... hogy elmentem egy kicsit sétálni, csak ide a mezőkre... mert fáj a fejem - és ha holnap is esetleg fáj a fejem... akkor holnap reggel se jöjjenek... Gondolkodik. Igen... Mi van még?

Stepan. Csak menjen, mérnök úr, már sötétedik. ...Jót fog tenni a levegő... Majd a többit elmondhatja holnap.

Ember összerázkódik. Gyerekesen ijedt hangon. De nem... ha fáj a fejem, akkor nem jövök ki holnap... Hiszen mindegy... Nem igaz?...

Stepan. Csak menjen, mérnök úr. Sokat dolgozott ma.

Ember az ajtónál. Igen, fogok egy kicsit sétálni, Stepan. Mélyen lehajtott fejjel lassan kimegy.

Stepan részvétellel rázza a fejét, aztán visszamegy a műhelybe, dolgozni kezd, néhány percnyi szünet, lassan alkonyodik, a műhelyben izzik valami.

Autóberregés, az autó megáll, kopognak az ajtón.

Stepan. Tessék.

Beniczky és Mária belépnek.

Mária előresiet. Persze, mondtam, hogy ő volt az.

Beniczky Stepanhoz. Ember mérnök úr nincs itt?

Stepan. Egy perce ment el... nem tetszettek vele találkozni?

Mária Beniczkyhez. Na, ugye? Mondtam hogy ő volt az! Stepanhoz. Rákiabáltam, de nem hallotta.

Stepan. Azt mondta, hogy fáj a feje.

Mária Stepanhoz. Nem jön vissza?

Stepan. Aligha. Nem valószínű.

Mária Beniczkyre néz. Várunk egy darabig, ugye?

Beniczky kelletlenül. Ha nem valószínű, hogy visszajön...

Mária gyorsan. De hallja, hogy lehet. És különben addig megnézzük a hangárt. Stepanhoz mosolyogva. Ugye, szabad megnézni?

Stepan nem barátságosan. Lehet, kérem, csak hogy nekem ki kell nézni a hajtógépekhez egy kicsit... Áll.

Mária. Csak menjen, kedves gépész úr... menjen egész nyugodtan, megvárjuk, míg visszajön, és ha addig nem jön a mérnök úr...

Stepan nem tetszik neki a dolog. Aligha jön vissza.

Mária. Csak menjen. Ne féljen, nem lopunk el semmit.

Stepan húzódozva. Hát... akkor... mindjárt visszajövök... Lassan ki, az ajtóban megáll. A műhelybe ne tessék menni, ott minden olajos.

Mária. Ne féljen semmit. Stepan el.

Szünet

Beniczky. Nem haragszik, kedves Mária, de majdnem azt mondhatnám, nagyon örülök, hogy nem találtuk itt.

Mária lábával dobol. Most már mindegy. Lehet, hogy magának volt igaza.

Beniczky. Nem tudom, hogy képzelte ezt a dolgot, kedves Mária. Utólag megmondhatom, hogy én egy nagyon különös szeszélynek tartom.

Mária. Szeszély! Ha minden csak szeszély volna, aminek az okát nem tudom adni. Leül. Hát tudom én okát adni annak például, hogy magát... Elmosolyodik.

Beniczky határozottan. Kell, hogy okát tudja adni, ha én megkérném rá. De én nem kérem.

Mária. Hát mért nem? Milyen furcsa maga? Mért nem?

Beniczky. Minek az? Nem vezet semmire, ha az érzéseinket magyarázzuk.

Mária elgondolkodik. Különös dolog!... eddig csakugyan bosszantott... hogy az emberek... nagyon magyarázták nekem az érzéseiket, és azt akarták, hogy én is magyarázzam. Emiatt megvettem és lenéztem... az olyan embert... most meg az izgat, hogy nincs semmi megbeszélés... az érzéseinket úgy fogyasztjuk el, mint az ebédet, amiről nem illik beszélni. Most szinte nekem volna kedvem, hogy vitatkozzam mindenféle számárságon, hogy mi a szerelem, meg ilyesmi... Most ez izgatna.

Beniczky nyugodtan. Izgatná... de nem vet meg érte, hogy nem teszem. A szerelem két szív egymásratalálása.

Mária megütődve néz rá, aztán nevet. Jaj - milyen jól csinálja maga ezt... Tudja, hogy egy pillanatra azt hittem, hogy ezt most komolyan mondta így, nem viccből!

Beniczky nyugodtan. Nem tréfából mondtam: egész komolyan ez a véleményem.

Mária hirtelenül néz rá, aztán legyint. Úgy is jó! Hát akkor komolyan az a véleménye. Nekem is ez a véleményem. Érett megfontolás után még azt is hozzátenném, hogy a szerelem sötét verem.

Beniczky nagyon komolyan. Ez is igaz. Ha gondolkodunk rajta, rá kell jönnünk, hogy ez így van. A költő helyesen fejezte ki érzéseinket.

Mária kicsit bosszúsan. Továbbá: Ha úgy szeretsz, mint én téged, emléklapra nincs szükség.

Beniczky gyöngéden és nagyon komolyan nyújtja a kezét. Köszönöm, Mária. Meg vagyok győződve róla, hogy szeret, és nem is kértem kegyedtől emléklapot. Én ezt az emléklapot a szívemben hordom.

Mária idegesen. Mi van rajta? Galambok?

Beniczky gyöngéden. Nem mondom meg, Mária. De ha van emlékkönyve, adja ide nekem, és én belerajzolom majd... Érték egy keveset az akvarellfestéshez...

Mária idegesen. Jó, most ezt hagyjuk abba. Magának egészen különös humora van, idegessé teszi az embert. Beszéljünk másról.

Beniczky nyugodtan. Nem hiszi el, hogy komolyan beszélek. Jó, majd meggyőződik róla idővel. Beszéljünk hát arról - miféle szeszély volt az, hogy ide hozott engem.

Mária maga elé. Egy - egy cikket olvastam ma a Hírlapban... Ez a kis Lidérc írta... és nagyon meghatott. Nem olvasta?

Beniczky. Eeee... egy pilótáról... Ez volt a címe, ha nem csalódom.

Mária. Igen, egy csúnya kis pilótáról. Nagyon hatott rám. Magát nem hatotta meg?

Beniczky. Őszintén szólva, nem értettem.

Mária. Nem értette! Mit nem értett rajta? Különben mindegy. Ne kezdjük megint előlről. Már reggel, mikor a cikket olvastam, gondoltam rá, de csak úgy futólag, hogy megnézem Ember Sándort. Most aztán, mikor az autóban ültünk, és maga nem szólt semmit, hanem nézett maga elé, és én a maga arcát figyeltem, egyszerre úgy jött, hogy most rögtön muszáj magukat együtt látni, de rögtön... látni, hogy néznek egymásra az első pillanatban, még mielőtt köszöntek volna egymásnak.

Beniczky. Mondom, hogy nagyon furcsa szeszély.

Mária élénken. Ó - ez nem szeszély. Ezt aztán meg lehet magyarázni, akár tetszik, akár nem. És a magyarázat nem is nagyon komplikált. - Még csak arról a kegyetlen és rejtelmes perverzitásról se lehet szó, amivel a szegény Bíró szokta magyarázni sokszor a cselekedeteimet. Ennek egészen kézzelfogható és becsületes kis oka van.

Beniczky. Nem tudom, miről beszél.

Mária eléje áll. Idenézni... Maguk közt történt valami.

Beniczky. Nem tudom, Mária, hogyan...

Mária élénken. Na, na, na... csend legyen. Maguk közt történt valami. Ugye, azt nem akarja letagadni, hogy beszéltek valamit akkor, mikor egy negyedórát vártam lent az autóban. Hát én ezt meg akarom tudni, mi történt maguk közt.

Beniczky. Mária, a köteles diszkréció tiltja, hogy erről beszéljek.

Mária. Na, ez már rendes hang. Bent vagyunk az utcámban... A köteles diszkréció tiltja, tehát most rögtön el fogja mondani nekem.

Beniczky. Nem tehetem, Mária, higgye el.

Mária. Ne Máriázzunk olyan sokat... Halljuk, mi történt maguk közt.

Beniczky. Igazán higgye el, Mária, hogy semmiképp se tehetem.

Mária. Jó. Akkor elmegyek hozzá holnap délelőtt, és megkérdem, ő nem chevalier sans peur et sans reproche... ő nem ismeri a kódexet... szóval egy inkorrekt ember, ő majd elmondja nekem, amire kíváncsi vagyok.

Beniczky összehúzza szemöldökét. Ezt megtiltom kegyednek, Mária.

Mária. Hát persze, hogy megtiltja. Csakhogy ha Ember meggyőződésből inkorrekt, én meg mint nő, hivatalból vagyok az - és azt fogom mondani magának, hogy jó, nem megyek el, és aztán mégis elmegyek.

Beniczky gondolkodik. Igaza van. Ez esetben meg kell akadályozni egy inkorrektiséget, és más mód nem kínálkozik rá, minthogy egy kisebb inkorrektiséggel akadályozzam meg. Megmondom hát, mi történt köztünk, mert hazudni nem tudok.

Mária izgatottan. Na, beszéljen.

Beniczky. Nyugodt és érett megfontolás után rájöttünk, hogy mind a ketten nem élhetünk tovább. Én azért, mert nem akarok lemondani magáról, ő meg azért, mert nem tud.

Mária izgatottan. És?... és?

Beniczky. A sorsra bíztuk, hogy válasszon, mert testileg nem vagyunk egymáshoz való ellenfelek. *Zsebéből kiveszi a roulettet.* A kis roulett-órám döntött.

Mária. Maga viccel.

Beniczky. Nem hinném, hogy úgy hangzik.

Mária. Amerikai párbaj? *Hangosan nevet.* Nem! Ilyet gimnazisták csinálnak... meg Beniczkyné regényhősei... Ilyen számárságba Ember Sándor nem mehetett bele... Maga tréfál.

Beniczky kicsit élesen. Pardon, az illető író nő nekem távoli rokonom. Ember Sándor természetesen belement, mivel én ajánlottam ezt a megoldást - és szerencsétlenségére a feketét húzta.

Mária összeborzong, suttogva. Ne mondja.

Beniczky. Így történt.

Mária nagyon izgatott. Na és... és nem - ez örütség, ez középkor. Ezt nem hittem volna... és mit gondol... na és mondja, milyen határidő.

Beniczky. A határidő tetszés szerinti.

Mária. Na, és mit gondol... hogy megtenné.

Beniczky szünet után. Hogy megtenné-e, azt nem tudom biztosan. Körülnéz. De úgy hallom, repülni tanul, holott nincs rá szüksége, és hogy holnap...

Mária ugyanúgy. Nagy felszállás lesz... Hirtelen elhallgat. Beniczky! Maga természetesen már... beszélt vele... azóta...

Beniczky ridegen. Még nem.

Mária remeg. Hát... hát mikor?

Beniczky erősen ránéz. Majd holnap.

Mária nagyot sóhajt. Holnap!

Beniczky elmosolyodik. Holnap reggel abban a percben, mikor beszáll a gépbe... Ezt a leckét mindenesetre megérdemelte, ugye?

Mária borzongva. Igen... De milyen borzasztó... Ő holnap reggelig azt fogja hinni...

Beniczky. Hogy meg kell halnia. Elhatároztam, hogy az utolsó percben mentem fel kötelessége alól.

Mária kezét nyújtja. Beniczky - maga igazi férfi. Igaza van, lehet ilyen banalitásokat mondani komolyan. Most... most megint éreztem azt, ami magához fűzött.

Beniczky. Köszönöm.

Mária egészen közel megy, hozzásimul. Mert, ugye, Beniczky... ha maga húzta volna a feketét... magát nem lehetett volna...

Beniczky. Engem nem lehetett volna feloldani. Ez csak nevelés dolga, higgye el.

Mária. Tudom... és örülök, hogy ennek a szegény ördögnek nem lesz baja. Milyen szerencse, hogy ő húzta... És igaza van, a leckét megérdemelte. Megfogja a karját. Te... Milyen szép vagy, ahogy így hozzátámaszkodsz a géphez... Mennyivel jobban való hozzád... Maga nem repült még?

Beniczky mosolyogva. Még nem.

Mária. Beniczky... üljön be egy percre a gépbe... Szeretném látni...

Beniczky nézi a felhágót. Itt lehet... De nem olajos az ülés?

Mária. Üljön be.

Beniczky fiatalos mozdulattal felkapaszkodik a pilóta-ülésbe. Itt vagyok! Tréfásan megragadja a kormányt. Los!

Mária a hágcsón felmegy az utas-ülésbe. Előrehajol, átfogja a nyakát. Most repülünk!

Beniczky. Igen!

Mária szorítja. Ugye jó? Ugye érzed, hogy repülsz?

Beniczky. De vigyázzon... Lehúzza a kezemet a kormányról... akkor baj lesz...

Mária lihegve. Mit bánod? Te madár! Te embermadár! Milyen szép kezed van... Énekelj valamit, híres, ha madár vagy!

Beniczky. Mária, az Istenért, megfojt!

Mária. Igen... és elereszted a kormányt. Most zuhanunk... érzed? Zuhanunk a mélységbe. Jaj! Milyen fekete! Végünk van... *Szájon csókolja.*

Erősen bealkonyodik.

Stepan jön lámpással. Beniczky és Mária szétrebbenek, Stepan nem jó szemmel nézi a jelenetet.

Stepan. Hát kérem szépen - most csukunk.

Mária zavartan lejön a gépről, Beniczky utána. Maga elmegy?

Stepan. Hazamék, mert korán kell felkelni.

Mária. Most már biztos, hogy nem jön be a mérnök úr?

Stepan. Most már nem... Mondta, ha hétig nem néz be, akkor hazamehetek.

Mária Beniczkyhez. Hát akkor talán...

Beniczky. Persze, persze, megyünk.

Mária. Most hazavisz, ugye? És holnap?...

Beniczky kifelé menet. Majd itt találkozunk.

Stepan utánuk megy.

Beniczky kívülről. A nagy ajtót nem húzza be?

Stepan kívülről. Nem szükséges... Nem jár erre éjszaka senki... - Oszt öt órákor már itt vagyok.

Autótülök, aztán távoli berregés. Egy ideig még villózik a deszkafalon a távolodó lámpás, aztán sötétség borul a színre. Nagy szünet, melyben szél zúgását hallani. Lassan nyílik a baloldali kis ajtó, villanylámpással a kezében, óvatosan lép be Ember Sándor, ugyanabban a ruhában, mint az imént. Nem néz körül, előrejön, a lámpást leteszi a tuskóra, kigombolja a kabátját. Aztán letérdel a tuskó mellé, levelet vesz elő a zsebéből, ceruzával mintha címet írna rá, és leragasztja. Sebten néz körül, végre óvatosan a tuskóra teszi a levelet, otthagyja. Habozik. Lassan valami tárgyat vesz elő, a lámpához hajol, forgatja... a tárgy megvillan. Azt is leteszi a tuskóra, feláll. Rekedten és halkan.

Ember. Nem így gondoltam... feláll, lassan járkál, lelógó karokkal. Odakint erősen zúg a szél, mintha valami messze zene volna. Gyermekes, didergő hangon. Istenem, nem így gondoltam. Visszamegy a tuskóig, aztán megint járkálni kezd. Hallani - eleinte bizonytalanul - mintha beszélne valamit -, aztán rájövünk, hogy nem beszél, töredezett hangok hangzanak, nehéz, ziháló lélegzetével. A kezei lelógnak. Mikor harmadszor ér a tuskóig, a lámpát kicsit meglöki, úgyhogy az befelé fordulva a háttér közepén világít meg egy éles korongot. Megint visszafordul, megint arrafelé, hirtelen megtorpan, szeméhez kap. Rekedten. Na, mi az... vagy úgy... Hirtelen rájön, hogy az árnyéka. Az most élesen, keményen rajzolódik arra a korongra. Ejnye... Két lépést tesz arrafelé, az árnyék megmozdul, az is tesz két lépést, és a harmadikkal lelép a földre. Az egész jelenés jó három percig tart.

Árnyék előrejön.

Ember visszahúzódik; most szemben állanak, most mindkettőnek csak a sziluettjét látjuk, mert kiesnek a fénykúpból. Az árnyék fekete és hosszú ruhában, hajban nagyon hasonlít Emberre.

Árnyék nyugodtan. Na, látja.

Ember gyerekesen nyöszörög. Na... mi az? Hangosan, majdnem visítva. Na!... Mi az! Ki az! Visszaugrik, elhallgat.

Árnyék elégedetten. Na látja... hát ez a maga baja...

Ember a tuskóig hátrál, úgy, hogy beleesik a fénykúpba.

Árnyék jön utána, szelíden. Na, ugye, látja - hát ez a maga egész baja... hogy megijed a saját árnyékától...

Ember vacogva, hisztériásan nevet. Na... ki viccel itt?

Árnyék. Én nem viccelek... én egész komolyan mondom, hogy magának az egész baja az, hogy megijed a saját árnyékától. Álljon meg már, no.

Ember falig hátrál. Stepan... ne izéljen... maga az?

Árnyék most ő is bejön a fénykúpba. Bosszúsan. Dehogy Stepan. Nem tudja megjegyezni a nevem? Olson Irjö vagyok, finn orvos. Valóban, mintha ő volna az, de most fekete a haja, és szinte magasabb. Most valóban azt lehetne mondani, hogy hasonlít Olsonhoz. Az akcentus már nem idegenszerű.

Ember hebeg. Ki? Mi?

Olson. Olson Irjö, finn orvos. Hogy lehet ennyire félni? Egy kicsit fütyörésztem.

Ember dadog. Ön... ön... fütyörészett? Azt hittem, a szél... Kicsoda ön?

Olson legyint. Ugyan, hiszen már többször találkoztunk. Egyszer belém akart menni, mint egy ajtóba.

Ember vacog. Ja... akit tükörnek néztem.

Olson. Vagy tükörnek nézett, mindegy. Csak szóba állani nem akart velem. Nagyon barátságatlan ember maga. Nem lehet itt leülni?

Ember nagyon nehezen tér magához. De hiszen ön... Hiszen ön alacsonyabb volt akkor - és szőke...

Olson mulattatva. Igazán? Úgy rémlett önnek, hogy szőke vagyok? Nyilván tévedett, nem jól emlékszik. Valószínűleg tévedett. Hogy lehet egy árnyék szőke?

Ember. De igazán... Ne csodálkozzék... Igazán azt hittem első percben, hogy az árnyékom.

Olson. Nos és?

Ember. Különben nem...

Olson. Különben nem ijedt volna meg. Szóval az árnyékától megijedt.

Ember. Mit akar ezzel mondani?

Olson. Mit akarok ezzel mondani?! Ilyen különös kérdéseik vannak maguknak, magyaroknak. Maguknál mást mond az ember, mint amit mondani akar? Azt akarom mondani, amit mondok: sem többet, sem kevésbé kevesebbet.

Ember. Na és... Ezért bújt el, és lesett meg. Hogy ezt megmondja nekem?

Olson. Na, még néhány szavam is lesz majd.

Ember. Mert, ha csak ezt akarta mondani, ezzel elkésett. Már tudtomra adták. Néhány hónapja a nyilvánosság tárgyalja azt a megfigyelést, hogy én gyáva vagyok.

Olson. És ez persze nagyon elkeseríti magát, mi?

Ember ránéz. Szünet után. Hogy kerül ön ide? Mit akar tőlem?

Olson. Nem nagy dolog... Egy kis szívességet kérek majd... kollegiális szívességet.

Ember hevesen. Mert ha azért jött ide, vagy azért küldték ide, hogy engem ingereljen, hát nagyon rosszkor jött, és könnyen megjárhatja. Lehet, hogy gyáva vagyok, de most nagyon különös pillanatban talált.

Olson szelíden. Nono... csak nyugalom... ne izgassa fel magát. Hiszen mondom, hogy kollégák vagyunk. Nézze kérem, én egy idegkórtani felfedezés ügyében jöttem ide az egyetemre.

Ember. Ön ideg orvos?

Olson. Persze, hogy ideg orvos vagyok... A zene is érdekel, magam is gyakorlom, meg egy kicsit a matematikát is... de főképpen, azt hiszem, ideg orvos vagyok. Hát igazán nem lehet itt leülni?

Ember körülnéz. Nem számítottam...

Olson a gép felé fordul. Ja persze, ez a gép.

Ember közelebb jön. Ez volna az.

Olson. Szép darab. Pompás egy darab, igazán. Pompás egy találmány ez, kérem alássan. A repülőgép.

Ember lehorgasztott fejjel. Én is azt hittem valamikor.

Olson a gépet nézi. És most már azt hiszi?

Ember csodálkozva néz rá. Ejnye... milyen ismerős most egyszerre. Mintha...

Olson. Szóval most már nem hiszi, hogy nagy dolog. Szóval elromlott a találmány, mi?

Ember. Tudj' az Isten.

Olson feléje fordul. Mert már nem érzi, hogy az, ami volt. Hm... hát az nem jut eszébe, mégse valószínű, hogy a gép romlott el, hiszen az vasból van, hanem talán maga romlott el, tekintve, hogy maga sokkal lazább anyagból készült.

Ember. Ez igazán nem jut eszembe.

Olson. No lám, pedig milyen egyszerű feltevés. A tudományos vizsgálódásnak ez a feltevés nagyon kitűnő alap. A gépet könnyen megvizsgálhatjuk - ahhoz nem kell nagy apparátus -, és ha úgy találjuk, hogy rendben van: marad a bizonyosság, hogy akkor magában a hiba. *Közelebb megy a géphez.* Lássuk csak - a csavarnak semmi baja. *Megpörgeti, alábújik.* A motorok, úgy látom, rendben vannak. A huzalok ruganyosak, a kapcsolódás tökéletes. Talán a kormány nem működik? *Feláll a hágcsóra.* Vagy nem esik jól a pilóta keze ügyébe? *Belép a pilótaülésbe, megfogja a kormányt, közben lehajol, egy szál virágot emel fel.* Mi ez? Ez nem tartozik a géphez. *Kihajítja a földre.*

Ember felkapja, megdöbbenve. Mi az? Arcához emeli. Hisz ez parfüm... *Kiáltva.* Ki volt itt? Ki ült ebben a gépben?

Olson. Maga most várjon, míg a gépet megvizsgáltam. Magára majd aztán kerül a sor.

Ember nézi a virágot. Nem értem... hogy került ez ide?

Olson. Hát, kedves barátom, ennek a gépnek kutyabaja. *Ülve marad a gépben.*

Ember nézi a virágot. Nem értem...

Olson. Most aztán rátérhetünk a maga bajára. Ha gépet vizsgállok, akkor, ugye, nem kell szégyellnem, hogy mérnökhöz fordulok, ha nem értek valamit. Maga meg, ha baja van, ideg-
orvoshoz fordul.

Ember legyint. Áh, ideg orvos... Megállapítja nekem, hogy mi az oka a szenvedésemnek, de segíteni nem tud rajta.

Olson. Hm. Azt szóval elismeri, hogy minden lelki bajnak a szervezetben van az oka.

Ember. Bánom is én, elismerem. Mit használ nekem.

Olson. Várjunk csak. A tudományos vizsgálódás célja, hogy a számtalan irányban ágazó tüneteket egységes, közös okra vezesse vissza.

Ember. És mi az ember célja?

Olson. Egyelőre az, hogy legalább olyan egészséges legyen, mint egy rendesen működő varrógép, amit, ha elrontok, könnyen meg lehet igazítani, mert ismerjük a szerkezetét. Hiszen addig, amíg ez nincs, azt se tudhatjuk biztosan, mire való ez a gép.

Ember. Szép szavak.

Olson. Nem szavak ezek. Mindjárt meglátja. Mindez szigorúan magára vonatkozik.

Ember. Úgy.

Olson. Mondom: addig nem lehet álmodni se róla, hogy az ember célját megismerjük, míg magát az embert rendben nem találjuk. Képzelsen el egy gépet, amit kezünkbe adtak, de elfelejtették mellékelni hozzá a használati utasítást. A gépről nem tudni semmit, azt se sejtjük, hogy mire való, vajon fát aprít-e, vagy képet vetít... vagy csillagokat gyárt... De gép, tehát való valamire, azért csinálták. Forgatni kezdjük hát, babráljuk, meg-megfogunk egy csavart, föl-emelünk egy szellentyűt... a gép belsejében mozogni, zúgni kezd valami... néhol egy kar emelkedik, egyik kerék megmozdul, recsegve súrlódik össze két fogacska, nem jó, nem így kell kezdeni... másik fogantyút ragadunk meg... más kerekek, más könyökforgók mozognak, megint recseg valami, így se jó... nem így működik...

Ember. Hát nem tudhatod, mire való a gép, hogy most működik-e úgy, ahogy kellene?

Olson. Ohó, nagyon helyes a kérdés... Csakhogy ennek megvan az ismérve... Ha eltalálom a helyes csavart, amivel működésbe kell hozni a gépet, akkor egyszerre kell, hogy meginduljon az egész, egészséges, egyöntetű kattogás zendülne fel - a kerekek mind mozogni kezdenének... mind... - a karok mind emelkednének... zúgna és zakatolna minden - nem súrlódna, nem törne, nem hatolna egymásba semmi... nem repedne meg belül egy rudacska... egyöntetűen, ritmikusán járna addig, amíg én akarom... és én megkönnyebbülve kiáltanék fel: Eltaláltam a helyes fogantyút, most aztán lássuk, mit tud a gép.

Ember. Hát miért nem találsz el?

Olson. Ha rendbe lenne a gép - ez a keresés talán nem tartott volna olyan soká. Pár száz év alatt végigtapogattuk volna minden porcikáját, és megtaláltuk volna az indítófogantyút, a lendítőkereket. Csakhogy más baj volt.

Ember. Ugyan!

Olson. Nemcsak a használati utasítást felejtette ki a szállító, de máskülönben is gondatlan volt. Szállítás közben elromlott a gép.

Ember. Puff neki.

Olson. Most aztán százszorososan hatványozott a feladat. Nemcsak azt a csapot kell eltalálni, ami mozgásba hozza, de meg kell találni egy ismeretlen szerkezetű és ismeretlen célú gépben azt a hibát is, ami megakadályoz bennünket abban, hogy rátaláljunk erre a csapra.

Ember. Keresd, tudós.

Olson. Úgy van: sok száz éven át így szólt az ösztön: keresd, tudós. A csökevények közt keresgélünk - ügyetlen, ostoba szállítók, így szóltunk, lám, itt meg itt bent hagyták a csipeszt - ...bent hagyták a vésőt, amivel csinálták a gépet... itt a vakbél, amire szükség volt, amikor még többgyomrú állatok voltunk... és sok hibát találtunk, de egyik se volt főhiba.

Ember. És ha megtaláljuk, mi az eredmény, tudni fogjuk, mért nem ér semmit az egész.

Olson. Miért? Ha megtaláltuk a hibát - az elhajolt csavart, a meggömbült tengelyt, egy szöget, ami két fog közé esett... nem egyszerű, hogy kiemeljük onnan?

Ember. Ha megtaláljuk.

Olson szünet után, csendesen. S ha azt mondom - hogy én megtaláltam?

Ember ránéz. Ön?

Olson. Az érdem nem nagyobb, mint azoké, akik keresték. Ők szűkítették nekem a területet. Nekem már könnyű volt a dolgom. Kezembe került a hiba.

Ember. Hol találtad meg?

Olson. Az idegek közt. *Feláll.* A hiba a halálfélelem. A hiba oka: a hibás kapcsolás. Két ideg összenőtt: ostoba csökevény. Semmi szükség rá.

Ember. Ön megtalálta a halálfélelem központját?

Olson. Nem is hinnéd, milyen nevetséges, picike szervi baj. Egy késnyisszentéssel kiirtom az idegrendszerből, s abban a pillanatban felszabadulva zakatolni, dolgozni, működni kezd az idegrendszer. És sok ezer év kellett hozzá, míg megtaláltuk ezt az ostoba, nevetséges kis hibát.

Ember. És e nélkül?

Olson. Olyanná lesz a halál, mint az álom. Nappal frissen dolgozva és éberen mosolyogva gondolunk rá, milyen jó lesz és milyen üdítő, s mennél többet dolgozom, annál üdítőbb. Este pedig boldogan hajtom le a fejem - ó, milyen békés, tiszta összhang.

Ember. És ha napközben tör le ránk?...

Olson. Ritka öröm és szerencse... kiválasztottak szerencséje... előbb jutni hozzá, mintsem jussunk volt... az álomhoz...

Ember egy mozdulattal leejti a lámpát. Percig sötétség, majd hideg holdfény özönlik be előlről, és megvilágítja a színt, de úgy, hogy csak a repülőgép úszik a fényben, mintha lebegne szabadon a sötétség fölött. Most Ember ül a gépben, és Olson a sötétségből beszél.

Ember a gépből. Ide nézz... én nem tudom, ki vagy. Lehet, hogy csak álmodom. De ott a tuskón fekszik egy revolver... amit itt akartam hagyni... Tudod-e...

Olson alulról. Hogyne tudnám, pajtás. Meg akartál halni... De nem ma, ugye, pajtás.

Ember. Holnap... Még csak holnap kellett volna.

Olson nevetve. A halálfélelem elől akartál menekülni a halálba.

Ember. Igazad van, pajtás. De milyen furcsa. Te mondtad ezt most, vagy én?

Olson. Mindegy az.

Ember. Igen, tudom, hogy mindegy, pajtás. De mintha én álltam volna az imént odalent...

A szél Solveigh dalát fütyüli.

Ember. Ne bolondozz, pajtás. Te fütyörészel? Na... hagyd abba, a hátamba szaladgál.

Olson. Dehogy pajtás, hiszen beszélek.

Ember. Igen, de mintha közbe fütyörésznél is... Volt neked szeretőd, bajtárs?

Olson. Hogyne lett volna... Ványuskának hívták...

Ember. És megölelt, pajtás?

Olson. Mindig, amikor akartam.

Ember. És mit adtál neki, pajtás?

Olson. Megöleltem és ránevettem.

Ember. Akkor ő is nevetett, pajtás?

Olson. Akkor mindjárt nevetett ő is.

Ember. Csakhogy tudod-e, az én babám nagyon finom dáma, sokba kerül. Nekem holnap reggel meg kell halni, pajtás.

Olson. Hát aztán, pajtás. Mi van abban?

Ember. Könnyen beszélsz, pajtás. Én iszonyúan félek a haláltól, pajtás.

Olson. Hát akkor minek akarsz meghalni?

Ember. Nem akarok, pajtás, de muszáj. Most már csak arról van szó, hogy ne szurkoljak holnap reggel, pajtás, mert tudod, még az is benne van a vásárban, hogy nekem nemcsak meg kell halni, de még hozzá szépen kell meghalni. Tudod, bátran. Hátha igaz, amit beszéltél...

Olson. Persze, hogy igaz.

Ember. Hogy te ki tudod irtani a halálfélelmet - akkor hát nekem bizony nagyon jól jön ez a dolog, pajtás. Nekem ez most nagyon fontos, pajtikám.

Olson. Elhiszem. Hát mit csináljunk? Kiszedjem belőled?

Ember. Persze. Hol lehetne azt megcsinálni?

Olson. Gyere fel a laboratóriumba.

Ember. Várj, mindjárt leszálllok... *Leszáll a gépről, tapogatózva keresi Olson.* Na... hol vagy...

Olson hangja kívülről, messziről. Csak gyere, gyere... Előrementem. Itt vagyok...

Ember. Hát várj... *Tapogatózva megy az ajtóig, kinyitja, hideg szél csap be hangosan.* Hú, micsoda szél!

Olson hangja nagyon messziről. Jó, egyforma északi szél... Mehetünk.

Függöny

Harmadik felvonás

Elöl mint oldalkulisszák: jobbról egy házikónak vége ajtóval, balra néhány fa, majdnem a zsinórpadról. Ezen túl, de még elől, füves domboldal, mely egyenletesen emelkedik a korlátig, ez a korlát balról jobbra húzódva, a háztól a fáig, lefelé ferde. A korlátig balról keskeny ösvény fut fel a domboldalra. A korlát mögött egy darabból egyetlen háttérfüggöny, kék felhős eget ábrázol, mély, messzi perspektívában - csak az eget látni, mert a mezőnyt eltakarta előlünk a dombtaréj. A mezőny túlsó felén járókelők közül tehát csak az válik láthatóvá, amelyik egészen feljön a korlátig. Reggel nyolc óra van: ragyogóan süt a nap. A téren a korlát mellett két jassz áll.

Első jassz összehúzza a kabátját. Jó, friss a luft.

Másik jassz. Ehe... Fellóg a Himmelmann.

Egyik. Mit akar ott az a srác a hanginál?

Másik. Stülni akar... Nagyon gyertyázik befelé... Nem fér a bőribe, míg nem kap tőlem egy flemmet... Kiordít a mezőny felé. Hé! hé! Tojás! Nem jössz ide?

Egyik. Hadd élni. Mit murizol?

Másik fenyegetőzve. Odakenek neki, ha nem gyün, mikor hívom. Kivörösödve ordít. Hé, srác, az anyád Istenit! Nem hallod? Neked ordítok. Na! Csendesebben. Csak gyere, gyere, bújj közelebb. Ide gyere.

A korlát túlsó felén felbukik egy rongyos kisfiú.

Másik. Hát nem hallod, hogy ordítok?

Kisfiú. Hát itt vagyok.

Másik. Mit lógsz ott a hanginál? Stülni akarsz?

Kisfiú. Bizony Isten...

Másik. Akarsz egy frászt?

Kisfiú. Bizon Isten, a Stepan úr mondta, hogy vigyázzak az ajtóra.

Másik méregbe jön. Nyavalyás, a pofámba hazudsz? A zanyádra, vigyázz, hiszen még itt sincs a Stepan.

Kisfiú. Bizonisten...

Másik. Mi? Miii? Te rohadt... Mellbe bokszolja, a kisfiú lebukik a korlát túlsó felén.

Szünet

Első nyugodtan. Minek csinálsz zrít?

Másik. Ne hazudjon a pofámba. Még nem is jött a Stepan.

Szünet

Lendvai, Lendvainé Hermin jönnek balról, a ház mögül.

Lendvai. Na, látod, még nincs itt senki.

Lendvainé. Innen jól látni, maradjunk itt.

Lendvai a jasszhoz. Le lehet menni innen a hangárhoz, barátom?

Második a vállán keresztül. Ha a rendőr hagyja...

Lendvainé. Maradjunk itt, erre jönnek úgyis.

Hermin. Mit szólsz, Nusi, hogy mégis fölkeltem?

Lendvainé. Hát én?

Hermin. Bocsánatot követelek, az más. Neked urad van.

Lendvainé. Pszt, Hermin.

Lendvai vigyorogva. Mért nem mondta ezt reggel, hogy egész nap...

Hermin. Jaj, öreg, magának nem jól áll... ez a vicc... hiszen reggel van.

Lendvainé. Hallatlan ez a Hermin.

Hermin. Hallottak ilyet?... Hát ez a két úr mért fordít hátat nekünk?

Lidérc jön jobbról. Még nincs itt Ember Sándor?

Hermin. Itt vagyok én, lelkem.

Lidérc. Hogy van, Hermin. Kezét csókolom, asszonyom. Alászolgája, Lendvai úr.

Lendvainé. Lám, egy újságírótól igazán nagy dolog, hogy így fel tud kelni. Hogy érzi magát ebbe a szép reggelbe?

Lidérc komolyan. Csodálatos, asszonyom... csodálatos... még soha nem keltem fel ilyen korán... És minden milyen új... Maguk is érzik ezt amit én érzek... hogy milyen furcsa, hogy föld van és víz van és nap van... és v a n van...

Hermin. Hogy mondja? Van van?

Lidérc. Igen... V a n n i... Milyen furcsa az, hogy valami... tetszik érteni... a v a n á s... hogy így fejezzem ki magam...

Lendvainé bizonytalanul. Persze, hogy értem... nagyon is értem... Borzasztó dolog az.

Lendvai. Borzasztó... mért borzasztó? A koránkelés nagyon egészséges.

Hermin. Ha maga mondja és igaz, akkor lehet beszélni a dologról.

A korlát túlsó felén elsétál a főhadnagy és a kapitány.

Lendvainé a korlátnál. Még be van csukva a hangár.

Hermin a korlátnál. Püff... a kisfiú elesett... jöjj ide, gyermekem, majd fölemellek.

Lendvai. Csak Ember repül ma?

Horváth jön balról. Jó reggelt.

Lendvai megfordul. Né, a Horváth Lenci... Alászolgája, Horváth úr...

Horváth lanyhán emeli a kezét a kalapjához. Jó reggelt. *Nem fog senkivel kezni.*

Lendvainé. Hát maga hogy kerül ide?

Horváth bosszúsan. Mindenki meg van bolondulva ettől a számárságtól... és az embernek alkalmazkodnia kell, ez bosszantó. Este kerestem Bellát, feltétlen beszélnem kell vele. Az inasa mondja, hogy nyolcra kijön.

Lendvai. Bella is kijön?

Horváth. Már úgyis három felé járt az idő... gondoltam, nem fekszem le, benéztem a d'Hiverbe, ott voltam hétig, aztán idejöttem.

Hermin. Ja, maga nem feküdt le, azért van fönn. Magának még tegnap van.

Horváth. Különben nem lennék itt.

Lendvainé. Nem érdekli az aviatika?

Horváth. Ostobaságok sohasem érdekelték.

Lendvainé. De tudja, hogy itt ma valami extra lesz? Egy új találmányt mutatnak be.

Horváth lenézéssel. Ki mutatja be?

Lendvainé. Az Ember Sándor.

Horváth. Ja... a daliás Ember... De utálok azt az embert.

Lendvainé. Mért utálja úgy?

Horváth gorombán. Mert utálatos. Mert felfordul a gyomrom, mikor ránézek.

Lendvai nevet. Ez a Horváth, ha haragszik valakire, nem egykönnyen bocsát meg.

Horváth. Csak az egész embereket veszem emberszámba és passz.

Lendvainé Emberre gondol. Szegény fiú.

Horváth. Az olyan ember, aki megbocsát egy bestiának, nem ember.

Lendvainé. Hát van a dologban valami.

Hermin. Autó jön.

Autóberregés, egy perc múlva jönnek balról, a ház mögül, a korlát mellett, Bella és Mária.

Bella. Á, hisz együtt van az egész kaszinó. Jó reggelt, gyerekek.

Mária ideges. Beniczky még nincs itt?

Lendvai. Drága mester... no né, hát mégis kijött... *Kézfogás.*

Mária topogva áll a korlát mellett. Mikor - mikor lesz a felszállás?

Első jassz odakullog alázatosan. Nem tetszik szék a nagyságának.

Mária nem felel.

Bella. Csak hozzá, édes fiam, ha van a közelben.

Első jassz mint a szél, befut a házba.

Lendvainé Herminhez, halkán. Nézd, nem csodaszép?

Lendvai. Nagyságos asszonyom, egy öreg ember gratulál. Ez már valami, ilyen frissen!... Az angyalok is repülnek ma?

Mária kényszeredetten mosolyog. Nagyon kedves, Lendvai bácsi.

Lendvainé odajön, halkán a férjéhez. Emil.

Lendvai. Ja. *Halkan Máriához.* Nagyságos asszonyom, engedje meg, hogy bemutassam a feleségem.

Mária kezét nyújtja. Nagyon örülök.

Lendvainé lázban a boldogságtól. Ó, asszonyom... végtelenül boldog vagyok, hogy megismerhettem Pest legszebb asszonyát...

Első jassz hozza a széket. Tessék, nagysága. *Leteszi a széket, Mária leül.*

Bella pénzt akar neki adni.

Jassz. Nem kell nekem dohány... A nagyságának ingyen hordanám utána reggeltől estig, ha akarná... *Gyorsan el.*

Lendvainé felháborodva. Szemtelen.

Bella szivarozva. Hát mikor kezdődik a mesterség?

Horváth jön balról. Né... Bella... csakhogytan van... jöjjön csak.

Bella. No, mi az, fiacskám. *Jobbra a korlát mellett el, beszélgetve.*

Mária idegesen topog. Nem értem... Ugye, még nem kezdődik?

Lendvainé. Ó, hiszen a mérnök sincs még itt!

Mária. Még van idő, ugye? Ugye, előbb idejön Ember?

Lendvainé. Idejön, azt hiszem. *Mézesen mosolyogta.* Odavoltunk a múltkor.

Mária legyint. Ugyan, az én hangom! Bella bácsi beugratott... Soha többé nem fogok énekelni...

Lendvainé sopánkodva. Ó, azt csak nem teszi velünk!..

Bella és Horváth visszafelé sétálgatnak.

Bella szivarozva. Édes fiam, majd megbeszélem a dolgot. A miniszter nekem jó barátom, de tudod, ez kényes ügy.

Horváth erőszakosan. Magának egy szavába kerül.

Kapitány és főhadnagy elsétálnak a korlát mögött.

Bella. Né, a Zajcsek! Kapitány úr! Nem ismeri meg a szegény embert!

Kapitány megfordul. Á, a mester! Kolosszál! Szervusz!

Bella. Mi van, mi van, öreg cirnbi!

Kapitány. Álso... ide vagyok kommandálva. Megnézzük ezt a masinát, tauglich-e.

Bella. Hát még nem definitív a vásár?

Kapitány. Dehogy! A lapok megint előre handabandáznak... még csak most derül ki... Még mindig nincs itt az az úr?

Főhadnagy óráját nézi. Már negyed kilenc.

Hermin a korlátnál. Tolják a gépet... tolják a gépet.

Mindnyájan a korláthoz futnak.

Lendvai. Hol? Hol? Ahá!

Lendvainé. Jaj, de szép fehér! Hogy csillog!

Hermin. Barátom! Gyönyörű!

Lendvainé. És mi az ottan, az a nagy?

Főhadnagy. Az a hajtószerkezet. A villamos hullámfejlesztő. *Herminhez.* Pardon, Békássy Guido vagyok.

Hermin. Fogadja egy honleány nemzetiszínű mosolyát.

Főhadnagy hangosan nevet.

Mária. Bella, kérem, jöjjön ide.

Bella. Parancsolj, édes fiam.

Mária a korlát mellett ül profilban. Közben a házból még néhány széket hoztak ki. Mondja, Bella, Ember idejön előbb?

Bella. Hát. Bizonyosan.

Mária. Ő még nincs a hangárban?

Bella kukkerrel a szemén. Nem látok a hangár előtt senkit... Csak egy gépészfélét sapkában. Biztosan idejön előbb.

Mária. Nem értem... Beniczky még nincs itt... talán...

Lidérc balról jön a korlát mellett. Mint egy fehér virág a tóba hullva... Noteszbe jegyez, meglátja Bellát. Á, Gábor bácsi.

Bella. Szervusz, Misikám.

Lidérc. Hallom, tegnap fent járt a szerkesztőségben. Nagyon sajnálom, hogy nem találkoztunk.

Bella. Igen, a Zöld Madár miatt. Hallom erősen készül az Olga.

Lidérc. Igen, még nem tudom, mi lesz a címe.

Bella. Mégis a Nemzetibe adod?

Lidérc. Tudja Isten, kellene hozzá egy nagyszerű nő... Tudja, amilyent az ember elgondol, és amilyen nincs... Vagy legalább amilyen nincs a színházaknál. *Máriára néz.*

Bella mosolyog. Szóval Mária, mi?

Lidérc lelkesen. Ha a nagyságos asszony hallgatott volna rám... és színpadra lépne... akkor előadatnám a darabot... akár a vurstliban, a Hökköm színházban, ha neki úgy tetszene.

Mária mosolyog. Nem... nem... Egyszer ugrattak be nyilvános szereplésbe, akkor is megbántam.

Néhány kíváncsi jön jobbról, és elhelyezkednek a korlát mellett.

Bella a közeledő tisztekhez. Jertek közelebb, fiúk. *Máriához.* Édes fiam, bemutatom neked Zajcsek kapitányt és Békássy főhadnagyot.

Mária mosolyogva nyújtja át a kezét a korláton, biccent a fejével.

Kapitány. Már régen akartam bemutatkozni.

A nem beszélő szereplők járkálnak a korlát mellett, néha jobbról és balról eltűnnek, megint visszasétálnak.

Ember sietve jön balról. Teljes dresszben van, pilóta-kapuson a fején, lábán csizma. Sietve jön előre, meglátja a tiszteket, azok felé tart. Közben sapkájához emelgeti a kezét. A nyakán kicsi rózsaszín flastrom. Kissé idegenszerű akcentus. Á, hiszen itt vannak az urak! Meglátja Máriát, biccent. Kezét csókolom. Hát mégis rászánta magát, ez már szép.

Mária feláll. Kedves... kedves Ember... hát... mégis felszáll... Elfogultan nézi.

Ember vígan. Hogyne szállnék fel... Ilyen gyönyörű időben...

Mária halkán, gyorsan. Várjon csak... Ember... azt akartam mondani...

Ember. Pardon... azonnal rendelkezésére állok. A tisztekhez. Elég pontos voltam, uraim? Most aztán jó volna, ha a masina is ilyen pontos volna. Majd az urak lesznek ilyen szívesek és elkísérnek... előbb megnézzük majd a fejlesztőt - csinálunk egy kis gurulópróbát... aztán felszállunk.

Kapitány. Also... aztán ki lesz a fejlesztőnél?

Ember. A montőr. Az urak majd kéznél tartózkodnak, és figyelik a montőr munkáját.

Főhadnagy. Mehetünk?

Ember gukkerrel nézi a mezőnyt. Még van néhány percünk. A karburátoron volt valami igazítani való.

Főhadnagy. Már volt lent a hangárban?

Ember. Hogyne, onnan jöttem, megláttam az urakat.

Főhadnagy. Észre se vettem.

Bella. Mi az, Sándor, te észre se veszed az embert?

Ember nem fordul oda, gukkerrel figyel tovább a mezőnyt. Dehogynem, Bella bácsi, észrevettem.

Mária. Kérem, Ember... mondja csak, nem találkozott a...

Ember gukkerrel. Kivel, nagyságos asszonyom?

Mária. A - a - ... Elhallgat.

Ember gukkerrel. Aha... próbálják a csavart... Távoli berregés.

Lidérc. Gyönyörű... Mint egy virág... Mint egy arany trombita...

Ember leteszi a gukkert, körülnéz, elmosolyodik. Né, csak, milyen sokan gyűltek össze - ezek mind látni akarják -

Mária fojtva. Mit akarnak látni, mondja?

Ember mosolyogva és jelentősen néz rá. Hát... engem! Ahogy repülök. Elfordul, Lendvai felé közeledik. Igaz, Lendvai úr?

Lendvai. Engem mindig nagyon érdekelt az aviatika.

Ember. Meg az aviatikusok, mi? Csupa derék, lelkes fiatalember, mi? Igazi hősök... mi?

Lendvai nem érti. Hát... vannak köztük - vannak.

Ember. Ugye például, kik az életüket kockáztatják - de szívesen és habozás nélkül, mi?

Lendvai bizonytalanul. Bizony.

Ember. Nincs is szebb, üdébb látvány, mi? Mint egy ilyen friss, erős, ruganyos, fiatal test, tele duzzadó élettel és bátorsággal, mi? Szemében nemes tűzzel. Mi? Amint áthatva az eszmétől, frissen és merészen zuhan le... mi? És kitöri a nyakát - mi?

Lendvai hebegve. Hát... kérem... nem tudom.

Ember. Dehogynem tudja! Maga csak tudja!... Az ilyen totyakos öreg ember vérének megfizethetetlen pezsdítő látvány lehet, friss reggeli napfényben, egy szétroncsolt, fiatal test. *Elfordul tőle. Bella felé közeledik.*

Lendvai elképedve a feleségéhez. Mi ez? Meg akart sérteni?

Lendvainé. Ugyan... ne hallgass rá... Nem látod, hogy milyen ideges?

Ember Bellához. Na, Bella bácsi, hogy állunk az énekléssel?

Bella. Milyen énekléssel, fiacskám?

Ember. Hát a múltkor hallottam, hogy énekelni tanul.

Bella. Ne bolondozz.

Ember. Dehogynem... nem emlékszik... a Turiddu dalát... a Cavalleria Rusticanából... Hát a biztosító kötvénnyel mi van?

Bella nem érti. Miféle biztosító kötvénnyel?

Ember. Hát a biztosítólevél? - amelyben ennyi és ennyi vinculum erejéig biztosítják az embert, hogy a feltételek betartása esetén feljut a mennybe.

Bella csak a kezzeit mozgatja, hogy nem érti.

Ember. Hát nem emlékszik? *Énekli pátosszal és gesztussal.*

„Ki érted hal meg, feljut a mennybe.” Ígérni az nem kunszt, vagy elég az ígéret is? *Tűnődve.* Az ember mégiscsak szeretné, ha erről biztosítanák... *Elfordul, Lidérc felé közeledik.*

Bella megdöbbenve Máriához. Mi van vele?

Mária borzongva húzza össze a prémet. Nem tudom... Itt valami borzasztó történik... Édes Bella bácsi... Nem nézne le a hangárokhoz?

Bella. Minek?

Mária. Szeretném tudni, hogy ott van-e a...

Ember Lidérchez. Hogy van, művész úr?

Lidérc feléje fordul. Ó... Ember Sándor. - *Kifelé mutat.* Nézze... nézze... nem olyan, mint egy nagy, hímporos lepke?

Ember. Nem. Olyan, mint egy kicsi, bemeszelt felhő.

Lidérc Szitakötő... Egy kecses szitakötő...

Ember. Mondja, hány órákor szokott felkelni, ha arról van szó, hogy szitakötőt láthat?

Lidérc nem érti. Miféle szitakötőt?

Ember. Miféle szitakötőt?! Olyan szitakötőt, mint egy szitakötő. Egy egyszerű, eleven szitakötőt.

Lidérc. Nem értem.

Ember. Nem érti! Hát ha maga hét órákor kel fel, hogy egy repülőgépet lásson, ami még annyira se tetszik magának, mint egy szitakötő, mert hiszen csak úgy tud tetszeni valahogy, hogy a szitakötőhöz hasonlítja - akkor legalábbis háromkor muszáj felkelnie, ha arról van szó, hogy egy igazi szitakötőt lásson.

Lidérc csodálkozva mosolyog. Na, ahhoz nem keltem volna fel.

Ember nyugodtan. Hát akkor miért hasonlítgat folyton? Miért mondja a nőről, hogy azért adja oda mindenét érte - hogy azért hal meg érte -, mert olyan az arca, mint a lilium, és az ajka, mint az ért cseresznye? *Énekelve.*

„Mint ért cseresznye, oly piros az ajkad.”

Ha ön annyira szereti a liliumot meg a cseresznyét - akkor miért nem vesz liliumot az egyik sarkon és cseresznyét a másikon? Egyik kofa se kéri érte az életét. - Legfeljebb egy-két hatost.

Lidérc mosolyog. Szóval, ön nem szereti a hasonlatokat.

Ember. Dehogynem. Csakhogy a hasonlat nem öncél - a hasonlat arra való és akkor jogosult, amikor magyarázni, megvilágítani kell valamit. Például a maga tegnapi cikkét, amit rólam írt, azt lehet hasonlítani.

Lidérc. Éspedig mihez?

Ember. Egy kerge kos óbégatásához... aki fenevadnak nézi a lokomotívot. *Elfordul, és tisztek felé közeledik.*

Lidérc. Tessék?!... Nem értem... Hogy tetszik? *Utánamegy egy darabig, aztán tűnődve megáll.*

Horváth és Hermin jönnek jobbról.

Horváth hangosan. Én pedig azt mondom, hogy bestia. És az olyan marha, aki hagyja, hogy egy bestia elbánjon vele, az nem érdemel jobbat. *Szembetalálkozva Emberrel, enyhén összeütődnek.* Nem tud vigyázni? *Ember megfordul.*

Ember. Né, Horváth, maga az? Jó reggelt.

Horváth fenyegetőzve. Nem tud vigyázni?

Ember csodálkozva. Mire, kedves?...

Horváth eléje áll. Hogy ne érjen az emberhez! Paraszt!

Ember leveri a púpos kalapját egy legyintéssel. Legalább köszönne.

Horváth magánkíviül. Disznó...

Ember nyakonveri, általános zúgás.

Lendvai. Hallatlan! Megütni egy nyomorékot! Példátlan! Lelketlenség! *Odajönnek, elhúzzák Horváthot.*

Egy ember. Szegény nyomorék.

Horváth hülyén nézi az embert. Hebegve. Én... én... nem... vagyok... *Hagyja, hogy elvezessék.*

Emberek tolonganak. Hangok. *Pfuj, egy nyomorékot.*

Bella Emberhez lép, halkan. Mi ez? Hogy tehetnél ilyet?

Ember nyugodtan. Megütni egy nyomorékot - mi? Milyen gyávaság. De Bella bácsi, viszont éppen maga mondta a múltkor, hogy csak a betegek élnek sokáig, az egészséges emberek

mind meghalnak. Hiszen akkor hallatlan bátor voltam. *Maga elé.* Egy szegény halálraszánt, nyomorult, egészséges ember megütött egy nagyszerű, hallatlan nyomorékot. *Hangosan, hogy mindenki hallja.* Én odamegyek most, ahol talán a halál vár rám... *Kifelé mutat.* És ti nem erről a bátorságomról beszéltek, hanem arról a gyávaságomról, hogy előbb megütöttem egy nyomorékot. *A tolongók visszahúzódnak, a tisztek jönnek jobbról. Ember átveti magát a korláton, és odasiet hozzájuk.* Uraim... talán mehetünk már.

Bella Máriához. Mi van vele?

Mária elfúlva. Menjen, Bella... maga nem tud semmit... Rettenetes... Hová lett az a... *Kiabál.* Ember! Ember Sándor!

Ember visszafordul. Parancsol?

Mária odafut, megfogja a kezét. Ember... Ugye... Ugye, most nem száll fel... Valamit akarok mondani... előbb...

Ember sietve. Majd ha lesz még egy percnyi időm, még visszanézek... csak a készüléket próbáljuk ki... *A tisztek után fut.*

Mária kiált utána. Ha Beniczky nincs a hangárnál... jöjjön előbb vissza... feltétlenül, hallja!

Bella. Mi történt veled, Mária?

Mária zsebkendőjével törli arcát. Semmi... már nincs semmi bajom. Itt maradunk, ugye?

Bella. Valami történt veled.

Mária. Dehogy... Kérem, Bella, adja ide a látsövét.

Bella. Tessék. *Odaadja.*

Mária gukkerrel. Mondja... kik azok?

Bella. Fiam, én nem ismerem ki magam. Biztosan gépészek.

Mária. Nem Beniczky az ott? Az a magas?

Bella. Nem értelek, fiam... Mit keresne Beniczky a hangárnál? Úgy tudom, nincsenek olyan jóba.

Mária. De én azt hiszem, hogy Beniczky.

Bella. Nézze, hogy szikrázik a masina.

Lendvainé. Jaj, de szép. Most indítják a gépet?

Hermin. Úgy látszik.

Mária. Hallja... Bella... azt mondják, hogy most indítják...

Bella. Dehogy, fiaskám. Hát nem hallottad, hogy előbb lesz egy gurulópróba?

Mária. Ugye, most csak gurul?...

Bella. Hát persze.

Első jassz. Az anyja! Most elakadt!

Másik. Jó startusz volt.

Egy ember. Barátom, én kint voltam múltkor, mikor a Pasquier repült... az valami volt. Mikor a fejem fölött csinálta a bukfencet, hát csak tátogtam a kezemmel, hogy megkapaszkodjak... én szédültem... lent a földön... *Kisfiú jön jobbról.*

Kisfiú. Hidegvíz... tessék...

Hermin. Aggyál, fiacskám. Iszik.

Lendvainé. Mit csinálnak azok ott?

Lendvai. Azzal hajtják a gépet. Látod, a montőr feltartja a kezét - és hozzá se nyúl a géphez - és a gép megfordul.

Lendvainé. Nagyszerű.

Lendvai. Látod!... Most ott, a tiszték előtt - látod, kiszáll a gépből...

Lendvainé. Most visszaviszi.

Lendvai. Dehogy. Ez a nagyszerű, most figyelj. Most megindul a gép, magától.

Hermin. Nagyszerű.

Bella. De csak gurul.

Lendvai. Majd aztán repül is.

Bella. Most viszik a starthoz.

Lendvai. Nem nyúl hozzá senki.

Első jassz. Link ember ez a Stepan.

Mária aggódva. Mi az... Bella, mondja... mi az?

Bella bizonytalanul. Nem tudom...

Mária. Mi az? Az ott Ember?

Bella. Igen, azt hiszem.

Mária. A tisztékkel tárgyal.

Bella. Nézik a szerkezetet.

Mária. De, ugye, még nem ül be?

Bella. Hát... Nem tudom...

Mária. Nem... Hiszen mondta, hogy előbb még visszajön... Ugye, mondta, hogy előbb még visszajön?

Bella. Lehet, hogy már nincs ideje.

Mária. Nem... megígérte, hogy visszajön... Ne beszéljen bolondokat, Bella. Jaj... Hol van az a kisfiú a vízzel?

Bella. Mi az, csak nincs rosszul?

Mária görcsösen szorongatja a kezét. Dehogy... ez a koránkelés... nem szoktam meg. - Édes Bella... kedves jó Bella... Ugye, hoz nekem egy kis vizet... Szorongatja a kezét.

Bella. Hát persze, de engedje el a kezemet.

Mária. Nem... ne menjen el... csak nem hagy itt magamra... Hová szaladnak azok a tiszték?

Bella. A hajtógéphez. Úgy látszik, most lesz a felszállás.

Mária. Nem... előbb idejön...

Bella. Nem jön most már... Nézze, már fogják a gépet.

Mária felugrik. Bella... Ugye, az a magas - az a magas... Ugye Beniczky?

Bella. Lehet. Nem láttam tisztán.

Mária elfulladtan. Bella... Nem kísérne engem oda?... Oda akarok menni... Itt van az autó... Hozza gyorsan az autót...

Bella megdöbbenve néz rá. Mi az, Mária? Csak nem fél?

Mária. Nem... Beniczkyvel akarok beszélni. Az a magas ott Beniczky... Gyorsan beszélne kell vele... Hát nem látja, hogy Beniczky?...

Bella bizonytalanul. Úgy látszik, csakugyan az. De hát mostan... hát akkor menjünk...

Mária. Nem... ha biztosan Beniczky, akkor maradjunk.

Bella ránéz. Hiszen azt mondta, hogy éppen azért!

Mária. Nem... ha biztosan az, akkor maradhatunk. Távoli, de éles és harsány berregés.

Lendvai, Lendvainé. Start! Indul!

Egy távoli, harsány hang. Los!

Többen. Bravó, indul.

Taps, mindnyájan a korláthoz futnak.

Mária egész testében remeg. Beniczky... ugye, Beniczky?

Lendvai. Gyönyörű! Gyönyörű!

Lendvainé. Odanézz... most... most elhagyja a földet...

Hermin. Jaj, de gusztá!

Első jassz. Jó start volt!

Másik. Aha!

A berregés halkul, aztán megint erősebb lesz.

Lendvai. Milyen hirtelen emelkedik!

Lendvainé. Már lehet százötven méter magasan.

Hermin. A Duna felé tart...

A berregést hol erősebben, hol halkabban egyre hallani, a nézők lassan egy irányban forgatják a fejüket, ezen a mozdulaton látni, hogy emelkedik a gép.

Mária. Nem jött vissza... Biztosan nem volt rá szükség... Beniczky ott áll, és néz felfelé... Ugye látta, Bella, hogy előbb beszélt Beniczkyvel? Ugye látta?

Bella nem érti, de érzi, hogy rá kell hagyni. Igen... Mintha beszélt volna vele...

Mária. Most háttal áll nekünk Beniczky. - Látja? Ottan? és lassan megy a tiszték felé... mindjárt idefordul... akkor majd meglátjuk az arcát...

Autóberregés. Beniczky majdnem szaladva jön jobbról. Felnéz. Aztán egyenesen Máriához szalad.

Beniczky. Mária!

Mária megfordul, nagyot sikolt, mintha kísértetet látna. Jaj! Elereszti Bella kezét, a székre roskad.

Beniczky megdöbbenve. Mi történt, az Istenért... Mária... kérem... nyugalom...

Bella elhúzódik, Lendvaiékhoz megy, halkan. Gyerekek, gyerünk kicsit odébb.

Lendvai, Lendvainé és Hermin megfordulnak, észreveszik Beniczkyt és Máriát, balra elvonulnak, jobbról is tisztelettel a korlát mellett elhúzódnak az emberek. Mária és Beniczky egyedül maradnak a színen.

Beniczky támogatja Máriát. Mária... hát mi az... mi történt...

Mária megmerevedve, suttogva. Maga... nem az volt... a hangárnál?

Beniczky. Most érkeztem. Elpattant a pneu. Mi történt?

Mária merev mozdulattal, mint egy holdkóros, mutat kifelé. Odanézzen!

Beniczky kinéz az ég felé, megremeg. Mi az... már...

Mária kísérteties hangon. Már felszállt...

Beniczky megrendül, halkan. Rettentő... elkéstem...

Mária. És most... mi lesz...

Erősödő berregés. Beniczky megfogja Mária kezét.

Beniczky. Mária... hát ne legyen gyerek... nem lesz semmi... bolondság.

Mária a gépet nézi. Most... emelkedik... A Duna fölött van... egyre kisebb lesz...

Beniczky. Mária... hát jöjjön... ne bolondozzon... menjünk innen...

Mária önkívületben. Csak maradjunk... Csak nézze... Kitartás, gróf úr... csak nézze - nagyon szép...

Beniczky. Mária... magának láza van... nem lesz semmi... hát ne féljen... Hiszen nem is igaz... Már beszéltem vele... Jöjjön... az imént beszéltem...

Mária kísérteties nyugalommal. Hazudik. Nem beszélt vele. Elkésett. Akarattal elkésett. Nézi az emelkedő gépet.

Beniczky. Az Istenért... Hallgasson. Körülnéz. Figyelnek bennünket... Szedje össze magát...

Mária ugyanúgy. Hazudik. Elkésett akarattal.

Beniczky hadarva. Hogy mer... ilyet mondani... hogy merészel... be tudom bizonyítani... hogy elkéstem...

Mária ugyanúgy. Szóval, nem beszélt vele.

Beniczky. De hisz ez mindegy is... Nem lesz semmi, nem olyan ember... nem bolond...

Mária ugyanúgy. Maga nem volt itt az imént... maga nem látta, milyen állapotban volt... én láttam...

Beniczky nem bírja. Mária, ha nem jön, én elmegyek... én nem tudom nézni...

Mária ugyanúgy. Csak tessék nézni az előadást. A maga rendezése. Tessék kívánni... Kivánni, gróf úr... Szép nyugodtan...

Beniczky. Nem azt... nem arról beszélek... magát nem tudom nézni... hisz maga rettenetes... én elmegyek. El akar fordulni.

Mária belekapaszkodik, lázban. Beniczky... Hova megy... Várjon... Itt akar hagyni... Jaj, itt akar hagyni...

Beniczky húzza a korláttól. Hát jöjjön... Mária hagyja magát, de arccal a háttér felé fordul, és nem tudja levenni a szemét. Hirtelen megmerevedik, tolja magától Beniczkyt, halkan sikolt.

Beniczky riadtan. Mi az?

Mária. Láttá? Megbillent!

Beniczky elereszti. Most mindketten megkövülve, szótlanul állnak egymás mellett, mint a hipnotizáltak, nem tudják levenni tekintetüket a gépről. Ez sokáig tart, néhány percig, közben egyetlen hangot se hallani, csak a gép berreg egyenletesen, hol távolról, hol közelebbről, egyszer egészen közel jön a nézőtér felé, fölötte, mintha a színház fölött repülne. Hirtelen megáll.

Hermin hangja kívülről, közlőrl. Mi az?

Lendvai hangja. A kutya fáját.

Lendvainé hangja. Csak nem zuhan?

Zavaros hangok kívülről.

Lidérc hangja. Halló!... Gépész úr... Történt valami?

Idegen hang: Ne tessék beugrálni.

Egy nő hangja sikítva. Jézus Mária!

Szaladó léptek a mező felől. Szünet.

Lendvai hangja. Visszabillen... tartja magát...

Lidérc hangja. Megállítja...

Bella hangja elképedve. Láttad? Megfordult?! Egészen megfordult! Brr! Brr! Rémes...

Hangok. Rémes... Nagyszerű... Hurráh! Nincs semmi baj! Barátom... Nézd, milyen sápadt vagy... Rémes volt... mi?

Lendvainé hangja. Emelkedik! Újra emelkedik! A hangok távoznak.

Mária. Nézze... megint emelkedik...

Beniczky homlokát törli, reszketegen. Úgy látszik.

Mária. Talán...

Beniczky. Úgy látszik...

Mária. Talán... ugye, talán...

Beniczky. Talán már nem fog...

Mária. Már nem fog még egyszer... Most egészen kicsike... Elmegy.

Beniczky. Nem jön vissza.

Mária. Süllyed.

Beniczky. Szabályosan kanyarodik.

Mária. Kört ír le!

A berregés megszűnik.

Beniczky. Leállította a motort.

Mária megragadja a karját, görcsösen. Jaj, mégis...

Beniczky. Nem, nem, dehogy. Ereszkedik le.

Mária. Leszáll?... Leszáll?...

Két jassz fut keresztül a színen.

Első. Gyün le!

Másik. Vigyázz, marha!

Hangok. Éljen! Éljen! Gyün lefelé! Barátom! Hogy megijedtem!

Hermin hangja. Na, már örültem, hogy látok valami heccet, de nem lett belőle semmi! Mehetünk a sárgába.

Beniczky kihúzza magát, szárazon Máriához. Na... látja...

Mária hisztériásan, nevetőgörcsben. Ugye, haha... ugye... haha... Milyen szamár vagyok... ugye jön le... ugye, most mindjárt lent lesz...

Beniczky gúnyosan. Egész nyugodt lehet. Ő az az ember, akivel nem történhetik semmi.

Mária nem figyel oda. Semmi... Ugye... Ő az az ember... ugye...

Beniczky élesen. A magam részéről meg voltam győződve róla, hogy nem lesz semmi. Nem abból a fajtából való...

Mária. Ugye. A fajta... Ugye, ez a fajta miatt van?...

Beniczky. Nagyon valószínű. Az emberek végzete meg van írva bölcsőjükben. Nagyon élesen. Az ő végzete, úgy látszik, az... - hogy másodszor is diszkvalifikálják.

Lendvai és Hermin sietve jönnek jobbról.

Hermin. Gyün a Himmelmann. Mindjárt itt lesz.

Lendvainé. Nem is volt olyan érdekes. A Pasquier, aki két bukfencet csinált, érdekesebb volt.

Lendvai, Lidérc jönnek balról.

Lendvai. Na, és mi van a találmánnyal?

Lidérc. Mindjárt megtudjuk. Nem tartott sokáig az egész. Most kiszáll a gépből...

Lendvai. A tiszték valamit magyaráznak.

Lendvainé. Ő meg a vállát vonogatja.

Lidérc. Jönnek errefelé.

Beniczky gúnyosan, jelentősen nézi Máriát.

Mária zavartan kerüli a tekintetét, nagyon ki van merülve.

Hermin kiabál kifelé. Na!... Híresek!... Gyűjjetek ide!

Beniczky Máriához. Asszonyom, azt hiszem, mi mehetünk.

Mária. Várjon... Tudni szeretném...

Beniczky. Én tudom. Nekem nem kell megtudni. Jelentősen. Én egész nyugodt voltam.

Ember, Kapitány, Főhadnagy, jönnek beszélgetve a korlát túlsó feléről.

Ember nagyon nyugodt és derült. Cigarettezik. A színész jól tette volna, ha közben egy kis maszkot csinál, az arca most pirosabb, mint az imént. Hát kérem, uraim, úgy látszik.

Kapitány savanyúan. Na ja... Hát az baj. De mi lesz most a jelentéssel... A robbantás nem működik...

Főhadnagy zavartan. Talán nem volt rendben a hajtógép?

Ember vidáman. Dehogynem, uraim, a hajtógép rendben volt. Nem arról van szó. Beszéljünk magyarul - a találmány nem ér semmit.

Főhadnagy zavartan. Hát...

Kapitány. Also...

Ember. Mit csűrjük-csavarjuk, ez a repülőgép egy egész közönséges repülőgép. Nem tud ez se robbantani, se embert ölni, ez a szegény, buta kis repülőgép csak repülni tud...

Főhadnagy zavartan. Hát talán...

Kapitány. Also... nem erről van szó. Hanem, hogy mit jelentsek.

Ember cigarettezve. Tessék egész nyugodtan jelentést tenni, hogy a találmány nem funkcionál, hogy egy közönséges repülőgépről van szó, és hogy én visszaléptem a pályázattól.

Főhadnagy és Kapitány összenéznek.

Ember. Nem haragusznak, ugye, hogy idefárasztottam Önöket?

Főhadnagy. Dehogy! Szó sincs róla! Ránéz a kapitányra.

Kapitány. Also... auf Wiedersehen. Szervusz. *Lanyhán sapkájához emeli a kezét.*

Főhadnagy udvariasan. Nagyon örültem, mérnök úr, hogy megismerhettem.

Ember meghajol. Uraim... *Várja, amíg azok eltűnnek a korlát mögött, aztán megfordul, átveti magát a korláton, középre előrejön. Elgondolkozva szívja a cigarettejét.*

Bella odamegy hozzá. Hát mi az, fiacskám? Valami baj van?

Ember szórakozottan. Nekem nincs. Felnéz.

A színen lévők közelebb húzódnak, kíváncsian körülállják Embert, aki tűnődve cigarettezik a középén. Mária és Beniczky nem jönnek oda. Beniczky egyetlen pillantást vetett csak Emberre, de látva, hogy az észre se veszi őket, megvetéssel elfordul, és szól Máriának, hogy mennek-e már.

Mária gyorsan biccent, hogy igen, de közben nézi Embert, lassan lehúzza a kesztyűjét. Ember előadása alatt többször akarnak indulni, tesznek is egy-két lépést, de aztán végleg ottmaradnak és elől, oldalról hallgatják az előadást. Mária később le is ül, Beniczky úgy tesz, mintha nem figyelne, de figyel.

Lendvainé. Milyen magas volt? Hány méter lehetett?

Ember maga elé. Vagy ezeröttszáz.

Bella. Na... és működött a dolog?

Ember tűnődve. Nem... de azt hiszem, nem is akartam, hogy működjön. Furcsa...

Bella. Hát hogy volt?

Ember tűnődve. Úgy látszik... odafönt rájöttem, hogy nem jó ez a találmány.

Hermin. Na, és különben milyen volt?

Ember mosolyogva néz rá, melegen. Nagyon szép volt.

Hermin. Hát meséljen.

Ember maga elé néz. A következőket eleinte lassan, gondolkodva mondja, inkább saját magának beszél. Később folyékonyabban, de akkor se szavalva vagy lelkesen, hanem nyugodtan és derülten. Nagyon szép volt... Nem is hittem volna... hogy ilyen szép... úgy látszik, nem gondoltam rá, nagyon sokat foglalkoztam egyebekkel...

Lendvainé. Milyen az, mikor elhagyja a földet?

Ember. Mikor a gép megindul, az valami különös. Abban van valami félelmes. A visszatartott motor zihál, zakatol, acsarkodik... Borzasztó erő van benne... és olyan, mint az ördög... igen... fűj és hörög... és lángok csapkodnak a motorból... bizony, még kénszagot is éreztem... és az ördög, ugyanaz az ördög, aki gyermekkoromban egyszer a hátára kapott, az ördög kiabált... nem bírom, gyerünk, gyerünk... vágd a földhöz, törd be a fejét... hogy kiloccsanjon a bele... gyerünk, végezzünk, igen... így kiabált az ördög, és mégis valami igen szép ez... ez nem az, mikor vacogva haldoklik az ember, és rossz szívére meg vizenyős tüdejére gondol.

Lendvainé. Hát aztán?

Ember ugyanúgy. Aztán... aztán lenéz az ember... előtte elfordul, sívít és szalad a mező - aztán apró sárga skatulyákat láttam, ezek voltak a hangárok, fordultam és emelkedtem, minden körbe ment... egy tó... talán a holt Duna lehetett, úgy pörgött, mint a csiga, és néhány apró, pici kis embert is láttam szaladni. Aztán még magasabbra mentem... a motor fúrja a levegőt...

Hermin. Hallod, Nusi, fúrja...

Ember ugyanúgy. Akkor már minden egészen kicsike volt... de nagyon szép, napos színek, sárga és világos zöld és kék foltok is... aztán úgy volt, mintha állanék egy helyben... és alattam lassan húzódik, összefut minden. - Minden nagyon kicsike onnan, csak a gép óriási, egyre nagyobb lesz a gép, a szárnya milyen nagy... az egyik eltakarja, befedi az egész Városligetet, a másik Budát takarja be, amint lefelé bedől. Csak a gép meg én, mi vagyunk óriások, a többi piciny, jelentéktelen.

Bella. És nem szédültél?

Ember. Nem az az érzésem volt, hogy én vagyok magasan... hanem, hogy a föld van lent, nagyon mélyen... és ez a föld hullámoz, elfolyik, inog... Ahol én vagyok, fent, az fix pont, az a felszín, az egyetlen kemény és megbízható pont földön és égen... és borzasztó volt gondolni rá... és szédültem, ha arra gondoltam, hogy mi volna, ha nekem most le kellene szállni erre az imbolygó, hullámzó, bizonytalan talajra, ami alattam kavarg. Szédültem, és még magasabbra emelkedtem, most már bizonytalanná és valószínűtlenné lett minden rajtam kívül... és mintha az a felhős, összezsugorodó térkép ijedten és kapkodva igyekezett volna, hogy hozzám igazodjék... és mintha szédülve kapkodott volna utánam, hogy belém kapaszkodjék... fuldokolva, mielőtt a zavaros örvénybe bukik... A város egy vonagló, szürke bogár, mint a hátára esett bogár lábai, hadonásznak felém a kémények és tornyok. Azt hiszem, tíz-tizenötezer méter magasságban a pilóta olyanformát érezhet, hogy a föld egy kicsi bolygó, mely egy hatalmas égitest, a repülőgép körül kering.

Bella. Hát aztán mi volt az, mikor úgy látszott, mintha zuhannál?

Ember derülten. Igen... történt valami... Hát észrevettétek?

Bella. Hát persze. Megállt a szívverésünk...

Ember élénken. Az úgy volt... hm... hogy egyszer... megfeledkeztem magamról, és eleresztettem a fogantyút, és akkor kifordult a kormány.

Bella. Borzasztó! Megijedtél, mi!

Ember. Hiszen ha megijedtem volna, akkor nem történt volna semmi. Éppen az volt a baj, hogy nem ijedtem meg, tudjátok. Hanem szép sötét lett minden, én behunytam a szemem, és nagyon jól éreztem magam.

Bella. Hát hogy történt?

Ember vidáman. Hát... aztán közbejött valami. Elég különös. Amint zuhantam, egy pillanatra kinyitottam a szemem, egy fehér, vakító felhő feküdt alattam, mint valami párna... és ezen a felhőn élesen, keményen megláttam az árnyékomat.

Hermin. Az árnyékát?

Ember. Igen, az árnyékomat, gépestől... De olyan élesen és világosan, hogy még a manzsettám gombját is láttam... És láttam a kezemet feküdni a fogantyún, és akkor... az árnyékon észrevettem, hogy rossz fogantyúhoz nyúltam.

Bella. Lehetetlen.

Ember. De igen... ugye, furcsa? Az árnyékomon láttam a hamis griffet... és ezzel rögtön ki-egyeneseđtem, és egyetlen mozdulattal visszarántottam a gauchissement-et. Még idejében történt, a gép egyensúlyba billent.

Bella. Különös.

Ember nyugodtan. Aztán akkor még emelkedtem egy kicsit, aztán nyugodtan leszálltam. Beállítottam a motort, karba fontam a kezem, és élveztem a látványt... hát ez nagyon szép volt... Most minden csupa szín és ragyogás volt, és most egyformán békésen ringott a föld, mint a tó... és én most kezdtem figyelni a tárgyakat... ni, ez Szentendre, mondtam... ni, ez az uszoda... itt egyszer fürödtem... ni, az Andrássy út... mennyien vannak rajta... a jánoshegyi kilátó, de milyen kedves... ez meg az Opera, ugye... ez meg a színház... a Vár fölött kavarogva ötlött eszembe, mi lehet az oka annak, hogy olyan hallatlanul jól érzem magam... egyszerre úgy volt, mintha én jártam volna már itt, ezen a légrétegen.

Lendvainé. Ugyan?

Ember. Igen. Rá is jöttem, mi volt az. Tízéves koromban, iskolából hazamenet, mindig azt a képet színezgettem magamban, milyen lesz, mikor én feltalálom a repülőgépet (mert akkor még nem volt feltalálva), és egyszer részletesen elképzeltem ugyanezt az utat a Vár fölött és ezt a panorámát.

Hermin. Hát aztán?

Ember. Aztán leszálltam.

Bella. Hát aztán?

Ember. Aztán semmi. Új cigarettára gyújt.

Hermin. Nagyon szép volt. Hát akkor talán lépünk a távozás hímes mezejére, uraim. Maga is jön. Ember?

Ember kinéz. Jövök, csak a Stepant várom.

Beniczky köhög, látszik, hogy erős indulatban van, előrelép, torkát köszörüli, kinyitja a száját, amikor Horváth betántorog a színpadra, szánalmas állapotban van, hajadonfőtt, összezilált hajjal, szétesett, remegő arccal. Tétován néz körül, mint a részeg. Ember nyugodtan várja.

Horváth megáll, hebeg, aztán remegő, rekedt hangon. Bocsásson meg.

Ember nyugodtan. Nincs semmi baj.

Horváth kitörő zokogással. Bocsásson meg, én egy szegény szerencsétlen nyomorék vagyok. Köszönöm. Térdre akar esni, Ember megfogja, a többiek csodálkozva és zavartan elfordulnak, és kihúzódnak a színről, kivéve Beniczkyt és Máriát.

Ember biztatja. De drága barátom... Én nem haragszom.

Horváth zokogva. Ezek a gonoszok... ezek a rosszak... ezek soha se mondták... hogy... hogy... púpos vagyok... Udvariasan beszéltek velem... csak a hátam mögött röhögtek... és most... mikor jött egy ember... most kiabáltak... „nyomorék, nyomorék!...” „megütötte a nyomorékot!...” Most egyszerre mind a szemembe mondták... eddig nem... nem mondták... el akarták venni... a bánatomat, amihez jussom volt... hogy szegény, szerencsétlen púpos vagyok... de ön jó... ön visszaadta nekem... köszönöm...

Ember gyengéden. Ne haragudjék rám.

Horváth. Köszönöm.

Ember. Hol a kalapja?

Horváth révetegen. Nem tudom, elejtettem...

Ember. Várjon, majd megkeressük... Jobbra el akarja vezetni a púpost, de akkor

Beniczky hangosan. Jó reggelt, mérnök úr.

Ember nyugodtan megfordul. Jó reggelt. Tessék. Állva marad. Púpos el jobbra.

Beniczky. Ön megütött egy púpost.

Ember. Meg, szegényt. Vigan. Örökre magamhoz láncoltam ezzel az ütéssel.

Beniczky. Én önt sajnáltam, és nem akartam bántani - de ön nem érdemel részvétet. Ön nemcsak gyáva, de rossz is. Nem érdemel kegyelmet... Nem érdemli meg azt, amit, úgy látszik, előre elvárt az én előzékenységemtől... Anélkül, hogy bevárta volna... Ön számított rá, hogy én feloldom a szava alól... és én fel is akartam oldani, tanúm rá... ez a hölgy itt - de ön csúnyán visszaélt...

Ember csendesen ingatja a fejét. Az ön előzékenységével. Részvétet nevet. Szegény, buta ember.

Beniczky levegő után kap. Mi... Mi?...

Ember ugyanúgy. Te szegény, buta ember. Hát ennyire, ennyire félsz tőlem?...

Beniczky lépést tesz előre, ijedten néz körül. Máriához. Mi ez? Megbolondult?

Ember ugyanúgy. Ennyire féltek tőlem? Te is, meg az a szegény néember ott, a hátad mögött? Ennyire féltek az életemtől?

Beniczky rikácsolva. Fogja be a száját! Csirkefogó! Kitoloncoltatom Pestről!... Becsületszavát adta!

Ember nyugodtan. Hogy meghalok? Hogyne, hogyne. Meg is fogok halni. Meghalni... majd, valamikor. Az is szép lesz. De még van rá idő. Az csak egy perc - születni lehet egy perc alatt - és meghalni is - de az élet - ...az hosszabb ideig tart.

Beniczky magánkívül rikácsol. Gyáva fráter... aljas... Engem... engem... velem - velem mer... és én, ha én húztam volna a feketét... én számár...

Ember. Bizony, maga számár maradt volna akkor is, ha a feketét húzza.

Beniczky rárohan. Majd én...

Ember nyugodtan, de hangosan. Eriggy innen, mert megütlek, mint azt a púpost.

Beniczky visszatántorodik. Hirtelen megnyugszik, diadalmasan. Rendben van... most... most aztán végezhetünk! Végre!! Most aztán nem kerülsz ki a körmöm alól... gazember... te gyáva voltál végezni magaddal... most majd végzek én... keresztüllőhetlek... most már keresztüllőhetlek... *Elrohan jobbra.*

Ember egy percig néz utána - aztán sarkon fordul, és fütyörészve megindul balra.

Mária Beniczky után néz. Beniczky... Beniczky... mi ez... hát engem... Beniczky... várjon. Megbotlik valamiben - felemeli, az Ember egyik vastag kesztyűje, amit a verekezésnél elejtett. Percig tanácstalanul áll, körülnéz - aztán balra siet. Ember... Ember Sándor, a kesztyűje... *Kiabál.* Ember... Elvesztette a kesztyűjét... Ember... *Sírva.* Ember... hát várjon...

Ember visszafordul, mosolyog. Melegen, túláradó örömmel megöleli Máriát. Mária - milyen boldog vagyok - már nem vagyok szerelmes - nézd, hogy süt a nap - nézd, édes, drága barátom, drága Máriám - már nem vagyok szerelmes beléd... milyen boldog vagyok!

Függöny

FÖLDNÉLKÜLY JÁNOS

Vígjáték négy képen

Írta:

Karinthy Frigyes - Lengyel Menyhért

Szereplők:

Az első és negyedik képben:

Földnélküly János

Székely fogorvos

Bálint |

Antal |

Cékus | drámaírók

Dárday |

Portás

Móni, komornyik

A második és harmadik képben:

Földnélküly János

Wenck, bankár

Wenckné

Lucy, a leányuk

Hecsey

Ág Pista

Kákus, detektívfőnök

Amelie

Borjú |

Káposzta | betörők

Követelő Schwarcz |

Sofőr

Szobalány

Muhr

Muhrné

Detektívek, munkások, pincérek

Az első és negyedik kép egy művészklubban,
a második és harmadik Wenck bankár lakásán játszik.

Előjáték

Klubsarok. Nagy asztal, rajta újságok, körülötte fotelek. Kandalló.

Székely. Egyszóval és röviden: mennyit lehet, kedves mester, egy színdarabbal keresni?

Antal. Sokat.

Székely. Mégis?

Antal. Hát kérem. Egy rendes színház bevételi képessége 6-7000 pengő. Szerző a bruttó-bevétel 10 százalékát kapja. Az 700 pengő.

Székely. Egy este?

Antal. Egy este.

Székely. Hétszáz pengő egy este...? Kolosszális! Az tíz előadás után 7000 pengő. *Izgatottan.* Ötven előadás után 35 000 pengő. Száz után 70 000 pengő!

Antal. Budapesten.

Székely. Budapesten... És Bécsben?

Antal. Ugyanannyi schillingben. Berlin...

Székely. Ugyanannyi márka...

Antal. Azután van háromszáz német színpad. Nagy helyek, mint Hamburg, Frankfurt, München, Drezda...

Székely. Háromszáz színpad! Az... hetven... *Magában számol.*

Antal. Na aztán Párizs, a franciáktól nehéz ugyan keresni, mert a francia fordító leveszi a jövedelem ötven százalékát. Ha Amerikát vesszük, ott egy közepes siker heti 12-14 ezer dollár bruttót jelent. 1400 dollár hetenként.

Székely. Pengő, schilling, márka, dollár! Hisz ez egy vagyon!

Bálint drámaíró, 40-50 év közötti keserű ember, jön. Szervusz!

Antal. Szervusz. *Bemutatja.* Székely barátunk, klubunk vendége.

Bálint. Bálint.

Székely boldogan. Bálint Sándor, a világhírű drámaíró?

Bálint keserűen. Személyesen. *Leül.*

Antal. Székely barátom épp aziránt érdeklődik, mennyit lehet egy színdarabbal keresni.

Bálint. Semmit.

Székely. Hehe... Semmit... Pengő, schilling, márka, dollár. Csak Budapesten hétszáz pengő esténként, bruttó bevétel.

Bálint. Ön olyan darabról beszél, amit előadnak.

Székely. Na ja...

Bálint. És amit nem adnak elő?

Székely. No kérem, ki beszél titkos drámaírókról...

Bálint. Mindenki titkos drámaíró. Én még nem találkoztam nadrágos emberrel, orvossal, ügyvéddel, tanárral, bankigazgatóval, fináncsal, államtitkárral, akinek ne volna egy megírott darabja, legalább témája, de filmszcenárium a mindenesetre... És igazuk is van, ez a legszebb... Esetleg ráhibáznak... Vagy utoléri őket a kor. Hozzábutul a darabjukhoz - egyszerre kiderül, hogy remekművet írtak.

Székely. Ön mondja ezt, mester, annyi világsiker után?

Bálint. Én mondom. *A mosolygó Antalhoz.* Mit nevensz? Te hülye!

Antal. Valljuk be, eddig nem fizettél rá.

Bálint. Fantasztikus, hogy egy bransbeli is mennyire tudatlan. Hát figyelj csak ide. *Székelyhez.* Kedves publikum, szeret ön színházba járni?

Székely. Rajongok.

Bálint. Na, kedves Rajongó úr, hány világsikeremre emlékszik?

Székely. Tessék várni kérem, az a remek egzotikus dráma - azután az a... hogy is hívják, ahol az a szék van jobbra - Hegedűs játszotta, olyan piros bélése volt neki...

Bálint. Azt a Molnár írta.

Székely. Pardon, pardon - volt aztán egy remek női szerep, aztán egy történelmi, ugyebár, a Nemzetiben - amiben azt mondják, á szervusz, szervusz, kérlek alássan - és legutóbb az a nagyon vidám darabja - mindig mondjuk a feleségemmel, ez az ön legsikerültebb műve...

Bálint. Szóval, három vagy négy darabomra emlékszik. Tudja, hányat írtam? Húszat. De a közönség, hála Istennek, csak a sikerekre emlékszik. No, most osszon el három nagy sikert huszonöt évre, vonja le belőle, amit az ügynökségek megdézsmáltak, amit külföldön elloptak, adja hozzá azt a szenvedést, azt az embertelen koncentrációt, amivel a darabírás jár, azt az idegizgalmat, amit próbák, főpróbák, premierek jelentenek, s hogy egy esztendei munka semmivel meg olykor egy főpróba alatt, vegye hozzá azt a szégyent, amit a bukás hoz magával, vegye hozzá a mesterséggel járó rizikót, hogy vannak periódusok, amikor három-négy év alatt nem sikerül semmi, s az a megsemmisült érzése támad az embernek, hogy kiment a divatból, mert a színdarab mindig egy kicsit szezoncikk. Vegye hozzá, hogy a legjobb két-három darabom még ma is kéziratban hever a fiókomban, s akkor... *Antal nevet.* Mit röhögsz, te hülye?

Antal. Tíz éve hallom tőled ezt a kesergést. De az autód még megvan.

Bálint Székelyhez fordul. Várj csak. Mondja, kedves Székely úr, mi az ön foglalkozása?

Székely. Fogorvos, kérem... Önálló műhely... Négy technikussal... Nagy színházbarát... Antal úr legkedvesebb paciensem.

Bálint. Gratulálok. Szabad érdeklődnöm - nem kíváncsiságból - mennyit keres ön?

Székely. Hát kérem, megélünk, szo-szo... Van egy kis házam...

Bálint. Úgy? Hol?

Székely. A Belvárosban... izé... négy felvonás... pardon, négy emelet.

Bálint Antalhoz. No, most vigyorgj... Székely fogfőnök úrnak van egy négyemeletes bérháza... s egyáltalán nem veszed észre, hogy házakkal van teli a város, földdel van tele a világ, telkekkel - melyeknek mind bejegyzett tulajdonosaik vannak - részvényekkel s értékpapírokkal a székfak - állandó rengeteg jövedelmekkel a bankigazgatók, gyárosok, a névtelen keresők -

akik közt egy színműíró sem találsz, mert ha én véletlenül kétezer márkát keresek Németországban, vagy ugyanannyi dollárt Amerikában, vagy - amire már nem is kerül sor - egy viskót veszek valahol a kültelken - arról már annyit írnak, annyit pletykálnak, úgy agyonirigylük, hogy az egész város dühös reszketéssel megy el a premieremre - bukjon meg az a felfuvalkodott gazember, aki már az egész világ pénzét bezsebelte. Mit röhögsz, te hülye?

Antal. Azon nevetek, hogy milyen tékozló vagy.

Bálint. Miért?

Antal. Mert az ilyen temperamentumos mondatot nem privát körben kell elmondani, hanem betenni a darabba, de ott se az elején, hanem a második felvonás végére... aranyat ér... pedig nem is igaz...

Székely. Semmi baj, kérem, az az egzotikus darab, az egy nagyon jó darab még ma is... s a vígjáték... á, szervusz, szervusz. *Nevet.* Az jó. Vagy például itt van az önök híres kollégája, Földnélküly János, kérem, minden évben egy biztos kasszasiker.

Bálint. Az más eset.

Székely. Miért, kérem szépen - az a legjobb példa - szolid pálya az kérem, ahol minden évben meg lehet azt a biztos kasszasikert csinálni.

Bálint bosszankodva. Mondom, hogy az más eset.

Székely. No, de miért?

Bálint. Unom elmondani, már annyiszor magyaráztam ezt a Földnélküly teóriát. Na jó, egészen röviden: Az elszánt csirkefogók persze, hogy ezen a pályán is boldogulhatnak. Mint ez a Földnélküly is, akit nem is ismer az ember, egyszerre csak feltűnt itt, autszájder, és mindig ugyanazt a betörő históriát írja. Évről évre. De én inkább szemetet megyek lapátolni. Ha nem kísérletezhetem, ha nem azt írhatom, amihez kedvem van, a m i f o g l a l k o z t a t - akkor az nem pálya, nem hivatás.

Antal. Földnélkülynek van igaza. Azt kell csinálni, amit a közönség vár az írótól... Aki erős drámát írt egyszer, az ne írjon vígjátékot - aki vígjátékra van bejegyezve, az ne próbálkozzék drámával - az ilyesmi csak zavarba hozza a közönséget és a kritikát. T a n u l n i l e h e t a Földnélkülytől - m i n d i g u g y a n a z o n eszközökkel kell a közönséget szórakoztatni.

Székely. S az az érdekes kérem - ha szabadna mint laikusnak hozzászólni a dologhoz -, hogy ez a Földnélküly, aki olyan gazdag, előkelő ember - ismerem kérem a felesége családját. Gazdag háziurak.

Antal. Igen. A felesége menedzseli.

Székely. S őt magát is a lapokban folyton olyan előkelő társaságban látom lefényképezve - s ennek dacára ő csakis betörőkről ír.

Bálint. Itt a svindli... Annyi köze van neki a betörőkhöz, mint nekem a máltai lovagokhoz.

Cékus bejön, üdvözlés.

Antal. Engedd meg kérlek, hogy bemutassam Székely barátomat, klubunk vendégét.

Cékus kezét fog. Cékus.

Székely. Cékus Aladár, a világhírű vígjátékíró?

Cékus mosolyog. Nagyon kedves.

Székely. Bocsánat a tolakodásért - egészen zavarban vagyok, hogy Antal barátom révén egyszer itt, a művészklubban, a világhírű drámaírók híres törzsasztalánál ülhetek.

Antal várakozásteljesen Cékushoz. Na? Mi volt a főpróbán?

Cékus. Rémes.

Bálint. Igazán?

Cékus. Minden várakozást alulmúl... Pánik... Földrengés...

Antal. Mindjárt gondoltam. Az előzetes reklám olyan pokoli volt, csak valami borzalom jöhetett ki belőle.

Bálint. Hát mégis.

Cékus. Össze kell egy kicsit szedni magamat... A szó szoros értelmében összetört... Azt hiszem, vesegyulladás kaptam.

Székely halkán Antalhoz. Miről van szó?

Antal Székelyhez. Cékus az új Dárday-darab főpróbáján volt.

Bálint. Ereszd el.

Cékus. Kérlek... az első jelenetek meglepőek - az egész felvonásról azt lehet mondani, hogy jó.

Bálint. Ősi magyar átok - a jó első felvonás.

Cékus. No - nem olyan nagyon jó - de ki lehet bírni.

Bálint. Most kit utánoz?

Cékus. Geraldyt.

Antal. Ájvé.

Cékus. Azután, barátom, egyszerűen megáll az ember esze. A második felvonás olyan primitív, zavaros, gyerekes - az ember nem érti.

Székely. Igazán érdekes, hogy az ilyesmit nem látják az igazgatók.

Cékus. Arról nincs fogalom, hogy ez milyen lóság.

Antal. Szóval?

Cékus. Nem tudom... Óvoda... Önképzőkör... Egy pizsok... szóval örült siker. Rémes bukás.

Antal. Előadás?

Cékus. Na... gyenge... tűrhető... örülten tűrhető.

Antal. Külföld?

Cékus. Kizárt.

Antal. Prognózis?

Cékus. Premier előre eladva - a második ház háromnegyed. Vesszen az előleg.

Bálint Székelyhez. Na, Székely úr!

Székely megrendülve. Ez borzasztó, kérem.

Cékus. A színház fűtyül az egészre... következő újdonság egy Földnélküly-darab. Az biztos siker.

Antal. Mit hallani róla?

Cékus. Semmit. Ők sem ismerik. Még nincs megírva.

Antal. Akkor hogy adják elő?

Cékus. Majd előadás után megírja. Földnélküly megengedheti magának.

Dárday jön.

Antal. Itt a szerző!

Cékus. Éljen! Gratulálok.

Dárday. Köszönöm, köszönöm, kedves barátaim... *Cékushoz.* Láttalak. Nagyon köszönöm, hogy eljöttél. *Bálinthoz.* Szervusz - tudom, te nem jársz főpróbára... elv... elv...

Antal. Borzasztóan sajnálom - nem bírtam elmenni, de a premieren ott leszek, *mutatja,* tapsolni... engedd meg kérlek - Székely úr.

Dárday. Van szerencsém. Ott volt?

Székely. Nem kérem.

Dárday. No, mi az impressziód?

Cékus. Kérlek... a negyedik felvonás remek... a harmadikat a második helyébe kellene tenni - az elsőt kihagyni - meglehetősen óriási...

Dárday. Köszönöm, köszönöm.

Antal. Külföld?

Dárday. Óriási érdeklődés. *Cékushoz.* Mit mondtál, kérlek, hogy a másodikat a harmadik...

Cékus. Esetleg megfordítva...

Dárday. Aha... értem...

Cékus. Biztos siker!... Nagyszerű!

Dárday. Szóval tetszett?

Cékus. Feltétlenül. Maradék nélkül... Csak Irén később jöjjön be.

Dárday. Irén?... Aha... Értem... A másik ajtón... *Jegyez.* És akkor Andor az első ajtón, vagy pedig... *Bálinthoz.* Mit gondolsz?

Bálint. Mi lesz a színház következő darabja?

Dárday meghökken. Következő?

Bálint. Azt hallom, Földnélküly jön.

Dárday. Nem hiszem. Majd talán a szezon végén. Egyelőre nem is gondolnak más darabra... megengeditek - szétnézek egy kicsit - az ember mégis kíváncsi, hogy mit mondanak - bár a főpróba óriási sikere, azt hiszem, eldöntötte a dolgot... *El.*

Cékus. Szegény. *Szünet.*

Székely. Kérem, ez borzasztó volt... Mikor fogja megtudni?

Bálint. Hogy megbukott? Soha... A színház lesz az oka, a kritika - a közönség. Ez egy boldog ember. Folyton bukik, s mindig azt hiszi, hogy sikere van - én még a sikert is mindig bukásnak érzem. Relatív dolog ez, kedves Székely úr - nem olyan biztos, pozitív valami, mint a fogászat.

Székely. Tessék elhinni, nálunk is előfordul - az ember dolgozik egy hónapig, aztán egy gyulladás - leszedhető a korona - kezdheti előlről. *Megpillantja a belépő Földnélkülyt.* Nem Földnélküly mester az ott?

Antal odanéz. Hasonlít.

Bálint. Hogy jön ez ide?

Cékus. Sohasem volt még a klubban.

Földnélküly - elegáns fiatalember, szmokingban - bejött, megállt, szétnézett - rágyújtott egy cigarettára.

Móni tiszteletet parancsoló, ősz fejű ember, hozzálép. Parancsol? Uraságod tagja a klubnak?

Földnélküly. Azt hiszem.

Móni. Azért kérdem, mert csak tagok léphetnek be... Tetszik valakit keresni?

Földnélküly. Azt hittem, kollégákat találok itt.

Móni. Kit jelentsek?

Antal felkelt az asztaltól, odamegy. Antal vagyok. Földnélküly mester?

Földnélküly. Van szerencsém.

Antal int Móninak, hogy mehet. Keres valakit?

Földnélküly. Nem is mondhatnám... Azt hiszem, tagja vagyok a klubnak - de még nem voltam fenn.

Antal. Parancsol hozzánk ülni - törzsasztal...

Földnélküly. A - a híres törzsasztal...

Antal. Ismeri a kollégákat?

Földnélküly. Fájdalom, csak par distance.

Antal. Legyen szerencsénk. *Odavezeti az asztalhoz.*

Földnélküly mindenkit nagyon korrektül, kissé szertartásosan üdvözöl. Van szerencsém... Nagyon örvendek. *Bálinthoz.* Igazán örülök, kedves Bálint kollégám, hogy megismerhettem.

Bálint dörmögve. Részemről a szerencse.

Antal bemutatja Székelyt. Engedje meg, hogy bemutassam Székely urat.

Földnélküly. Kolléga?

Székely. Nem kérem, csak vendég vagyok a művész urak között, de roppant örülök, hogy egy csapásra az összes legyeket... pardon - a világhírű mestert is megismerhettem.

Cékus félhangon. Ökör.

Földnélküly leül, kis szünet.

Bálint gúnyos mellékízzel. Ritkán látjuk szerény körünkben.

Földnélküly. Én sajnálom a legjobban. Ma is csak úgy tudtam szabadulni, hogy a feleségem az Operába ment, és kikönyörögtem magam.

Bálint. Persze, a sok társadalmi kötelezettség.

Székely buzgón. Gratulálok.

Földnélküly. Mihez?

Székely. Olvastam, hogy tegnap ott volt a mester a miniszterelnök estélyén. Szép volt?

Földnélküly. Nagyon.

Bálint dörög. Miniszterelnöki estély...

Székely lelkesen. Gratulálok.

Földnélküly. Mihez, kérem?

Székely. Hogy a golfjátékban első díjat tetszett nyerni... Igazán nagyon szép - egy író, aki sportban is kiváló.

Bálint Antalhoz. Távolítsd el!

Antal. Na, kedves Székely úr, azt hiszem ideje, hogy hazamenjünk.

Székely. Most?... Mikor a világhírű mesterrel együtt lehetek... ilyen illusztris társaságban?... Szó sincs róla... Nem képzelem, kedves mester, az író urak mennyit beszéltek az imént önről.

Földnélküly. Rólam?

Székely. Igen. Azt mondták: Bálint mester mondta nagyon szellemesen. *Antalhoz, aki rángatja a kabátját.* Ne tessék cupfolni, kérem, hisz ez nagyon érdekes, amit Bálint mester mondott arról a Földnélküly problémáról.

Földnélküly. Miről?

Antal menteni akarja a helyzetet. Témákról volt szó...

Székely. Dehogy kérem, nekem remek a memóriám, Bálint mester azt mondta, *nevet*, ön a nagy sikereit csak annak köszönheti, hogy folyton betörőkről ír, pedig éppen annyi köze van a betörőkhöz, mint Bálint mesternek a máltai lovagokhoz. *Hangosan nevet.* Szellemes... haha... nagyon szellemes. *Csak ő nevet, a többiek dermedten hallgatnak, mire ő is elhallgat.*

Földnélküly mosolyog. Nagyon szellemes. *Cigarettára gyűjt.*

Bálint mogorván. Csak azt akartam mondani, hogy az írónak könnyebb arról írni, amit ismer, amihez köze van...

Földnélküly. Például a keresztény angol Shakespeare-nek, aki sohasem járt Olaszországban, a velencei zsidóról.

Bálint. Az angol Shakespeare az ő XVII. századbeli nemesi világában csepürágó komédiás létére éppoly kivetettnek és megalázottnak érezhette magát, mint a zsidó kalmár Velence nemes urai között.

Földnélküly. Bravó.

Bálint. Ne vegye rossznéven, csak azt mondtam, hogy önnek az ön miniszterelnöki estélyeivel, golfjátékával nagyon kevés köze lehet a betörőkhöz.

Földnélküly. Annyi legalábbis, mint mindnyájunknak.

Bálint. Hogyhogy mindnyájunknak?

Földnélküly. Úgy, hogy én azt hiszem... ez a kettő... hogy úgy mondjam... nem is olyan távoli fogalom.

Bálint. Ez legalábbis túlzás!

Többen. Ohó!

Földnélküly. A büntettek kigondolásához és végrehajtásához erős képzelet kell... A dolgok lényege a fantáziában van meg - egyesek leírják - ezek vagyunk mi, mások, akiknek kevesebb gátlásuk van, végrehajtják.

Antal. S a közönség, mely tódul a színházba?

Földnélküly. Ugyanaz, mely a törvényszéki tárgyalási termekbe tódul... Rokonlelkek.

Székely. Hehe! Eredeti! Nagyon eredeti!

Bálint. Ez mind nagyon érdekes... elméletben.

Földnélküly. Csak elméletben? Nem hiszem. Elméletekből nem szoktam drámát csinálni. Pedig a most készülő darabom éppen erről szól.

Antal. Ugyan! Nagyon érdekel bennünket!

Bálint. Ha darab, akkor igen.

Földnélküly *óráját nézi.* Hát ha igazán érdekli önöket, míg a feleségem megjön az Operából... elmesélhetem.

Mind. Halljuk! Halljuk!

Földnélküly. Ebben ugyanis van egy és más erről a kérdésről. *Nevet.* No persze, egész légből kapott módon. Már azért is szeretném hallani a véleményüket... Bevallom, magam is félek egy kicsit.

Antal. Mitől?

Földnélküly. Hát... hogy félreértene... hogy vallomásnak veszik. *Gyorsan kiigazítja.* Hogy azt fogják hinni: a véleményemet írtam meg.

Székely. Kérem az ön véleményét.

Antal Székelyhez. Hosszú história... önt nem fogja érdekelni...

Székely. Engem? Mikor a világhírű mester előadja legújabb darabját? Holnapig itt ülnék.

Bálint körülnéz. Hagyjuk ezt. Tehát a hős neve?

Földnélküly. A neve? A nevekkel mindig baj van... nehéz a jó nevet rögtön megtalálni... tudja mit, nem töröm rajta a fejemet... odakölszönzöm hősömnnek egyelőre a magam nevét.

Székely. Zseniális!

Bálint. Sajat nevét? Érdekes. És a többi alakok?

Földnélküly. A többi alak? Modern drámaíró az élet után dolgozik. Ha az alakok élethűek lesznek, akármelyikünk magára ismerhet. *Székelyhez.* Van például benne egy gazdag bankár, olyan forma figura, mint ön!

Bálint. Na, és a történet.

Földnélküly. A történet, kérem?

Antal a komornyikhoz, aki lecsavarta a villanyt. Móni! Mi az? Mit csinálsz?

Móni. Hangulathomályt... téma lesz elmondva... *Eloltja a villanyt, egyesek cigarettára gyújtanak.* Doktor Cselekmény balról jön.

Földnélküly. A történet ennek a gazdag embernek villájában kezdődik.

A szín elsötétül

Első felvonás

Villa könyvtárszobája. Hátn nagy könyvespolc, az egész falat elfoglaló. Ennek közepén beépített kandalló. A kandalló párkányán is könyvek. Korlátos kis folyosó, embermagasságban, a kandalló felett. Ennek ajtaja kifelé nyílik, kívülről lehet bejönni a folyosóra, lefelé szélesebb falépcső vezet le a szobába. A mennyezetről facsillár lóg le. Elöl jobbra faragott asztalka, néhány szék, az asztalon ernyős olvasólámpa, könyvek, iratok. Egyébként kevés bútor. Néhány súlyos ezüst váza. Kis asztalkán balra, elöl telefon. Ajtók kétoldalt.

Wenck. Ugyanaz a színész játssza, aki Székelyt. 50-60 év közötti ember. A kandalló előtt áll, háttal a közönségnek. A kandalló fölött a falban páncélszekrény van elhelyezve, melynek ajtaját ha becsukják, a tapéta teljesen eltünteti a nyomait. Most a szekrény nyitva van. Wenck keresgél benne. Melyik ékszert akarod délutánra?

Wenckné. A kis gyémánt brosst.

Wenck. És estére?

Wenckné. A dupla gyöngynyakláncot.

Wenck kiveszi a két ékszert, aztán gondosan becsukja a szekrényt, a kulcsot zsebre vágja, az ékszereket átadja a feleségének, aki rögtön fel is rakja őket.

Wenckné. Igazán bevihetnéd már ezeket az ékszereket.

Wenck. Hova?

Wenckné. A safe-be, a bankodba.

Wenck. Az én bankomba? Itt a kamrában milliószor jobb helyen van. Minden betörő a bank safe-ekre pályázik újabban. Erről a páncélszekrényről pedig a világon senki sem tud kettőnkön kívül. Meddig fog tartani itt ez a tea dolog?

Wenckné. Félnyolcig mindenesetre.

Wenck. Nekem hétkor a klubban kell lenni... az a tanácskozás a miniszterrel.

Wenckné közbevág. Ami elmaradt a jövő hétre. Peched van, épp most olvastam. Kártya?

Wenck. És ha kártya? Nem látom be, miért kell itt nekem végigkibicelni a teát. Szülők régen nem vesznek részt a lányok zsúrján. Fiatalok egymás közt intézik el.

Wenckné. Ma részt fogsz venni, gyönyörűségem.

Wenck. És ha nem?

Wenckné. Én azt nem tanácsolom neked. Ráfizetnél.

Wenck. Miért kell nekem épp ma részt venni?

Wenckné. Azért, mert ma egy komoly embert hívtam meg.

Wenck. Mit főztél ki megint?

Wenckné. Azt főztem ki, hogy céltalan dolog fiatalemberekre pályázni.

Wenck. Még mindig pályázol?... Szülők rég nem pályáznak. Rendes, modern lány egy napon megjelenik Ismeretlen úrral, és azt mondja: bemutatom nektek a férjemet.

Wenckné. Nézd, Robi, én nem tanácslom, hogy valaha az életben egy ilyen kijelentés elhagyja a száját Lucy jelenlétében, vagy akárcsak halvány célzást tegyél arra, hogy ilyesmi egyáltalán lehetséges, mert ha én egyszer ilyesmit tapasztalok...

Wenck. Akkor?

Wenckné. Akkor én téged, Robikám, megverlek.

Wenck nevet. Csak nem?

Wenckné. De igen... agyba-főbe verlek Robikám - mert ebben nem ismerek tréfát. Lucyt régi-módián, rendesen férjhez akarom adni. Kitaláltam valamit, amivel talán boldogulok. Érdekel?

Wenck. Hogyne. Egy csöppet se. Nagyon.

Wenckné. Hát kérlek, rájöttem, hogy mai lánynak fiatalemberek között semmi keresnivalója. Ő jó módban nőtt fel. Hogy szerezheti azt meg neki egy fiatalember, akármilyen tehetséges, akármilyen jó pozícióban van, nyolcszáz-ezer pengőt keres egy hónapban. Talán a te fiatal cégjegyzőid és aligazgatóid többet kapnak?

Wenck. Például...

Wenckné. Hát a Káldor, vagy hogy hívják, aki úgy hasonlít a Goldbergerhez, vagy az a Goldberger például, aki úgy hasonlít a Bányaihoz...

Wenck. Isten őrizz, hogy többet kapjanak.

Wenckné. Azt tudom. A fizetésemelésben megőrzöd a hagyományokat. De ha Lucy férjhez megy, neki havi három-négyezer pengő lesz a havi átlaga. Ilyen luxusra csak annak a férfinak telik, aki vagyont szerzett vagy valami nagyszerű pozíciót. Az pedig ötvenen alul nem létezik.

Wenck. Csak nem arra gondolsz, hogy Lucynek, aki húszéves, egy ötvenéves férjet sózz a nyakára?

Wenckné. De bizony éppen arra.

Wenck. Megcsúfolása a modern eugenetikának...

Wenckné. A lányok vonzódnak az idősebb férfiakkhoz...

Wenck. Istenem... ami azt illeti...

Wenckné élesen. Talán már észre is vetted?

Wenck. Nézd, mama, legyünk őszinték! Ezt az elméletet az ötvenéves írók találták ki.

Wenckné. Ha ez a véleményed, akkor add férjhez Lucyt egy fiatal csirkefogóhoz, akinek fizetheted az adósságait meg az apanázst, amit magadtól és tőlem vonsz meg.

Wenck. És ki az áldozat ezúttal?

Wenckné. Múlt héten ott voltam a bűnügyi társaság egy felolvasásán.

Wenck. Te hová mindenfelé jársz!

Wenckné. Lányos anyának szét kell nézni egy kicsit.

Wenck. A bűnügyi társaságban?

Wenckné. Úgy számítottam, ilyen helyeken magasrendű bírák, gazdag ügyvédek vannak, akiknek egy bizonyos percentje aggregény...

Wenck. És te így kapásra kipécézed a magadét?

Wenckné. Én csak érdeklődöm.

Wenck. No és?

Wenckné. A hallgatóság közt nem találtam senkit. Vagy túl öreg, vagy túl fiatal jogi alanyok voltak jelen... Hanem a felolvasót igazán élvezet volt hallgatni...

Wenck. Miről olvasott fel?

Wenckné. Azt nem tudom, mert nem figyeltem oda.

Wenck. Hanem?

Wenckné. Informálódtam a szomszédomtól a felolvasó egyéniségéről. Jó ötvenes típus, amilyet én elképzeltem. Különben a Kolozsmaihoz hasonlít.

Wenck. A Ferihez?

Wenckné. Nem - az Andorhoz, tudod, aki a Deák Tónihoz hasonlít...

Wenck. Fantasztikus!... Az a szegény jogtudós gyanútlanul ül az előadói dobogón, s valami magvas jogi dolgot olvas fel - mit tudom én - a modern börtönökről, s nem is sejti szegény, hogy te már fogalmazod ellene az elfogató parancsot.

Wenckné. Elsősorban nem szegény - több háza van és sok pénze... Fel is hagyott az ügyvédséggel, csak bűnügyi tanulmányoknak él. Elméleti ember. Kriminalista. Bemutattattam, gratuláltam neki, s meghívtam mára egy csésze teára. Ez az egész. Ha nem veszünk sorsjegyet, sohasem húzzuk ki a nyereményt.

Wenck. Úgy beszélsz, mint egy számológép. Itt emberekről van szó, nem összegekről. Szégyelld magad. A lányod pirulna, ha hallaná... hogy izé... hogy... egy sorsjegyhez akarsz hozzáadni...

Mlle Amelie sikoltva beront. Jesszus Mária! Jesszus Mária! Au-au!

Wenck. Mi az?

Wenckné. Mi történt?

Amelie. Au-au, Lucy kisasszony...

Wenckné ijedten. Mi történt Lucyvel?

Amelie. Megtámadott...

Wenck ijedten. Megtámadták?

Amelie. No, no... ő megtámadott.

Wenckné. Megtámadott?... Kit?

Amelie. Egy férfit.

Wenckné. Lucy megtámadott egy férfit?

Wenck. Mondtam, hogy nem lehet este egyedül elereszteni.

Lucy. Miféle visítás van itt?

Wenckné. Lucy - mi történt?

Wenck. Hogy te megtámadtál valakit?

Wenckné. Hogy téged megtámadtak?

Lucy. Örültek háza... mindig mondom - örültek háza... mit visítoztok és ijedeztek?... persze, a mademoiselle csinálja a pánikot... a mademoiselle rögtön visít, mihelyt rendőrt lát...

Wenck. Rendőrt?

Lucy. Ha pedig egy rongyos fiatalembert lát, rögtön azt hiszi róla, hogy valami gyilkos.

Wenck. Rendőr?... Rongyos fiatalembert?... Szabad végre megtudnom, mi az?

Lucy. Semmi különös, papa. *Cigarettára gyűjt.* Kint sétáltunk a ligetben, nagyon elmerültünk a beszélgetésben, és én ráléptem egy emberre...

Wenck. Ráléptél?... Ráléptél a lábára?

Lucy. Nem. A fejére.

Wenckné. A fejére?

Lucy. Igen, ott feküdt tudniillik a fűben, nem vettem észre.

Amelie. Au-au...

Lucy. Miért sivalkodik?... Mondja, mademoiselle, miért sivalkodik? Hisz nem történt semmi...

Amelie. Semmi?

Lucy. Az történt, papa, hogy az az ember fölkelt a fűből...

Amelie. És hogy nézett ki?

Lucy. Hát nem volt túlságosan az utolsó divat szerint felöltözve.

Wenckné. Csak nem volt - meztelen?

Amelie. Au-au...

Lucy. Meztelen éppen nem volt... nem lehet mondani, hogy meztelen lett volna.

Amelie. Shocking!

Lucy. Ing? Az volt... Nem sok, de volt.

Wenckné. Szörnyű!

Lucy. Kabát, az volt rajta - olyan kabát-féle... Az egyik kabátujja hiányzik, hanem ami a nadrágját illeti...

Wenckné. Na elég!

Lucy. Neki éppen elég. Igaz, mademoiselle?

Amelie a szájára teszi a kezét, hogy a sikoltását elfojtsa.

Lucy. Fő az, hogy jó erős madzag volt rajta. Mert a madzagtól kicsit féltem, hogy bírja-e végig.

Wenckné. Lucy, csak nem akarod azt mondani, hogy ezzel az emberrel sétáltál?

Lucy. Sétáltam vele, mama... Először a ligetben, azután az Andrássy úton...

Wenckné. Az Andrássy úton?... Hallod ezt, Robi?

Wenck idegesen. Hallom, hallom - de nem értem.

Lucy. Mit nem értesz, papa?

Wenck. Azt, hogy te... az én lányom...

Lucy. Erről megfeledkeztem, papa... *Nevet.* Meg akartam tudni, mit álmodott.

Wenck. Mi az, hogy mit álmodott?

Lucy. Hát éppen aludt, mikor ráléptem, és nagyon káromkodott, hogy megzavartam az álmát... hát csak muszájt megtudni, hogy mit jelent az: *nevet*, hogy az én lábam a kassza kulcsa, s a jószágos édesanyja megcsókolja a tüzes szekrényt...

Wenckné. Jézus Mária, ez a lány megbolondult.

Lucy. Dehogyan bolondultam meg - ő álmodta, mikor ráléptem, és már mondta volna tovább is, de éppen akkor jött a rendőr.

Wenck. Odajött a rendőr?

Lucy. Persze, papa... vallja be, mademoiselle, maga integetett neki.

Amelie. No, no...

Lucy. Szóval odajött - és igazoltatni akarta a fiatalembert. Mondhatom, csak nagy nehezen sikerült megértetni a rendőrrel, hogy ő nem az aminek látszik, s hogy amibe öltözve van - az tulajdonképpen egy kosztüm... s hogy filmfelvételekről van szó... s ha a rendőr, tudod, az István, itt a közelünkben nem ismert volna, biztosan lekapcsolja rólam a fiút... Így azonban még a rendőrnek köszönhetem, hogy azután már nem mert mellőlem elmozdulni, és sikerült őt becsalogatni.

Wenckné. Idehoztad?

Lucy. Ide, mama.

Wenckné. Mondd, Lucy, tőkéletesen meg vagy te háborodva az elmédben.

Wenck. Hol a gyilkos?

Lucy. A konyhában, papa - enni adattam neki...

Wenckné. Itt állsz, Robi - és nincs ehhez egy szavad?

Wenck. Kérlek, ha egy szegény embernek, bár gyanús külsejű a konyhámon enni adnak, az ellen nincs kifogásom... Ismeritek az elveimet. Adassatok neki holmi használt ruhát az Aladár garderobjából, s negyven fillér készpénzt - aztán küldjétek el.

Wenckné. Már megint az Aladár ruháiból? Mire hazajön Rómából, egy ruhája nem marad.

Lucy. Nem fogjuk elküldeni, papa.

Wenckné. Nem elküldeni, hanem rögtön kidobni.

Lucy. Arról szó sem lehet, mama!...

Wenckné. Hát mit akarsz vele csinálni?

Wenck. Óva intelek, lányom, hogy a jótekonyságot túlzásba vidd.

Lucy. Nem akarom túlzásba vinni, hanem mivel annyit hallottam már ebben a házban jótekonyságról, hát egyszer már szeretném magam is látni, illetve megmutatni nektek, hogy képzelem én az igazi jótekonyságot. Mert rájöttem valamire.

Wenck. Ebben a házban mindenki rájön valamire.

Lucy. Én arra jöttem rá, hogy amit jótekonyság címén elkövetünk, az ostoba és céltalan. Folyton adományozol, papa - valami homályos, nagy célra - amiből nem látsz semmit. A pénz háromnegyed részét eladminisztrálják, s mire a negyedrésze a nyomorhoz jut, azon úgy elpárolog, mint a vízcsepp a forró kővön.

Wenckné. Kérlek, ezek olyan rendes dolgok, amiket a teánál is elmondhatsz - úgylis komoly emberek lesznek itt - most menj átöltözködni.

Lucy. Várj még egy pillanatra, mama - ez csak elmélet.

Wenck, aki gyönyörködött lánya ékesszólásában. Egyéb is van?

Lucy. Az igazi jótekonyság az volna, hogy ne az általános nyomort pártfogoljátok, hanem egzisztenciákon segítetek - egy ember sorsába kell beavatkozni - egy embernek adjátok meg a módot, hogy beleilleszkedjék a társadalomba, akkor gyakoroltok jótekonyságot.

Wenck. Bravó, bravó! Éljen a szónok!

Lucy. Szóval elfogadod a teóriát, papa?

Wenck. A teóriát, miért nem?

Lucy. Adom neked a sanszot, hogy azonnal gyakorold...

Wenck. No, ne mondd...

Lucy. Várj csak egy percre, hozom azt az embert. *Kimegy.*

Wenckné. Mit szólsz?

Amelie. Az Istenért, madame, meg ne engedje, az egy gyilkos!

Wenckné. Csak nem engeded be éppen ebbe a szobába... Ez olyan, mintha a bankod páncél-szobájába behívnál egy rablót.

Lucy jön. Jöjjön csak, János - ne féljen.

János fiatal csirkefogó, fantasztikus rongyokban. *Bejön, nagy vajaskenyeret eszik, vidáman körülnéz.* *Nem köszön.*

Lucy. Itt van a János... ez itt az apám, az anyám.

Wenckné. Bemutat neki! Isteni!

Lucy kis pózban. Kedves János! Midőn a ligetben magára léptem, még nem gondoltam, hogy ez a lépés új irányokba fogja vezetni a maga életét, a sötét nyomorból, ahol mint a társadalom számkivetettje sínylődött - a tisztességes munka és megélhetés irányába. Amit a sors rosszul csinált, azt a társadalmi szerződés új gondolatával, mely büszkén bevallom, tőlem származik, jóvátesszük, be fogunk avatkozni a maga nyomorult életébe, olyanformán, hogy rövid idő alatt hasznos, munkás tagja lesz a társadalomnak. Tudja?

János. Tudom.

Lucy. Mindent?

János. Csak egyet nem...

Lucy. Mit?

János megette a vajaskenyeret, zsebetette a kezét. Hogy hol lehet itt kimenni?

Lucy. Itt nem lehet kimenni... *A jobboldali ablakra mutat.* Kint lesi a rendőr *ő maga a bejárathoz áll, s itt pedig én állok...*

János villámgyors mozdulattal felugrik a bal ablakpárkányra.

Amelie sikít.

Wenckné. Jézus Mária!

Lucy. Azonnal jöjjön le onnan!

János. Nem.

Lucy. Azonnal lejönni!

János. Nem! Nyitni kezdi az ablakot.

Lucy toporzékol. Legyen hát esze. Hiszen az utcán olyan intelligensen beszélt.

János. Mert féltem a „hé”-től - s arról egy szót sem szólt...

Lucy. Miről?

János. Amiről itt szónokolt... Hisz ez csapda.

Lucy. Hát nem érti? Csak a maga javát akarjuk.

János. Köszönöm.

Lucy könyörgésre fogja a dolgot. János... kérem... ne legyen már olyan kiállhatatlan... ne blamározzon a papa előtt - egyszer van egy eredeti ideám azzal a társadalmi... ízével... s már a papa is belemegy... hát nézze - az én kedvemért - engedje, hogy... na nézze, legyen olyan jó... Úgy szeretnék rendes embert csinálni magából... Ugye, papa? Megígérted, hogy segíteni fogsz... Szólj neki...

Wenck. De ha nem akarja.

János. Ismerem ezt a dolgot... Inasnak álljak be... Mit gondol, ki vagyok én?

Wenck. No, ha büszke is kérem - akkor elmehet - a rendes úton.

János örömmel. Igazán?

Wenck. Az én ablakomból ne ugráljon ki senki - ejtőernyő nélkül.

János. Szó sincs róla, azt úgysem tettem volna.

Wenckné Lucyhoz. No látod, csak ijesztgetett.

Wenck. Micsoda?

János kinéz az ablakon. Egy csomó ember áll ott lent - azt hiszem, éppen becsöngetnek a házba.

Wenckné összecsapja a kezeit. Itt vannak a vendégek.

János. Én csak az egyiket tippeltem ki, aki alattam állt, ahogy a fejét látom, azt hiszem, elég lágyra estem volna.

Wenckné. Biztos a Hecsey!

János leugrik a párkányról. Mehetek?

Wenck. Isten hírével.

János. Köszönöm.

Wenckné. Jaj, a vendégek, vigyed - vigyed!

Lucy egy ötlettől megkapatva. Jöjjön!

János fintort vág a társaság felé, s boldogan el Lucy után.

Wenckné. Mit szólsz, Robi?

Wenck Lucy után néz. Kis bolond... kedves kis bolond... azt hiszi, olyan könnyű dolog a jótekonyság.

Wenckné. De mit szólsz ehhez a fickóhoz?

Wenck. Mit szóljak?

Wenckné. Rettenetes. És még hozzá mennyire hasonlít...

Wenck. Kihez, az Isten áldjon meg!

Wenckné. A Vilmához.

Wenck. Melyik Vilmához?

Wenckné. Tudod, a Rózsi barátnőjéhez, akinek olyan kis körszakálla van...

Wenck. Ugyan, hagyj már békén. Szobalány be. A méltóságos úrék!

Muhr és Muhrné bejönnek.

Wenckné eléjük siet. Jaj, de kedves töletek, hogy átjöttetek. A férfiak üdvözlik egymást.

Muhrné. Ki lesz itt?... mert telefonon csak annyit mondtál: „valaki”.

Wenckné. Kérlek, meglepetésnek tartogattam.

Muhrné. No, mondd már.

Wenckné. Hecsey.

Muhrné. Hecsey?

Wenckné. A nagy jogtudós.

Muhrné lelkesen. Igen - olvastunk róla - a férjéhez: ugye, Dezső?

Muhr. Igen. Szakvéleményeket szokott leadni.

Muhrné. Mondd, milyen ember?

Wenckné. Ötvenes. Nőtlen.

Muhrné. Képzett?

Wenckné. Azt meghiszem, rendkívül gazdag - szellem. S mivel az ilyen ember szokva van, hogy mindig legyen egy kis hallgatósága - azért telefonoztam át értetek, vizontszolgálatra mindig készen - telefonhívásra mi is házhoz jövünk, ha szükséges...

Muhr. Nagyon kedves.

Muhrné. Nagyon kedves vagy. - Hol van Lucy?

Wenckné. Lucy?... Épp most volt itt - mindjárt jön. Ág Pista bejön. Harminc körüli újságíró.

Pista. Kezeit csókolom!

Wenckné üdvözlí Ágot. Jó napot, Pista... kedves magától, hogy eljött... Muhrnéhoz. Nem ismeritek Pistát? Ág István úr, a Nagyvilág munkatársa. Üdvözlés.

Pista miután üdvözölte a társaságot, Wenckhez. Szervusz, méltóságos uram!

Wenck. Szervusz, Pista - mi újság?

Pista. Én kérdelem... a méltóságos asszony azzal kecsegtetett, hogy itt átnyújt valamit.

Wenckné. Igen - jön valaki, aki magát nagyon fogja érdekelni.

Pista. Nő?

Wenckné. Áh... valaki, akitől tanulhat.

Pista. Ugyan? Új figurát tud a römiben?

Wenckné. Remek interjút csinálhat vele...

Pista. Várjon csak - engedje, hogy kitaláljam. - Külföldi?

Wenckné. Nem.

Pista. Hazai... Művész?

Wenckné. Nem.

Pista. Várjon csak... Tudós?

Wenckné. Meleg.

Pista jókedvűen. Csillagász?

Wenckné. Nem.

Pista. Kár... gyengém a csillagász, az olyan ritka... Egyet ismertem.

Wenckné. Ki volt az?

Pista. Pesti csillagász - a csillagok közül inkább csak azt a hármat szerette, ami a konyakos üvegen van... Az igazi csillagokat úgy utálta, hogy este így járt az utcán *jobb kezét, mint szemellenzőt tartja a homloka felé*, hogy ne kelljen a csillagokat látnia... *Tovább gondolkodik.* Tudós?... Ki lehet? Statisztikus? Jogász?

Wenckné. Tűz.

Pista. Ajvé... akkor tudom - nyomasztó Hecsey.

Wenckné. Miért nyomasztó?

Pista. Egyéniségénél fogva.

Wenckné. Ismeri?

Pista. Minden bünesetnél megjelenik a szakvéleményével... Alig bírjuk kirugdosni a szerkesztőségi előszobákból.

Wenckné. De hiszen nagy tekintély.

Pista. Igen - igen... Azt hittem, valami érdekes, eredeti emberről lesz szó. No nem baj - örülök, hogy maguknál vagyok...

Hecsey megjelenik. Kissé elhanyagolt külső. Cvikker. Magántudós. Szenvedélyes előadó, aki nem ismer tréfát, ha félbeszakítják. Mindent általános szempontokból taglal. A betörés dramaturgiájának lehetne legtalálóbban elnevezni. Raccsol - az „r” betű helyett mindig „h”-t mond.

Szobalány. Hecsey doktor úr!

Wenckné hozzá siet. Oh, kedves Hecsey, mennyire örülök - hát eljött...

Hecsey. Megigéhtem, kéhem szépen.

Wenckné. Bemutatom magát szomszédainknak: Muhrné méltóságos asszonynak.

Hecsey. Öhvendek. *Kezet csókol.*

Wenckné. S ez itt Muhr úr - és a férjem.

Wenck. Szervusz!

Hecsey. Szehvusz!

Wenckné. Talán ismeri Ág István urat, a Nagyvilág munkatársát.

Hecsey. Oh - a Nagyvilág munkatársa?... A főszekeszttőjével igen bizalmas baháti viszonyba vagyok...

Pista. Tudom, kérem.

Hecsey. Nevezetesebb bűnügyeknél ki szokta kéhni lapja számáha a szakéhtői véleményemet... *A többiekhez.* Az én módszerem kéhem az, hogyha felbukkan egy bűneset, a hatóságokkal egyidejűleg magánnyomozást indítok, amelynek ehedményét főszekeszttő bahátommal szoktam közölni - így vezettem legutóbb is egy nevezetes ügyben.

Pista. Félre.

Hecsey. Tessék?

Pista. Félreérthetetlen biztonsággal...

Hecsey. Igen - a legnagyobb biztonsággal a nyomozást, amelyet eztán úgy a sajtóval, mint az illetékes hatóságokkal közöltem, s mindkét hészhől a legnagyobb elismehéssel találkoztam - úgyhogy kéhem, nekem most máh engedélyt szoktak adni a hatóságok, hogy a hazziáknál, kiszállásoknál, sőt hajtaütéseknél - tetszik éhteni - hajtaütéseknél jelen lehessek - hogy tapasztalataimmal segíthessek a közegeknek. *Megszakítás nélkül.* Hol a kedves lánya, méltóságos asszony, meht említeni tetszett, hogy a legélénkebben éhdeklődik a khiminalisztika újabb etapjai ihánt. *Leülnek.*

Wenckné. Rögtön itt lesz a Lucy.

Hecsey. Azéh kéhem, meht nem szehetném, ha elveszítene valamit előadásom fonalából.

Pista. Érdekes.

Hecsey. Tudniillik kéhem, a khiminológiának legnagyobb méhtékben alkalmazkodnia kell a koh szelleméhez, meht az úgynevezett klasszikus bűntettek ideje máh a múlté - kohunk szellemi áhnyalatai, mint mindenben, itt, a khiminológiában is éheztetik befolyásukat. Nemcsak a tettek elgondolása, hanem azok technikai kehesztülvitele tekintetében is - hosszul van, méltóságos asszonyom?

Wenckné, *akihez beszédét tartotta, egyszerre elsápadt, visszaesett a fotelbe, s ijedten nézett a szemközti ajtóra, melyben már néhány perce megjelent Lucy és János. Ez utóbbi kifogástalan szmokingban, melynek kemény inge és gallérja azonban rendkívül feszélyezi.*

Wenckné. Dehogy, kérem, dehogy, *Feláll, kétségbeesetten néz Wenckre.*

Lucy előre jön, maga után húzza Jánost. Képzeld, papa, Jánost rábeszéltem, hogy maradjon, s legalább egy csésze teát igyon...

Wenckné *kínosan nevet.* Rábeszélte?... *A férjhez.* Mit szólsz, Robi?

Wenck. Én... én... nagyon örülök.

Hecsey, *akit zavar, hogy megszakították az előadását, feláll.* A ház kisasszonya?

Lucy. Igen, kérem.

Wenckné erőt vesz magán. Bemutatom... Hecsey urat, akiről már annyit beszéltem neked... Mit szólsz, hogy hasonlít a Weylerhez.

Hecsey. Nagyon hízelgő hám nézve.

Lucy kezét fog Hecseyvel, köszönti Muhrt, Muhrnét és Ágot. Jó estét, Pista. Mindenki áll. Zavart szünet.

Lucy. Ha megengedik, én is bemutatom a legjobb ismerősömet - János - izé - *Hirtelen.* Földnélküly.

Hecsey. Azt hiszem, hogy máh volt szehencsénk kéklek a táhsaságban. Szehvusz, kéklek-alássan.

János. Alig hiszem.

Muhr. A nógrádi Földnélküliek közül?

Lucy büszkén. Az igazi Földnélkülyek közül.

Wenckné halkán a férjéhez. Mit szólsz, Robi?

Wenck. Hát mit szóljak? Hallgass te is!

Wenckné. Az Aladár szmokingjában.

Hecsey alig várja, hogy folytathassa. Szóval, kéhem szépen, azt akahom mondani, hogy kohunk szellemi áhnyalatai - tessék kéhem helyet foglalni - *Mindnyájan leülnek, János kissé oldalt, s folyton szétnéz, mégis arra gondolva, hogy el kellene innen menni.* itt is éhezették befolyásukat, meht a technika előhaladtával tehmeszetesen változik ez a világ is, mely mimikhiszerűhen alkalmazkodik az élethez. Ha egy száz év előtti betőhő meglátná egy mai modehn bűnöző szehszámait, s ismehné módszeheit, épp úgy elcsodálkozna azon a haffinált művészeten, mellyel modehn betőhőink dolgoznak, mint a hádión vagy a ghamafonon... Példákkal fogom megvilágosítani az esetet... A múltkoh kéhem szépen jelen voltam egy betőhés színhelyén, egy főúhi kastélyban, ahol a kehti ajtók, a ház óhiási tölgyfa ajtói, az előszoba ajtók összes záhjai séhtetlenek voltak, s a betőhők mégis mindent elvittek, de hogy hogy hatoltak be, s távoztak el, az, kéhem szépen, öhök rejtély mahadt volna, ha én egy kombinációt nem dobtam volna a hejtély homályába...

Wenck. Rettenetesen érdekes...

Wenckné. Mi volt a kombináció?

Hecsey. Az, kéhem szépen, hogy hogy hajtották véghe a betőhést hepülőgépből...

János, aki növekvő bámulattal fordul Hecsey felé, elképedve a kolosszális butaságon, félhangosan. Az anyád!...

Wenck. Repülőgépről?

Hecsey. Igen, kéhem, feltevésem szehint hepülőgépen közelítették meg a házat, ejtőehnyőn eheszkedtek le a tetőbe, úgy hatoltak be a kéményen kehesztül, s véghehajtották a betőhést...

Muhr. Kolosszális!

János. Nahát!...

Hecsey Jánoshoz, aki csak bámulja, mint egy borjú. Min csodálkozol, kéklek szépen, ha szabad éhdeklődnöm?

János. Hát csak azon a he... *Elneveti magát.* repülőgépen...

Hecsey. Van tán valami kifogásod a kombinációm ellen?

János. Csak az, hogy drága.

Hecsey. Micsoda?

János. A repülőgép.

Hecsey. Miért?

János. Mert ha valaki mindenáron kerepelve akar betörni - kolompot is akaszthat a nyakába - az olcsóbb!

Ág ránéz Jánosra. Remek! És hogy vitték el, doktor úr, a repülőgépen a zsákmányt?

Hecsey zavartan. A zsákmányt - kéhem szépen - hát a zsákmányt *Felderülve, mert kitalálta.* - feladogatták!

János komolyan. A repülőgépre?

Hecsey. Hát... igen.

János. Aha, értem... Az egyik lent állt a szobába és összeseperte - adta a másiknak, aki a kéménybe lógott - a harmadik meg ott fogta a levegőben kötőféken a repülőgépet, hogy el ne ugorjon...

Pista. Remek! *Mindnyájan nevetnek.*

Hecsey kínjában szintén nevet. Kéhem... hát ez csak olyan kis vizsgakérdés... Te hogy gondolod, kéhlek alássan?...

János egyszerű szakértelemmel. Hát úgy, hogy a kiadó megszagolja a mackót, megdumálja a paszerral, kiadja a melót a térképpel a vagánynak, s ha jó haverja van, aki vigyáz a hekusra, akkor földalatti átszállóval belézol, lappantyúval srenkol, tépi a szajrét, s ha nincs muzsika - kész a tál.

Pista. Remek!!

Mind csodálkozva néznek Jánosra, egy szót sem értve az egészből.

Hecsey legyőzve, miközben egy kis szótárt vesz elő, hogy utánanézzon a szakkifejezéseknek. Hát, kéhlek szépen - ez, ez - elismehem - el kell ismehnem - nagyon szellemes... sokkal valószínűbb, mint az én szehény kombinációm. A szakéhtelmed kéhlek *a többihez* fenomenális.

Muhr felvillanyozva. De hát miről van szó?

Muhrné. Egy szót sem értettem...

Muhr Jánoshoz. Lenne szíves megmagyarázni, kedves Mester...

Hecsey Jánoshoz. Majd én - ha megengeded. - Tisztelt bahátunk feltevése szehint, a betöhők ügynökökkel dolgoznak. Ha valamely lakásban például éhtékes ékszehek vagy nagyobb pénz van elhejtve, azt az ügynök megszimatolja...

Wenckné. Igazán?

Hecsey. Igen - az ő feladata kikutatni, hogy...

Wenckné. S hogy jön rá?

Hecsey. Abban hoppant ügyesek. Sokszoh hónapokig kehesgélük. Megtudhatják például elbocsátott cselédektől... Tehát az ügynök kikutatja, hogy hol a kassza... A kasszát mackónak hívják.

Pista. Mackó! Nagyszerű!

Hecsey. Miután a kiadó, tehát az ügynök éhtesült a helyhől, megbeszéli a paszehhel - vagyis az ohgazdával. *Jánoshoz.* Ugyebáh?

János bólint.

Hecsey. Aztán kiadta a melót *nézi a szótárt*, vagyis az ügyet, a ház téhképével együtt a vagánynak... *nézi a szótárt*. A vagány... vagány annyi, mint betöhő - szóval a betöhőnek, és a betöhő a havehhal - haveh, az kéhem szépen - a táhs, a segítő - a földalatti átszállóval, vagyis a föld alatt, a pincéken kehesztül belézol a színhelyhe, megfúhják a szekhényt - tépik a szajhét - ez nagyon szellemes kifejezés. Annyit jelent, hogy elhagadják a zsákmányt.

Pista. De mi is az, hogy muzsika?

Hecsey. Jelzőcsengő. Láhma. Ha nincs muzsika, nyugodtan lehet dolgozni.

Pista. Nagyszerű!

Hecsey. Nagyon elmés... De a legjobb az a „tépik a szajhét”, hemekül tudod ezt a nyelvet, kéhlek szépen... tanulhatnék tőled... igazán öhülnék, ha többszöh lehetne sehencsém.

Wenckné. Alig hiszem, fájdalom, Földnélküly úr ugyanis csak egész rövid időre vendége a háznak.

Szobalány. A tea, méltóságos asszonyom!

Wenckné. Szabad kérnem a hölgyeket és urakat egy kis uzsonnára... *A társaság lassan beszélgetve a bal ajtó felé vonul.* Nem isznak egy teát?

János. Nem vagyok én beteg.

Pista, aki élénken figyelte Jánost, Lucyhez. Hát mégis találtam itt érdekes embert... tudja ki ez?... Felismerem az arcképéről.

Lucy. Kicsoda?

Pista halkan, izgatottan. Sandy Boon... a híres író... határozottan... tudja, aki azokat a nagyszerű betörő-regényeket írja... köztük él... legutóbb Bécsben látták... aztán eltűnt... eltűnik hónapokra *odamegy Jánoshoz, megszólítja Sandy Boon?*

János éppen cigarettára gyújt, nem reagál.

Pista. Vagy Földnélküly?

János. De mennyire.

Pista nevetve. Nekem mondja, apuskám! Meg akarja őrizni az inkognitóját; hanem ígérje meg, hogyha nyilatkozik, én leszek az első... csak nekem telefonál. *Átadja a névjegyét.*

János csodálkozva átveszi a névjegyet.

Wenckné. Pista!!

Pista. Jövök.

Wenckné. Róbert!

Wenck hősiesen. Kérlek, nekem el kell menni a klubba.

Wenckné. Lucy!

Lucy. Azonnal, mama...

Wenckné bemegy a vendégei után.

Wenck a szobalányhoz. Szóljon a sofőrnek, hogy mehetünk.

Szobalány. A sofőr beszélni szeretne a méltóságos úrral.

Wenck. Mit akar?

Szobalány. Nem tudom, csak már itt várakozik egy félórája...

Wenck. Jöjjön be. Szobalány kimegy, Wenck Jánoshoz fordul. Hát kérem... ez igazán érdekes... mit beszél az a Pista avval a hasonlósággal? Jelzem, ilyesmire nem adok semmit... de azt meg kell adni, hogyha így felöltözik, a fiam szmokingjába, hát egészen... Lucyhez. Ugye, ki az ördög gondolná...

Lucy. Igen, papa - senki se gondolná...

Wenck. Vannak bizonyítványai?

János mosolyog. Miről?

Wenck. Mert azt gondolom, hogyha volnának bizonyítványai... megfelelő előképzettsége... talán lehetne a bankba...

János oda se hallgat, Lucyhez. Bankba? Vége a komédiának? Mehetek?

Lucy. Még egy percre...

Sofőr gonosz, buta pofa, belép. Jó napot!

Wenck. No, mi az, barátom, mehetünk?

Sofőr. Nem mehetünk.

Wenck. Miért?

Sofőr. Rossz a karburátor.

Wenck. Micsoda?

Sofőr. A karburátor... s a szeleppel is baj van... csiszolni kell...

Wenck. Mi az, hogy a szelep és a karburátor?... Egy új gépnél?... Öt hónapja, hogy vettem!!

Sofőr. Rossz márka... Mondtam, hogy ezt nem lehet megvenni... Ha rám tetszik hallgatni, s azt a gépet vesszük, amit én ajánlok, most semmi baj nem volna... Még be lehet cserélni... ennek a golyócsapágya is zötyög...

Wenck. Mit csinál?

Sofőr. Zötyög.

Wenck. Hallatlan... egy új gép... és zötyög!... Mennyi időbe telik a megjavítása?

Sofőr. Két nap - háromszáz pengő.

Wenck. Háromszáz pengő!?

Sofőr. Anyacsavar kell. A mágnesbe se bízok...

Wenck. S addig mit csináljak, kérem?

Sofőr. Taxin kell járni.

János most már nem bírja tovább, közbelép. Mi van annak a csavarnak az anyjával?

Sofőr. Mi köze hozzá az úrnak? Nem tartozom számadással csak a gazdámnak... *Szemtelenül elfordul, János elébe áll.*

János. Anyacsavar?... Karburátor?... Mágnes?... Te disznó!

Sofőr. Kikérem...

János. Ha nem kéred is, megkapod. *Hatalmasan pofonvágja úgy, hogy a sofőr megtántorodik.* Hol adjuk el a lopott benzint?... Magas utca 8, Kmeskónál?!

Sofőr egyszerre megjuhászodva. Méltóságos úr, én nem - esküszöm...

János. Majd utána nézek, te is köztük vagy-e?

Sofőr kétségbeesetten. Esküszöm - csalt engem is a Kmeskó - de én nem vittem neki, becsületes ember vagyok, kezít csokolom.

János. Rendbe a kocsí?

Sofőr hallgat.

János. Karburátor, mágnes, anyacsavar? *Fölemeli a kezét.*

Sofőr gyorsan. Minden rendben van, méltóságos úr!

János. Becserélni a gépet, sápot zsebrevágni? Csirkefogó! Szóval mehet az úr! Mi?

Sofőr. Mehet.

Wenck Jánoshoz halkán. Merjek én erre a kocsira felülni?

János. Bátran - és csak erélyesen.

Wenck nekidurálja magát. Látja maga disznó, hogy itt nem lehet ugrálni... Majd megmutatom én magának!... Menjünk! *Kiesik a szerepéből.* Majd lesz szíves kérem egész óvatosan vezetni... Megígéri?

Sofőr. Igenis, méltóságos úr.

Wenck megint erősen. Különben el lesz csapva! Menjünk!

Sofőr alázatosan meghajolva kimegy.

Wenck Jánoshoz, kezét fog vele. Köszönöm... mindig gondoltam, hogy ezzel az emberrel így kell bánni... s ha nem parirozik, hát... tud maga vezetni?

Lucy nagy élvezettel nézte a jelenetet. Hová gondolsz, papa - nem sofőr ő!

Wenck nagyot néz. Hát mi?... Különben majd beszélünk még erről... Kár, hogy nincs bizonyítványa... De keze, az van, a kutyafáját. *Lucyhez.* Pá, kislányom. *Jánoshoz.* S ha az úton szemtelenkedne az a fickó?

János. Odakenni egyet.

Wenck bizonytalanul. Igen - persze - odakenni - próbálja, hogy fogja csinálni, kimegy.

János Lucyhez, aki állandóan a legnagyobb figyelemmel vizsgálja. Hát eddig volt! Köszönöm a mulatságot... s hadd vetem le ezt a ruhát - ellógok.

Lucy nagyon élénken. Várjon még - várjon.

János. Mire?

Lucy. Arra, hogy... *zavarban* mondja meg nekem őszintén - de igazán...

János. Mit?

Lucy. Azt, hogy... avval még adósom - azt még el kell mondania, hogy - *kitér* mikor én ott a ligetben magát felébresztettem - mit álmodott éppen?

János. Ja?... Igaz csak! *Nevet.* Hát nem mondtam?

Lucy. Nem... No, mondja csak.

János. Hogy is volt... igazán furcsa volt. - Egy hajó fenekén ültem - szemben a tulajdon fejemmel.

Lucy. Micsoda?

János. Úgy, ahogy mondom. Csakhogy a fejem egy tüzes szekrény volt, és ebben a szekrényben, tudtam, ott van a tengerész kincse. Csak hát elvesztettem a kulcsot.

Lucy. A fejéhez?

János. A szekrényhez. No, próbálom felfeszíteni késsel, fúróval, mindenfélével. Nem megy.

Lucy. Hát aztán?

János. Hát aztán egyszer csak ott áll a kapitány, vagyis az édesanyám.

Lucy. A kapitány meg az édesanyja?

János. Dehogy. Az a kapitány az édesanyám volt. Tudja, ahogy az álomban lenni szokott. Most éppen azt mondja az édesanyám, vagyis a kapitány: no, te csirkefogó, csavargó, hát hova jutottál. Azzal kupán vág.

Lucy. De hiszen -

János. Persze, a kupám is megvolt, meg a szekrény is - mégis a szekrény is az én kupám volt. Azt mondom bögre: édesanyám, nem találom a kulcsot, nem tudom kinyitni. Hát azt feleli: te számár, nem megy az erővel. Hanem ide nézz. Azzal lehajol, megcsókolja a szekrényt.

Lucy. A maga fejét.

János. No igen - mondom, hogy mindegy volt. És ahogy megcsókolja, ugyanakkor, hogy engem kupánvág - hát már nyílik is a szekrény -

Lucy mohón. És...

János. És - és... Hiszen éppen ez az. Abban a pillanatban ébredtem fel, mikor maga a fejemre lépett. Mintha a kupánvágás... meg az anyám csókja... meg a fejemrelépés... mind egyszerre történt volna...

Lucy tűnődve. Érdekes... milyen érdekes... tehetséges... *Szünet után.* Mondja csak, János - *Hirtelen, mintha meg akarná lépni.* Mi is a maga igazi neve?

János. Földnélküly.

Lucy. Ne vicceljen... Hisz ezt a nevet az imént én találtam ki magának... No mondja, mi az igazi... Nem akarja elárulni? Nekem se?... No jó... hanem tudja, mindennek van határa... *Fejét csóválja.* Ahogy én ott magát a ligetben találtam... s ha már felébresztettem, az édesanyja helyett én kérdezem meg - hogy... hogy szabad volt odáig jutni -

János hallgat.

Lucy. No, beszéljen.

János vállat von, dacosan lesütött szemmel. Hát az úgy volt, hogy összevesztem a kiadóval -

Lucy nagyon élénken. A kiadóval?

János. Igen... aki a munkát kiadja...

Lucy. Hogy hívják?

János. Kappan.

Lucy. Kappan... Cappan... És miért vészett vele össze -

János. Nem akartam neki dolgozni.

Lucy. Miért?

János. Nem volt gusztusom - az olyanféle munkára.

Lucy rendkívüli érdeklődéssel. Milyenféle munkára?

János könnyedén. Hát tudja, ő csinál egy olyan vázlatot -

Lucy. Azt ő csinálja?

János. Igen - egy olyan térképet... No, és aztán azt kiadja, s azt mondja - csináld meg a munkát... De én nem akartam.

Lucy. Miért?

János. Mert... mert azt mégse... s ő olyan nagyon kényszerített -

Lucy. S akkor persze az nem megy.

János. Nem tudtam magam elhatározni... Erre ő bosszantani kezdett, s azt híresztelte, hogy én azt nem is tudnám - nincs se bátorságom - se tehetségem -

Lucy. S erre maga szakított vele.

János. Igen.

Lucy. Nagyszerű... de mért nem ment más kiadóhoz?

János. Hova?

Lucy. Hát nemcsak - hogy mondta - az a Cappan van - jelzem, nem ismerem ezt a firmát.

János. Nem is tanácsolom.

Lucy. Tudja, mi kellene magának?

János. Mi?

Lucy. Menedzser.

János. Micsoda?

Lucy. Hát olyan valaki, aki a maga dolgát a kezébe vegye... *lelkiesen* megkímélje az ilyen kellemetlenségektől - hogyha összevesz valakivel... akkor egyszerre csak ott áll - illetve fekszik a fűben... valaki kellene magának, aki irányítsa a sorsát.

János. Már megint kezdi.

Lucy. Ne makacskodjon! Nem kell, hogy más tudjon róla... Majd apámnak megmagyarázom, hogy ez... vele azt hitetjük el, amit akarunk... majd meglátja, hogy én tudok segíteni magának. *Gyerekes örömmel.* Már régen gondoltam valami ilyesmire... az a jótékonyági ötlet se volt más... de ez nem jótékonyág - ne féljen... hisz ez nagyszerű, senki sem tudja kicsoda, micsoda - csak mi ketten... s a végén a nagy meglepetés - szóval itt marad.

János. De nem.

Lucy erélyesen toppant. Itt marad!... Ha én valamit a fejembe vettem, azt megcsinálom... Vigyázzon! Mert majd úgy bánok magával ahogy maga avval a sofőrrel!

János tréfásan. Kezdek félni...

Lucy erélyesen. Szóval itt marad.

János. Mit csinálok itt?

Lucy. Mit csinál? Hát ami a mestersége... Hát megfigyel... lehet itt is megfigyelni... higgye el, ez a miliő is érdekes... *Nevet.* Én nem vagyok érdekes? Maga többet fog itt meglátni, mint más ember, afelől biztos vagyok... s olvas... nézze mennyi könyv van itt... *Fontoskodva.* Jó azokat a klasszikusokat is elővenni néha... Vallja be, hogy maguk már egyáltalán nem olvasnak klasszikusokat, bevallja?

János bizonytalanul, a fejét vakarja. Hát bizony...

Lucy. No látja. Azt fogja csinálni, amit mondok magának... *Kedvesen.* Ugye, hallgatni fog rám?

János. Attól félek...

Lucy. Mitől?

János. Hogy igen.

Lucy. No látja, milyen kedves... *fontoskodva.* Meggondoltam a dolgot - írni fog annak a... kiadónak.

János. Kinek?

Lucy. Hát annak a Cappannak... Nem jó egy olyan céggel haragba lenni... Most rögtön leül - ott az íróasztal, s ír neki egy szép levelet... mindjárt a legfrissebb megfigyeléseiről... hogy lássa, hogy maga mégis tehetséges.

Wenckné hangja a másik szobából. Lucy!

Lucy. Jövök! *Jánoshoz.* Megértette... rögtön ír neki, ne próbáljon velem ellenkezni! *Tréfásan megfenyegeti.* Mindjárt jövök. *El jobbra.*

János utána bámul. Ejnye de... no nézd csak... *Elmosolyodik, arra gondol, hogy milyen csinos a lány.* A teremtését... *Vállat von, aztán körülnéz, most már a szakértő megfigyelésével felvesz egy ezüst serleget, megnézi, mormol.* Valódi... *Hiúz léptekkel végigjár a szobában, mindent megnéz, figyelmét a kandalló kelti fel, leguggol.* Figyeljünk csak, kandalló. Itt nem tüzelnek... mi az ördögnek van ez itt... Hát hova kerültem én? Hiszen ez az a hely, ahova engem az a Kappan küldött, ami miatt összeveszttem vele, amit én nem akartam, de hisz akkor itt kell lennie. *Kopogtat a falon, abbahagyja.* Mackó, acél mackó. Na, Kappan, ezt faggyúzd meg. *Nevet, az íróasztalhoz megy, leül, ír s betűzi, amit ír.* Ti kerestétek, én akadtam rá. Itt van előttem az a híres, de nem ajánlom, hogy akár a Borjút, akár a Káposztát...

Lucy bejön. Mit csinál? Ír?

János. Írok.

L u c y. A kiadónak?

János nevet. Igen, a kiadónak.

Függöny

Második felvonás

Ugyanaz a könyvtárszoba. Három hét múlva.

Wenck, Wenckné

Wenck óráját nézi. Lefekszünk, mama. Ma nem jön meg.

Wenckné. Borzasztó az a lány, soha nem sürgönyöz.

Wenck. Mit akarsz, majd megjön reggel.

Wenckné. Az is borzasztó, hogy azt sem tudom, miért ment el. Mi keresni valója van Bécsben? Már három hete. Te tudod? *Fenyegette.* Te tudod!

Wenck. Dehogyan tudom.

Wenckné. Nem találod ezt legalábbis különösnek?

Wenck. Mi van azon különös, ha egy modern leány a társalkodónőjével három hétre Bécsbe megy?

Wenckné. Az is különös, hogy itt hagyta ezt a protezséjét, de még különösebb, hogy mindjárt másnap, amiután elutazott, nem dobtad ki ezt a Jánost a házból.

Wenck. Nagyon jó, hogy most ezt is rám tolod... Nem tartottad itt, hogy a kertészről azt a dolgot kiderítse?... Nem te hálálkodtál neki, mikor rájött, hogy a kertész olyan magokat rendeltet meg velünk, amikből sohasem lett növény, mert a kertész évek óta eladta a magokat.

Wenckné. No jó - de azután -

Wenck. Azután megint neked tett szolgálatot. Nem ő derítette ki, hogy a szakácsnének, akit te lánynak tartottál, egy tizenöt éves törvénytelen fia van, aki a lisztet és zsírokat elhordja a spájkodból -

Wenckné. De most már igazán elmehetne... küldd el, mielőtt Lucy hazajön. Nem akarom, hogy itt találja, érted?

Wenck. Nem értem.

Wenckné. Nem akarom, hogy ez a bolondéria folytatódjék... ki nem állhatom ezt a históriát. Küldd el... nem gorombán, adj neki egy kis pénzt, de küldd el - holnap.

Wenck. Holnap nem lehet.

Wenckné. Miért?

Wenck. Holnap a Veres jön hozzám.

Wenckné. Az a Veres, aki úgy hasonlít a Katzerhez?

Wenck. Igen, az a ronda, az jön holnap a bankba.

Wenckné. Mi köze ennek a Jánoshoz?

Wenck. Az a köze hozzá, hogy... nem mondtam el azt a dolgot a Kádárral?

Wenckné. Annyit mondtál, hogy jól megadtad neki.

Wenck. Hát kérlek, az úgy történt, hogy a múltkor feljött hozzám a bankba ilyen házi ügyben ez a János... rendesen volt öltözve...

Wenckné. Az Aladár ruhájában.

Wenck. Igen... abba a kék zakóba... Hát jön ez az erőszakos ember, a Kádár.

Wenckné. Az a Kádár, aki úgy...

Wenck gyorsan. Az, az... aki úgy kiabál... tudod, nem bírják az idegeim... olyan magas hangja van... nem bírok vele... hát bejött, s ott van ez a János... azt hitte, a titkárom... és amikor ez a Kádár elkezdett kiabálni, a János csak úgy felkelt - és nézett egyet és mondott egyet... csak úgy lezseren - és a Kádár azóta nem kiabál... Pedig nem kapta meg...

Wenckné. Mit?... A pofont?

Wenck. Nem... A kétezer pengőt, amiért kiabált... Ezt megtakarítottam. Gondoltam, máskor is behívom a Jánost magamhoz, ha ilyen alakokkal tárgyalok... Például holnap a Vereshez... Kérlek, ez egy tehetséges ember.

Wenckné megvetéssel. Helyetted.

Wenck idegesen. Hát helyettem... Ahogy parancsolod... Nekem - nekem kell valaki... aki... aki... elvégez bizonyos dolgokat... amikre... én... én nem érek rá.

Wenckné. Például egy kis férfiasságot.

Wenck. Ahogy tetszik... Miért ne... Megengedhetem magamnak... hogy más legyen helyettem... izé... férfias... Szóval én nem bánom, ha akarod, elküldöm, tény, hogy mióta itt van, a házban senki nem lop, és tartanak éntőlem... Pedig ő azóta nem pofozott meg senkit... Retteg tőlem a személyzet... Pedig ő olyan csendes és szelíd... De azért tudod, mintha mindenki érezné, hogy izé... a pofon azért ott van a tenyerében.

Wenckné. Utálatos dolgokat csinál.

Wenck. Hogy pofoz? Az olyan utálatos?

Wenckné. Folyton olvas... Ezt a Lucy adta be neki. Általában nem értem, mit akart vele a Lucy.

Wenck. Jótékonyságot.

Wenckné. Azt nevezed jótékonyságnak, hogy valakivel könyveket olvastatnak?

Wenck. Művelődik.

Wenckné. De ne ebbe a szobába művelődjön... ahol a vagyondod van.

János bejön. Bocsánat.

Wenck. No, mi az, kérem?

János. Valami nagy szőnyeget hoztak.

Wenck. Milyen szőnyeget?

Wenckné. Én telefonáltam a raktárba, hogy küldjék már haza a nagy szőnyeget.

Wenck. Miért ilyen későn hozták?

János. Nem tudom. Hol tegyék le?

Wenckné. Hozzák be ide - ebbe a szobába való.

János. Össze van kötözve.

Wenckné. Hozzák csak fel - reggel majd felterítjük.

János kiszól. Hé - ide fel!

Két munkás hatalmas összecsavart szőnyeget cipel be a szobába.

János. Tegyétek oda. *A kandalló melletti sarokra mutat.*

Wenck. Miért hozták ilyen későn?

1. Munkás. Most értünk ide a fuvarral.

2. Munkás. Azt hiszi az úr, nekünk multság ilyen késő este mászkálni?

János csendesen. A száját befogni.

2. Munkás. Arra meg nem vagyunk kötelezve, hogy ide felcipekedjünk vele.

János. Puccolni.

1. Munkás a másikhoz. Gyere te, mert ettől olyan borraivalót kapsz, hogy megemlegeted *Kifelé* igyekeznek.

János. Megállj! *A két munkás megáll az ajtóban. János odahajít nekik egy pengőt, amit elkapnak a levegőben, s aztán sietve kimennek.*

Wenck Jánoshoz. Jól van, kérem - majd elszámoljuk... Jó lenne, ha szíves volna utána menni ennek a két alaknak... Gyanúsak nekem.

János legyint. Ezek? *A szőnyeget nézi, nyugtalanul körülnéz, mintha egyedül volna a szobában.*

Wenck terrorizálva a János jelenlététől. Mi baja, kérem?

János. Semmi.

Wenck. Mit figyel?

János. Semmit.

Wenckné. Jó, hogy itt van... Beszélni szerettünk volna magával - azt akartam ugyanis megkérdezni, hogy...

János. Meddig maradok még.

Wenck. Honnan tudja?

János. Holnapig. Holnap elmegyek... De ma éjjel még itt szeretnék maradni.

Wenck kedélyesen. Szó sincs róla.

János. Hogy ma este itt maradjak?

Wenck. Dehogy... hogy holnap elmenjen... Holnap lesz szíves megint feljönni hozzám a bankba -

János. Mondom, hogy holnap szeretnék elmenni -

Wenck. Nem engedem, kérem... nem engedem... határozottan nem engedem... holnap nem... legfeljebb, kérem, holnapután - ugye mama -

Wenckné mohón. Igen - igen... holnapután biztosan.

Wenck. Maradjunk hát a holnaputánál. S mi az, hogy ilyen hirtelen jutott eszébe... Nincs kérem megelégedve?... Valami panasza van?... Remélem, eddig jól érezte magát nálunk?

János. Hát...

Wenckné. Kifogása volt a ház ellen?

János. Hát a ház ellen éppen... no, ahogy maguk élnek -

Wenckné. Ez direkt mulatságos... ha jól tudom, nem valami főúri kastélyból méltóztatott...

Wenck. Ne hecceld, mama -

János nevet. Hát ha nem is valami ilyen úri helyről jöttem - de azok ott, mondhatom, inkább azt csinálják, ami jólesik nekik - azokkal vannak együtt, akikkel jól érzi magát - s nem akikkel muszáj - nem nyájaskodnak hazugságot egymás szemébe, nincs gondjuk, hogy őrizték a vagyonukat, nem irigyelik agyon, ha a másinak jobban megy - no mindegy. Maguk azért jó emberek. -

Wenckné. Köszönöm a megtisztelő véleményt. Csak azt nem értem, hogyha így gondolkozik, miért szerencsételtett eddig is?

Wenck. Ne hecceld, mama.

János. Én már másnap ellógtam volna, ha olyan nagyon erősen meg nem ígérteti velem a Lucy kisasszony, hogy okvetlen bevárjam őt - a fene tudta, hogy olyan sokáig marad - soha nem akarnék a végére járni - mert szeretek mindennek a végére járni - hogy tulajdonképpen mit is akart velem... Még ezt szeretném megtudni. Maguk talán tudják?

Wenck. Kérem, én azt hiszem, az volt a célja, hogy magát kiművelje... *a könyvekre mutat s amint látom - ez alatt a három hét alatt...*

János. No igen - ezekre rákaptam.

Wenck. No és - milyennek találta a könyveket?

János. Rettenetesen sok butaság van bennük. Hogy mit esznek ezen a sok hazugságon.

Wenck akit mulattat a dolog. Azért azt nem lehet mondani... talán maga nem érti -

János. Amit nem lehet azonnal érteni - avval már baj van... Ami nem olyan színigaz, hogy az ember azt mondja róla, na ez szentügyse így van - viheti az ördög...

Wenck. No, de hát azért csak akad egypár olyan jó kis történet -

János. Akadni akad - de ezeknél én sokkal különbeket tudok.

Wenck. Hogyhogy tud -

János. Úgy, hogy hallottam -

Wenck. Kitől?

János. Akikkel megtörtént -

Wenckné. Talán elég lesz már ebből az irodalmi vitából, Róbert... Ideje lesz lefeküdni.

Wenck. De kérlek, ez nagyon érdekes... jó, jó - megyek már... szóval holnap még számíthatok magára... s ma még vigyáz a házra -

János komolyan. Vigyázok. Erre számíthat.

Wenck. Isten vele, maga ifjú Piramidon.

Wenckné. Piramidon?

Wenck. Hát az az író, akinek a darabjain hatan kerestek -

János szerényen. Pirandello.

Wenck. Tessék?

János. Pirandellót tetszett gondolni.

Wenck. Bravó... Nem hiába tölti itt az éjszakáit. Mondja rámutat egy könyvre olvasta azt a vastag könyvet? Ibseneket.

János. Melyiket?

Wenck. Ezeket az Ibseneket... mondja, muszáj nekem ezt elolvasni?

János olyan mozdulatot tesz, hogy „fiatal”.

Wenck nevet. Nagyon jó... Kár, hogy elmegy... ezentúl maga olvasná el helyettem a könyveket... Eredeti fickó... Jó éjszakát... *Felmegy a lépcsőn a feleségével még mindig nevetve. Eredeti fickó.*

Amint felmentek, János nagy figyelemmel néz körül, az ablakhoz lép. Kinéz, visszajön a közép-re. Gondolkozik. Kíviül a távolból éles, elnyújtott fütty. János felfigyel. Majd hirtelen a földre veti magát. Feszülten hallgatózik. Valami nagyon nyugtalanítja. Azután idegesen a könyvszekrényhez megy, válogat. Kivessz egy könyvet, nézegeti, forgatja, néhányszor feldobja a levegőbe, ügyesen elkapja, majd az asztalhoz viszi, leül, két könyökére támaszkodva olvasni kezd, de közben folyton figyelve néz körül, mintha valami nagy esemény bekövetkezését várná. Lentről zaj, vidám kiáltás: Kezét csókolom, jaj, hát megjött a kisasszony, nem is vártuk, s pár pillanat múlva megjelennek az ajtóban Lucy és Amélie.

Lucy elegáns útiruhában, nyomában Amália, hátraszól. A koffereket vigyék a szobámba. Meglátja Jánost, aki feláll az asztal mellől. János!... Jaj de örülök... Amáliához. No ugye megmondtam, hogy itt találjuk. Megkapta a leveletem, engedelmeskedett, itt maradt, megvárt, mit szól, Amélie?

Amélie most nagy bámulattal van eltelve Jánossal szemben. Bon soir, Monsieur János.

János. Jó estét.

Lucy. Nem várt, ugye?... Meg akartuk lepni... Nagyszerű, hogy még fenn van... *Elragadtatva. Nézze, Amélie, a könyvei között... Hol a papa meg a mama?*

János. Lefeküdtek.

Lucy. Alszanak?

János. Nem hiszem, alig öt perce, hogy felmentek.

Lucy. Hát akkor rohanok, hogy jó éjszakát mondjak nekik... Mindjárt itt leszek... Rengeteg mondanivalóm van... Nagy újság, igaz, Amélie?

Amélie. Au-au!

János. Micsoda?

Lucy. Majd elmondom, várjon meg. *Felrohan a lépcsőn, be a szülei szobájába.*

János Amélie-hez, aki nagy bámulattal nézi. Mit csináltak Bécsben?

Amélie. Nem sejti?

János. Nem.

Amelie. Nem vagyok felhatalmazva, Monsieur János.

János vállat von. Felőlem.

Amelie. Monsieur János.

János. Na.

Amelie. Az én életem kész regény, elmondjam?

János. Minek?

Amelie. Megírhatná.

János. Én?

Amelie. Ősrégi hugenotta családból származom... Tizenhét éves koromban...

János. Megtörtént... A többit tudom... Inkább hagyjuk... Jó?

Amelie. Au-Au.

Lucy lesiet a lépcsőn. Itt vagyok. *Amelie-hez.* Jó éjszakát, drágám, bon soir.

Amelie. Én azt hiszem, hogy...

Lucy. Én azt hiszem, hogy maga rendkívül fáradt, drága Amelie. *Jánoshoz.* Nem találja? Alig várja szegény, hogy ágyba kerüljön - nem tartóztatjuk - jó éjszakát.

Amelie búsan. Bon soir, Monsieur János. *Kimegy.*

Lucy ragyogó arccal. Hát ki kezdje? Maga vagy én... Jaj de érdekes! Én kezdem - jó!

János. Hát jó, mert én...

Lucy. Mert mi ketten...

János. Én már három hete várok.

Lucy. Mire?... Nagyon várt?

János. Vártam.

Lucy. Rám?

János. Magára is... Meg arra, hogy megtudjam...

Lucy. Mit?

János. Hogy minek ment el.

Lucy. No, találja ki.

János. Hát talán valakiért.

Lucy. Elmenni valamiért mennek - tudja!... csak visszajönni szoktak - valakiért...

János zavartan. Ki volna az?

Lucy. Hiszen azt, azt kellett megtudni, hogy ki is hát az a valaki.

János. No és?

Lucy. No és?

János. Hagyjuk ezt a találós játékot... Már három hete várok - azt hittem, rájövök magamtól... De nem... Feladom... Mondja meg hát végre, hogy kivel tévesztett össze - a teremtésit!

Lucy megfenyegeti. No - no! Úgy látom, maga téveszt össze - engem a sofőrrel. Fog szépen, rendesen, kedvesen beszélni velem? - Megérdemlem! Elhiszi?

János. Ha mondja.

Lucy. Én nem vagyok olyan, mint maga... *Nevet.* Aki a kasszát összetéveszti a tulajdon fejével.

János megrezzen. A kasszát?

Lucy. Hát nem emlékszik az álmára? Mikor a fejére léptem.

János ámul. De igen...

Lucy. Nohát... Csak annyit akarok mondani, hogy ez az álom meg van fejtve!... Most már tudom, mit jelentett az a kassza.

János ámulva. Tudja?...

Lucy. Tudom bizony... János - Földnélküly János... mindent megtudtam magáról.

János maga elé néz. Mindent?

Lucy. Mindent... *Jelentősen.* Beszéltem a kiadóval...

János rámered. A kiadóval?

Lucy. Úgy van, Jánuskám! Mit gondol, milyen menedzser lesz belőlem? Beszéltem a kiadóval... Ő aztán megmondta nekem, hol a kassza a maga számára.

János egészen megtörve. És... maga még szóba áll velem...

Lucy. Mért ne! Csacsi! El vagyok ragadtatva magától! Mindent tudok - miénk a jövő!

János bámul. A jövő!

Lucy jelentősen. Nemcsak hogy beszéltem vele - megkötöttem a szerződést is!

János. A szerződést?

Lucy. Úgy van! Maga vagyont fog szerezni, barátom.

János. A világ forog velem... hogy én vagyont fogok szerezni... és maga... ebben... segít... nekem... hogy maga... velem...

Lucy kicsit csodálkozva, de meg is hatva. Igen... magával... Mondom, hogy maga egy nagy csacsi... Olyan csodálatosnak találja... hogy valaki maga miatt...

János. Dehogy... de erre... nem gondoltam... hogy egy fiatal... szép... gazdag... úrilány... miattam... a tulajdon szülei ellen...

Lucy csodálkozva. Mért a szüleim ellen? Ők is boldogok lesznek, ha megtudják, hogy nekem volt igazam -

János bambán. Hogy ők boldogok lesznek-e? A világ forog velem... *Kitörve* Mi ez? hol vagyok?

Lucy. Hallgasson meg, János. Értse meg, most nem álmodik... Beszéltem a kiadóval... El volt ragadtatva az ötletemtől, hogy kinyomoztam magát... és hogy nálunk van... és máris dolgozik... és hogy felhasználja az anyagot, amit a betörők közt gyűjtött... Beszél magáról, hogy

micsoda őstehetség... Különb, mint gondoltam... csak, bocsásson meg, azt mondta: műveletlen. Gratulált az ötletemhez, hogy olvasásra fogtam... És a végén a maga nevében megcsináltuk a szerződést... Maga darabot fog írni, Sandy Boon barátom, érti?

János áll, nem tud szólni.

Lucy lelkesen. A darabból regényt, filmet, hangosfilmet csinál a kiadó... Óriási siker... nagy pénz... Kasszadarab!... Itt marad nálunk, itt fogja megcsinálni, én örködni fogok és vigyázni, hogy senki ne zavarja... és mire elkészül, az apám elé állunk... és megmondjuk neki... hogy mi ketten... akik ezt együtt megcsináltuk... most már egyenrangúak vagyunk egymással... *Nyugtalanul.* Miért néz úgy rám?

János a beszéd végét már nem hallja, nyugtalanul szimatol.

Lucy. Mi az?... Mit keresgél?

János egész más hangon, csaknem nyersen. Lucy kisasszony, most menjen el innen, jó?

Lucy aggódva. Miért?

János. Most nem érek rá megmagyarázni...

Lucy sértődötten. Nem tetszett, amit mondtam magának?

János keserűen. Dehogynem!

Lucy. Hiszen alig figyelt...

János vadul vállat von. Figyeltem.

Lucy. Nem érti.

János vadul. Hogyne érteném! Hisz megmondta - hogy én - János - izé Sandy Boon - könyv-csináló, hogy én komédiákat fogok írni, aztán maga segíteni fog, aztán lesz pénz, siker, kassza - és odaállunk a papa elé...

Lucy. Igen, de mért mondja ezt olyan különös hangon?

János rekedt nevetéssel. Hát csak úgy...

Lucy. Talán nem tetszik magának a - műfaj?

János. Dehogy nem tetszik, már hogy az ördögbe ne tetszenék! Egyéb se tetszik, hiszen ezt faltam hetek óta - minden éjszaka.

Lucy. Nagyszerű, mintha megérezte volna.

János. Mit? Hogy akik ezeket csinálják, azoknak is a kassza a fontos.

Lucy. A kassza?

János. Az hát... Minden jóra való darabban van valami nagy zrí... gyilkosság... mellékalakok, első gyilkos, második gyilkos, robbanás, csinnadratta, kivilágítás, no és miért? Csak arra mennek ők is.

Lucy. Mire?

János. A kasszára! Amit a mellékalakok a rablókomédiában egy embertől akartak megszerezni - a százezer dollárt - azt a komédia-író százezer emberből akarja kimuzsikálni - per egy dollár.

Lucy. No, de az Istenért, ez csak mégse ugyanaz. A drámaíró, aki szent emberi sorsokat és indulatokat ír meg... bonyodalmakat, amiben végzet és sors megnyilatkozik... a félreértéseket, amiből...

János vadul. Elég a félreértésekből! Végzet - sors - bonyodalmak!... Tévedések! Az élet nem kényes kisasszonyoké, akiket bonyodalmakba kerget a komédiacsináló, nem szerecseneké, akiket orruknál fogva vezet egy ostoba intrikus holmi nyálás zsebkendővel. Nem is vágóhídra kergetett birkák tragédiája, az élet embereké, azoké, akik látni, figyelni, tanulni tudnak, látni tudják előre a kifeszített csapdát, figyelni az ostobákat, túljárni az eszükön, megfordítani a mellüknek szegzett bicskát. Végzet! Csak az ostobáknak és gyáváknak van végzetük, az okosoknak, ügyeseknek és bátraknak...

Lucy tátott szájjal figyelte, most fojtottan. Mondja... mondja tovább... az okosoknak és bátraknak...

János megint figyel, mert állandóan valami gyanús nesz, reszelés, kopogás hallatszik. Most menjen el innen...

Lucy. Nem... most nem... mondja el, amit akart...

János. Meg akartam végre mondani, hogy... *Megint figyel.* Most nem... majd később... most menjen...

Lucy. Mire figyel úgy? Mire koncentrálna magát? *Hirtelen.* Maga most benne van - elképze - csinálja a komédiát.

János csendesen, miközben figyel. Csinálódik ez magától.

Lucy. S mondja, mi ketten is benne leszünk?

János ránéz, elmosolyodik. Hát talán mi ketten is sorra kerülünk - de előbb a mellékalakok jönnek. *Megint figyel, hirtelen.* De most menjen innen - gyorsan. *Megragadja a karját.* Menjen hát, ha mondom.

Lucy felszisszen. Jaj!

János lázasan, szinte könyörögve. Bocsásson meg... most nem tehetek mást... majd egyszer mindent elmagyarázok, de most menjen, menjen!

Lucy kedvesen. Nem akarom én magát zavarni, ha dolgozik. *Indul.* Tudom, hogy akkor egyedül kell hagyni - most képzeli el az egészet... Jönnek az alakjai.

János. Igen, jönnek...

Lucy. Varázslat. Jó, hát megyek, ha dolgozni akar, nem akarom zavarni. *Felszalad a lépcsőn, el.*

János utánanéz, aztán a földre veti magát, a földön gyorsan a függöny mögé bújik, kinyújtja a kezét, s a taszteren eloltja a villanyt. Csend. Szünet.

A kandalló üvegajtaja kis zajjal előre esik, óvatos fény villan ki belőle, és a kandallóból erős lámpásával már előbújt

Borjú ugyanaz a színész, aki Bálint drámaíróját játszotta az előjátékban.

Meg kell jegyezni, hogy a három betörő, akik szerepelni fognak, bár a színész személye szerint ugyanazok, mint a három drámaíró, egyébként semmiféle közösségben nem állanak velük. A közönségnek az egész darab folyamán egy másodpercig sem szabad abban a téves feltevésben lenni, hogy a három betörő azonos a három drámaíróval, lévén ez az azonosság tisztára

jelképes, az álomlogika furcsaságai szerint való. Hogy ez ne történhessen meg, jól teszi a színész, ha a betörő-figurában igen erősen maszkírozza el magát, jelmezben, hangban és modorban is, annyira, hogy az első pillanatban ne is vegye észre a közönség, hogy ugyanaz a színész játssza mindkét szerepet. Borjút játszó színész például, aki Bálint drámaírónak borotvált volt, ebben a szerepben bajszos egyéniség. Meglehetősen rossz „munkaruha” van rajta, mici-sapka, szemüveg, amit rögtön azután, hogy kibújt a kandallólyukból, és elegáns kis munkatasakját egy hosszúkás bőrtokot, óvatosan feltette a párkányra, kiveszi a zsebéből, és tanáros mozdulattal az orrára teszi. Aztán, miután a szemüveg alól körülnézett, minden további halogatás nélkül munkához kezd. Tolvaj lámpáját egy alacsony székre teszi, úgyhogy homály van, de a körvonalakat látni azért, maga a kandalló erős, rávetített fényben áll. Most Borjú kinyitja a tasakot, és a szerszámokat óvatosan, szeretettel - körülbelül úgy, ahogy orvos kezeli a műszereit - kirakja a székre a lámpa alá, hogy kezeügyébe essenek. Az egyiket még szeméhez is emeli, forgatja, letörülgeti. Aztán az egyik szerszámmal a kandallóhoz hajol. Vizsgálja a felületet. Okosan bólint, csendesen fűrészelni kezd. Kívág egy négyszögletes darabot. Másik műszert vesz elő, kiemeli a kívágott részt. Benyúl a nyílásba, fejét csóválja, miután szakértően tapogatott, kotorászott, mint valódi sebész a felvágott gyomorban. A műszerekhez megy. Autogén olvasztólámpát vesz elő. Meggyújtja, kis háromlábú tartót állít fel, az olvasztót a nyílás felé állítja. Most, amíg ez az automatikusan forgó forrasztó dolgozik, neki van néhány szabad perce. Türelemesen vár, aztán szórakozottan nézelődik, észreveszi a kandallópárkány könyveit, találomra kiemel egyet, szórakozottan forgatja, belekukkant. Ezalatt az történik, hogy a kandalló melletti összecsavart szőnyeg szépen, hangtalanul megmozdul. Előre gurul, mint a kiterülő rétestészta vagy kigöngyölödött papírtekercs. Mikor egészen kigöngyölödött, a fekvő alak, ki a szőnyegben volt, szépen talpraáll, nyújtózik egyet, ásít, szemeit dörögli, aztán lehajol, felemeli tasakját. Csak most néz körül.

Káposzta hórihorgas, ádámcsutkás figura. Ő már sokkal félelmetesebb, a betörő-romantikának inkább megfelelő jelenség, mint Borjú. Kis álarc van rajta. Ezzel szemben mégis nagyon meghökken, mikor a gyanútlanul lapozgató, békés munkája közben pihenő Borjút meglátja. Nem is tudja palástolni meglepetését; különös torokhangot ad, nagyot csuklik. Erre a hangra Borjú villámgyorsan fordul meg, nadrágzsebéhez kap, és már kézben a revolver, ami azonban rögtön lehanyatlik, látván az álarcot. Borjú úgy áll, hogy a lámpa jól arcába világít. Káposzta tehát azonnal felismeri. Hangja tréfás ellentétben van félelmes külsejével; ebben a lágy, szemrehányó magas hangban most meglepetés, csalódás, egyben bizonyos irigy elismerés rezeg.

Borjú. Halkan, hé, fogd be a... Fenyégetően kapja fel a kezét. Nem muszáj feldörzsölni a hét.

Káposzta halkabban. No, de ezt a tésztát! Hogy engem a Borjú megelőzzön!

Borjú. Mert Káposztát még sose előzték meg, mi? Különbem nekem van akkora meglepetés, mint neked, hogy te így megutóztál. Hogy jutottál a héderbe?

Káposzta patetikus mozdulattal mutat a kigöngyölt szőnyegre.

Borjú szakértően, kis lenézéssel bólint. Szőnyeg - fuvar, raktárból, bélelve... Nna... Megjárja. Nem új, de jó. Ma inkább nyitnak. Az osztrák iskola visszatért a nyitáshoz.

Káposzta. De nem tudok magamhoz térni, hogy ugyanakkor... ugyanabban az órában.

Borjú. Mert felterített Pali vagy. Én kevesebbet s m e k k o l t a m rólad, mégis az első pillanatban láttam a t a l o n t. Csak az bosszant, hogy nem á n d o l t a m előre, hiszen tiszta dolog volt, már megtette párszor a p i t i á n e r.

Káposzta. Kicsoda?

Borjú. Kicsoda, kicsoda... Hát a Kappan, akitől kaptad a melót.

Káposzta bámulva. Attól kaptam! Hogy tudod?

Borjú. Úgy tudom, hogy én is tőle kaptam.

Káposzta felháborodással. Disznóság!

Borjú. Nincs ebben semmi új, barátom - ezeknek semmi, az ilyen disznóknak. Kiszaszerolta a mackót - aztán egyszerre kettővel kötötte le a srenket. Gondolta, egyik nem megy - megy a másik. Csak úgy látszik, már kihagy az öreg - egy napra adta a tippet.

Káposzta. Hát persze, nem is lehet másképp. Én már a múlt héten akartam, aszongya, várjak, jó százalékot akar.

Borjú röhög. Hm. Meghiszem.

Káposzta a lámpa felé szaglász. Szajré?

Borjú. Meg esetleg korpa is. Mér, te nem tudtad?

Káposzta. Csak a térképet kaptam.

Borjú. Mondom, dilis a Kappan.

Káposzta a torkát köszörüli. Hát most mi lesz?

Borjú. Mi lenne? Megcsináljuk muba.

Káposzta megveregeti a vállát, meghatva. Derék gyerek vagy. Borjú. Szíved mindig volt.

Borjú dörmög. Nem, majd balhét csinálok. De most elég a dumából, gyerünk.

Káposzta kicsit habozva, félénken, szinte szemérmesen. Tiszta mu?

Borjú. Tiszta, tiszta. Mondhatom, megérdemled. De elég a dumából, gyerünk!

Káposzta felvillanyozva. Na - hol az a mackó?

Borjú visszatérve munkájához, belenéz a nyílásba. Te, ez már megpuhult. Forgatja a lángot, közben hátraszól. Adogass! Megvan - fogom!

Káposzta ledobja a kabátját, szakértelemmel munkához lát. Most két percig dolgoznak, olyanformán, mint a sebészstanár meg az asszisztense. Borjú hátranyúl anélkül, hogy megfordulna, egy-egy rövid szóval jelzi a műszert: „harapó”, „dálappantyú”, „Böske”, „Matild”, „csikó”, „csokor” stb. Közben a forrasztó egyre jár a kezében, benyúl, kulcsokat próbál, tapogat. Kis szünet, serény munkában.

Káposzta. Muzsika nem lesz!

Borjú Nem. Átvágtam a jelződrótot.

Szünet

Borjú. Hogy vagy a macskáddal?

Káposzta. Na. Sok bajom van vele.

Borjú. Ruhát neki.

Káposzta. Kapott. Két hétig nyomta az ágyat.

Borjú. Az a baj, hogy már régóta tart.

Káposzta. Muszáj. Mindent tud.

Szünet. Dolgoznak. A mű befejezéséhez közeledik, mind a ketten kíváncsian hajolnak előre. Borjú eloltja az olvasztólángot. Benyúl. Rángat valamit.

Káposzta. Aha.

Borjú. Fogom. Bádogdobozt vesz elő a nyílásból. Felteszi a párkányra. Energikusan, gyorsan. Erigy az ablakhoz, nézz körül.

Ő maga hozzálát, hogy a dobozt kinyissa. Káposzta nem mozdul, visszafojtott lélegzettel figyeli a dobozt.

De hátuk mögött, a színpad közepén, most megjelenik a deus ex machina.

Egy négyszögletű nyílás a padlón.

A nyílás fölemelkedik, enyhe ropogással s a mélyből egy alak emelkedik fel.

A harmadik.

Kilép, nyugodtan, flegmatikusan. A két betörő annyira el van foglalva, hogy nem veszik észre, még azt az enyhe, valószínűen gyertyától vagy tolvajlámpától származó fényt sem, ami a nyílásból kiárad.

A harmadik figura egyáltalán nincs meglepve. Zsebredugott kézzel, elégedetten nézi őket egy darabig, mint valami jószágos, de szigorú munkafelügyelő. Ő várhat - neki van ideje. Azok megfogják a dobozt, megfordulnak, hogy a lámpához vigyék, és szemtől szembe állnak vele. Mindkettő revolveréhez kap, aztán meglepetve, egyszerre kiáltanak fel, mintha azt mondanák: „Na, ez már sok!”

Borjú, Káposzta egyszerre. A követelő Schwarcz!

Schwarcz. Nem - a Greta Garbo - a Lilian Gish! Jó hekusok lennétek, hogy így rám ismertek.

Káposzta. Hogy kerül maga ide?

Schwarcz. Képzeld, fiam, meghívtak vacsorára. Nagyon kedves népek.

Káposzta. De honnan a csodából - az égből pottyant le.

Schwarcz. Ugyan, te gyerek. Hát mire való a földalatti átszálló szakaszjeggyel?

Borjú meglátja a nyílást, fejéhez kap. Persze! Erről megfeledkeztem! Az egész villanegyed alá van aknázva! Minden pincébe vezet egy alagút! Kényelmesen be lehet l é z o l n i !

Schwarcz szerényen. Nono. Azért a nyílásra mutat egy kis dolga a Schwarcznak is volt.

Káposzta. Mondja, Schwarcz - magát is az a disznó Kappan küldte?

Schwarcz. Nagyon szépen megkérlek, több tisztelettel, öcsém, mert odafelejték egyet. Öregebb vagánynak illik tudni az ilyet. Schwarczot nem szokták küldeni.

Borjú savanyúan. Nem. Követelő Schwarcz magától szokta tudni, hol kell megjelenni és mikor.

Schwarcz méltósággal. No azért.

Borjú. Az utolsó percben. Mindig az utolsó percben. Kész tálhoz.

Schwarcz. Schwarcz diszkrét fiú. Ő nem pancsol bele a melóba. De nem is zavarja.

Borjú. Csak mikor a vagány megizzad, elkészül, behőrecol - akkor jön követelni. A sápot, a szakításból.

Schwarcz. Nono. Én talán nem tartom a bőrömet, lyukasztani? Megvárhattalak volna benneteket a lokálban is. Idejöttem direkt, hogy lássátok: Schwarcz nem gyullad be.

Káposzta epésen. Az igaz. Látni akarta, közelről, hogy falhoz ne állítsák. Könnyű magának - a földalatti átszállójával.

Schwarcz. Miért, még jól jöhet nektek is. *Körülnéz.* Ha eddig nem volt annyi eszetek a kijáratról gondoskodni.

Borjú. Nézze, Schwarcz, tulajdonképpen micsoda jogon?

Káposzta. Igen - hogy jön hozzá - micsoda jogon?

Schwarcz jólelkűen. Hogy micsoda jogon - azt kérditek, báránykáim? Nektek talán licencetek van az oberhétől? Hát csak azon a jogon, hogy *felkapja a karját az orrához, mindketten visszahőkölnek.* Nna. A többit már tudjátok.

Káposzta irigyen. Jó, jó. Tudjuk, hogy erős ember, azzal a dzsiu-dzsicival Könnyű magának. Mindig ezzel gyön.

Schwarcz vigyorog. Ott a stukker nálatok.

Káposzta legyint. Ne vicceljen. Könnyű magának. Erőszak.

Schwarcz. Már hogy mondhatasz ilyet, báránykám. Hogy Schwarcz erőszakkal? Ütöttem én le már valakit, hátulról? Vagy csak srévizávi? Csak úgy szembe, jobbról, direkt a pacefba! *Mutatja.* Mindig jól látott, akit leütöttem. Hol itt az erőszak, báránykám?

Káposzta. Mégse lehet ingyen dolgoztatni a tisztességes vagányt.

Borjú. És mi lenne, ha nem osztoznánk?

Káposzta mohón. Igaza, van - mi lenne?

Schwarcz még nyugodtan, de már fenyegetően közeledik. Akkor, pajtás...

Káposzta hátrál. Nono...

Borjú áll a helyén, mindenesetre kigombolja a kabátját: ez a betörő ösztönszerű mozdulata, ha esetleg bicskára kerül a sor, hogy lecsússzon a kabáton. Hallja, Schwarcz.

Káposzta. Vigyázz, halef!

Schwarcz durván, rekedten. No aztán - pucolni, mert megharagszom! *Kifeszített alsó karral, amiben lehet valami, fenyegetően közeledik. A két betörő hátrál. Schwarcz a kazettáig ér, ráteszi a kezét.*

Káposzta kétségbeesetten. Borjú... Ne hadd! A kazettához ugrik.

Borjú dühösen. Mit csináljak?

Schwarcz fölemeli a kezét, hogy Káposzta felé ellódítsa.

A következő pillanatban nagy puffanással a hátára esik. És a helyén ott áll János, aki egy pillanat alatt odacsúszott Schwarcz szétvetett két lába közé, villámgyorsan kiegyenesedett, úgyhogy Schwarcz fölemelkedett a levegőbe, és János válláról visszaesett a földre, hátára, mint fáról a cserebogár. János közvetlenül a csillár alatt áll, egy mozdulattal megnyomja a lecsüngő zsinórt, a csillár kigyullad. Káposzta és Borjú vigyorogva állnak. Schwarcz mint a cserebogár rugdalózik, visszafordul, de a földön marad, tátott szájjal.

János szelíden Schwarczhoz. Jó reggelt, Schwarcz! Maga még az ágyban? Keljen már fel, hasára süt a nap.

Schwarcz vigyorogva felül, hátát tapogatja, vigyorog. Alászolgája, Mester... Mindjárt tudtam - ez csak a Mester lehet.

Káposzta, Borjú egyszerre, nagy tisztelettel. A Mester!

János. Szervusz, Borjú! Szervusz, Káposzta! Mi újság?

Káposzta buzgón, vigyorogva, mint akit feljebbvalója szólít meg. Hát iparkodunk, iparkodunk...

János Borjúhoz elismerően. Jó munka volt, Borjú. Nézttem.

Borjú szerényen. Ó, mester - én csak a régi művészet szerint... Semmi különös.

János a feltört kandallót nézi. De igen. Érdekes, hát ez a sollingeni acél se ér semmit.

Borjú buzgón. Az új csikó átszalad rajta, mint a vajaskenyéren. Tessék nézni. Mutatja.

János bólogat. Persze, persze. Káposztához. Szőnyegtipp - szőnyegtipp eredeti?

Káposzta. Részben. A raktárötlet eredeti. Különben a németek is csinálják.

János. A németek nem sokat érnek mostanában.

Borjú tisztelettel. Inkább rajzban jók. Finom részletmunka. Komponálni nem tudnak.

Káposzta. A srenk hanyatlik. Reitwaser óta semmi figyelemre méltó.

János. A Reitwaser lóg?

Borjú. Lóg.

János. Köpött?

Borjú. Köpött.

János Káposztához. Szóval - Kappantól kaptad a melót?

Káposzta. Igen.

János. Hm. Persze - hát mégis rájött. Maga elé. Nem hittem volna... hogy nem veszi komolyan a figyelmeztetést... no mindegy...

Borjú egy pillanat alatt megérti a dolgot - okosan, elismerően bólint, homlokára üt. No ja... értem... Káposztához. Ide gyertyázz mafla. Kappan a Mestertől kapta a tippet... a csirkás... a pitiáner...

János pillanatnyi szünet után. Hát, gyerekek - ez mind nagyon szép - fogadjátok elismerésem. De egy kis baj van. Ezt a szajrét vissza kell tenni.

Káposzta. Vissza?

János. Vissza fiam, vissza, mert erre a szajréra, sajnos, szüksége van Hirtelen megfordul, minden meglepetés nélkül annak az úrnak ott, ni! A karzatra mutat, ahol már egy perce ott áll, pizsamában, egész testében remegve, Wenck, revolvert lóbálva maga előtt, ami táncol a kezében.

Wenck vacogó foggal, egész idegen hangon, sikítva. Fel a... fel a... fel a... Nem tud tovább jutni.

János jóindulattal, hangosan, mintegy tanítva, hogy kell mondani. Azt akarja mondani: Fel a kezekkel! ugye?

Wenck az első szóra, esze nélkül, behunyt szemmel, felemeli mind a két karját, azt is, amiben a revolver van.

János elneveti magát. Na jöjjön, jöjjön le szépen, igazgató úr, ne féljen semmit, nem akarja itt senki bántani.

Wenck felemelt karokkal, egész testében citerázva, behunyt szemmel, letántorog a lépcsőn. Az utolsó foknál megbotlik, csaknem előrepottyan.

János odaugrik, felfogja. Na, mi az - mért nem nyitja ki a szemét?

Wenck nyöszörögve, az előbbi magas hangon. Vigyenek, vigyenek mindent -

János támogatja. Ugyan, ugyan, igazgató úr, nem visznek semmit... majd megbeszéljük... A felemelt kezű Wencket, aki makacsul csukva tartja a szemét, a karszékgig támogatja, leülteti. Na, csücsüljön már le. *Wenck leül, a karja felemelve marad.* Eressze le már a kezét - no! Nyomja lefelé.

Wenck hisztériásan. Nem, nem teszem le, nekem az lett mondva: fel a kezekkel.

János. De igazgató úr, mondom, hogy nem lesz semmi baj. *Felnéz az erkélyre, ahol ugyan-csak hálórúhában Wenckné jelent meg halálra ijedten.* - *János felszól hozzá.* Tessék csak lejönni, méltóságos asszony, nyugtassa meg az igazgató urat.

Wenck hisztérikusan. Nem - nem - vigyék a mamát is - nem bánom, bármi lesz... Vigyék a mamát is - majd kiváltom - esetleg -

Wenckné sikolt. Robi!... Jézus Mária!... Mi ez itt - Jézus Mária - mi ez itt?... *Lefelé támoanyag a lépcsőkön.* Jaj - jaj - betörők...

János lefelé segíti. Pszt!... Ne kiabáljon - nyugalom -

Wenckné. De ezek itt!... *Belekapaszkodik Jánosba.* Garantálja - az életbiztonságunkat?

János megnyugtatta. Mindent garantálok... abban az esetben, ha nem sikoltoznak... tessék csak leülni... nem lesz semmi baj... Igazgató úr - nyissa ki a szemét... Kinyitotta? Na - nézze - itt vannak az ékszerei. *Átnyújtja a dobozt.* Nem hiányzik belőlük egy darab sem. - *Elébe teszi.* Máskor ne rakja olyan titkos helyre, mert ott leghamarabb megtalálják... S hogy kik ezek az urak? Vendégek... ne törődjünk vele, hogy a formaságot egy kis sérelem érte, hogy nem kaptak meghívót... Gondoljuk, hogy piknikről van szó.

Wenck kinyitotta a szemeit, gépiesen ismétli. Piknik... piknik... piknik... *Új kétségbeesési roham.* Semmi baj, János - semmi baj?

János. Semmi, ha mondom, ne tessék félni.

Wenck. Kik ezek?

János. Izé... vagányok... ez a rendes mesterségük -

Wenck. Vagány... igen -

János magyarázza. Ez az üzletük - tetszik érteni...

Wenck. Hogyne kérem... értem... kérem... kérem... én mindig liberálisan... felvilágosult ember... kérem, művelt ember... manapság... kérem, az ember manapság olvas ilyen könyveket... kérem a kriminalisztika... nagyon érdekes... csak tessék, kérem, folytassák -

Betörők összenéznek.

János. Dehogy, kérem... ne tessék már félni... tessék példát venni a méltóságos asszonyról.

Wenckné Wenck elől maga elé húzta az ékszeres kazettát. Robi, ha ő garantál... Jánoshoz kicsit zavarba hozták - az ismeretlen urak.

János. Pardon - engedjék meg, hogy bemutassam... Ez itt Borjú, a vagányok magántudósa... Óriási szakműveltség - biztos kéz... ügyes kivitel - nem sok eredetiség -

Borjú meghajtja magát, dörögve. Van szerencsém -

Wenck. Tessék helyet foglalni. Borjú leül.

János. Ez Káposzta - áldott jó gyerek - ne törődjenek a külsejével... kicsit dilinós... a legmegbízhatóbb haver -

Wenck. Értem... haver -

János. Az társat jelent - együttműködést... olyanformán, mint Baumgarten és Weismüller. Vagy Weber és Hennequin.

Wenck egyre felbátorodva, elragadtatva nevet. Nagyon jó... pompás... igazán nagyon kedves... van szerencsém. Nyújtja kezét, amiben még ott a revolver.

Káposzta óvatosan kiveszi a revolvért, és leteszi az asztalra. Talán ez... szabad?

Wenck. Ja pardon - csak tessék.

Káposzta leül.

János Schwarczhoz, aki még mindig a földön ül. Keljen fel, Schwarcz. Ez itt második Schwarcz, a követelő... Az a stílusa, hogy utólag jön, osztózni -

Schwarcz dörögve. Nem - majd bepiskítom a kezem -

Wenck. Tessék, foglaljon helyet. Schwarcz leül, Wenckné ösztönszerűen közelebb húzza magához az ékszeres kazettát. Kis szünet. Az urak - izé - együtt jöttek?

Borjú összenéz a többivel.

Wenck. Az urak, szóval, - ha szabad magam így kifejezni -

Schwarcz. Csak tessék nyugodtan.

Wenckné. Érdekes. Nem így képzeltem a betörőket.

Schwarcz. Mama azt hitte, frakkban jövünk -

Wenck idegesen. Miért, kérlek! Te mindig képzelődöl. Mindent másképpen képzelsz el. Nem kell bántani az urakat. No és, ha szabad érdeklődnöm - hogy megy mostanában? Van sok izé - munka?

Káposzta. Akad.

Wenck. És... szabad érdeklődni - persze, szép eredményt jelent, ha egy ilyen dolog sikerül. Kérem... én olvasok modern kriminalisztikát. Én azt egészen liberálisan... Kérem, Lombrozó, az ma már nem számít...

Káposzta. Azt tetszett kérdezni, hogy sikerül-e?

Wenck. No igen, - úgy értem.

Káposzta. Hát - attól is függ, melyik országban dolgozik az ember. A valuta, az csak számít.

Wenck elismeréssel. Persze, az attól függ... ilyen nagyszabású iparban...

Káposzta. Hát igen. Át kell értékelní. A valutát. Egy nagyobb meló néha Pesten kevesebb, mint Berlinben, mondjuk, holmi kis dörgölés. A valuta, az csak számít. Egy jó ötlet - például az alagúttal. Vagy a szőnyeg.

Wenck. Miféle szőnyeg?

Káposzta szerényen. Hát - ahogy én bejutottam ide.

Wenck csodálkozva néz körül, meglátja a kibontott szőnyeget, végre megérti. Az ám! A szőnyegben jutott be. Óriási! Zseniális!

Káposzta. Mondom - attól függ, hol smekkol az ember ilyet.

Wenck. Smekkol! Óriási! Ezek a szakkifejezések. - Szóval - ugye lehet keresni.

Káposzta. Ha sikerül - Berlinben márka, Londonban font, New Yorkban dollár.

Schwarcz. Varsóban zloty.

Wenck összecsapja a kezét. Dollár... márka... schilling... hisz ez egész vagyon!

Borjú dörmögve. Az ám. - Ha mindig olyan jól menne.

Wenck feléje fordul. Parancsol?

Borjú. Azt mondom, nem megy mindig ilyen jól.

Wenck. Kérem, az ember olvassa az újságban... szabadna kérnem... mi a polgári neve?

Borjú. Guriga. Guriga Ferenc.

Wenck. ...Csak nem a híres Guriga?

János. De bizony. Ő az.

Wenck. Kérem, négy év előtt tele voltak a lapok... Borzasztó érdekes eset volt.

Borjú legyint, rosszkedvűen. Újságírók! Mit értenek azok!

Wenck. Nahát!... egészen zavarban vagyok... igazán... hogy a híres Gurigával állok szemtől szemben. Micsoda remek dolog volt, kérem - fényes nappal - kérem, postakocsit - vagy az, mikor tele voltak a lapok - kérem!

Borjú legyint. Ostobaság. Mit értenek azok.

Wenck. És hogy pénzeslevelet adott fel saját magának... - óriási.

Borjú hűvösen. Pardon, az nem én voltam. Az Papakoszta volt.

Wenck. Bocsánat. Kérem - valóságos lámpalázam van. Egy Wallace-regény közepében érzem magamat! Kérem, egy Le Blanc, egy Conan Doyle. *Borjúhoz.* Mondja, mit szól Wallace-hoz? Nagyszerű, mi?

Borjú. Ki az?

Wenck. Nem tetszik tudni? Lehetetlen - aki azokat a híres betörő-regényeket írja.

Borjú megvetéssel legyint. Hekushaver! Csak a szépet mutatja, a csúnyát nem. Azt mi tudjuk.

Káposzta röhög. Mit röhögsz, te hülye?

Káposzta. Neked igazán nincs panaszkodni valód.

Borjú. Miért? A világ csak arról a pár sikerült srenkről tud, ami véletlenül beválik - a többről mi tudnánk mesélni...

Schwarcz. Hát bizony, az ember töri magát - mint most is - *az ékszeres dobozt nézi.*

János fenyegetően. Schwarcz!

Schwarcz morog.

János. No azért!

Borjú. És egyáltalán kérem... tessék elhinni, más pályán ennyi kitartással, kockázattal, ügyességgel többre mennek az emberek. Az a sok izgalom, felelősség... az a sok hekus, aki mind arra vár, hogy az én káromon keressen, jusson előre... Hányszor ugrik el az ember a kész táltól, mert megszólal a muzsika.

Wenck. Mindenütt baj van... a panasz általános... nagy a depresszió... *legyint,* a tőzsde milyen - mondja kérem... az ember mégis annyit olvas önökről - számításom szerint nagy értékekről lehet itt szó. *Utánagondol.* Igen nagy értékekről - nincs ez, kérem, ez az üzlet - megszervezve?

Káposzta. Dehogy nincs...

Wenck. Hogyan?

Borjú. Itt a baj éppen... Az ember törekszik, dolgozik, aztán csak kiuzsorázzák, jön a paszer.

Káposzta. Fene egye. Az orgazda.

Borjú. És az ügynök.

Wenck. Ügynökkel dolgoznak?

Borjú. Persze, leveszik a tejfelt.

Wenck. És mennyit kap egy ilyen ügynök?

Borjú. Harminc percentet.

Wenck. Harminc?... A bruttóból?... Hallatlan!... Törvénytelen!... Hallod, mama?

Wenckné. Engem az lep meg, hogy - egész másképp képzeltem az urakat... a társadalom mélyén - szemben a társadalommal, mint az erdők farkasa... Mikor ott osonnak éccaka, a rideg sikátorokban, késsel a kezükben.

Borjú. Munka, az munka.

Wenckné. S erre kapunk intelligens, szolid embereket... Borjú úr, ne haragudjék, az uram cégvezetőjére emlékeztet... Nem, Róbert? Egészen a Káldor! Hát nem hasonlít? De igazán, Káposzta úr még inkább hasonlít ahhoz, ahogy elképzeltem, forduljon csak profilba?... Igen, a Conrad Veidt, abban a betörődrámában... De Borjú úr tisztára a Káldor.

Wenck. Ugyan, hadd már azzal a hasonlítással. Nálad mindenkinek muszáj valakihez hasonlítani, másképp nem hiszed el neki, hogy a világon van.

János. Avval van baj, ahogy elképzelik képes újságokban.

Wenckné. Úgy érti, másképp festenek, ha komolyba megy, ha az életükről, a szabadságukról van szó?

Wenck. Ugyan, ne beszélj... hisz az előbb láthattátok! Bocsánat, mikor itt megjelentem, revolverrel a kezemben, rájuk szegezve a pisztolyt, micsoda borzalmas pillanat lehetett a számukra: - kezeket fel! És milyen nyugodtan viselkedtek - igazán! Gratulálok! Meg se mozdultak. A vagányok összemoszolyognak.

János szintén mosolyog, udvariasan. No igen, kétségtelen... Nem akarom megbántani az igazgató urat, de ez talán mégsem volt az igazi.

Wenck. Hát akkor mi az igazi?

Kívül éles füttyszó, János felhúzza a szemöldökét, a betörőkhöz fordul.

János. Gyerekek, azt hiszem, itt az igazi.

Schwarcz felugrik. Na, akkor elég a dumából. Borjúhoz. Buta vagány! Beleestél a csapdába! De én nem azért csináltam. A kazetta felé nyúl. Még van idő! Ide a részem. A kazetta után nyúl.

Borjú. No, mi az?

Schwarcz feláll. Az, hogy dologra.

Káposzta. Kezdi mán.

Schwarcz. Kezdem hát... ha ti fürolni hagyjátok magatokat, én nem... Borjúhoz. Buta vagány, azért csinálod a srenket, hogy visszaadd! A kazetta felé nyúl. Ide a részem!

Wenckné. Jesszus Mária!

János megfogja a Schwarcz előrenyújtott kezét.

Schwarcz egy rántással kitépi a kezét, s a középre ugrik dühösen. Csapda! Nem látjátok? - Húzták az időt, míg a ház felébred... végezni velük.

Wenck agyonijedve. Kérem, kérem, mama, add - oda.

Schwarcz. Végezni velük! Leguggol, s felkapja a kést, melyet előbb elejtett.

János. Ohó!

Schwarcz János felé. Ezzel először! Védi őket - az az áruló! Félre innen!... Ide a szajrét, különben...

Borjú és Káposzta is felállanak, Jánosra néznek, aki szembe fordul Schwarczcal, háttal az asztalnak, jobb keze hátranyúl, s megragadja az asztalon fekvő revolvért, majd

János kilép a középre, szemben áll Schwarczcal. Jól van, Schwarcz, gyerünk!

Schwarcz kiegyenesedett, jobb kezében háta mögött tartva a kést, előrehajol, hogy egy nagy lendülettel rávesse magát Jánosra.

Lucy akit eddig észre sem vettek, amint az erkélyről előrehajolva nézte a jelenetet, mint egy páholyból, elsikítja magát. Vigyázzon, János! Kés van nála!

Schwarcz odafordítja a fejét, de e pillanatban kívülről szaladó léptek, ajtócsapkodás, éles füttyszó kétoldadról.

János Borjú s Káposztához, nyugodtan, kis részvétellel. Kivagyunk, gyerekek!

A két ajtó felpattan, két oldalról rontanak be a rendőrök, előreszegzett pisztollyal. Élükön Kákus detektívfőnök. Sofőr és a személyzet az ajtóból és a karzatról bámulják a jelenetet.

Kákus harsányan. Fel a kezekkel!

A három betörő felemeli a kezét katonásan.

Kákus az egyik rendőrlegényhez. Fegyvert el!

Rendőrszerűen odaugrik a három alakhoz, gyakorlott mozdulattal tapogatja őket végig, egymásután szedi ki a revolvereket, amiket átnyújt Kákusnak.

Kákus emelt pisztollyal közeledik. Meglátja Jánost, aki leeresztett kezében a pisztollyal áll. Kákus megtorpan. Ejha!

János elfogulatlanul mosolyog.

Kákus. Hisz ez a Mester! No, ez aztán fogás! Végre mégis sikerült! Wenck és Wencknéhez. Ördögünk van, igazgató úr, ez a betörővilág doyenje - a spiritusz rektor - fővezér, akit eddig nem lehetett lefűlelni, mert személyesen nem vett részt semmiben! Most végre közöttük csíptük el, mégpedig fegyverrel a kezében.

János nagy nyugalommal leteszi a revolvért az asztalra.

Kákus Jánoshoz. Fel a kezekkel, fickó! Az egyik rendőrhöz. Megkötözni!

De erre már nem kerül a sor. Schwarcz, aki a csillárig hátrált, felhasználva a helyzetet, hogy a keze ki van nyújtva felfelé, hirtelen lerántja a csillárt. Teljes sötétség, csörömpölés. A sötétben pisztolyok durrognak, verekedés, zuhogás, kiáltozások, ilyenfélék.

- Hó! Fogd meg!

- Vigyázz, marha!

- Én rendőr vagyok!

- Ne lőj, állat!

- Kicsúszott a kezem közül!

- Hova lett!

- A föld nyelte el!

- No megállj!

- Hé, a taszterhez... Ott a taszter... Gyújtsátok meg... Négyoldalt is van lámpa.

- Csak a Mesterre vigyázzatok!... hogy az meg ne lógjon!

És mindehhez Wenckné sikoltozása.

Ez egy percig tart. Aztán kigyullad a négyszegletes lámpa a tetőzetten. A három betörő eltűnt - János is. Még a nyílás fedelét is behúzták maguk után. A társaság dermedten áll.

Kákus kalapja le van verve, kabátujja félig leszakítva, arcán vércsík. A rendőrökhöz. Ki az utcára! Utánuk! Fel a tetőre! Álljátok el a pinceajtót! Rendőrök szétfutnak, Kákus utánuk. A szobában csak Wenck, Wenckné és Lucy maradnak.

Wenck remegve. Mama... sebed van?

Wenckné. Nincs... neked?

Wenck. Nekem sincs... az ékszerek?

Wenckné a kebléhez szorítva tartja a kazettát. Itt vannak.

Wenck. Gyere, hozd a szobánkba, gyere, mert itt még lövöldözés lesz. Rohan a lépcső felé, Wenckné utána, s már fönt a lépcsőn Lucyhoz. Lucy, azonnal a szobádba, csukd magadra az ajtót... was für eine Nacht! Eltűnnek fent a szobájuk ajtajában.

Lucy elgondolkodva, kiábrándultan áll a középén.

János előlép a paraván mögül.

Lucy megrezzen, de aztán összeszedi magát. Hát maga itt van? Hát - ezek voltak a maga alakjai...

János dacosan. Ezek...

Lucy. S ez a története?

János. Ez.

Lucy ellenségesen. Menjen, meneküljön, minden percben itt lehetnek a rendőrök.

János. Bánom én!

Lucy türelmetlenül. Mért nem megy?

János. De nagyon küldene... Ha eddig maradtam a maga kedvéért, most én maradok a magam kedvéért! Persze, ha az volnék, akinek képzelt, valami híres, hogy magának is meglegyen a mulatsága, akkor másképp beszélne, pedig nem is tudja, ki vagyok.

Lucy kis gúnyval. „Mester” az ő világukban.

János. Na és?... Talán másnak adtam ki magamat?... Hazudtam én?... Tehetek én arról, hogy maga másnak képzelt?

Lucy. Sajnálom, hogy bajba kevertem.

János. Az én bajom, nem a magáé!... S engem ne sajnáljon... Ahhoz maga nem ért... túl jól megy magának ahhoz, hogy tudná, mi az... sajnálni valakit... mellé állani... de nem úgy, ahogy maga gondolja, hanem... ahogy azok a szegény párák oda tudnak állni valaki mellé, ha gyilkos is... De nem erről van szó. Valami elszámolni valóm van...

Lucy. Velem?

János. Magával... *Egészen közel megy hozzá.* Mert mindenről el kell számolni a végén. *Erősen ránéz.* Maga telefonált a rendőrségnek... vallja be!

Lucy lehajtja a fejét.

János izzón. Tudja, mi jár ezért?!... Kés a szívbe!... Megérdemlem!... *Kint lövés.* Mert ha az a nyomorult vagány a bőrét kockáztatja, az ő dolga, de hogy most miattam kapjon golyót!... azt nem bírom... azt nem érdemlik tőlem... mert azok... csak jók voltak hozzám, s ha most valamelyik énmiattam a fűbe harap, akkor én ölök!

Lucy ijedt meghatottsággal. János!

János az ajtóra néz. Na - itt a hekus - jelentsen fel!...

Kákus egy rendőrrel belépett. Mind elmenekült! *Meglátja Jánost.* Hahó - ez itt van! Ez legalább! *Revolvert emel rá.* Na, fickó, fel a kezekkel! Nem hallod?... Fel a kezekkel, mert lövök!

Feszült pillanat, János nem emeli fel a kezét, nyugodtan áll.

Lucy nyugodtan, de nagy belső feszültséggel. Le a pisztollyal, detektívfőnök úr! *Kákus rámered.* Le a pisztollyal, mert ez az ember nem a betörők vezére... szemben állt velük, ő mentette meg a vagyonunkat, erre tanúk: az apám, az anyám és én...

Kákus. No de köztük élt.

Lucy. Nálam vannak az iratai, ha látni kívánja, hiteles másolatok arról, hogy ez az úr Sandy Boon... a híres író, aki köztük élt, mert tanulmányozta őket.

Kákus hitetlenül néz.

Hecsey hiányos, zilált öltözetben berohan. Hajtaütés?... Telefonoztak a főkapitányságtól... Hohantam... No, mi a tényállás, detektívfőnök úh! Észreveszi Jánost. Á, szehvusz! Kákushoz. Feleslegesek vagyunk.

Kákus leereszti a pisztolyt. Ismeri, tanácsos úr?

Hecsey. Hogyne... van szehencsém... no, hogy töhtént? *Bennfentesen Jánoshoz.* Lézoltak - földalatti átszállóval?... Shenkoltak, tépték a szajhét - s te pehsze megmentetted. *A detektívfőnökhöz.* Elsőhendű szakéhtő. *Lucyhez.* Még mindig a ház vendége?

Lucy komolyan, szívből. Remélem, az is marad. *Hecseyhez.* Ő tudniillik valóban az, akinek én képzeltem! Sőt, most már annál is több! Sokkal több!

János komolyan, fátyolos szemmel néz Lucyra.

Kákus mosolyogva. Bocsánat!

Függöny

Utójáték

A második felvonás hirtelen függöny helyett sötétedett el, most lassan dereng fel, egészen addig a világítási erősségig, ahogy az előjáték utolsó jelenetében volt. Az előjáték szereplői úgy ülnek, ahogy utoljára láttuk őket. Még a sötétből hallani János hangját, ahogy meséli: Bocsánat - mondta a detektívfelügyelő -, s persze szabadon bocsátotta Jánost. Most szünetet tart. Pillanatig a drámaírók hallgatnak, csak a hangulaton érezni, hogy János elmesélte a két felvonás tartalmát.

Szünet után

Bálint. Függöny!

János. Függöny.

Székely elragadtatva, túlbuzgóan. Nagyszerű, nagyszerű! Kérem, óriási! Valami remek!

Bálint óvatosan. Nagyon érdekes!

Antal. Minden attól függ, hogy lesz megcsinálva.

Cékus. No és a harmadik felvonás?

János kis tűnődés után. Hát, ami a harmadik felvonást illeti, de egyelőre azt szeretném tudni, igazán nem untattam az urakat?

Székely. No, de kérem, el voltunk ragadtatva! Hogy tetszik olyat gondolni?

Bálint végigméri Székelyt, rejtett dühvel. Szó sincs róla.

János elnézően mosolyog. Mert hiszen, ha szabad őszintének lennem...

Cékus. Csak tessék.

Székely. Bepillantunk a műhely titkaiba!

János. A harmadik felvonásnak csak a gondolata van meg bennem, a történetet még nem állítottam össze. Az attól függ...

Székely. Mitől? A drámaírók dühösen összenéznek Székely túlságos „szereplése” miatt, hogy már nem lehet szóhoz jutni tőle.

János éppen ezért tüntetően fordul Székelyhez nyájasan, mintegy jelezve, hogy hajlandó vitatkozni vele. Attól függ, hogy az első két felvonás hogy tetszik önnek?

Székely hízelegve. Nekem?

János. Természetesen értelmes ember és jó orvos véleménye...

Székely szerényen. Csak fogorvos.

János. Annál inkább. Egy jó fogorvos véleménye, aki megszokta, hogy belenézzen az emberek szájába... drámaírók összekuncognak, körülnéz, komolyan folytatja, és pillanatok alatt megállapítja, melyik a jó fog, melyik a rossz, mit lehet javítani, mit kell könyörtelenül kihúzni...

Székely élénken. Ó, kérem! Abban igaza van, hogy minden mesterségben van valami rokon. Kérem, a modern fogorvos például egészen másképpen dolgozik, kérem, ma már az sem ritkaság, hogy az ember kiveszi a fogat, beplombálja, és visszateszi a szájba.

Bálint gúnnyal. Roppant érdekes.

Székely sugárzó arccal néz körül. Ugye? Ez éppen olyan kérem, mint a drámaírás.

Antal epével. Éppen olyan.

Székely. Kérem, én úgy képzelem, a jó drámaíró is előbb megjellemzi az alakjait, aztán, mikor megjellemzte, hozzáírja a történetet. *Jánoshoz.* A Mester hogy szokta csinálni? Előbb megjellemzi, és csak aztán írja meg, vagy előbb megírja, és aztán jellemzi meg?

Bálint Székelyhez, jegesen. Szabadna nekem is egy kérdést tennem a Mesterhez?

Székely ragyogva. Csak tessék.

Bálint Jánoshoz. Tudniillik a harmadik felvonás miatt; ez a János, ez a rejtélyes idegen, akiről annyit megtudtunk, hogy a bűnözők alvilágához tartozik... vagy legalábbis köze van hozzájuk, természetesen ott marad a bankárék házában, mint látom?

János. Természetesen. A harmadik felvonás tartalma éppen ez volna. János ott marad. A szülők eleinte ellenzik a házasságot. Lucy azonban makacsul és a jövőben való rendíthetetlen hittel dolgozik tovább megkezdett művén. Párizsba utaznak, János tanul, művelődik. Néhány év múlva tökéletes úriember. Úgy állhatnak a szülők elé, mint egyenrangú felek. Nem késhetik a kibékülés. Szóval *könnyedén* afféle happy end, boldog befejezés.

Bálint óvatosan. Igen, hm, de ugye *erősen nézi Jánost*, ahhoz, hogy hihető legyen a dolog, kell, hogy ez a János, mint úriember, valami foglalkozást, munkát, valami hivatást is vállaljon. Szóval, hogy lesz valami belőle?

János. Hogyne. Erre magam is gondoltam. Ez kell. No, mit gondolnak?

Bálint összenéz Antallal. Hát...

Antal összenéz Bálinttal. Istenem...

Bálint. Talán...

János mosolyogva néz velük farkasszemet, természetes hangon, könnyedén. Gondoltam, talán hírneves, sikeres drámaírót csinálók belőle. A harmadik felvonásban.

Székely elragadtatva tapsol. Nagyszerű! Remek ötlet! Nahát! Nekem ilyesmi száz évig sem jutott volna eszembe! Meglátni!! Kérem! *A drámaírókhoz.* Mit szólnak? Drámaírót!

Bálint megsemmisítő pillantást vet Székelyre. Jánoshoz vontatva. Úgy gondolja?

János mosolyogva. Miért ne? Párizsban jól él, színházba jár, kitanulja a mesterségét. *Innen kezdve a társalgás egészen a tárcajelenetig, éles, feszült, szinte párbaj vagy vallatás jellegű, amit János nyugodtan, mosolyogva áll, vidám, természetes riposztokkal.*

Antal. Szóval, kiderül, hogy mégiscsak ő volt az az amerikai író, az a Sandy Boon, inkognitóban?

János. Dehogy. Nem vették észre? Ez Lucy rögeszméje volt. János csakhamar fel is világosítja. Lucynak így is jó.

Antal. No, de akkor - bocsásson meg, ez a János.

János. Nem értik? János őszintén, nyíltan, mindent elmondott Lucynak.

Antal. Hogy ő betörő volt?

János. Hogy hát tulajdonképpen - nem volt éppen betörő...

Bálint. Hanem mi?

János. Istenem, valami furcsa átmenet a művész és a csirkefogó között. Talán egy jó család elzüllött, elszármazott sarjadéka. Az alvilág érdekelte, az a harcos, különös élet. Ő maga nem vett részt semmiben. Törvénytelen dolgot nem követett el. De köztük élt.

Bálint. Betörők, hamiskártyások, zsebmetszők közt?

Székely. Kérem, mint Jack Londonban.

János. Mint afféle bennfentes és amatőr. Tisztelték és szerették. Érezték benne a tehetséget. Hozzá mentek, hozzá fordultak mesterségbeli, személyi, becsületbeli kérdésekben. Ő volt a mester.

Antal. Becsületbeli kérdésekben? Az útonállók?

János. De hát sohasem hallottak zsványbecsületről? Annak is megvan a maga kódexe. A zsványbecstelenség nem érdekelte. A zsványbecsülethez volt érzéke. És az emberekhez. Volt egy tisztelője ebben a környezetben, egy ember, aki megértette.

Bálint. Aha... A Kappan...

János. Úgy van. A Kappan. Ebben a sötét fráterben, a zsványok ügynökében egy félrepattant szikrája volt meg a tehetség amaz áhítatos és termékenyítő tiszteletének, amivel egy Maecenas Horatiust, egy Borgia Caesar Michelangelót segített hozzá, hogy Horatius és Michelangelo legyen.

Antal. Akkor hát, miért züllött le mégis odáig, hogy rongyokban hevert a Városligetben?

János vállat von. Összekülönböztek Kappannal. A kapzsiság egy pillanatra elvakította ezt az érdekes fickót, ezt a Kappant, le akarta tépni a munkája gyümölcsét, nem elégedett meg vele, hogy a képzelet munkájában gyönyörködjék.

Bálint. Szóval, azt akarta... hogy János...

János. Azt akarta, hogy János csináljon valamit. Személyesen. Vegyen részt, mintha egy hadvezért arra akarnának kényszeríteni, hogy maga bökje bele azt a bajonétot, nem elégedett meg vele, hogy a képzelet munkájában gyönyörködjék. János erre szó nélkül faképnél hagyta őket. S mert nem akart úgy elzülleni, mint a gonosztevők, úgy züllött, mint a koldusok.

Bálint. No és az elárult ékszerdoboz, a Kappannak küldött levél, amivel rászabadította jótevőire a betörőket?

János daccal. Nem szabadította rá! Hanem csak meg akarta mutatni neki s neki főként, ennek a Kappannak, hogy nem azért nem tartott velük, mintha nem tudott volna, hanem mert nem akart. Hogy lelemény, megfigyelés, lélekjelenlét, bátorság dolgában felveszi a versenyt még mindig bármelyikükkel. *Szünet.* Egyébként annak a levélnek a végén, amiben elárulta rejtekhelyét, azt írta Kappannak, hogy meg ne próbálják a betörést, mert vele találják szembe magukat. *Szünet.* Kappan nem hitt neki. *Szünet.*

Antal Bálintra, néz. Hát ez nagyon érdekes.

Bálint Antalra néz. Az kétségtelen, nem mindennapi.

János nyugodtan mosolyog. Székely a beszélgetés vége felé már nem szól bele, nyugtalanul forgolódik, nézelődik, tapogatja magát, lehajol, a pamlag eresztékeit tapogatja, de egyelőre senki sem veszi észre.

Antal. Hiszen ami a történetet illeti, ilyen ki lehet éppen találni. De az alakok...

János mosolyog. A három betörő figurájára gondol?

Antal gyorsan. Nem, nem, nem, azok elég élethűek, mint látom, kivéve talán Káposztát, akit nehezen tudok elképzelni színpadon.

Bálint legyint. Káposzta, az jó. Én inkább azt a Borjút gondolom egy kicsit mesterkéltnek, sőt valószínűtlennek, nem hiszem, hogy találunk rá színészt. De nem erről van szó.

János. Hanem?

Bálint. A főhősről.

János. Jánosról?

Bálint. Arról. Nem látom tisztán, nem tudom elhihető-e a figura, hogy ilyesmi lehetséges.

János. Úgy gondolják, hogy nem eléggé drámai?

Antal. Igen, igen, ilyesmit akartam mondani. Hogy egy kicsit...

János. Hogy egy kicsit szubjektív, mondják csak ki, egy kicsit lírai, nem?

Bálint meghökkenve. Hát...

János rendületlenül mosolyog. Pedig az nem jó. A lírát nem szeretem drámában. Nem a jó mesemondó műfaja. Szerintem a líra lényegében nem más... lényegében úgy jön létre, hogy az író kifogyván minden mondanivalójából, kénytelen megmondani az igazat.

Antal, Bálint nem tudnak szólni.

János tűnődve. Lehet, hogy nem is fejezem be ezt a darabot.

Antal gyorsan. De szó sincs róla! Meg kell írni! Okvetlenül!

Bálint. Csak úgy kell megírni, hogy a közönség elhihesse...

János vállat von. Közönség! Ki törődik a közönséggel? A közönség azt hiszi el, amit én el akarok vele hitetni!... A közönségnek mindegy, csak jól mulasson!... A közönség arra való, hogy a pénzét kihegedüljem a zsebéből! *Székelyhez.* Keres valamit?

Székely rettenetes zavarban. Bocsánatot kérek... nem értem... én igazán nem tehetek róla...

János. No, mi az?

Székely kitörve. Kérem... a pénztárcám... eltűnt a pénztárcám a zsebemből...

Antal, Bálint felugranak.

János nyugodtan ülve marad. Istenem, aki annyi fogat húzott ki, egyszer neki is kihúzták.

Antal nagy izgalomban. De az nem úgy van... az előbb... én is láttam... mikor a kocsit kifizette... nézze csak meg jobban...

Székely. Kérem... már tíz perce nézem... nincs itt...

Bálint. Hát ez nem tréfa... Rémműlten néz körül. Uraim.

Antal. Azonnal telefonálni, a rendőrségnek..

Székely könyörögve. Uraim... bocsánatot kérek... én nem tehetek róla...

János feláll, gondolkodva szívja a cigarettáját. Nyugalom, uraim, nyugalom. Mindnyájan ránéznek.

János. Végre is magánklubban vagyunk, s nem is a legutolsóban, a kényes ízlés szempontjából.

Antal. Hát éppen azért.

János. Éppen azért, senkinek sem telefonálunk. Fölösleges.

Bálint. De ez az úr félre dühösen, hogy az ördög vitte volna el, mielőtt betette ide a lábát.

János. Ez az úr vissza fogja kapni a pénztárcáját.

Székely megkönnyebbülve, erőltetve nevet. Ja értem... ez valami trükk volt megint... Vigyorgva néz körül. Szóval a Mester tud róla...

Antal, Bálint megütközve összenéznek.

János. Még nem. De öt percen belül tudni fogok. Kérem az urakat, vigyék át a fogorvos urat egy másik szobába. Cékus úr volna szíves egy pillanatra...

Cékus meghökkenve. Csak én?

János udvariasan, de nagy eréllyel. Ön is csak addig, amíg valamire megkértem.

Bálint különös mosollyal. De kedves kartárs...

János. Uraim, megállapodtunk abban, hogy a klub becsületéről van szó. Az a kérdés, mit akarnak az urak elsősorban, a tárca kerüljön meg, vagy a tolvaj?

Székely mohón. A tárca! Természetesen! Előbb a tárca!

János. Akkor hát meghajtja magát viszontlátásra, uraim. Óráját nézi. Pontosan tizenöt perc múlva.

Székely és a drámaírók vonakodva, csodálkozva engedelmeskednek, mind el, kivéve Cékust.

János Cékushoz gyorsan. Kérem, csak azért tartottam itt, hogy megkérdezzem, a klub személyzete közül ki az, aki legrégebben van itt, akiről feltehető, hogy a többit leginkább ismeri.

Cékus. Hát talán a portás.

János. Helyes. Lesz szíves most lemenni, felküldeni ide a portást, aztán csatlakozni az urakhoz.

Cékus engedelmesen. Kérem. El.

János halkán fütyörészve fel és alá sétál, nézi a bútorokat, figyel. A kandalló előtt megáll. Tűnődni kezd. Váratlan ötlettel lehajol, be akar nézni, de már nincs ideje, mert

Schwarcz portási egyenruhában, észrevétlenül belép. Erősen biceg. Jánost ebben a pózban látva, pillanatig hökkenten nézi, aztán összecsapja a kezét, önkéntelenül kicsúszik belőle. A Mester!

János riadtan megfordul, farkasszemet néz a portással, aztán a helyzet hatása alatt ő is meglepetten kiált fel. Mi ez? Hisz ez a... Schwarcz!... a követelő Schwarcz!

Schwarcz szájára teszi az ujját. Az Istenért... Körülnéz. Itt Kérő Sándor a nevem.

János. De hát, mi lett veled?

Schwarcz. Portás vagyok. Hat éve.

János Követelő Schwarczból Kérő Sándor?

Schwarcz sóhaj. Bizony, Schwarcz már régen nem követel. Csak kér. Alázatosan, kinyújtott kézzel, sapkával a zsinór mellett. *Mutatja.*

János. Mi történt?

Schwarcz a lábára mutat. Kampec doloresz.

János. A lábad?

Schwarcz. Az ám. Belefurulyáztak a sípcsontba. Az a disznó Kóser Gyuri. Tövig a halefet. Inat vágott, nem lehetett kireparálni.

János. No, és ezért?

Schwarcz. Hát! *Göggel.* Mit tetszik gondolni, én is melózzak? Mert követelni ilyen lábbal nemigen lehetett volna többé. Otthagytam a művészetet. *Sóhaj.* Tyja ja.

János meghatva. Schwarcz! Schwarcz!

Schwarcz meghatva. Tessék elhinni - sokat rágom magam. Bántott a dolog sokáig, hogy így elzüllöttem... de aztán lassan megnyugszik az ember. Különösen, hogy egyre többször olvastam az újságban, hogy a Mester...

János mosolyogva. Hogy én is otthagytam a művészetet - és beálltam mesterembernek?

Schwarcz. No, hiszen a Mester ott is mester volt, csak -

János. Nem több?

Schwarcz. Nem kevesebb.

János tűnődve. Mi van a fiúkkal?

Schwarcz. Ritkán hallok róluk... Borjú meglógott... Délamerikában rajzol... új iskola... Káposzta sit. Tíz mázsa.

János. Hm. Kappanról semmit sem tudsz?

Schwarcz. Kappan? Ojjé - kilett! Múlt év óta túróért.

János ajkába harap. Kappan - meghalt?

Schwarcz bólint. Meg. De tudott a Mester sikereiről. Utoljára annál a híres darabjánál voltunk együtt a karzaton. Sírt az öreg, mikor hívták a lámpák elé. Az én tanítványom - mondta. Véresre tapsolta a tenyerét.

János látható megindulással sétál fel és alá, sóhaj, megáll, hirtelen Schwarczhoz fordul. Schwarcz, nagyon meg vagyok elégedve ezzel a fordulattal, hogy éppen te vagy a portás. Három perc időnk van.

Schwarcz. Mi történt?

János. Képzeld, Schwarcz, itt elrajzoltak egy pénztárcát.

Schwarcz. *Felvillanyozva.* No, nem!...

János. Csak a személyzetből lehetett az illető. Te ismered a személyzetet. Sorold fel őket.

Schwarcz. Azzal hamar készen vagyunk. Bogdán, a szakács.

János. Nemigen járhatott fel. Előélet?

Schwarcz. Hajószakács, főpincér express vonaton - nem sokra vitte - ezen a pályán egy helyben marad az ember.

János. Tovább.

Schwarcz. Skurek főpincér. Főúri család.

János. Skurek?

Schwarcz. Már a nagyapja is főúr volt.

János. Hol?

Schwarcz. A Pilvax-kávéházban. A Petőfi úr ma is gyön a családnak harminc feketével.

János. Rossz. Főpincér nem lop zsebből. Ott van neki a nyitott tárcsa. Tovább.

Schwarcz gondolkodva. Hát - hirtelenében nem tudom.

János. Ki volt az a pofaszakállas, aki elém állt, mikor bejöttem?

Schwarcz. Hja - a Móni. Az olyan izé - komornyikféle itten.

János. Előélet?

Schwarcz. Hát nem tetszett észrevenni?

János. Mit vehettem volna észre és miről?

Schwarcz. Hát ahogy az urak beszéltek vele...

János. No -

Schwarcz. Kérem - ez az ember, ahogy így megnézi a Mester, drámaíró volt valamikor...

János élénken. Drámaíró? Biztos vagy ebben?

Schwarcz. Vagy harminc évvel ezelőtt játszották is egy darabját. Valami történelmi drámát.

János izgatottan. No - és?

Schwarcz. Hát - nagyon elzúllott, de az öregek közt vannak, akik emlékeznek rá. Kegyelemből, hogy a menhelyre ne kerüljön, felvették ide olyan félig komornyik, félig gazdafélenek.

János vígan. Stop! Ez a mi emberünk, Schwarcz! *Tevékenyen.* Schwarcz, te most felmuzsikálsz ide azt a Mónit, magad elbújsz a mögé a karszék mögé, és akkor mozdulsz, amikor szólok.

Schwarcz. Igenis, Mester. *A telefonba.* Halló! Kérem a Móni urat. A Földnélküly mester kéreti. *Leteszi a kagylót, a karszék felé indul.*

János. Schwarcz! Egy kérdést!

Schwarcz. Hallom.

János. Nem tudod véletlenül, miről szólt az a történelmi dráma, amit az a Móni írt? Mi volt a címe?

Schwarcz. Nem tudom biz én.

János. Jól van, fiam. *A kabát kihajtóján jelzi, hogy „puccolni”.* Schwarcz eltűnik a karszék mögött.

Móni jön ellenséges arccal. Velem tetszik?

János eléje siet, mind a két kezét nyújtva, mézédeseen. Kedves kollégám - engedd meg...

Móni elhülve. Tessék?

János. No, Istenem - ha társadalmilag... látszólag... más vizeken evezünk is - megnyomva a szót, a művészetben, ugye, kollégák vagyunk vagy mi?

Móni teljesen lefegyverezve. Ó, Mester, hát tudni tetszik róla, hogy én valamikor...

János. No de kérlek, drága öregem!... A mi mesterségünkben számontartja az ember nyomatékka a régi erőket... Annyira, hogy most például... majdnem azt mondhatnám, hogy szükségem van rád...

Móni ragyogva. Mester! Miről van szó? Dráma készül - amihez talán?

János. No, igen. Hiszen tudod, ismered a műfajomat. - Egy aktuális eset, amiben önkéntelenül te is szerepelsz, juttatott arra a gondolatra, hogy közöljem veled a tervemet.

Móni nagy ámulatban. Én is szerepelek?

János könnyedén. Hát hallgass ide. Kérlek szépen - furcsa, mi? Először vagyok ebben a klubban, és az első órában - tolvajt fogtam.

Móni pillanatnyi szünet után. Micsoda?

János csevegve. Érdekes, mi? Mit szólsz hozzá? Már be is vallotta. Ellopott egy pénztárcát.

Móni összecsapja a kezét. Borzasztó!

János. Ugye... ilyen csibész, mi? No, de emberére akadt.

Móni. De ki az?

János. Hát - de egyelőre - kérlek diszkréció.

Móni. Hogyne.

János. A portás, az a bicegő.

Móni. Micsoda? No és - kitől - izé?

János. Hogy kitől lopta? Most fogózz meg, öregem, mert úgy látom - mint ahogy gondoltam is - te még nem is sejtetted a dolgot, hogy ki az áldozat.

Móni. Hát ki az?

János. Te, öregem, te vagy az. Ellopta a jól eldugott pénztárcádat.

Móni galvanikus mozdulattal fejjel a kandalló felé fordul, amire

János elordítja magát. Schwarcz, a kandallóhoz! Sejtettem!

Schwarcz kiugrik a szék mögül, a kandalló elé veti magát, belenyúl.

Móni meglepett kiáltással ő is odaugrik, de János galléron ragadja, miközben Schwarcz már húzza is ki a kandallóból a pénztárcát.

Schwarcz. Tessék. Átnyújtja Jánosnak, aki nyugodtan zsebre teszi.

János. Köszönöm.

Móni szédülve áll.

János Schwarczhoz. Jól van, öregem. Derék gyerek vagy. Kérlek, mielőtt pucolnál - meg akarlak kérni, keress fel néha. Szükségem lesz néha egy kis felfrissítésre. Szervusz.

Schwarcz vigyorogva. Értem, alászolgája, Mester. Miközben elmegy Móni előtt, megvető pillantással nézi végig. Pfuj, maga egy művész? Kandallóba?... Paccer! Drámaíró!

Móni reszketve. Kedves izé... kollégám... én... nem értem az egészet...

János végigméri. Kolléga? Ezeknek itt, nekem nem. Maga csak maradjon a mesterségében - ötleteket lopjon, ne pénztárcát. Ahhoz maga nem ért.

Móni térdre esik reszketve. Nagyságos uram...

János szórakozottan. Mondja csak, miről szól az a maga történelmi drámája? Mi volt a címe?

Móni térdelve, sírva. Mátyás, az igazságos...

János bólint. Valami ilyesfélét sejtettem mindjárt... na jó. Álljon fel. Ne citerázzon - futni hagyom magát. Ide figyeljen.

Móni sírva. Igenis, nagyságos uram...

János. Holnap felmond a klubban. Megértette? Aztán három hét múlva eljön hozzám - felveszem magát, úgyis kell valaki - vidéki színházaktól bekaszírozni a pénzt. Aztán tőlem próbáljon fiam lopni - ha tud.

Móni feláll, szeméit törülgetve. Köszönöm, főnök úr. Kezet akar csókolni, János elhárítja.

János int. Menjen.

Móni hajlongva el.

János egyedül marad, füttyörész, tűnődve néz maga elé.

Drámaírók, letelvén a tizenöt perc, kétoldadról beszállingóznak, feszült figyelemmel nézik Jánost.

János aki szórakozottan tűnődött, hirtelen felnéz, mosolyog. Á... az urak már itt vannak?... Bocsánat, egy kicsit eltűnődtem. Körülnéz. A fogorvos úr?

Bálint. Lent vár a hallban.

János nyújtja a tárcát. Tessék - adják oda neki. Nagy álmélkodás, zúgás.

Antal vonakodva veszi át a tárcát. Egyik sem mozdul.

János. nos, uraim?... Mi az?... Vagy úgy!... Arra is kíváncsiak persze, hogyan találtam meg és kinél. Óráját nézi. Csakhogy féltizenkettő, az operának vége, sajnos, mennem kell a feleségemért. Majd legközelebb mesélem el ezt a mulatságos történetet.

Antal kínosan, jelentősen mosolyog, miközben bátorításért körülnéz. Pardon -

János. Parancsolnak valamit?

Bálint. Semmi különös... Csakhát... ugye... mielőtt el méltóztatnék... mégis... tekintettel a furcsa körülményekre... kíváncsiak volnánk, hogy történt mégis ez a dolog... ezzel a pénztárcával.

János élesen, de nyugodtan néz rájuk. Úgy értem, hogy addig - nem mehetek el?

Bálint. Bocsánat, ugyebár - de mi tulajdonképpen -

Antal folytatva. Nem is ismerjük önt. A klubban... izé... először van szerencsénk... arcképeit ugyan láttuk már... de a hasonlóság...

János. Még nem jelent azonosságot. Valóban. Aztán meg az arckép - ki tud róla - igaz? Egyszóval - önök nem szívesen engednek el, míg nem igazoltam, hogy én vagyok-e csakugyan Földnélküly János.

Bálint. Úgy van. Elsősorban -

János. Másodsorban pedig - ha ezt igazoltam - még mindig igazolnom kell majd, hogy kicsoda is az a Földnélküly János.

Antal. Hát - *Léptek a folyosóról.*

János. Jól van. Az elsőt, hogy Földnélküly János én vagyok, módomban van bizonyítani. Éppen itt jön a feleségem.

Lucy operai belépőben, sietve jön. No, mi van veled János? Miért nem jöttél értem?

János mosolyogva. Uraim, a feleségem *bemutatva* Antal úr... Bálint... Cékus...

Lucy. Ó, uraim, ennyi híresség egy rakáson. Naprendszer - csupa napokból! *Kicsit csodálkozva néz körül, megérezvén a feszült hangulatot.*

Antal zavartan. El vagyunk ragadtatva... most már értjük, hogy a Mester...

Bálint. Honnan veszi az inspirációt...

Lucy elneveti magát. A betörődrámákhoz? Köszönöm!...

Cékus. Bocsánat... ne vegye rossz néven, nagyságos asszonyom... de egy kissé éppen...

János mosolyogva. Egy kissé éppen kínos a hangulat, drágám.

Lucy csodálkozik. *Drámaírók összehajszolnának.*

János csevegő hangon. Ugyanis éppen most meséltem el az uraknak a tervbe vett darabom tartalmát.

Lucy. No és?

János. Hát drágám, úgy látom, hogy az uraknak nem tetszik.

Antal. De kérem, szó sincs róla...

János legyint. Az urak udvariasak, de én már látom, mi a véleményük. Az urak - tudod drágám - úgy vélik, hogy az egész történet valószínűtlen, és nem is rokonszenves.

Lucy. Nem rokonszenves?

János. Igen. Az urak úgy vélik, drágám, hogy az én betörőim ezúttal nagyon - hogy is mondjam csak - anyagiasak.

Lucy. Anyagiasak? Hát milyenek legyenek?

János. Az urak szerint nincs bennük elég idealizmus. Rózsa Sándor, Rinaldo Rinaldini romantikája hiányzik belőlük. Ezeknek az én betörőimnek - az urak szerint - csak üzleten jár az eszük.

Lucy. Hát min járjon?

János. Istenem - hát a hivatásukon.

Lucy elneveti magát. A betörésen? Mint önzetlen művészen?

János. Úgy látszik.

Antal. Kérem, mi...

János leinti. Amikor te jöttél, éppen a nagy rablási jelenetnél tartottam - tudod.

Lucy. Ó, az nagyon érdekes! Ugye, azzal az ékszerablással?

János vígan. Jó, hogy jöttél - kezdtem már unalmas lenni. Éppen azt akartam megmagyarázni az uraknak, hogy ennek a jelenetnek a darab második felvonásában tulajdonképpen van valami általános jelentősége is, nemcsak a betörőkre vonatkozóan, nem is a drámákra éppen, hanem mind a kettőre egyformán - sőt! Talán az egész nagy komédiára, amit mostanában játszanak szerte a népek ezen a gömbalakú kis forgószínpadon a mennybolt zsinórpádlása alatt, ahonnan a világító csillárt rántotta le egypár sikeres betörő, hogy a sötétben néhány ékszerboltot kiraboljanak. - Itt egy pár éve végzetes sötétségben nagy betörés volt, robbanás, és még mindig morajlik tőle a föld, és még mindig nincs kiderítve, vajon a sötétséget használták-e fel a világ sikeres betörői, hogy a nagy rablást elkövethessék, vagy még most is attól van sötétség, mert kiraboltak bennünket.

Bálint. Ez talán kicsit messzemenő, és nem is tartozik egészen...

János. Miért? Én drámákról beszélek. Emberek sorsáról - talán másképpen, mint akik kölcsönvett történetekkel, lélektelen sablónnal irtják az igazi mondanivalót. Csereberélők! Témakalmárok!... Önök gyanúsítanak engem?... Önök vádolnak engem, hogy nem ismerem az életet?! Én megjártam a mélységeket, ahonnan napvilágra vergődni nem végzet és sors segít, hanem a magunk embersége, tehetsége és tíz köröm... Én megjártam ezt az utat, és most itt vagyok!... És hogy én is sikert akarok? Azt hát! Sikert, de nem az önök eszközeivel. Abban igazuk lehet, hogy ma a megérdemelt sikert sem lehet bevárni. Hát ki kell kényszeríteni a modern technika vívmányai szerint - fenyegetéssel, ha kell - erőszakkal...

Bálint. Az a kérdés, hogy megijednek-e az erőszaktól.

János. No igen - ez persze nyílt kérdés marad. De mondom, olyan időket élünk, amikor mindenki könnyebben ijed és ijeszt, mint valamikor. A világ összerázkódott, szerte futottak, összeverekedtek a bogarak, mindenki oda, ahova éppen lehetett. - Nem ismerjük egymást, nem tudjuk, mi lakik bennünk. Nem tudjuk, a tulajdon testvérünk nem rejteget-e valami idegbajt - emlékézt a nagy megrázkódtatásnak, ami egyszer csak kitör rajta! Mi itt úriemberek vagyunk, józan polgárok, ugye? És mégis... ha valaki itt most közülünk revolvért rántana, és azt kiáltaná: fel a kezekkel!... azt hiszem, ösztönszerűen mindenki felemelné a kezét, mert nem lehetne száz százalékos biztonsággal tudni, vajon tréfál-e az illető vagy megőrült hirtelen, vagy csakugyan gonosztevő-e, aki közénk furakodott. - Arra senki sem gondolna, hogy az illető egyszerűen ártatlan, igaza van - és kényszerűségből védi magát láthatatlan revolverek ellen.

Bálint. No, ez talán mégis túlzás... Hogy képzeled?...

János. Hogy képelem?... Így. *Revolvért ránt elő, s a drámaíróknak szegezi.* Fel a kezekkel!... Nos, uraim, volnának szívesek a véleményüket leadni, lesz-e sikere a legközelebbi darabomnak? Igen vagy nem?... Úgy látom, nem szívesen felelnek... Én azt hiszem, ezt nem is önök hivatottak eldönteni, ez a bemutatón dől el. A premieren, ha a közönség is úgy akarja, vagy ha lesz bennem elég bátorság... nem alázattal könyörögve kényszerítem ki, mint a régi színész, hanem büszkén, felemelt fejjel... így: *a közönségre irányítja a fegyvert.* Kezeket össze, tapsolni!...

Függöny

A NAGY ÉKSZERÉSZ

Komédia 3 felvonásban

Írta

Karinthy Frigyes - Majoros István

Szereplők:

Betörő

Öreg betörő

Gyáros

Lánya

Cégvezető

Menyasszony

Suix

Rendőrfelügyelő

1. nagynéni

2. nagynéni

Mama

Inas

Doktor

Történik: egy közép-európai városban a 30-as években

Első felvonás

Szín: a Gyáros dolgozószozája. Amikor a függöny felmegy az öreg betörő tolvajlámpáját egy képre irányítja, amelyet a Betörő éppen most emel le a falról. A kép helyén titkos safe van elrejtve a falban, amelynek kinyitásához a Betörő óvatosan, de határozott mozdulatokkal kezd hozzá.

Öreg. Fájntos kis mackó, hehe... De azért nekünk nem nagyon imponál, igaz-e?

Betörő. Csend! Egy szót sem munka közben, ha nem okvetlenül szükséges.

Öreg. Nincs itthol senki.

Betörő. A személyzet itthon van. Tudod jól, hogy mindig a legnagyobb óvatosságot követelem. A fűrőt kérem! *Elveszi tőle és folytatja a munkát.*

Öreg. *Csendesen heherészve.* Ha elképzelem ennek a gyárosnak a pofáját, amikor meglátja...

Betörő. Hallgass vén szamár! Akár ezerszer is elképzelhetél már ilyesmit.

Öreg. Ilyet nem ifiúr! Fogadok még csak nem is álmodott róla, hogy egyszer őtet is megvághatják, méghozzá a saját késivel, hihihi...

Betörő. Pszt! Otthon ne vess vén bolond.

Öreg. Idefigyeljen ifiúr. Benne hagyjuk a szerszámokat a mackóban, a saját gyártmányú szerszámait, a saját megfűrt mackójában, hihihi...

Betörő. Na és?

Öreg. Minden újságban megírják, az egész világ nevetni fog rajta.

Betörő. Én nem vagyok humorista: én nem az olvasók mulatságára dolgozom.

Öreg. Pedig az ám az igazi diadal, amikor a károsult röhögnek. Emlékezzék csak, hogyan szerette szegény megboldogult öreg gazdám, *keresztet vetve.* Isten nyugosztalja - az ilyen tréfákat.

Betörő meghatva. Ó, apa... igen, ő még a romantikus iskolához tartozott...

Öreg. Igazi művésze volt a mesterségének, csupa ötlet, csupa meglepő fordulat...

Betörő. Mi már egy más világban élünk. A romanticizmus meghalt, ez már az Új Tárgyilagosság korszaka... *Átnyújtja a szerszámot.* Nem találok drótokat a falban, nincsen jelzőcsengő... add ide a másik fűrőt. *Megkapja és elkezd dolgozni vele.*

Öreg gyönyörködve. Ó ez a hang... ez a lágy zümmögés... a legédesebb muzsika a világon. Csak úgy csiklandja a girincemet a gyönyörűség.

Betörő. Túl hangosnak találom. Jobban szeretném pianissimo. Ha valaki lenne a szomszéd szobában meghallhatná...

Öreg. Nem hiszem... de azért próbálja meg kicsit halkabbra fogni...

Betörő. Nem tudom. *Bosszankodva.* Mi az ördög van ezzel a szerszámmal?

Öreg. Pedig egészen új, most dolgozunk vele először... *Babonás félelemmel.* Ifiúr! Hátha ez a gyáros megbabonázta a gyártmányait, hogy ne lehessen őket ellene felhasználni?

Betörő. Badarság! Ez a fűró egyszerűen rossz. Úgy látszik, a gyáros túl biztosnak érzi magát a piacon, és nem sokat törődik a minőséggel. No de én majd elrontom a jóhírét.

Öreg. Hirdessen az újságban: Betörők vigyázat, ezt a fűrót ne vásároljátok többé!

Betörő. Az újságok úgy látom az agyadra mentek. De bizony isten megteszem, ha nem tudom ezt itt kinyitni... Hopp, elértem a zárt... *És a reccsenő hangra.* Na tessék. Beletört a hegye! *Dühösen dobja a földre, és pár pillanatnyi habozás után.* A csipeszt, gyorsan. *Ügyes mozdulattal kiemeli az eltört hegyet a zárból.* A kettes kampót. *Néhány pillanatig babrál vele, és a safe kinyílik.*

Öreg. Hurrá!

Betörő. Pakolni! Gyorsan. *Kikapja az öreg kezéből a lámpát, és mialatt az összeszedi a szerszámokat, kiemel egy maroknyi ékszert a safe-ből és a lámpafénynél gondosan vizsgálja őket.* *Hirtelen izgatottan felkiált.* Hiszen... *De ebben a pillanatban kinyílik a szomszéd szoba ajtaja, felgyúl a villany, és a küszöbön, kezét selyem pizsamájának zsebébe mélyesztve ott áll a Gyáros.*

Öreg száj tátva bámul rá. Azanyád!...

Betörő megnyerő külsejű fiatalember, tetőtől talpig a legtokéletesebben öltözve, elképedve. Hogyan kerül ön ide?

Gyáros mosolyog. Én ezt sokkal több joggal kérdezhetem: én tudniillik itthon vagyok.

Betörő indignáltan. De önnek most a Gyárosok Szövetségének ülésén kéne lennie.

Gyáros. Valóban. Ön kitűnően van informálva. De fáj a fejem, és lefeküdtem. Remélem nincsen ellene kifogása?

Betörő. Sajnálom, de a leghatározottabban van. Könnyelműségnek tartom lefeküdni egy kis fejfájással, amikor fontos üzleti érdekek fűződtek az ön jelenlétéhez. Most már értem miért kerül ki az ön gyárából ilyen vacak. *Átnyújtja az eltört fűrót.*

Gyáros. Ó, ön a vevőim közé tartozik?! Nagyon örülök...

Betörő. Csak tartoztam. Lojálisnak gondoltam, hogy a safe-jét a gyárában készült szerszámokkal nyissam ki. De a jövőben...

Gyáros. Nem tudom mi kifogása van ellene. Amint látom, eredménnyel használta.

Betörő. Az eredményt csak az ügyességemnek köszönhetem, mert a fűró gyalázatosan működött. Először is túl hangos volt, és ez alapvető hiba, aztán meg beletört a hegye. Ez annyira felbőszített, hogy levágtam a földre.

Gyáros. Erre ébredtem fel.

Betörő szemrehányóan az öreghez. Most láthatod, hogy sohasem lehet elég óvatos az ember.

Öreg. Affene gondúhatta vóna, hogy ilyen rendetlen pasival lesz dogunk.

Betörő. Mindenre gondolni kell. Bár a legkomolyabb bajra valóban nem számíthattunk... *A Gyároshoz.* Uram, ezek az ékszerek hamisak!...

Öreg felhorkan Micsoda?!

Gyáros. Ó, hát észrevette? Gratulálok a szeméhez uram.

Betörő zavartan. Ön... ön... tudta?

Gyáros. Természetesen tudtam. És miután most már ön is tudja, azt hiszem semmi akadály, hogy visszategye...

Öreg. Hohó! Várjunk csak. Talán nem is hamisak, talán csak azért hagyja rá, hogy visszaadjuk...

Betörő felváltva hol az ékszerekre, hol a Gyárosra néz, majd megvetően visszadobja az ékszereket a safe-be, és élesen a Gyároshoz. Összeegyeztethetőnek tartja az ön társadalmi és pénzügyi helyzetével, hogy hamis ékszereket tartson a safe-jében?

Gyáros. Nagyon sajnálom, hogy csalódást okoztam önnek. Ha szerencsém lett volna önnel hasonló körülmények között egy évvel ezelőtt ebben a szobában találkozni, biztosíthatom, valódiakat talált volna.

Betörő némileg megzavarva ettől a perfekt udvariasságtól. Bocsássa meg az élesebb hangot, de be kell vallanom, kissé kijöttem a sodromból. Én mindig alaposan és pontosan dolgozom. Én nem véletlenül jöttem ide, hanem mint a város egyik leggazdagabb polgárához, amiről gondos előtanulmányokkal győződtem meg. Majdnem egy hetet töltöttem a ház megfigyelésével, ez munkába és költségbe került. De mindez semmi ahhoz a katasztrófához képest, ha nem ismerem fel ezeket a kitűnő hamisítványokat és tönkreteszem üzleti hírnevemet. Remélem, belátja, hogy komoly okom volt a felháborodásra.

Gyáros. Belátom. De mivel úgyis megakadályoztam, hogy elvigye őket, tulajdonképpen mindegy lehet önnek. Ellenben hajlandó vagyok összes költségeit megtéríteni, ha a dolog köztünk marad...

Öreg széles vigyorral. Alakul... alakul...

Betörő. Nem egészen értem...

Öreg a Gyároshoz. Hát eladtuk a szajrét, apuskám, ugye? Persze titokban, mert nem nagyon használt volna a cégnek, ha megtudják, ugye öregem? Viszont valakinek egyszer eszébe juthat megkérdezni, hol van a sok finom szajré... hihi... Ugye így volt?

Gyáros. Pontosán így. Úgy látom maga igen értelmes öreg fickó.

Betörő. Eszerint az ön anyagi helyzete nem lehet valami rózsás?

Gyáros. Tagadhatatlanul nem az.

Öreg a Gyároshoz. Azért csak elő azzal a káféval, apuskám, legyen méltányos, gondoljon a költségeinkre.

Betörő. Hallgass már. Pakolj össze és tégy vissza mindent a helyére. A Gyároshoz, szemrehányóan csóválja a fejét, de némi szimpátiával. Erre sohasem gondoltam volna... egy ilyen tekintélyes, régi cég... Úgy látszik ma már senkiben sem bízhatik az ember...

Gyáros. Sajnos a gazdasági válság minket is kikészített. Ön talán nem érzi?

Betörő. Dehogyan. Az ékszerek ára jóval több mint a felére esett... én tudniillik specialista vagyok, csak ékszerben dolgozom - és alig van kereslet a piacon.

Gyáros. Igen ám, de ön nem fizet adót, nincsen személyzete, és az áru nem kerül semmibe. Bármilyen áron eladhatja.

Betörő. Téved, uram. Az én üzleti költségeim óriásiak. Nekem a legfényűzőbb életet kell élnem, a legdivatosabb, a legdrágább hotelekben kell laknom, tökéletesen kell öltözködnöm, autókat kell tartanom, sőt bevallom még lóversenyre is kénytelen vagyok járni.

Gyáros mulatva. Lóverseny... ejnye... ejnye.

Betörő. Igazán nagyon röstellem, de a klienseim legtöbbje milliomos, és alkalmazkodnom kell az életmódjukhoz. Gyakran hetekig tart, amíg egy coup-t előkészítek és még ha sikeres is, alig keresek valamit vele.

Gyáros. Ha semmi többet nem keres, mint a költségeit, akkor is kitűnően él.

Betörő. Semmi örömöm benne. Unom az embereket, akikkel érintkezem, többnyire közönyösek és üresfejűek, akikkel semmi komolyabb s nemesebb témáról nem lehet beszélni. Higgye el, a legszívesebben abbahagynám, ha tudnám, mihez kezdjek utána. Harminchárom éves vagyok, nem élhetek munka nélkül, mint egy öreg tőkepénzes.

Gyáros élénk érdeklődéssel. A tőkéje meg lenne hozzá?

Betörő. Százezer fontom fekszik a nagy angol bankokban.

Gyáros elképedve és áhítattal bámul a fiúra, majd hitetlenül ingatja a fejét. Százezer font készpénz? Hihetetlen...

Betörő. Nem tartom különösen fontosnak, hogy higgyen nekem, de gondoljon arra, hogy tizennyolc éve üzöm a mesterségemet, és senkisé isem vádolhat azzal, hogy nem voltam eléggé szorgalmas.

Gyáros izgatottan. De hát nem örültség állandóan a börtön kockázatával játszani egy ilyen vagyonnal?

Betörő vállat vonva. Nem tudok élni munka nélkül. *Némi pátosszal.* Mi jogunk van az élethez, ha nem dolgozunk? És mi értelme van az életnek munka és siker nélkül?

Gyáros izgatottan jár fel-alá, majd hirtelen megáll a fiú előtt és invitálóló mutat egy fotelra. Kérem, foglaljon helyet... *Betörő zavart érdeklődéssel néz rá, de a Gyáros tökéletes udvariasága annyira hat rá, hogy önkéntelenül engedelmeskedik. A Gyáros egy doboz cigarettát tesz le eléje.* Parancsoljon, gyújtson rá.

Betörő. Köszönöm, nem dohányzom.

Gyáros. Egy pohárka konyakot talán?

Betörő. Köszönöm, sohasem iszom alkoholt.

Öreg közben elpakolt és visszatolta a képet a falra. Megjegyzem, én annál inkább. A gazdám helyett is...

Betörő indignáltan. Szégyelld magad. Micsoda modor ez?

Gyáros az öreghez. De kedves barátom, magától értetődik... Lekötelez, ha iszik velem... *Kitölt kettőjüknek.*

Betörő. Be kell vallanom, uram, némileg zavarban vagyok... Ön páratlanul lekötelező... Igazán nem tudom, hogyan... még, még sohasem voltam hasonló helyzetben, sohasem hittem volna lehetségesnek...

Gyáros. Szóra sem érdemes...

Betörő. Soha, egy pillanatra sem kételkedtem benne, hogy az előkelő urak, akiknek társaságában töltöm az időm legnagyobb részét, habozás nélkül börtönbe juttatnának, ha megtudnák, ki vagyok. Túloznék, ha azt állítanám, hogy lelkiismeretfurdalásaim vannak, amiért félrevezetem ezeket az embereket, de gyakran valamilyen kényelmetlen érzésem van velük szemben. Az állandó színlelés, azt mondhatnám, sérti a méltóságomat. Viszont ön, tudva, hogy ki vagyok...

Gyáros közben leült és cigarettára gyújtott. Ugyan... semmi.

Betörő. Ne értsen félre, én nem szégyenlem a mesterségemet. Drága jó apámtól tanultam, aki viszont az övétől sajátította el. Ifjú koromban gyakran magyarázta nekem, hogy a mi tradicionális mesterségünk semmivel sem alacsonyabbrendű, mint a többi, sőt nyílt, egyenes állásfoglalásával morálisan tisztább és becsületesebb, mint sok más módja a pénzkeresésnek. Nem a foglalkozása - mondogatta drága jó apám -, hanem a jelleme teszi az embert értékesé és tiszteletreméltóvá.

Gyáros. Nagyon helyes. Senkinek semmi köze hozzá, hogy egy úriember hogyan szerzi a vagyonát. Azonnal be is bizonyítom, mennyire komolyan gondolom, amit mondok. Nem akarok sokat teketóriázni, egy ajánlatom lenne az ön számára... *Rövid szünet után, mialatt a Betörő feszült érdeklődéssel vár.* Társuljunk.

Betörő hirtelen fel akar ugrani, de szinte rémülettel esik vissza és dadogva. Ön... ön... át... ön... áttérne az én mesterségemre?

Gyáros nevetve. Nem, nem, ...ehhez már nem vagyok elég fiatal. Éppen az ellenkezőjére gondoltam.

Betörő bambán. Az ellenkezőjére?... Nem értem...

Gyáros. Pedig nagyon egyszerű: nekem tőkére van szükségem, hogy a vállalatomat talpra állítsam, önnek megvan a tőkéje, és amint említette szívesen feladná mostani foglalkozását, ha tudná mihez kezdjen utána. Nos, itt van a legkitűnőbb alkalom: én hajlandó vagyok bevenni önt a cégbe, mint teljesen egyenrangú társamat, ha ön megfelelő tőkét investál a vállalatba...

Betörő hosszabb szünet után. Lehetetlen... ez lehetetlen...

Gyáros mosolyogva. Miért?

Betörő. Mert... mert nem is tudom... az egész olyan valószínűtlen... Ön ezt komolyan gondolja?

Gyáros. Természetesen.

Betörő szünet után. Nem, uram, sajnálom, de ez lehetetlen... nem félne ön attól, hogy én...

Gyáros. Nem. Hallgatok az ösztönömre és teljesen megbízom önben.

Betörő. Nagyon megtisztelő, köszönöm. De ne haragudjék, ha őszintén bevallom, hogy én nem tudom ugyanezt mondani önnek...

Gyáros meghökkenve. Ön félne tőlem?

Betörő. Nem, nem az ön személyéről van szó. Ön valóban végtelenül megnyerő. Én az ön foglalkozásával szemben vagyok bizalmatlan.

Gyáros elcsodálkozva. No ne. Ez komoly?

Betörő. A világért sem akarom megbántani, de az ember általában gyanakvó mindennel szemben, amit nem ismer. Amennyire biztos ítéletem van mindenről, ami az én munkámhoz tartozik, annyira tájékozatlan vagyok az üzleti életben.

Gyáros. Nem tesz semmit. Aki ilyen kitűnőnek bizonyult az ön mesterségében, az rövid időn belül az üzleti életben is pompásan megállja a helyét.

Betörő. Nagyon kedves, köszönöm. De a tőkét most kéne befektetnem, viszont most nem tudom megítélni az ön vállalatának helyzetét.

Gyáros. Vizsgáltassa meg szakértőkkel, akivel akarja, majd megmondják, hogy az értéke többszörösen fedezi a százezer fontot, csak pillanatnyilag immobil.

Betörő. Nem kétlem, de...

Gyáros. Várjon! Ne határozzon ebben a percben. Gondolkodjék felette, kérjen információkat és tudassa velem, mit határozott, mondjuk két nap múlva.

Betörő. Ahogyan parancsolja. De nem hinném, hogy két nap múlva mást mondanék. Az órájára néz. Sajnálom, most már mennem kell.

Gyáros némi kedélyes gúnnyal. Talán még egy hasonló kis kirándulást is tervezett mára?

Betörő. Sohasem vállalkozom csak egy munkára ugyanazon a napon. Nem, szigorúan magánügy.

Gyáros. A szigorú magánügy legtöbbször gáláns kalandocskát jelent.

Betörő őszinte méltatlankodással. Hogyan képzelem? A jövődő menyasszonyommal találkozom.

Gyáros. Ó, bocsánat. Bár engedje meg, hogy mint tapasztalt ember megjegyezzem: a házasság sohasem sürgős.

Betörő. Én habozás nélkül követem egy tiszta érzés parancsát: először vagyok szerelmes.

Gyáros. Igen, igen... az első szerelem azonnal házasodni akar...

Öreg sóhaj. Elég baj ez nekünk...

Betörő. Te csak hallgass.

Gyáros. Hát magának mért olyan nagy baj ez, öregem?

Öreg. Én szenvedném meg legelőször, higgye el, uram. De aztán meg a lelkiismeret... *Szünet, a Betörő lehorgasztja a fejét.* Az ifiúr úgylátszik könnyebben megalkuszik vele...

Betörő szenvedőn. Ne kínozz te is... *Tettetett eréllyel.* Különben sem tartozik ide. Ne terheljünk idegeneket a magánügyeinkkel.

Gyáros. De kedves barátom, ne sértsen meg. Látom, hogy valamilyen súlyosabb problémája van. Ha megtisztel a bizalmával talán segíthetnék. Én már annyi mindenfélét átéltem az életben.

Öreg. Az úgy vót...

Betörő. Várj. Figyeljen rám, uram. Én mindig engedelmes fia voltam az apámnak és soha nem bántam meg, hogy utasításait és tanácsait követtem. Halálos ágyán, szegény megígértette velem, hogy sohasem fogok komolyabb szerelmi ügybe keveredni.

Öreg. Hát még házasságba. Te jószágos Isten.

Betörő. Ön nem tudhatja mit jelent nekem ezt az ígéretet megszegni.

Öreg. És nekem. Az én lelkiismeretem talán kutya? Velem is megígértette drága jó gazdám, Isten nyugosztalja szegényt...

Betörő. Nem tehetek róla... szeretek és viszont szeretnek. Mit tehetnék?

Öreg. Pakolni és pucolni az első vonattal.

Betörő. A sors elől nem lehet menekülni. És a sors hozta őt elém. Úgy jelent meg az életemben hirtelen és váratlanul, mint valami csoda.

Gyáros. Igen, igen, az első szerelmet mindig csodának érzi az ember. De a legtöbb csoda csak három napig tart.

Betörő. Ó, ez már több mint egy hete tart. Tegnapelőtt múlt egy hete, hogy megbotlottam a lábacsájában a strandon.

Gyáros. Biztosan igen formás kis láb volt, de valljuk meg, belebotlani egy csinos lábba, még nem nevezhető csodának.

Betörő. Tudja, hogy hány strandon voltam én szerte a világban és sohasem botlottam meg. Nem lehetett véletlen, hogy száz és száz láb közül, éppen abba botlottam és rögtön térdre estem előtte. Nem az orromra, nem a kezemre, nem, pont a térdemre. Éreztem, hogy ez valami döntőt jelent, az első pillanatban éreztem, hogy ezúttal nincs menekvés számomra, hiszen térdre kellett esnem, hogy az első pillantást vethessem rá...

Öreg. Micsoda peck, hogy nem egy kövér, öreg mamus lábára lépett...

Betörő. De hiszen éppen ez az. Hogy ő volt. Gyönyörű, gyengéd kis teste ragyogott a napfényben, mint egy pre-raffaelita szent...

Gyáros. Bravó! Nem hittem volna, hogy így tud lelkesedni egy nőért. Ezt már szeretem. És mondja, szakmabeli regény? Bohémszerelem?

Betörő. Magánéletemben csak minden szempontból feddhetetlen hölgyekkel érintkezem.

Gyáros meghökkenve. Csak nem azt akarja ezzel mondani, hogy egy idevalósi úrilány?

Betörő. De igen. Miért?

Gyáros az első meghökkenése őszinte polgári riadalom volt, de most megjátssza a kitűnő alkalmat. Az Istenért, kedves barátom, engedje meg, hogy a lelkiismeretére hivatkozzam. Hiszen ön minden pillanatban lebukhat. Örökre tönkreteszi annak az ártatlan fiatal lánynak az életét, ha feleségül veszi és továbbra is ragaszkodik a foglalkozásához...

Betörő lehorgasztja a fejét és szünet után. Eddig még nem mertem végiggondolni. *Felrázza magát.* De talán nem is szükséges. Én olyan biztosnak érzem magam, lehetetlen, hogy valami bajom történjék.

Gyáros jó taktikus, tudja, hogy az első lövése talált, nem erőszakolja a témát. Ahogy gondolja...

Betörő. Sajnos, még az édesanyja beleegyezését sem bírom...

Öreg megvetően legyint. Ne legyen már ilyen ződ az ifiúr. Szépen benne van a hálóban, akkor rántják ki, amikor akarják. Az öregasszony csak azért ellenkezik, hogy még nagyobb gusztust csináljon és még jobban meg tudja fejni.

Betörő. Megtiltom ezt a hangot. A kedves mama, mint gondos szülő, józanul mérlegeli a dolgot. Nagyon tiszteletreméltó, hogy bár szegény özvegy asszony, nem kap a látszólagos nagy gazdagság után. Nem imponál neki, hogy a Grandhotelban lakom, hogy autón járok, azt mondja ettől még akármilyen szélhámós lehetnék.

Gyáros. Bocsánat, a hölgyek minek ismerik önt?

Betörő. Üzletembernek. Egy nagyobb stílus üzletembert igyekeztem alakítani, akinek mindenfelé a világon vannak érdekeltségei. De a kedves mamának ez sem szimpatikus. Ők nagyon régi, előkelő família - mondja - és szíve szerint csak földbirtokost, vagyonából élő köztisztviselőt választana. De ha már üzletember, akkor azt akarja, hogy itt legyen gyökere, vállalata, vagy...

Gyáros nevetve. Úgy van, úgy van. Teljesen osztom a kedves mama véleményét. Nem számítottam rá, hogy ilyen kitűnő segítség...

Betörő hirtelen előrehajolva felfigyel. Pszt... *Feszülten hallgatózik.* Valaki jön fel a lépcsőn... Lopakodva, könnyű lépésekkel... egy nő...

Gyáros fülel. Nem hallok semmit. Azaz... lehet. De honnan tudja, hogy nő?

Betörő. A lépéseiről. Karcsú, fiatal nő.

Gyáros. Talán a lányom. Valószínűleg látta a világosságot itten... *Körülnéz.* Nincs semmi nyoma a... Igen, azt hiszem minden rendben... Nekünk bizalmas üzleti tárgyalásunk van... És az öreg?

Betörő. A titkárom. *Hallgatódzik.* Nagyon ügyesen csinálja, nem csodálkoznék, ha professzionista lenne... *Suttogva.* Már itt áll az ajtó mögött...

Gyáros hangosan. Halló, darling. Én úgy gondolom, hogy nem illik ifjú úri hölgyeknek ajtók mögött hallgatódzni.

Lány belép. Kitűnő füled van, apus... *Észreveszi az idegeneket.* Ó, bocsánat... De hát hogyan kerülnek ide ezek az urak?

Gyáros. Nagyon fontos és bizalmas üzleti ügyről tárgyalunk, kedvesem.

Lány gyanakodva nézi végig. Pizsamában?

Gyáros némi zavarral. Az urak kissé elkéstek, már ágyban voltam, amikor megérkeztek.

Lány. Minden sötét lent, a személyzet alszik, ki engedte be az urakat?

Gyáros. Én magam. Nem akartam, hogy bárki is tudjon a látogatásukról... És most, angyalkám, ne kíváncsiskodj tovább és légy szíves hagyj magunkra.

Lány hamiskás mosollyal. Mondd, apus, nincs valami nő e mögött? Az öreg úr a kegyetlen apa, a fiatal pedig a megcsalt vőlegény. Szegény drága öregem, rajtakaptak?

Betörő álmélkodó helytelenítéssel. De kisasszony hogyan beszélhet így? Az édesapjáról még hozzá?

Gyáros. Nagyon hízelgő a véleményed rólam, drágám, de sajnós tévedsz. Ez a fiatal gentleman nem megcsalt vőlegény, hanem mától kezdve az üzlettársam. *A Betörő és az Öreg annyira megdöbbennek erre a kijelentésre, hogy nem tudnak szóhoz jutni. A Gyáros magyarázatot kívánva adni ennek a szótlan csodálkozásnak, bocsánatot kérően feléjük.* Úgysem titkolhatnám el a lányom előtt... És mivel a döntő kérdésekben már megegyeztünk...

Betörő szinte hápogva az elképedéstől. De hiszen... én... én...

Lány. Ó, ne féljen, én nem árulom el senkinek... De apuskám fogalmam sem volt róla, hogy te társulni akarsz?

Gyáros. A gyárnak pénzre van szüksége, nem akartalak nyugtalanítani.

Lány a Betörőhöz. Ön üzletember?

Betörő. Nem.

Lány. Gondoltam, nagyon is becsületesnek látszik. Biztos vagyok benne, hogy nem akarja kifosztani apust...

Betörő kissé riadtan. Hogyan érti ezt, kérem?

Lány. Ó, apus nagyon könnyelmű, és nemigen szeret dolgozni. Sokkal szívesebben szaladgál szoknyák után.

Betörő felháborodva. Bocsánat, uram, hogyan tűrheti? Semmi közöm hozzá, de felháborító-nak tartom, hogy egy fiatal lány így beszéljen az édesapjáról.

Lány nevet. Hát nem édes, hogy így felháborodik. Bocsásson meg, de igazán nem hittem volna, hogy ilyen angyalian ártatlan lélek akadjon még ezen a világon. De hogyan tud majd egy nagy cégnek a főnöke lenni, ha üzletileg is hasonlóan naiv lesz?

Betörő. De, kérem, én nem akarok...

Lány. Akár akarja, akár nem, apus úgyis magára hagyja az egész gyárat, ha valamennyire már beletanult, erről biztosíthatom.

Gyáros. Félek kedvesem, hogy végül is elkedvetlenítéd kedves barátunkat.

Lány a Betörőhöz. Azért csak ne aggódjék. Én majd ott leszek az elején és segítek. Mikor akar kezdeni?

Betörő. Kérem én... nem szándék...

Gyáros gyorsan közbevág. Azt hiszem a legjobb lenne, ha a részleteket holnap kint az irodában beszéljük meg. Ugyanakkor betekintést is nyerhet az az ügyekbe...

Lány. Helyes, én is ott leszek. Holnap, mikor?

Gyáros a Betörőhöz. Mondjuk 10-kor, reggel, rendben? *A Betörő lenyűgözve ettől a fölényes impertinenciától, nem tud válaszolni.*

Lány kissé ijedten. Nem lesz az kissé korán?

Gyáros nevet. Félek, hogy barátunknak nélkülözni kell majd a segítségedet. Mire te felkelsz, ő már el is hagyta a gyárat.

Lány. Azt már nem. *A Betörőhöz.* Higgye el, ha vállalom valamit, azt megbízhatóan teljesítem... Most pedig megyek aludni, friss és pontos akarok lenni holnap. Jó éjszakát. *Kezet nyújt a fiúnak.* Nagyon örülök, hogy találkoztunk. *A Gyároshoz fordul, megcsókolja.* Mindig szerencsés fickó voltál, apus, megbízhat az ösztönömben: kitűnő fogást csináltál. *El.*

Betörő magához térve. Mit jelentsen, uram, ez a hallatlan... ez... ez... nem talállok szavakat.

Gyáros. Nyíltan megcáfолhatta volna. Mért nem tette?

Betörő. Mert gyűlölöm a kínos szituációkat, nem akartam meghazudtolni.

Gyáros. Bevallom, számítottam erre. És higgye el nekem, hogy nem csak a magam érdekében alkalmaztam ezt a kis trükköt. Egyszer még hálás lesz, amiért beleerőszakoltam az ajánlatom elfogadásába.

Betörő. Én nem fogadtam el semmit. Senki sem kényszeríthet...

Gyáros. Úriember lévén, a lányomnak tett ígérete kötelezi.

Betörő elámul. Mit ígértem én?

Gyáros. Ő várja önt holnap reggel 10-kor, és ön egyszer sem mondta, hogy nem jön el. Nem várakoztathat egy hölgyet hiába...

Betörő. Ezt valóban nem tehetem és nem is akarom tenni. De megváltozhatott a véleményem közben.

Gyáros. Remélem is, hogy megváltoztatja a véleményét és elfogadja az ajánlatomat. Tulajdonképpen boldognak kéne lennie, amiért felmentettem az elhatározás felelőssége alól. Ne felejtse el, ha valóban szerelmes és házasodni akar, le kell mondania eddig életéről.

Betörő hosszabb szünet után. Félek, hogy ebben igaza van...

Gyáros. És nem lenne örültség keresni valamit, amikor itt van a legjobb alkalom...

Betörő tépelődve. Nem tudom... holnap talán még beszélünk róla.

Öreg rémülten. Ifiúr, az Istenért...

Betörő. Még nem tudok semmit. Holnapig átgondolom...

Öreg. Idefigyeljen, ifiúr. Ne gondolkodjék egy percre sem. Most rögtön ki a vonathoz és menekülni mielőtt késő...

Betörő. Hallgass. A Gyároshoz. A holnapi viszontlátásra.

Gyáros. Biztosan számíthatok rá, hogy eljön?

Betörő. Mindig megtartom a szavam. Holnap tízkor a gyárban.

Öreg könyörög. Ifiúr...

Betörő. Indulj. Meghajol a Gyáros felé. Uram...

Gyáros. Lekísérem...

Betörő. Ó, ne fáradjon, megyünk, ahogy jöttünk. Az Öreghez. Előre, öreg.

Öreg kimászik az ablakon és kintről. Tiszta a levegő... A Betörő követi.

Gyáros. Az Istenért, legyen óvatos. Ha valaki most meglátná...

Betörő csak a keze látszik, amint kapaszkodik a külső ablakpárkányon. Ne féljen semmit. Holnap tízkor ott vagyok. A viszontlátásra. *Eltűnik.*

Gyáros utána bámul kihajolva az ablakon, majd némi szünet után. Egy pillanatra még, uram.

Betörő letről. Parancsoljon.

Gyáros. A nevét, uram, ha szabadna...

Betörő. Ó, bocsánat, elfelejtettem bemutatkozni. Ejnye... Mi is a nevünk ma?

Öreg. A fene egye meg, én is elfelejtettem a nagy rumliban... Rögtön megnézem a noteszomban... Milyen nap is van ma? Persze, csütörtök...

Gyors függöny

Második felvonás

Első kép

Szín: Főnöki szoba a gyárban. A lány és a Betörő egymással szemben ülnek íróasztalaiknál.

Lány néhány levelet nyújt át. A levelek... tessék...

Betörő. Köszönöm. Átveszi a leveleket, de tovább folytatja munkáját.

Lány. Írja alá, kérem, azonnal postára kell adni. A Betörő gyorsan, oda sem figyelve szignálja a leveleket. El sem olvassa?

Betörő. Felesleges, teljesen megbízom magában.

Lány. Túlságosan is megbízik bennem. És ha mégsem jók? Egy hónapja még azt sem tudtam, hogyan néz ki egy üzleti levél.

Betörő. Én sem. Mért tudnám most jobban mint maga?

Lány. Ó, magából sohasem lesz igazi főnök. Egy igazi főnök elvből mindig mindent jobban tud... Van még valami mára?

Betörő. Igen. Itt van az üzemből kért anyagok listája. Legyen szíves fussa át. Visszahúzza kinyújtott kezét a papírral. De nem, már hat óra elmúlt. Nem szabad ilyen soká dolgoznia. Ki fog dőlni.

Lány. Badarság. Egy éjszakai lumpolás jobban kifárasztott, mint egy egész heti munka. Ez inkább üdülés nekem.

Betörő. De minden nap, reggeltől estig...

Lány. Maga ugyanezt teszi.

Betörő. Férfi az más. Férfi nem élhet munka nélkül.

Lány. Érdekes. Az én korombeli férfiaknak nincs idejük dolgozni a pénz keresésétől és költségétől. Magához hasonló különös emberrel még nem találkoztam.

Betörő. A legkülönösebb ember is unalmassá válik egy idő múlva.

Lány. Megígértem, hogy gondját viselem...

Betörő. Nagyon hálás vagyok érte, de magára is gondolnia kellene.

Lány. Maga túl becsületes és naiv ahhoz, hogy felismerje, milyen bandába keveredett.

Betörő. Hogy mondhatja? Amennyire tapasztaltam, alkalmazottaink igen tisztességes és megbízható emberek.

Lány. Az alkalmazottak nagyjából igen. De a kollégái, a főnök és igazgató urak. Ezekről félttem magát...

Betörő. Igazán végtelenül kedves, hogy ennyire szívén viseli a sorsom, de nem hiszem, hogy különösen aggódnia kéne értem. Én hozzá szoktam a veszélyhez. Tudom, hogy itt is harcolnom kell, de szilárd talajon és felemelt fejvel... Kopogás. Tessék... Belép a cégvezető. Mi tetszik, cégvezető úr?

Cégvezető. Az adóvallomásokat be kell adnunk holnap, most készültem el vele. Parancsoljon betekinteni.

Betörő növekvő csodálkozással olvassa. De hiszen ez a vallomás teljesen hamis.

Cégvezető zavartan. Hogy... méltóztatik érteni?

Betörő. A jövedelmünk sokkal...

Cégvezető kissé irritáltan szakítja félbe. Ezer bocsánat, főnök úr, de lehetetlen kevesebbet bevallani.

Betörő. Kevesebbet? De kedves barátom, hiszen a tavalyi jövedelem ötször ennyi volt...

Cégvezető. Úgy értem ezt, kérem, hogy... hogy a főnök úr többet kíván bevallani?

Betörő. Hát nem a valóságnak megfelelően kell...

Lány nevet. Kelleni kéne, de nem szokás. Ennyit még én is tudok. *A teljesen megzavartan bámuló Cégvezetőhöz.* Semmi baj. Cégvezető úr, a fiatal főnök úr még tájékozatlan ezekben az ügyekben, ez minden.

Cégvezető szinte sirva. Igenis, kérem... hiszen tetszik tudni, kérem, hogy húsz éve szolgálom a céget, és nyolc éve teljesen önállóan csinálom a vallomásokat. Az egyik évben még veszteséget is sikerült kimutatnom. Nem dicsekvésből mondom, teljesen önzetlenül tettem, még csak fizetésemelést sem kértem utána.

Betörő. Az Istenért. Hiszen ez közönséges csalás.

Gyáros vidáman lép be. Csalás? Jól hallottam? Ki beszél itten szerelemről?

Cégvezető. Alázatos szolgálja, főnök úr... Igazán nem is tudom, mit mondjak, főnök úr... én szívbajos ember vagyok, kérem, én nem tudom elviselni az ilyen megrázkódtatásokat...

Gyáros. De hát mi történt? Mondja meg...

Cégvezető. A fiatal főnök úr csalásnak tartja, ha nem valljuk be a teljes jövedelmünket. Soha életemben ilyesmit még nem hallottam.

Gyáros. De hát, kedves barátom, csak nem akar tudatosan tönkremenni? Hogyan akar megbirkózni a konkurenciával. Azt hiszi akad egyetlen cég, amelyik bevallja a valódi jövedelmét?

Betörő. Furcsa... nagyon furcsa. Ha a nagy vállalatok nem fizetik rendesen az adójukat, hogyan szerzi meg az állam a szükséges pénzt?

Lány nevet. Ne fájjon az állam miatt a feje. Így is többet kap, mint amennyit megérdemel.

Betörő. Be kell vallanom, ezt nem értem. Tudomásom szerint mi; úgynevezett kapitalisták, jó viszonyban vagyunk az állammal. Élvezzük a védelmét, és mindenféle kedvezményt is kapunk tőle.

Gyáros. Éppen ezért engedhetjük meg magunknak, hogy itt-ott becsapjuk kissé...

Betörő. De én félek! Be is csukhatnak ilyesmiért.

Lány nevet. Csak kisembereket csuknak be ilyesmiért, kedves barátom.

Gyáros. Minden a helyes könyveléstől függ. Ezt meg nyugodtan rábízhatjuk a Cégvezető úrra.

Cégvezető. Köszönöm, főnök úr, köszönöm, hogy meg tetszett nyugtatni. Már azt hittem, vége van a világnak. Tehát a vallomásokat változatlanul elküldhetem?

Gyáros energikus mozdulattal leinti a tiltakozni akaró Betörőt. Természetesen.

Cégvezető. Még egy másik ügy is lenne, amit szeretnék szóvátenni. A fiatal főnök úr tegnap úgy rendelkezett, hogy szüntessük be a T/8 fúrók gyártását...

Gyáros meglepve. De hát, mért?

Betörő. Mert kizárólagosan betörőszerszámok. Csakis betörők használják.

Cégvezető. Viszont egyik legjobban fogyó cikkünk. A jövedelmünk jelentékenyen csökkenne, ha...

Betörő türelmetlenül félbeszakítja. Dehát mégis csak abszurdum, hogy mi, tisztelt tagjai, sőt oszlopai ennek a társadalomnak, akik minden előnyét élvezzük, hogy mi segítsük a társadalom ellenségeit.

Gyáros. Az iparnak minden jelentkező szükségletet ki kell elégítenie. Ez közérdek.

Betörő. De betörőszerszámokat gyártani támadás a magántulajdon szentsége ellen.

Lány. Ó, úgy látszik maga még nem tudja, hogy mindenkinek csak a maga tulajdona szent.

Gyáros. Az emberélet csak elég szent, mégis gyártunk ágyúkat.

Betörő. Mindezen felül azok a fúrók rosszak. Emlékezzék csak vissza.

Cégvezető. Bocsánatot kérek, hogy megmagyarázni bátorodom. Egyetlen szériánk volt, ami nem a legjobban sikerült. Egy új edzési eljárással kísérleteztünk, azt reméltük, rájöttünk az Acélművek receptjére, de, sajnos, tévedtünk...

Gyáros. Köszönöm, cégvezető úr. Ezzel elég is lesz mára. A viszontlátásra. *És miután a cégvezető mély meghajlás után kiment.* Kedves, barátom, engedje meg, hogy figyelmeztessem, így nem lehet alkalmazottak előtt beszélni. Ők úgy vannak nevelve, hogy minden képességükkel a cégük nagyságát és dicsőségét szolgálják. Egy jó hivatalnok szemében a mi cégünk nem pusztán pénzkereső eszköz, hanem olyas valami, mint a jó hazafinak a haza. Bármit is tegyen annak előnyére vagy dicsőségére, az nem bűn, hanem érdem. Ellenben, ha mi, akik eleven megszemélyesítői vagyunk a cég kissé misztikus fogalmának, kétséget árulunk el annak szentsége ellen, akkor megingatjuk hitüket, és megszűnnek jó alkalmazottak lenni.

Lány. Magadra vess, apus. Gondolhattad volna, hogy ha magára hagyod, egy ilyen jóhiszemű, tapasztalatlan fiatalembernek morális aggodalmai lesznek a ti módszereitekkel szemben.

Gyáros némi gúnnnyal. Erre valóban nem gondoltam.

Lány. Akkor most már hagynod kell, hogy a saját feje után dolgozzék. És ha szabad kérdeznem, minek köszönhetjük a szerencsét ma?

Gyáros. Ejnye, te kis ördög, remélem nem kezdesz el morálprédikációt tartani... Pénzért jöttem.

Betörő megdöbbenve. Hogyan? Hiszen a múlt héten...

Gyáros. Ó, csak nem tart számon minden csekélységet. És még az is meglepne, ha az az átkozott coeur dáma nem jön közbe. Így van ez, ha az embert üldözik a nők... *A Lányhoz.* Képzeld, a következő lap négyes volt. Kilencem lett volna.

Lány elborzadva. Te ötre bevágtál?

Gyáros bűnbánóan. Igen... minden pénzem ott volt a tétben.

Betörő. Hallatlan. De talán jó lecke volt, és remélem többé nem kártyázik.

Lány. Nem is az a baj, hogy kártyázik, hanem hogy folyton veszít. Bevágni ötre. Tiszta öngyilkosság...

Gyáros. Világnézet kérdése, kedvesem... Mennyi pénz van a kasszában?

Betörő. Sajnálom, de arra az utolsó fillérig itt van szükség. Különben is engedje meg, hogy figyelmeztessem, hogy már is túllépte azt az összeget, amit személyes szükségleteinkre megállapítottunk.

Gyáros. Ugyan, csak nem akar fennakadni ilyen csekélységen.

Betörő. Végtelenül sajnálnám, ha akármi megzavarná a köztünk levő jó viszonyt, de tudnia kell, milyen kötelezettségeink vannak és mennyire szükségünk van minden rendelkezésünkre álló pénzre, hogy megfeleljünk nekik. Nem akarok a magánügyeibe beleszólni, de a felháborodásomat sem akarom eltitkolni, amiért ilyen összegeket kockáztat egy kártyán. Nem is értem, hogyan tudja ezt a lelkiismeretével...

Gyáros. Amikor először találkoztunk, hitte volna, hogy morálprédikációkat fog tartani nekem?

Lány. Lásd be, apus, hogy neki igazán joga van hozzá. Elvégre egész vagyona forog kockán, és azért van itt... *Az ajtó kipattan és beront a*

Cégvezető lihegve és izgatottan. Megvan... bocsánat... végre megvan... Elnézést kérek, amiért így berontok... a recept, főnök úr... az Acélművek új edzési eljárásának a receptje.

Gyáros. Megvan? Ó, ez igazán remek...

Cégvezető. Huszonkét százalékkal szállíthatjuk le a költségeinket és legalább tizennyolc százalékkal keresünk többet.

Betörő. Hogyan szerezték meg?

Cégvezető a Gyároshoz. A Suvix szerezte meg, főnök úr. Mindig mondtam, hogy kitűnő fickó.

Betörő. Ki az a Suvix?

Cégvezető. A mi emberünk, akit becsempésztünk az Acélművekhez. Több mint egy éve fizetjük, de amint látni tetszik, megérte.

Lány. És mondja, hogyan csinálta az a Suvix? Olyan kíváncsi vagyok.

Cégvezető. Feltörte a páncélszekrényt a...

Betörő felhorkan. Micsoda?

Cégvezető. Igen, megfúrta a főmérnök safe-jét, még hozzá a mi T/8-as fúrónkkal... amint méltóztatik látni ezek még mindig kitűnően használható szerszámok, igazán kár lenne leállítani a gyártásukat.

Gyáros. Ne féljen, nem állítjuk le. *A Betörőhöz.* Azt hiszem, ön sem kívánja ezután?

Lány nevet. Miután most már a cég is használja...

Cégvezető sértődötten. De kérem. Erről szó sincs. Nekünk hivatalosan semmi közünk Suvixhoz. Amit tett, azt a saját szakállára tette.

Betörő. Uraim, az Istenért, ne legyenek vakok. Betörés történt, a rendőrség nyomozni fog, és a szálak ide vezetnek. Ez... ez szörnyű.

Gyáros. Azt hiszi mernek minket gyanúsítani? Áh, lehetetlen...

Betörő. Előbb-utóbb kitudódik, hogy mi is azt az eljárást alkalmazzuk. Az összefüggés nyilvánvaló. Legalább szakember ez a Suvix?

Cégvezető. Természetesen. Elsőrendű szakmunkás.

Betörő. De vajon elsőrendű betörő-e? Ez a kérdés...

Cégvezető. Természetesen. Mi csak elsőrendű szakembereket alkalmazunk.

Betörő. Küldje fel, kérem, beszélni szeretnék vele.

Cégvezető. Ő meg arra kéri a főnök urakat, méltóztassék lefáradni, mert nem tanácsos most neki itt mutatkozni, viszont nem adja oda a receptet másnak...

Gyáros. Helyes, menjünk le...

Betörő a Lányhoz. Azonnal jövök vissza. *A Cégvezető kitárja az ajtót előttük és a férfiak kimennek.*

Lány kikiált. Titkár úr, kérem.

Öreg belép. Parancsol a kisasszony?

Lány. A safe kulcsok magánál vannak? *Miután az Öreg bólint.* Legyen szíves zárja el ezeket a szerződéseket... *Iratokat nyújt át neki.*

Öreg átveszi és a safe felé tartva dörmög magában. Mindig csak kulccsal... és mindig csak betenni... hát élet ez?

Lány felpillant. Mondott valamit?

Öreg reménytelen kézmozdulattal. Magánügy... *Lassan rakosgatni kezdi az iratokat.* Csinos, öntudatos, nagyon elegánsan öltözött lány lép be.

Menyasszony. Szervusz, drágám. Egyedül? *Észreveszi az Öreget.* Ó, jóestét.

Lány. Nem találkoztál vele? Éppen most ment le...

Menyasszony. Elment?

Lány. Nem, csak lement az üzembe. Talán érte jöttél?

Menyasszony. Hétre van találkánk a barátainkkal a Tenisz Clubban. Egy kis tánc van ma este...

Lány. Már hétkor? Nem is említette nekem.

Menyasszony mosolyogva, de némi éllel. Nem is tudtam, hogy minden lépéséről be kell számolnia.

Lány hűvösen. Mindig tudnom kell, hogy hol található.

Menyasszony. Nem inkább a titkár úr feladata lenne ez? Igazán nem értem drágám, miért ülsz itt egész nap az irodában, mikor tulajdonképpen semmi szükség nincs rá.

Lány. Szeszélyeim vannak, a jelenlegi éppen az, hogy itt ülök.

Menyasszony. Tulajdonképpen féltékenynek kéne lennem, túl sok időt töltesz együtt a vőlegényemmel... De én nem vagyok féltékeny, ne félj.

Lány. Nem is lenne értelme. Téged szeret.

Menyasszony. Ezt is számon kell tartanod?

Lány. Nem, ezt magánszorgalomból tudom... Foglalj helyet, kérlek, lemegyek és felhívom.

Menyasszony. Ó, ne fáradj, biztosan mindjárt jön.

Lány. Fontos megbeszélése van lent, lehetséges, hogy megfeledkezik.

Menyasszony jeges mosollyal. Ahogy akarod, kedvesem, te a legjobban tudod.

Öreg bezárja a safe-t. Lemehetek én is...

Lány. Csak maradjon, úgyis le kell mennem. *Kimegy, az Öreg indulni akar utána.*

Menyasszony közben leült. Nem maradna inkább velem, titkát úr és szórakoztatna kissé?

Öreg. Inkább elszíne egy pipát.

Menyasszony. Csak gyújtson rá nyugodtan, engem nem zavar.

Öreg. Azzal nem is sokat törődnek. Az a baj, hogy a gazdám nem állhatja a szagát.

Menyasszony. Kissé már udvariasabb lehetne, nemsokára a felesége leszek a gazdájának.

Öreg sóhajt. Sajnos.

Menyasszony nevet. Ó, maga megrögzött agglegény. Még más házassága ellen is berzenkedik.

Öreg. A házasság még megjárna, ha nem nővel kéne kötni. Mert a házasság is más, meg a szerelem is más. A szerelem hamar elmúlik, a házasság megmarad. És mi marad a nőből, ha a szerelem elmúlt, egy ördög, boszorkány, egy hétfejű sárkány... Mondja, kisasszony, nem lehetne visszacsinálni?

Menyasszony. Mit?

Öreg. Csak a házasságot. A szerelem, bánom is én, tartson ameddig tart.

Menyasszony. Megbolondult? És azt hiszi én is megbolondultam?

Öreg. Egyikünk se, csak szegény gazdám. Tudom én, hogy a kisasszonynak elég magához való esze van. Figyeljen ide, nem kívánom én ám ingyen.

Menyasszony hápog. Mi? Maga?

Öreg. Nekem is van pénzecském a bankban. Szívesen oda adnám magának mindet, ha időben... *Jellegzetes mozdulat és fütty az eltűnés jelzésére.*

Menyasszony. Van bátorsága ezt... ezt ajánlani nekem? Hallatlan... Hát van annyi pénz... *Gúnyosan.* Mennyi lehet az a pénz?

Öreg. Ó, nagyon csinos kerek összeg: 1980 font...

Menyasszony. Ostoba. Azt hiszi engem meg lehet venni...

Öreg. Isten mentsen. Nem kéne nekem még ingyen sem. De nézze csak, én rögtön kiállítom a csekket és amikor szétmentek házasság nélkül, megkapja... *Ijedten hallgat el, mert visszatér a*

Betörő. Ó, drágám. *Megölelik egymást, öreg egy reménytelen legyintéssel távozik.*

Menyasszony szemrehányóan. Úglátszik megfeledkeztél a randevúnkról?

Betörő. Nem, drágám, nem feledkeztem el, csak látod az idő oly gyorsan múlik, ha az embernek sok a dolga...

Menyasszony. Látom. Már el is késtünk, ha nem sietünk nagyon.

Betörő. Bocsáss meg, angyalom, de...

Menyasszony. Szóval nem akarsz megint jönni?

Betörő. Dehogyis nem akarok, nagyon is akarok... De még valamit el kell intéznem. Légy türelemmel néhány percig...

Menyasszony. Néhány perc. Ez legalább még egy órát jelent. *Idegesen.* Mégis csak szörnyű, hogy lehetetlen bármilyen programot csinálni veled.

Betörő. A kötelesség az első, drágám...

Menyasszony. És azt hiszed, velem szemben nincsen kötelességed? Hát szabad ennyire elhanyagolni egy fiatal lányt? Azt hiszed azért jegyeztem el magam veled, hogy állandóan otthon üljek?

Betörő. No de, drágám, nem értelek. Hiszen nagyon jól tudod, hogy a jövőnkért dolgozom.

Menyasszony. Én nem csak a jövőben akarok élni.

Betörő sugárzón. Egy-két hónap múlva meg lesz az esküvőnk, és akkor...

Menyasszony. Ó, ismerem én a te „egy-két perc”-eidet és a te egy-két hónapjaidat. Nagyon jól ismerem. De még ha igaz lenne is, még egy-két hónapig sem akarom elunatkozni az életemet. Elvégre én nem egy szerény kis kezdőnek lettem a menyasszonya, akinek keményen kell dolgoznia a jövőjéért.

Betörő. De hiszen te és a kedves mama ragaszkodtatok...

Menyasszony. Igen, igen, de senki sem tudhatta előre, hogy rabszolgája leszel a foglalkozásodnak, amikor ilyen vagyón áll mögötted. Hogy az eljegyzésünk utáni első héten már alig látlak. Hogy este fáradt és szórakozott vagy. Észre sem veszed, hogy kihúztattam a szemöldökömet, hogy új frizurát csináltattam, sem egy új kalapomat, ruhámat vagy cipőmet. Most sem látod, hogy minden, ami rajtam van, vadonat új...

Betörő akaratlanul. Megint?

Menyasszony. Megint? Hát nem örülsz neki?

Betörő. Angyalom, én mindig boldog vagyok, ha látlak, bármilyen ruhában is, de...

Menyasszony. Mit jelentsen ez a „de”? Mit gondolsz, kinek a kedvéért öltözködöm? Kinek a kedvéért igyekszem mindig friss, csinos és kíváncsatos lenni? És te ahelyett, hogy hálás lennél...

Betörő. Én nagyon is hálás vagyok, drágám, a jószándékodért, de be kell vallanom, hogy anyagi eszközeim nem korlátlanok, és bizony néha nehezen tudom összeszedni a pénzt, hogy kifizessem a számláidat.

Menyasszony. Ó! Hát a szememre hányod? Felhatalmaztál, hogy vegyek meg mindent, amit csak szemem-szám kíván a te költségedre, és most felhánytorgatod? Ó, milyen szerencsétlen vagyok! Soha, soha nem jegyeztem volna el magam, ha sejtettem volna, hogy ilyen vagy.

Betörő nyomorultan. Ne... ne, drágám. Az Istenért... olyan nyomorultul érzem most magam. Félreértettél. Nézd, csak rövid időről van szó, amíg a vállalat magához tér. Hiszen jól tudod, hogy minden pénzem benne fekszik, és egyelőre még kisebb összegek is sokat számítanak... Ó, angyalkám, csak sírsz? Istenem, szívem, édes drága szívem, ne... *Csókolgatja és simogatja.*

Gyáros belép. Ó, be sajnálom, hogy meg kellett zavarnom magukat. Hogy van gyönyörű ifjú hölgyem? Kedves barátom, siessen le, ha még beszélni akar Suvix-szal, mert már menni akar. A receptet már le is másolták a mérnöki irodában.

Betörő. Bocsáss meg még az egyszer szívecském, nagyon-nagyon fontos, és nagyon sietek vissza. *Kiszalad.*

Gyáros. Milyen szerencsém van, hogy éppen ma jöttem ki ide.

Menyasszony. Hát maga is csak olyan ritkán jön, mint én?

Gyáros. Én csak akkor jövök, amikor pénzre van szükségem. Igaz, hogy arra elég gyakran szükségem van.

Menyasszony. És mi van a munkával?

Gyáros. Egy barátnőm azt mondta egyszer, hogy a munka csak férfinek és ökörnek való. Én mint férfi, átengedem az egészet az ökörnek.

Menyasszony megdöbbenve néz rá pár pillanatig, aztán felsóhajt. Mennyire igaza van.

Gyáros. Örülök, hogy így gondolkodik. Nők általában nagyon is ragaszkodni szoktak ahhoz, hogy a férfiak dolgozzanak.

Menyasszony. Én csak ahhoz ragaszkodom, hogy pénzük legyen.

Gyáros. Magának joga is van hozzá. Egy ilyen fiatal, szép, kíváncsi nő... És milyen remek ez az új ruha magán.

Menyasszony ragyogva. Honnan tudja, hogy új?

Gyáros. Az arcáról, a mozdulatairól, a módról, ahogyan viseli. Egy valóban nőies nőnek az új ruha különös lelkiállapotot, amit egész testével kifejez. Napóleon lelkiállapota lehetett hasonló a Grand Armée élén, biztosan a győzelmében, erejének és hatalmának a tudatában.

Menyasszony. Milyen jól ismeri maga a nőket.

Gyáros. Kokettálni akar velem?

Menyasszony. Udvarolni akar nekem?

Gyáros. A legnagyobb örömmel, ha megengedi.

Menyasszony. Én talán megengedném... de a vőlegényem.

Gyáros. Ó, hiszen társak vagyunk, és ő annyira el van foglalva.

Menyasszony. És igazságosnak tartja, hogy ő ennyit dolgozzék, amíg maga...

Gyáros. Ez nem igazságnak, hanem predestinációnak a kérdése. Ő arra született, hogy dolgozzék, míg én...

Menyasszony. De ebben az esetben rólam is szó van. Engem hanyagol el a munkája miatt, nekem kell lemondanom minden szórakozásról.

Gyáros. Maga elhanyagolva? Lehetséges lenne? Az imádók seregének kell nyüzsgönni maga körül.

Menyasszony. Mire gondol? Mit szólna a vőlegényem hozzá?

Gyáros. Nem, magának nem szabad magányosan és visszavonultan élni. Engedje meg, hogy felajánljam szolgálataimat. Ellenem biztosan nem lesz a vőlegényének kifogása, nem hiszem, hogy engem veszélyesnek gondolna.

Menyasszony. Ő talán nem... de hátha én?

Gyáros. Titokban reméltem is. Mikor láthatom? Holnap...

Menyasszony. Ó, milyen mohó. Még nem tudom egyáltalán találkozhatunk-e?

Gyáros. Bízsa rám magát, kedves... Higgye el, kevesen vannak, akik úgy ismerik az életet, mint én. Biztosíthatom, hogy velem nem unatkozik... De miért is várjunk holnapig. Mit csinálnak ma este?

Menyasszony. Táncolni akartunk menni a Tenisz Clubba, de amint látja, reménytelen. Már régen itt kéne lennie.

Gyáros. Nem hinném, hogy egy órán belül visszakerül.

Menyasszony. Hát nem kétségbeejtő? Itt vagyok az új ruhámban, és mehetek haza lefeküdni.

Gyáros. Erről szó sem lehet. Én majd elkísérem. Meglátja, a vőlegénye hálás lesz érte... Na jöjjön, ne legyen gyáva.

Menyasszony ingadozva. Nem... vagy mégis menjek? De a felelősség a magáé.

Gyáros. Vállalom. Megizenjük a titkárral, hogy elmentünk és már indulhatunk is... Igen, igen, parancsoljon. *Kimennek és a szomszéd szobából hallatszik a hangja.* Mondja meg a gazdájának, öregem, hogy a menyasszonya nem tudott várni tovább és megkért, hogy kísérem el. *A szín fokozatosan elsötétedett, este van. Némi szünet után egy munkás külsejű ember mászik be az ablakon, a safe-hoz lopakodik és fúrni kezdi. Bármilyen óvatosan dolgozik, az Öreg meghallja a szomszéd szobából, és nesztelenül, észrevétlenül belép.*

Öreg kényelmesen nekitámaszkodik az ajtófélfának, egy darabig élvezettel hallgatja a fúró zümmögését, majd rosszallólag csóválja a fejét, végül is mérgesen. Pancser. *Az ember rémülten ugrik el a safe-től.* Na, csak csináld tovább, fiacskám. Tudod, nagyon szeretem ezt a hangocskát... Na, mit állsz ott, mintha ménkü csapott volna beléd, te marha... Gyerünk, gyerünk, fiacska, ne rontsd el a mulatságomat, ha már egyszer felajzottál... A látvány maga is gyönyörűség... Tyűh, a mindenit. *Lépések hallatszanak, és belép a Betörő és a Cégvezető.*

Cégvezető felgyújtja a villanyt. Suvix maga? Mit csinál maga itt?

Betörő. Magát kerestem. Suvix. *Közeledik hozzá, de az felocsúdva dermedtségéből menekülni akar. A Cégvezető utána ugrik, megragadja a gallérjánál, mire Suvix elejti a fúróját.*

Cégvezető. Gazember. Nyomorult. Betörő. Mit akart kivenni ebből a kasszából? Piszok fráter.

Suvix. Engedjen el. Mért nem kiabált akkor így, amikor a receptet hoztam?

Cégvezető. Jól megfizettünk érte.

Suvix. Ők is megfizettek. Nehéz az élet, többfelé kell dolgozni.

Cégvezető. Majd csak most tudja meg, milyen nehéz az élet, ezért börtönbe kerül.

Suvix. Csak próbálja meg. Ha kinyitom a számat, maguk is velem jönnek.

Öreg súgva. Nem kéne segítenünk rajta? Mégiscsak kolléga.

Betörő. Nekem már nem kollégám. És nem is szeretem az ilyen piszkos munkát... Hol van a menyasszonyom?

Öreg. Azt izente nem várhat tovább, és elment a társunkkal.

Betörő. Szegénykém, jól tette.

Cégvezető közben tárcsázott. Halló... beszélhetnék a felügyelő úrral? Igen, sürgős... *A fogvatartott Suvixhoz.* Hiába ficánkolsz, most már nem menekülsz.

Öreg a Betörőhöz. Hogy tudja ezt nyugodtan nézni? *Elfordul.*

Cégvezető. Jóestét, felügyelő úr, itt az Első Szerszámgyár... igen... Éppen most fogtam egy betörőt... Igen, a saját kezemmel, most is fogom a gallérját... Már fúrta a páncélszekrényünket, amikor beléptem a szobába... Na, ne mondja. Az Acélműveknél? Akkor valószínűleg ugyanaz a személy... Valamilyen gyártási receptet ajánlott nekünk, azt mondta a sajátja. Persze ez csak ürügy volt, hogy bejusson hozzánk... Igen, biztosan az Acélművektől lopta... Micsoda? Feltörte a főmérnök safe-jét? Hallatlan. Micsoda gazember. Úgy látszik, jó fogást csináltam... hahaha... köszönöm a bókot, felügyelő úr. Természetesen a receptet azonnal visszaküldjük... Még egy perc felügyelő úr. Ez a fickó azzal fenyegetődzik, hogy minket is belekever az ügybe, ha nem engedjük futni. Fogalmam sincs, hogyan képzelem, valószínűleg szemenszedett hazugságokkal akar próbálkozni... Nagyon köszönöm, felügyelő úr, természetes, hogy ilyen tekintélyes cég minden gyanún felül áll... ajánlom magam, felügyelő úr. *Visszateszi a hallgatót.* Na, most aztán vádaskodhatsz, te gazember. *Diadalmasan a Betörőhöz.* Remélem meg van elégedve velem főnök úr?

Betörő. A... a jelenlegi körülmények között igen... De mondja csak cégvezető úr, ön tisztességes embernek tartja magát?

Cégvezető elképedve. De... de főnök úr, nem értem.

Betörő. Ne értsen félte, kérem. Természetesen ön a társadalmi helyzeténél fogva tisztességes, mint mindenki a napos oldalon. De mondhatom önnek, sohasem hittem volna, hogy ennyit kell lopni, rabolni és csalni ahhoz, hogy úgynevezett tisztességes emberek legyünk.

Függöny

Második kép

A szín változatlan. Két hónap múlt el az első kép óta. Az ablakok csukva, kabátok lógnak a fogason. Ősz van. Amikor a függöny felmegy a Betörő, a Lány és a Rendőrfelügyelő vannak a színen.

Felügyelő. ...és ezzel a Suvix ügy végre lezárult. Amit részben azért sajnálok, mert így le kell mondanom arról az élvezetről, hogy néha az önök társaságában lehessenek.

Betörő. Nagyon szépen köszönöm, felügyelő úr, a fáradságát. Valóban lekötelezően kedves volt öntől, hogy annyiszor idefáradt, megkímélve minket a szaladgálástól a rendőrségre.

Felügyelő. Ez volt a legkevesebb, amit megtehettem. Az első pillanattól kezdve tudtam, hogy minden szava hazugság, de hiába, a törvény törvény, és kötelességem volt utána nyomozni minden újabb hazugságának. Viszont magától értetődően igyekeztem minél kevesebbet háborgatni önöket... Na, de most végre lakat alá kerül.

Lány. Szegény ördög...

Felügyelő. Sajnálja? Egy közönséges betörőt?

Betörő. Emberi érzés. Elvégre a betörő is ember.

Felügyelő. Betörője válogatja. A legtöbbje, mint ez a Suvix is, semmirevaló kis patkány. Semmi erő, semmi méltóság a magatartásukban, semmi nagyság a cselekedeteikben. De aztán van néhány kitűnő ember közöttük. Igazi zsenik.

Betörő. Nem túlzás ez, felügyelő úr?

Felügyelő. Higgye el, uram, csak a rendőr tudja megfelelően értékelni a betörőket. A helyes értékelés az egyetlen lehetőség, hogy sikeresen harcolhassunk ellenük. Önnek fogalma sem lehet arról, hogy a bátorságnak, intelligenciának, művészi intuíciónak milyen magas fokát árulják el az igazán nagy betörők.

Betörő. Úgy látom, ön szinte lelkesedik értük.

Felügyelő. A legtöbb férfi, aki szereti a hivatását, lelkesedik a nagy feladatokért. És az én számomra nincsen szebb feladat, mint egy valóban nagy betörővel megküzdeni.

Betörő. Kiket tart közülük valóban nagynak?

Felügyelő. A nevek minden bizonnyal ismeretlenek önnek. És a legnagyobbnak a nevét magunk sem tudjuk.

Betörő. Valamelyik álnevét csak ismerik?

Felügyelő. Egyetlen egyet sem. Soha még rendőr nem került a nyomába. Ha a legcsekélyebb nyomot sem találjuk, ha senkit nem tudunk gyanúsítani egy nagyobb szabású kasszaűrés után, minden rendőr tudja, hogy a N a g y É k s z e r é s z volt a tettes.

Betörő felsóhajt. A nagy ékszerész...

Felügyelő. Ezen a néven tartja számon a világ minden rendőrsége, mert csak ékszerben dolgozik, és nincs az az ékszerész, aki nagyobb forgalmat bonyolítana le nála. Nagyszerű fickó, fiatal, elegáns, vonzó...

Betörő. Honnan tudja? Hiszen az előbb mondta, hogy soha senki sem látta?

Felügyelő. Kiszámítottam. Évek óta foglalkozom a problémával, hosszú éjszakákat töltöttem eseteinek a tanulmányozásával, és ezekből nyilvánvaló, hogy a legjobb körökben mozog, a nők csodálják...

Betörő gúnyos. Ehhez nem kell zseninek lenni!

Felügyelő. Bocsásson meg, de ezt én jobban tudom. Az első lépés a siker felé, hatni tudni a nőkre.

Betörő. Ha szeretői lennének, már régen a nyomára jöttek volna.

Lány. Szamárság! Jaj, ne haragudják, de a felügyelő úr elmélete sokkal érdekesebb. A *Felügyelőhöz.* És miből gondolja, hogy fiatal?

Felügyelő. Ez az egyetlen biztos adatunk róla. Tudjuk, hogy a fia a „Nagy Tréfás”-nak, aki a század elejének leghíresebb betörője volt. Egy-egy remek trükkjén az egész világ hahotázott.

Betörő álmódzva. Istenem, milyen szép idők is voltak azok... *Gyorsan összeszedve magát.* Tudniillik kislány voltam még akkor, és nagyon szerettem hallgatni, amiket meséltek - róla.

Felügyelő. Emlékszik még a páncélszekrényesetére? Remek ötlet és ragyogó teljesítmény volt.

Lány mielőtt a fiú egészen érzékenyülhetne. Ne térjünk el a tárgytól, uraim. Inkább a N a g y É k s z e r é s z ről beszéljen tovább, felügyelő úr.

Felügyelő. A legnagyobb örömmel, ha megengedik, hogy egyszer külön e célból tiszteletemet tehessem. Ez a téma tudniillik kimeríthetetlen számomra, és ha egyszer belekezek, nem adom néhány órán alul. Az álmaim hőse ő...

Betörő közönyösen. Tud valamit a rendőrség arról, hogy merre jár most?

Felügyelő. Nem. A rendőrség semmit. De én... én tudom.

Betörő ijedten. Ön valóban tudja?

Felügyelő mosolyog. Ne aggódjék, uram, az ön safe-je biztonságban van. Bár vannak a rendőrségen, akik azt állítják, hogy valahol itt Közép-Európában tartózkodik, de az én teóriám szerint ez teljesen helytelen feltevés. És méltóztassék elhinni, hogy logikusan megkonstruált elmélet biztosabban nyomra vezet, mint holmi unalmas tények. Én már évek óta követem őt - elméletben persze -, és biztosan tudom, hogy jelenleg Amerikában dolgozik.

Betörő megkönnyebbülten. Megnyugtató ezt tudni...

Felügyelő. Önnek, de részemre ez szinte tragédia. A távolság állandóan nő közöttünk, és a reménység, hogy találkozhatom vele, mindig kisebb. Istenem, ha csak egyetlen egyszer szembe kerülhetnék vele, minden álmom beteljesülne. De megint romantikus vagyok, mint mindig, ha róla beszélek. Bocsássanak meg, már el is késtem.

Betörő felemelkedik. Nagyon örültem a látogatásának, felügyelő úr és még egyszer köszönöm a kedvességét.

Lány. És ne feledkezzék meg a privát látogatásról. Jöjjön minél előbb.

Felügyelő. Boldogan... kezét csókolom... A viszontlátásra...

Betörő. Én lekísérem, ha megengedi. *Elmennek.*

Lány amikor rövid szünet után belép a Gyáros. Csókollak, apuskám. Mi történt? Tegnap voltál itt?

Gyáros. Na, tessék! Eddig azért veszekedtél velem, mert túl ritkán jövök, most egyszerre meg az a baj, hogy túl gyakran.

Lány. Őszintén szólva, egy kissé mindig megijedek, ha meglátlak.

Gyáros. Nem, ne félj. Nem pénzért jöttem. A legrövidebb időn belül több pénzem lesz, mint amennyit az egész gyár megér. Nincs valami üzenet a részemre?

Lány. Nincs semmi.

Gyáros. Telefon?

Lány. Ó, az emberek már leszoktak arról, hogy itt keressenek.

Gyáros. Pedig ide várok egy üzenetet.

Lány. Nő?

Gyáros. Nem. Üzlet.

Lány. Ó, szegény apuskám, csak nem kezdtél el dolgozni?

Gyáros. Nem, attól ne félts. De pénzt akarok szerezni, mert gyűlölöm már ezt a harcot veletek minden fillérért. A társammal még csak elveszekednék, de veled is, te kis boszorkány, ez már több, mint amennyit elbírok.

Lány. Egy apának boldognak kéne lennie, amikor látja, hogy lump lányából milyen komoly dolgozó nő vált.

Gyáros. És mire jó ez, drágám? Azt reméltem, örökölted a tehetségemet: könnyelműen és kellemesen élni.

Lány. Hogy mi kellemes, az nagyon relatív valami, apuskám.

Gyáros. Ez igaz. Viszont a könnyelműség végül is a leggazdaságosabb életmód, mert amit elpazaroltál, az tesz gazdaggá. Ez a legújabb aforizmám.

Lány. Én már nem így gondolkodom.

Gyáros. Kár. Hiszen mindig jó pajtások voltunk, és sajnálnám, ha ennek vége lenne.

Lány. Legyünk inkább jó barátok ezentúl.

Gyáros. Ó, az sokkal unalmasabb!

Lány. Elhiszem, hogy sokkal mulatságosabb a társad menyasszonyával barátkozni. De figyelmeztetek, ennek a flirtnak nem jó vége lesz. A fiú eddig igazán kitűnően dolgozott, de ha észreveszi - és előbb-utóbb észre kell vennie - mi történik a háta mögött...

Gyáros. Semmi se történik a háta mögött. Az én udvarolgatásom határozottan a cég érdekében történik: én szórakoztatom a nőt és ő zavartalanul dolgozhatik. Mert tudod, egy ilyen fiatal lányra, aki nagyon szerény életmódból cseppent bele a gazdagságba, a szórakozások, a könnyű élet ellenállhatatlan vonzóerőt gyakorolnak. Gondold csak el, hogyan kínozná szegény fiút, ha én nem lennék. A fiú ezt nagyon jól tudja és kimondottan hálás nekem. *A telefon cseng.* Az hiszem nekem szól... *felkapja a hallgatót.* Halló... igen... igen, én beszélek... Nem, ez lehetetlen... azt akarja mondani? Nem, ez lehetetlen. *Összetörve.* Ez... ez katasztrófa... Mit lehetne tenni az Istenért... Igen, minden hiába... Majd elrendezem valahogy... Viszontlátásra. *Leteszi a hallgatót és lesújtva bámul maga elé.*

Lány. Mi történt, apám?

Gyáros. Valami egész váratlan... Be kell vallanom, kissé megrázott...

Lány. Még sohasem láttalak ennyire letörve... Ennyire komoly?

Gyáros. Reméljük, hamarosan ezen is túl leszek. *Hirtelen energiával.* De akkor már is hozzá kell látnom... Néhány percre el kell szaladnom... Ha a... ha bárki keres, tíz perc múlva visszajövök. Isten veled, kislányom... *Kisiet és éppen az ajtóban összeütközik a Betörővel.* Bocsásson meg, barátom, nagyon sietek... A viszontlátásra...

Betörő. Mi baja az édesapjának? Megviseltnek tűnt...

Lány. Félek, megint bajunk lesz vele. Azt hiszem, valamilyen spekulációja nem sikerült.

Betörő. Nyughatatlan az öreg. Pedig most már többet is kivehet a vállalatból. Végre egyenesben vagyunk. De kemény munka volt, azt meg kell hagyni.

Lány. Büszke lehet rá...

Betörő. Maga is. Sohasem értem volna célt a maga segítségével.

Lány. Ó, ez túlzás. Két kis gyerek voltunk, akik nekiindultunk a rengetegnek, én csak fogtam a kezét, hogy ne féljen, de az utat maga vágta egyedül...

Betörő. Remélem most már csendesebb idők jönnek.

Lány némi szomorkás gúnnyal. Igen, békés, nyugodt idők, amikor házasságra gondol a sikeres kereskedő.

Betörő. Igen, csak a szerelem adhatta az erőt hozzá...

Lány rezignáltan. Akkor a mi közös munkánknak is hamarosan vége?

Betörő. Ó, nem. Azaz remélem, hogy nem hagy magamra. Nem is tudnék dolgozni maga nélkül.

Lány. Most már simán gördül majd a gépezet, nem lesz rám szüksége.

Betörő. Ó, én most már többet akarok. Szélesebb alapokon akarok dolgozni, új lehetőségeket akarok teremteni a gyárnak. Hiszen az első lépést már megtettük, éppen most szerelik az újonnan rendelt gépeket... Adja csak ide a szerződést, legyen szíves, tulajdonképpen azért jöttem fel. Biztosan emlékszem, hogy az árba a szállítási költségek be voltak számítva, és most mégis megpróbálják külön megfizettetni. *Mialatt beszél, a Lány átnyújtja a szerződést.* Köszönöm. Magánál úgy megy minden, mint a karikacsapás. Láthatja, hogy nem tudnék maga nélkül boldogulni, írjon nekik, legyen szíves, hogy megfizettük a költségeket, de a szerződés értelmében levonjuk majd a vételárból... A szerződést most magammal viszem, kérje majd el tőlem... *Kimegy. A Lány gyorsan gépeli a levelet.*

Menyasszony belép. Halló, kedvesem. Apád még nincs itt?

Lány. Azt üzente, néhány perc múlva visszajön... Mondd csak, mért kell nektek pont itt találkoznotok?

Menyasszony. Hogy érted ezt? Nem értem... Visszautasítom...

Lány. Ne fáradj, kedvesem, magam is nő vagyok, engem nem tudsz félrevezetni.

Menyasszony. Mi ütött beléd? Mi van abban, ha néha beszólok érte, mivel úgyis útba ejtem a golfpálya felé?

Lány. Nagyon jól látom, mi van köztetek.

Menyasszony. Semmi sincs köztünk. Esküszöm!

Lány. Ha e pillanatban talán nincs is még, rövidesen lesz.

Menyasszony. Tévedsz, kedvesem, sokkal több eszem van annál.

Lány. Tudom, hogy elég ravasz vagy, hogy apust is az orránál fogva vezesd egy ideig. De akár van valami köztetek, akár nincs, csúnya játék, amit a vőlegényed háta mögött játsztok.

Menyasszony. Akár az vagy nem az, nem vitatkozom, mert hiszen semmi közöd hozzá.

Lány. De igenis van... A... a kollégám... jó barátom... És előbb-utóbb észre kell vennie.

Menyasszony. Nincs mit észrevennie. De még ha lenne is, akkor sem venne észre semmit. Ideális férj lesz belőle.

Lány. Szóval erre számítasz? A jóhiszeműségére? Naiv becsületességére? Vigyázz, mert én nyitom fel a szemét.

Menyasszony fölényesen. Ezt nem teszed.

Lány. Mért ne tenném? Tévedsz, ha a lojalitásomra számítasz.

Menyasszony. Nem lojalitásból, félelemből... Akár hinne neked, akár nem, mindenképpen meggyűlölne. Tudod te jól, ha ezt az utolsó adudat kijátszod, elvesztetted a játszmat.

Lány találva. Én nem játszom semmiféle játszmat.

Menyasszony. Ne erőlködj, kedvesem, engem nem lehet félrevezetni. Azt hiszed, nem tudom miért ülsz itt egész nap? De eddig minden trükköd hiábavaló volt.

Lány. Megtiltom, hogy így beszélj!

Menyasszony. Csak nem akarod letagadni, hogy szerelmes vagy belé?

Lány. Hallgass!

Menyasszony. Hogy nélkülözhetetlen akartál lenni, és így venni el tőlem?

Lány. Hallgass!

Menyasszony. És csak azért játszod a jó barátot, mert nem sikerült. Mert nem akar téged. Engem akar, csakis engem.

Lány majdnem sírva. Hallgass!

Menyasszony. Most persze bosszúból árulkodni szeretnél?

Lány egy lépést tesz feléje. Te...

Menyasszony. Ha a tied nem lehet, ne legyen az enyém se. Ezt akarod. De nagyon tévedsz. *Gúnyosan nevet.*

Lány még egy lépés és pofonüti. Nesze. *Pár pillanatig mereven áll a halálos csendben, aztán hirtelen sarkon fordul és kiset a szobából. Erre a Menyasszony is magához tér, fölnevet, majd tükröt és púdert véve elő rendbehozza az arcát.*

Gyáros. belép. Bocsásson meg, drágám...

Menyasszony. Mi sürgős dolga volt?

Gyáros. Pénzt kellett szereznem... elutazom.

Menyasszony ijedten. Elutazik? Hová? És miért?

Gyáros. Holnap reggelig el kell tűnnöm innét...

Menyasszony. De hát mi történt, az Istenért?

Gyáros. Nagyarányú spekulációba bocsátkoztam és vesztettem... És nem tudok fizetni.

Menyasszony ijedt szünet után. Istenem... ez... ez igazán nagyon kellemetlen... Kedves barátom, végtelenül sajnálom... Nélkülözni fogom a társaságát, olyan kedves volt együtt.

Gyáros. Úgy? Hát ilyen könnyen elengedne? Nem kedvesem, nem fogja nélkülözni a társaságomat, maga is velem jön.

Menyasszony elképedve. Én? Hát ezt hogy képzeled?

Gyáros. Egyszerűen. Hazamegy, összepakol és a délutáni gyorssal indulunk a Riviérára.

Menyasszony. Megőrült?

Gyáros. Talán valóban egy kissé. Még soha életemben nem tartott bolonddá egy nő ennyi ideig. Napról napra úgy látszott, hogy végre megadja magát, de az a büszke kis teste csak csalogatott. Hetek óta már remegő türelmetlenség hajszolt, ezért is keveredtem bele ebbe az őrült spekulációba, mert sok pénzt akartam, hogy elszédítsem a gazdagságommal. De most már mindegy, a játéknak vége, jönnie kell velem.

Menyasszony. Kedves barátom, megható, amit mond, ez a szenvedély irántam, bevallom vonz is, de lássa be, hogy lehetetlen... én menyasszony vagyok.

Gyáros. Még mindig tovább akar játszani velem, kis boszorkány? Hát akkor tudja meg, hogy vőlegénye is tönkrement, egyetlen fillérje sem maradt.

Menyasszony rémülten. Nem igaz.

Gyáros. Én tettem tönkre, szegény fiút, a vállalat nevében spekuláltam... egyéni vagyona odaveszett.

Menyasszony csüggeden. Istenem, mi lesz most velem?

Gyáros. Ne féljen, már összeszedtem a cég minden megmozgatható pénzét. Egész tekintélyes összeg, nagyúrián élhetünk belőle évekig.

Menyasszony. De hiszen ez rablás, becsukhatják miatta.

Gyáros. Szó se róla. Még akkor sem, ha a társam feljelent. De ő ezt nem teszi, ebben biztos vagyok. Szegény fiú, igazán sajnálom, szörnyű csapás lesz számára, hogy maga... vagy mégis inkább itt maradna vele? *Csend.* Küszködve, szegénységben?

Menyasszony rövid szünet után. Mikor indul az a vonat?

Gyáros. 6,20-kor. Bőven van ideje elkészülni. Legyen óvatos, senkinek sem szabad sejtienie... Egy nagyobb koffer elegendő, amire még szüksége lesz, megvesszük kint...

Menyasszony. Igen.

Gyáros. Küldje ki azonnal az állomásra, és ha valaki érdeklődne mondja azt, hogy egy szegény barátnőjének küldi a régi holmijait.

Menyasszony. Igen.

Gyáros. Rezerváltatok egy hálófülkét magának. Én autón megyek, és a határon túli első állomáson találkozunk. Rendben van? Érti?

Menyasszony. Igen.

Gyáros. Akkor én megyek is. Siessen és legyen ügyes. *Megcsókolja és el.*

Menyasszony szintén készülődik, de eszébe jut valami és kiszól. Titkár, úr kérem.

Öreg belép. Tessék?

Menyasszony. Maga két hónappal ezelőtt valami pénzt ígért nekem, ha nem megyek feleségül a gazdájához. Állja még az ígéretét?

Öreg kirobbanó örömmel. De még mennyire... Hát... hát csakugyan békén akarja hagyni? Te jószagú Isten.

Menyasszony. Várjon egy kicsit. Mennyi volt az a pénz?

Öreg. Egy egész vagyon, gyönyörű kerek summácska. 1980 font.

Menyasszony. Nem nagyon sok.

Öreg. Ez nem sok? Hát minek egy ilyen csinos, fiatal lánynak még ennyi alaptőke is?

Menyasszony. Szemtelen. Különbem miattam... Még ma este elutazom.

Öreg boldogan kiált fel. Még ma? És... és örökre?

Menyasszony. Örökre.

Öreg. Tyű, te jószagú... már állítom is ki a csekket. *Rohan az ajtó felé, de megtorpan és gyanakodva.* Mondja, igaz ez? Nem akar becsapni engem?

Menyasszony. Jöjjön ki az állomásra a hathúszas vonathoz és győződjék meg róla. De pofa be, barátom, egy szót se senkinek!

Öreg. Isten mentsen. Még valamelyik bolond visszatartaná...

Menyasszony. Magamtól is visszamaradok, ha indulás előtt öt perccel nincsen kezemben a csekk... erre figyelmeztetem.

Öreg. Sose féljen ettől.

Menyasszony. Nos, jó. Isten magával...

Öreg. A jó ég vezérelje a kisasszonyt minél messzebb...

Menyasszony már indult az ajtó felé, hirtelen visszafordul. Mondja, van valami készpénze?

Öreg. Valami akad...

Menyasszony. Adja ide gyorsan.

Öreg méltatlankodva. Mindet?... Valamit adok, várjon... *Előveszi a tárcáját, keresgél benne, de a Menyasszony kikapja a kezéből és kiszalad.*

Függöny

Harmadik felvonás

Első kép

Szín: ugyanaz, mint a második felvonásban. Amikor a függöny felmegy, a Betörő az íróasztalnál ül, arcát a kezébe temetve. Belép az

Öreg. Van valami újság, ifiúr?

Betörő. Itt van a levelük, együtt szöktek el...

Öreg. Isten segítségével majd csak elviselem ezt a csapást. De mi van a gubával?

Betörő. Elveszett, az utolsó fillérig.

Öreg. Valami készpénz azért csak maradt?

Betörő. Ha csak itt nem, a kasszában.

Öreg. Mondhatom, ezek lepipáltak minket.

Betörő. Ki álmodhatott volna ilyesmiről? Egy ilyen tekintélyes úriember?

Öreg. Micsoda világ. Uramisten. Hogy ilyen úri betörők csinálják a becsületes embernek a legnagyobb konkurrenciát. És még csak be se perelhetjük őket tisztességtelen verseny miatt. Eddig legalább csak egymást fosztogatták, de hogy odáig süllyedjünk, hogy tiszteletreméltó profikat raboljanak ki.

Betörő sóhaj. Mindenemet elrabolta. A legkedvesebbet...

Öreg. Az egyetlen szerencse, hogy őt is magával vitte.

Betörő. Te gazember. Te piszkos szájú gazember... Azaz... bocsáss meg, igazad van. Az a nő meghalt a számomra.

Öreg. Nyugodjék békében... akkor a baj nem is olyan borzasztó. Amit itt elvesztettünk, majd megszerezzük a régi, kipróbált, becsületes melóval.

Betörő sóhaj. Előlről kell kezdenem mindent.

Öreg vidáman. Akkor pucolhatunk is... *A safe felé megy.* Remélem utoljára nyitok ki kulccsal egy ilyen gusztusos mackót...

Cégvezető kopogás után belép egy levélcsomóval. A posta, főnök úr, kérem.

Betörő. Nem érdekel.

Cégvezető nagyot nyel. Nem... érdekli? Hogyan, főnök úr? Ez a posta kérem.

Betörő feláll. Vigye vissza. Én holnap elutazom, végleg elmegyek...

Cégvezető. Ön is, főnök úr? Úgy... hát el... elméltóztatott adni a gyárat?

Betörő. Nem. És nem adhatjuk el, még ha akarnók is...

Cégvezető teljesen értetlenül. Igenis, főnök úr... Nem értem, főnök úr.

Öreg. Mit kell itt megérteni? Kimegyünk, és punktum.

Cégvezető. Igen... de... de mi lesz a gyárral, kérem?

Betörő. Nem érdekel.

Cégvezető. A... a... főnök urat nem érdekli? Hát... hát kit érdekel akkor?

Öreg. Úgy látszik csak magát, öregem.

Cégvezető majdnem sírva. Az Istenért, uraim. Hát... hát ki lesz itt a főnök?

Betörő. Senki... vagy majd lesz valaki. Mindegy, engem nem érdekel.

Cégvezető. Ez... ez lehetetlen. Mi lesz velünk főnök nélkül?

Öreg. Legyen őszinte, öregem. Hányszor gondolta magában, hogy az ördög vinné ezeket az ostoba főnököket.

Cégvezető. Én? Ó, uram, nekem gyöngé a szívem, hogy mondhatja ezt nekem? Én gondoltam volna ilyesmit? Istenem... Istenem... Hiszen még álmomban is meghajoltam előttük, amikor velük álmodtam... Én el sem tudom képzelni az életemet főnök nélkül.

Betörő. Jó, jó... valószínűleg hamarosan akad majd valaki... de most hagyjon magamra, kérem.

Cégvezető. Igenis, főnök úr... *De képtelen kimenni.* Bocsásson meg, főnök úr, de szabadna kérdeznem, mi lesz velünk?

Betörő. Ó, hagyjon már nyugton, kérem... Nem tudok semmit.

Cégvezető. Könyörgök, főnök úr, ne haragudjék, amiért zavarni merészelem. Isten ments, hogy felizgassam. Egy pillanatra méltóztassék csak rámfigyelni. Itt van ez a gyönyörű gyár, szinte újjászületett az ön szorgalmas munkája nyomán, az ön személyes munkája teremtetett itt újjá mindent. Lehetetlen, hogy egyik napról a másikra ne törődjék vele... Gondoljon az új gépekre, az új munkásokra... mi lesz velük, ha ön... *Kopogás az ajtón.*

Betörő idegesen. Tessék... *Két századbelien öltözött öreg hölgy lép be.*

Cégvezető mélyen meghajol. Ó, a főnök úr mélyen tisztelt nagynénje!... Kezüket csókolom.

Öreg elámulva a Betörőhöz. Hát ezeket az ócskaságokat mikor akasztotta le a fogasról?

Nagynéni k szívélyesen bókolnak. Jó reggelt... jó reggelt.

Betörő. Mit parancsolnak a hölgyek?

1. néni. Kihez van szerencsém, uram?

Cégvezető. A fiatal főnök úr, kezitsókolom.

Nagynénik. Ó, nagyon örvendünk.

1. néni. Már hallottunk önről kedves öcsénktől.

2. néni. Milyen kedves fiatalember.

Betörő. Mivel szolgálhatok, hölgyeim?

1. néni. Tulajdonképpen az öcsénkkel akartunk beszélni, de úgy halljuk, hogy elutazott.

2. néni. Nem tudtuk megérteni, miért nem küldte el a havi apanázsunkat.

1. néni. Még most sem értjük. Bármikor elutazott, eddig mindig gondoskodott előre, hogy megkapjuk a pénzt.

2. néni. Mindig jó fiú volt, bőkezű, sohasem kellett kérnünk tőle.

1. néni. Ezért különös, hogy most megfedkezett rólunk... Bár én mindig mondtam, hogy kissé könnyelmű.

2. néni. Ne mondd ezt, kedvesem... Bizonyosan hirtelen utazott el és hamarosan visszajön. Nemde, uram?

Betörő. Hát... kérem... ez nem valószínű... Teljesen bizonytalan a visszatérése.

1. néni. Látod, kedvesem? Most mit tegyünk?

2. néni. A mi kedves fiatal barátunk bizonyára lesz olyan szíves, és előlegezi az apanázsunkat. Ugyebár?

Betörő. Nem olyan egyszerű a dolog, kérem... tudniillik...

Öreg. Tudniillik nincs egy vasunk sem.

Cégvezető rémülten. Micsoda? *A nénik értetlenül néznek egymásra, majd a Betörőre és az Öregre. Csönd.*

Mama kopogás nélkül beront. Ó, drága fiam, micsoda szerencsétlenség. Az a szerencsétlen lány Istenem... itt van a levele... szedd össze magad, drága fiam és olvasd...

Betörő. Tudok mindent.

Mama. Nem is tudok szóhoz jutni. A földre teper, megnémít ez a szörnyű csapás. Hogy ilyesmi megtörténhetett a mi köreinkben. Az én lányommal? Meg kell örülni. Mit akarsz most tenni, drága fiam?

Betörő. Semmit. Ez az ügy be van fejezve.

Mama. Ó, ne hirtelenkedjed el, drága fiam. Gondold csak meg, hogy az én szegény, tapasztalatlan, ártatlan kis lányom nem lehet bűnös. A társad csábította el, elkábította, hipnotizálta az a nyomorult gazember.

Nagynénik ámulva hallgattak eddig, de most kiáltozni kezdenek. Mi? Mit mond? Nyomorult gazember? A mi öcsénk?

Cégvezető elborzadva. A főnök úr?

Mama támadón. Talán bizony védeni akarják? Talán bizony az én szegény ártatlan kislányom csábította el azt a disznó, vén kéjencet?

Nagynénik. Szentisten, mit jelentsen ez? Mi történt, az Istenért?

Mama. A jóságos ég tudja egyedül, milyen ördögi praktikával érte el, de a borzalmas tény az, hogy megszöktette a lányomat, a társa menyasszonyát.

Öreg. Ami magában nem lenne olyan nagy baj, ha nem vitte volna magával minden vagyonunkat.

Mama. Szentséges ég! Nem igaz!

Cégvezető. Hát ezért akar elhagyni a főnök úr is minket...

Mama. Mi? Mit akarsz? Elmenni?

Betörő. Mi mást tehetnék? Maradjak itt kifosztva a romok között és várjam, amint rámszakadnak? A cég tönkrement, és nekem nincs több pénzem, hogy újra lábra állítsam.

Mama rövid feszült szünet után. És mi lesz velem?

Cégvezető. És velünk?

Nagynénik topogva. És velünk? Velünk?

Mama. Ki fog támogatni engem, ha te elmegy?

Nagynénik. És minket? Minket?

Cégvezető. És minket, tisztviselőket, munkásokat? Hol kapunk mi munkát ma.

Nagynénik. Éhenhalunk.

Mama. Jobban bíztam benned, mint bárkiben a világon. Csak a te érdekedben béreltem az új lakást, vettem a gyönyörű bútorokat, hogy jól érezd magad nálunk, és nehogy szégyenkezned kelljen az anyósod szegényes otthonában.

Nagynénik. Éhen halunk... éhenhalunk.

Cégvezető. Kell akadni egy útnak, amely kivezet a nehézségekből, ha csak megkísérelné megtalálni főnök úr...

Mama. Te olyan jó vagy, becsületes és okos, te biztosan megtalálod, ha akarod.

Nagynénik. Találja meg kérem... Találja meg!

Cégvezető. Ne hagyjon el minket, főnök úr.

Mama. Drága fiam, összetett kézzel könyörgök.

Nagynénik. Ne hagyjon el minket, ne hagyjon el.

*Betörő. Elég. Hallgassanak. Elég volt ebből. Hát ki vagyok én? Mit tehetek én? Hagyjanak magamra és menjenek. Menjenek. *Belép a Lány.**

Nagynénik újult erővel néhány pillanatnyi szünet után. Drága lányom, segíts nekünk.

Mama. Beszélj vele, az Isten szerelméért. Hátralékban vagyok a lakbérrel.

1. néni. Holnapután már nincs pénzünk ebédre.

2. néni. Nem tudunk enni adni a cicának, meg a kutyusnak.

1. néni. A papagájnak se...

Mama a Lányhoz. És mi lesz veled, ha ő itthagy minket?

Betörő keserűen a Lányhoz. Nos, halljuk a maga mondókáját is. Sírjon maga is velük, segítsen nekik visszatartani, hogy feláldozzam magam azokért, akik kiraboltak.

Lány. Téved. Én nem akarom visszatartani. A Betörő nagyon meglepődik, de mielőtt szólhatna, a többiek rátámadnak a Lányra. Hogy mondhatod. De kedvesem... Hát nem tudod, hogy csak ő menthet meg minket? Mire a Lány visszahökkenve. De hát mit akarnak tőle?

Nők. Pénzt!

Cégvezető. Hogy ne hagyja itt a gyárat.

Mama. És engem.

Nagynénik. És minket! Minket!

Lány tétova segélykérő pillantást vet a fiúra. Talán mégis találunk valami módot...

Betörő. Menjenek le a pénztárhoz, ott még lesz valami pénz...

Öreg. Hohó, ifiúr...

Betörő. Menj le velük és gondoskodj róla, hogy mindenki kapjon.

Öreg. Ifiúr, gondolja meg...

Betörő. Tedd, amit mondtam. *Elernyedve.* És most, menjenek kérem, menjenek mindannyian. *Miután kivéve a Lányt mind kimentek.* Tehát maga úgy véli, hogy igazam van, amikor itt-hagyok mindent és megyek?

Lány rövid tépelődő szünet után. Nem hinném, hogy mást tehetne.

Betörő. Ugye megbocsátja, hogy elragadtattam magam? Ez a jelenet itt az idegeimre ment, és azt hittem, hogy maga is azt akarja...

Lány. Felesleges mentegetődznie. Azon sem lepődnék meg, ha dühöngene. Mikor szándékozik indulni?

Betörő. Holnap.

Lány szünet után. Igaza van.

Betörő sóhaj. Kétségtelenül... De mégis, higgye el, nem könnyű.

Lány. Tudom.

Betörő. Itthagyni romokban mindent, amit hónapokon keresztül minden tehetségünkkel, lelkesedésünkkel és bizalmunkkal építettünk. Biztosan maga is érzi, milyen fájdalmas itthagyni a munkát, aminek az eredményét napról napra láthattuk.

Lány. Mintha a gyermekünk fejlődését figyeltük volna teli örömmel és aggodással... de hiszen az ember még a gyereke elvesztését is elviseli... Maga még fiatal, talál majd új munkát, új feladatot...

Betörő. Lehet... de lássa, nem én vagyok az egyetlen, akiről szó van.

Lány könnyű irgalommal. Kire gondol?

Betörő. Talán mégsem szabadna elszaladnom? Talán nem szabadna csak magamra gondolni, amikor itt van egy csomó ember...

Lány csalódottan. Egy csomó ember, persze. De hiszen idegenek, nem tartoznak magához.

Betörő. Mégis hisznek bennem. Segítséget várnak tőlem, azt remélik, hogy tudok segíteni... És talán igazuk van, talán valóban felelős vagyok...

Lány. Maga lenne felelős? Amikor maga a leginkább szenvedő fél.

Betörő. Ők nem tehetnek róla; a nénik, a mama, a tisztviselők, munkások...

Lány kissé keserű mosollyal. Engem meg sem említ?

Betörő. Ó, maga nem tartozik hozzájuk, maga az én munkatársam volt. És ahogyan megosztottuk a munkát, osztoznunk kell a felelősségben is.

Lány. Semmit sem tehetünk, apus alapos munkát végzett.

Betörő. Mégis, lenne egy lehetőség: a bankok bíznak bennem, kaphatnék egy kölcsönt...

Lány. Ó, ne építsen légvárakat. Egyszerűen lehetetlen ezeket az adósságokat kifizetni.

Betörő. Meg kéne próbálnunk. Az az érzésem, ha maga velem marad...

Lány idegesen. Nem! Ne is beszéljünk erről. Nekem is utaznom kell holnap.

Betörő riadtan. Magának? Hová?

Lány. Apushoz. Az előbb kaptam egy sürgönyt tőle...

Betörő. De hát mért?

Lány. Az... nem tartozik ide. Maga úgyis indulni akart holnap, és én azért jöttem most, hogy elbúcsúzzam.

Betörő. Nem értem. Eddig még nem jutott eszembe, nem számoltam vele, hogy magától is meg kell válnom... Mit akar magától?

Lány. Nem mindegy az most már?

Betörő. Nem tudom. Valamilyen kényelmetlen érzésem van, akármit akar, az csak rossz lehet.

Lány. Magának joga van minden rosszat feltételezni róla, de ebben az esetben csak rólam van szó.

Betörő. Ne kínozzon kérem. Mondja meg nekem, tudnom kell, tudni akarom.

Lány rövid szünet után. Férjhez kell mennem.

Betörő alig tud szólni. Férjhez?... Magának? Hogyan?

Lány megpróbál tárgyilagos hangon. Mért van így meglepve? Előbb-utóbb minden lánynak ez a sorsa.

Betörő. Sohasem beszélt róla... És most hirtelen. Ki az? És mért? Nem értem.

Lány. Meg kell mentenem az apámat... és... és magát.

Betörő. Engem? Mit akar? Beszéljen.

Lány. Múlt évben a Riviérán megismerkedtem apus egy amerikai üzletfelével. Megtetszettem neki és megkérte a kezem... Apus most megint találkozott vele. Ez az ember mérhetetlenül gazdag, és korlátlanul rendelkezésére állna apusnak, ha feleségül megyek hozzá.

Betörő rövid feszült szünet után kitör. A gazember. Aljas fráter.

Lány. Ne! Kérem, ne.

Betörő magánkívvül. Az egyetlen lányát is eladná.

Lány. Nem olyan komisz, mint amilyennek hangzik. Az amerikai finom, kedves, szimpatikus úr.

Betörő. Szereti?

Lány. Szerelem felesleges luxus egy házasságban.

Betörő. Vagyis nem szereti. És az apja tudja. Tudnia kell, hiszen a múlt évben visszautasította. És most mégis kényszeríti...

Lány. Nem kényszerít. Még csak nem is kér...

Betörő. Nem.

Lány. Csak tudatja velem az ajánlatot. Ez minden. Én a magam elhatározásából...

Betörő. Azt akarja mondani, hogy a maga elhatározásából adja el magát.

Lány erőltetett nyugalommal. Ha ragaszkodik ehhez az üzleti kifejezéshez, hát igen..

Betörő letörten. Értem... szóval magának is csak üzlet? *növekvő keserűséggel.* Ó, én javíthatatlan számár. Ostoba bolond. Tudnom kellett volna, hogy maga is odatartozik, hogy maga sem lehet más, hogy a döntő pillanatban kibújik a farkas a báránybőrből... Tudnom kellett volna. *Tenyérébe temeti arcát.*

Lány riadtan. Ne! Kérem... ne... Mellé lép és megsimogatja.

Betörő dühösen ugrik fel. Ne nyúljon hozzám. Menjen tőlem. Elegendő volt magából. Elegendő van mindenből és mindenkiből. Megbuktam, elvesztettem a játszmát rendben van, megfizetek érte... Felkapja a hallgatót. Halló a felügyelő úrral szeretnék beszélni... Itt az Első Szerszámgár főnöke beszél... Kérem felügyelő úr, jöjjön ide azonnal és tartóztasson le... Igen, engem. De gyorsan, nehogy meggondoljam magam közben. Mért. Mert én vagyok, akit évek óta hiába üldöz az egész világ rendőrsége, siessen felügyelő úr, mert önre vár a dicsőség, hogy elfogja a N a g y É k s z e r é s t. Leteszi a hallgatót.

Lány lélekzetvisszafojtva. Ez... igaz?

Betörő durván. Csak maguk szoktak hazudni!

Lány. Mégis igazam volt, amikor gyanakodtam az első találkozásnál. És apus tudta...

Betörő megvetően. És ezzel fel is van mentve, ugye? Hiszen, akit kifosztott, akinek tönkretette az életét, csak egy betörő.

Lány. Mért... mért adta fel magát?

Betörő. Mert bűnhődni akarok. Ó, nem a múltamért, hanem mert vakon és ostobán hűtlen lettem hozzá.

Lány. Istenem, hiszen börtönbe kerül...

Betörő. Ezt akarom. Elzárva lenni ettől az aljas világtól, nem lenni egyéb, mint egy szám...

Lány. Nem! Nem szabad! Meneküljön.

Betörő. Mi értelme? Nincs pénzem, és elvesztettem az önbizalmam.

Lány. Lesz megint, esküszöm. A befektetését visszakapja, garantálom.

Betörő. Egy fillért sem akarok abból a pénzből. Csak nem hiszi, hogy olyan aljas vagyok, hogy elfogadjam? Nem, jöjjön csak a börtön.

Lány. De hát miért? Hiszen utazni akart? Holnap már indulni akart.

Betörő rövid szünet után csendesen. Akkor még nem tudtam... csak abban a pillanatban, amikor meghallottam, hogy férjhez megy, csak akkor eszméltem rá, hogy... hogy nem érdekel már semmi.

Lány pár pillanatig dermedten áll, majd kis sikollyal. Nem!... Nem igaz.

Betörő. Talán most már valóban nem igaz.

Lány lázasan. Egy pillanatig sem lehetett igaz. Mindig csak a menyasszonyát szerette, észre sem vett engem, mintha nem is tudná, hogy nő vagyok.

Betörő. Hallott már valaha a természetekről? Láthatatlanul szétrágják egy egész ház belsejét, semmi nyom kívülről a ház érintetlennek látszik, de a legkisebb érintésre egy halom porrá omlik össze.

Lány könnyekkel a szemében. Nem igaz...

Betörő. Most már úgymint mindegy. Maga férjhez megy az amerikaihoz, én pedig megyek, ahová tartozom.

Lány vadul. Nem! Nem engedem!

Felügyel ő izgatottan és lihegve lép be, a Lány pityeregve dobja magát egy székre.

Betörő bilincsbe-készen nyújtja felé kezét. Rendelkezésére állok, felügyelő úr.

Felügyelő félig rábeszélőn, félig indignáltan és teljesen tanácstalanul. Mire véljem ezt, uram? Milyen tréfa, ez kérem?

Betörő. Csak nem gondolja, hogy tréfát űzők önből?

Felügyelő. Ne őrjítsen meg, kérem, könyörgöm. Hiszen tudnia kell, hogy életem legmélyebb sebében forgatja meg a kést... Kérem, kisasszonyom, mondja meg ön, mit jelentsen ez?

Lány pityeregve. Én... nem... tudok semmit.

Felügyelő De ez... ez teljesen érthetetlen. Hogy egy köztisztviselőben álló úr azt állítsa magáról, hogy betörő?

Lány pityeregve. A társa... az apám elspekulálta a cég egész vagyonát, mindene odaveszett... és még egy súlyos csapás érte, a menyasszonya megszökött.

Felügyelő fellelegzik. Ó értem... idegösszeomlás... Talán orvosért kéne küldeni?

Betörő. Badarság! Nézzen rám, még a nyomát sem láthatja rajtam semmiféle idegösszeomlásnak. Mélyen undorodom, kiábrándultam és nyugalomra vágyom.

Felügyelő. Igen, persze, pihenésre van szüksége... Szanatóriumba kell mennie.

Betörő. Nem azért hívtam, hogy orvosi tanácsot kérjek. Azt akarom, hogy letartóztasson. Ön rendőr, teljesítse a kötelességét.

Felügyelő. Engedelmet, uram, van valami bizonyítéka, hogy amit állít az igaz? Kötelességem meggyőződni erről.

Betörő. Tessék megkérdezni a társamat...

Felügyelő. Az Istenért, uram, csak nem akarja azt állítani, hogy egyik legelőkelőbb polgártársunk tudatosan társult egy betörővel. Még ha a „N a g y É k s z e r é s z” is?

Betörő. De azt állítom. Ő igazolja, hogy ki vagyok.

Felügyelő halkán a Lányhoz. Úgy látszik, komoly a baj. Szegény fiú. Azonnal be kell szállítani egy szanatóriumba.

Betörő kiabál. A börtönbe szállítson. Végül is valóban az örületbe kerget az ostobaságával.

Felügyelő. Igen, igen rendben van... Rögtön intézkedem. Súgva a Lányhoz. Vigyázzon rá pár percre, én felhívom a mentőket.

Betörő ordítva. Átkozott bolond. Az ablakhoz ugrik, kirántja és kiordít. Ide hallgassatok, emberek. Én vagyok a N a g y É k s z e r é s z, a híres betörő, akit hiába...

Felügyelő megragadja a karjánál és húzza el az ablaktól. Csendesedjék, kérem, próbáljon megnyugodni... Én természetesen hiszek önnek, de nem tehetek semmit, amíg a társát ki nem hallgattuk... Mindent elkövetek, hogy ez a legrövidebb időn belül megtörténhessék... Addig legyen kérem türelemmel.

Betörő kimerülten felsóhajt. Úgylátszik nem tehetek mást... De mondhatom önnek, sohasem hittem volna, hogy ilyen nehéz egy betörőnek a börtönbe jutni.

Függöny

Második kép

Szín: A Gyáros dolgozósobája, mint az első felvonásban. Amint a függöny felmegy, az Inas bevezeti a felügyelőt, a Doktort és egy másik rendőrtisztviselőt.

Inas. Méltóztassék helyet foglalni. A nagyságos úr pár percnyi türelmet kér, az előbb érkezett és öltözködik. *Meghajolva ki.*

Felügyelő a rendőrtisztviselőhöz. A legjobb lesz, ha ideül az íróasztalhoz és jegyzi, amit mond. És maga doktorkám?

Doktor. Innét a sarokból azt hiszem jól megfigyelhetem.

Felügyelő. Nem, nem jó. Ha rájön, hogy doktor, még dühöngeni kezd. Jobb lesz, ha az íróasztalhoz ül, mintha szintén rendőrtisztviselő lenne.

Doktor. Ahogy kívánja. De ha attól fél, hogy dühöngeni kezd, talán tanácsos lesz kényszer-zubbonyt hozatni.

Felügyelő. Nem, nem szabad sejtenie, hogy hibbantnak tartjuk. Nem gondolja, hogy ez a pár napi pihenés a szanatóriumban talán javulást hozott?

Doktor. Nem! Akkor nem ragaszkodott volna ehhez a helyszíni szemle komédiához itten.

Felügyelő. Igaz... szegény fiú.

Doktor. Úgy aggódik érte, mintha a barátja lenne.

Felügyelő. Némileg felelősnek érzem magam az állapotáért. Én voltam, aki a „Nagy Ékszerész”ről beszéltem neki, és így alapot adtam ennek a fixa ideának. De a nyilvánvaló tények bizonyossága talán magához téríti.

Doktor. Lehetséges, bár nem nagyon valószínű.

Lány belép. Jóestét. *Üdvözlük egymást.* Éppen most telefonáltak a szanatóriumból, hogy az autó elindult.

Felügyelő. Akkor pár perc múlva itt lesz.

Lány. Apa is azonnal lejön.

Felügyelő. Beszélte már vele?

Lány. Csak üdvözöltük egymást.

Felügyelő. Öszintén szólva féltem, hogy mérges lesz, amiért ilyen abszurd váddal hazahívtuk. Igazán a legnagyobb elismerésre méltó, hogy ebben az esetben is azonnal a rendelkezésünkre áll.

Lány önkéntelen sóhajjal. Bár inkább ne jött volna. Akármit vall is, csak rossz lesz ennek a szegény fiúnak. Ha azt mondja, hogy nincs igaza, akkor az örültek házába kerül, ellenkező esetben meg börtönbe.

Doktor. Van még egy harmadik lehetőség is, kedves kisasszonyom. Talán sikerül megszabadítanunk ettől a fixa ideájától. A baj még nem lehet túlságosan előrehaladott. Lehetséges, hogy vissza tudjuk vezetni a valóságba... Ön kedves kisasszonyom, úgy értesültem, jó barátja a betegnek.

Lány. Csak voltam. Most már nem is akar hallani rólam. Be sem engedett magához a szanatóriumba.

Doktor. Ez hozzátartozik a betegségéhez és remélem... *Kopogás és rögtön utána az Öregtől kísérvé belép a*

Betörő. Jó estét.

Felügyelő szívélyesen. Isten hozta, uram. Köszönöm, hogy ilyen fejedelmien pontos.

Betörő komoran a Lányhoz. Jóestét. Azt hittem a Riviérán marad?

Lány. Tudnia kellett, hogy itt vagyok. Többször ott voltam a szanatóriumban, beszélni akartam magával. Miért nem engedett be magához?

Betörő. Szigorúan megtiltottam, hogy bárkit is beengedjenek. Nem tudtam, hogy itthon van... de ha tudtam volna is, nem hinném, hogy lenne még beszélni valónk. *A Felügyelőhöz.* Nos, felügyelő úr?

Felügyelő. Igen, igen, azonnal kezdjük.

Betörő. És hamarosan végünk is, remélem. És utána hosszú, hosszú pihenésben lesz részem.

Felügyelő megnyugtatón. Hogyne, biztosan... Reméljük.

Doktor. Már több gyilkost láttam, aki bűnhődni akart, de betörőt még soha.

Gyáros belép. Jóestét, uraim. Bocsánat, amiért pár percre megvárákoztattam önöket. *Kinyújtott kézzel a fiú felé.* Drága barátom. *Miután a fiú visszautasítja a kezét.* Jó, jó, én megértem, hogy haragszik rám, de hogyan tudott egy ilyen nevetséges abszurdumot kitalálni? *Nevet.*

Betörő elképedve. Tagadja? Van bátorsága letagadni?

Gyáros. Dehogy tagadom. Tagadni csak azt lehet, ami valóban meg is történt.

Betörő. Merészei ezt... ezt a szemembe mondani?

Gyáros mosolyog. A szemébe inkább nem. Tudja kissé zavaros és nyugtalanító.

Betörő. Nem csoda. Ha lehetséges, hogy egy úgynevezett úriember ilyen szemérmetlenül hazudjék... bár azután, hogy kifosztott és becsapott, efölött sem csodálkozhatom.

Gyáros részvevően a felügyelőhöz. Szegény fiú, úgy látszik mégis igaz.

Betörő ordít. Hazudik! Hazudik!

Felügyelő. Bocsánat, uram, de nincs joga ok nélkül sértegetni. Tessék bizonyítani.

Betörő összeszedi magát. Azt hiszem ez könnyű lesz. Először is engedje meg elmondani, hogyan ismerkedtünk meg. Amikor megérkeztem ide, amint valószínűleg tudják, idegen voltam, nem ismertem senkit. A városról sem tudtam mást, mint hogy itt készülnek azok a szerzők, amelyeket én és kollégáim oly gyakran használunk. Bevallom, csábított a gondolat, hogy némileg részesedjem abból a tekintélyes jövedelemből, amihez a gyár a mi szorgalmas munkánk által jutott. De a sors ellenem volt és ő *a Gyárosra mutat* meglepett munka közben.

Felügyelő ingatja a fejét. Bocsásson meg, ez teljesen valószínűtlen. A „Nagy Ékszerész”-t meglepni munka közben? Nem, ez lehetetlen.

Betörő. A véleménye nagyon hízelgő, felügyelő úr, mindazonáltal megtörtént.

Felügyelő. Önnek persze fogalma sem lehet arról, hogy ez a ragyogó fickó milyen csodálatos elővigyázatossági rendszabályokat alkalmaz, mielőtt munkához lát. Ő mindent előre számításba vesz, őt nem érheti semmiféle meglepetés!...

Betörő. Én most is megtettem minden szokásos óvintézkedést, egy egész hetet szántam az előtanulmányokra. De nem számítottam, mint ahogy nem is számíthattam, a gyárából kikerült új szerszám szervi hibájára, ami végül is úgy felbőszített, hogy a földhöz csaptam.

Felügyelő szinte fájdalmas méltatlankodással. Ó, csak gondolni is arra, hogy ő ilyen hibát elkövethetett... Nem, uram, ez nevetséges.

Betörő. Bizonyítani tudom. Az *Öreghez*. Add ide a táskát. Nézzék, itt van a szerszám, amelyet használtam. Nézzék ezt a fúrót, uraim, a hegye beletörött a zárba. *Feszült szünet, a felügyelő kissé zavartan vizsgálja a szerszámot.*

Gyáros. Ugyan mit bizonyít vele? A gyárban ezer és ezer ilyen szerszám van, igazán könnyen elhozhatott egy töröttet belőlük.

Felügyelő. El kell ismernie, ez valóban nem bizonyít semmit.

Betörő riadtan. Nem?... Nos, jó... Kérdezze meg, kérem, hogy a titkos safe-et itten feltörték-e valaha előttem?

Gyáros. Nem, soha...

Betörő. Szóval nem? Akkor mutassa meg kérem az uraknak. Szakértő szem könnyen felfedezi a betörés nyomait a zárban.

Gyáros. Felesleges, semmiféle nyom nincsen.

Betörő diadalmasan. Nézzük csak meg, kérem. *Indul a safe felé.*

Gyáros megállítja. Jobb szeretném, ha nem...

Betörő. Azt elhiszem. De én ragaszkodom hozzá.

Felügyelő ő ijedten. Nincs jogunk megakadályozni, hogy megmutassa.

Betörő odasiet a falhoz és leveszi a képet. Tessék, itt van a safe.

Felügyelő miután megvizsgálta. A legcsekélyebb nyom sem látszik rajta.

Betörő pánikszerűen. Lehetetlen... *lázasan tapogatja, majd lesújtva.* Nem értem... Mi történt itt? És mért nem akarta akkor megmutatni... *A felügyelőhöz.* Kérem vizsgálja meg még egyszer...

Gyáros. Most már mindegy... Szívesen elkerültem volna, hiszen azért titkos safe, hogy ne tudjanak róla. De ha már ennyien ismerik.

Betörő a Gyároshoz lép és rekedten. Gazember, kicserélte. Ez egy új safe.

Gyáros súgva. Végre rájött. Gondolhatta volna, mielőtt a bolondját járja.

Betörő súgva. Szóval elismeri, hogy kicserélte?

Gyáros. Másnap. Ugye dicséretre méltó óvatosság volt?

Betörő hangosan. Uraim, figyeljenek. Éppen most ismerte be, hogy kicserélte a safe-et. A betörést követő napon.

Gyáros ártatlan csodálkozással néz rá, majd nevetve. No de ilyet. Micsoda fantázia. Jóindulatúan figyelmeztettem, hogy bolondot csinál magából.

Betörő letörve. Igaza van, megint beugrottam. *Észrevéve, hogy a Felügyelő és a Doktor összesúgnak.* Várjanak még, uraim. Még nem fejeztem be. Bár a fúróm eltört, mégis sikerült kinyitnom a safe-et, mielőtt meglepett volna. Ami tulajdonképpen csak azért volt lehetséges, mert mérhetetlenül meglepődtem, hogy az ékszerek, amelyeket a tenyeremen tartottam, hamisak...

Gyáros sértődötten. Hogy mondhat ilyet?

Betörő. Ezt is tagadni akarja?

Gyáros. Csak nem képzeli, kedves barátom, hogy akadjon olyan ember, aki elhiszi, hogy én hamis ékszereket őriztem a safe-emben?

Betörő ijedten. Már nincsenek meg?

Gyáros. Az ékszerek természetesen megvannak, hiszen régi családi darabok.

Betörő zavartan. Nem értem mi van e mögött megint? Mutassa, kérem. A Gyáros átnyújtja az ékszereket. Igen, ezek voltak. Növekvő rémülettel nézi őket. De... Uramisten... ezek valódiak!

Doktor sűgva a felügyelőnek. A mánia tipikus esete, logikusan felépítve, kitalált elemekből.

Betörő rátámad a Gyárosra. Csaló. Gazember! Visszavásárolta az eredetieket.

Gyáros sűgva. Még hozzá a maga pénzén. Űgyes, mi?

Betörő ordít. Megölöm.

Gyáros visszatartja. Vigyázzon. Kényszerzubbony.

Felügyelő a gyáros segítségére siet. Kérem, csillapodjék, különben...

Betörő szédeleg. Nem... nem... nem vagyok örűlt.

Felügyelő. Akkor el kell ismernie, hogy a bizonyítás nem sikerűlt.

Betörő. Uraim, gondolkozzanak kissé. Ha nincs igazam, honnan tudhatok erről a titkos safe-ről, az ékszerekről.

Gyáros. Nevetséges. Mint társamnak ezer alkalma volt látni...

Betörő. De hogyan lettem a társa? Gondolják meg, idegen voltam a városban, az üzleti világban.

Gyáros. Ugyan. Hallotta, hogy tőkést keresek, és eljött ajánlatot tenni.

Betörő. Igen, jöttem éjszaka, tolvajlámpával az ablakon keresztül, amikor mindenki aludt a házban.

Gyáros. Lázálom.

Betörő. Ha várt engem, mért volt pizsamában? Mióta szokás egy üzleti tárgyalásra érkező ismeretlen urat pizsamában fogadni? Mert hogy pizsamában volt azt a kis... a kedves lánya remélem nem tagadja le.

Lány. Nem. Apus valóban pizsamában volt.

Betörő. Akkor kérem, említse meg azt is, hogy ön mindjárt gyanúsnak találta a szituációt.

Gyáros. Amit azonnal eloszlattam, megmagyarázván, hogy ön késett, fájt a fejem, és lefeküdtem, mielőtt megérkezett.

Betörő. Kérem a kisasszonyt kihallgatni.

Lány. Én... én nem mondhatok sokat. Igaz, meglepődtem, hogy apus pizsamában volt, de inkább valami szerelmi ügyre gondoltam. Azt hittem, hogy megcsalt vőlegény... Ijedten. Ó, Istenem, bocsásson meg.

Betörő. Nem tesz semmit. Ez a föltevés csak pár hónappal előzte meg az igazságot.

Lány. ...És a titkár úr a szigorú apa...

Öreg felsóhajt. Puff neki. Benne vagyok.

Felügyelő. A titkár úr jelen volt? De hiszen akkor az ő vallomása döntő.

Betörő. Ha elkerülhetetlen, ám legyen. Jobb szerettem volna öreg bajtársamat kihagyni... Az *Öreghez.* Hallottad ugye, hogy nem én említettelek, de ha már megtörtént, vessünk véget a hazugságaiknak. Sohasem hittem volna, hogy valaha én juttatlak börtönbe, de azt sem, hogy egyszer a börtön kíváncsú hely lesz a számomra. De a számodra is öreg barátom. Öreg vagy már, jobb lesz csöndben és békében élned.

Öreg rövid szünet után, mialatt mindannyian feszült várakozással figyelik. Könyörgök, ifiúr... térjen magához. Én követtem eddig is akárhová, követem a börtönbe is... Nem miattam, de ez örülség, higgye el.

Betörő. Ne törődj vele, csak mondd meg az igazat.

Öreg. Mit mondjak? Nem mondhatom, hogy igaz, amikor nem az.

Betörő. Mi nem igaz? Beszélj!

Öreg. Hát... hogy maga... hogy én... hogy mi betörők lennénk.

Betörő hitetlenkedve mered rá. Mi?! Mit mondtál?

Öreg. Ne haragudjék, ifiúr, nem mondhatok mást.

Gyáros. Ezt el is vártuk. És ezzel azt hiszem vége is a komédiának.

Betörő még mindig az Öregre mered. Szóval te is? Te is cserben hagysz?

Gyáros. De, kedves barátom, mi normális emberek vagyunk. Egyiküinktől sem várhatja, hogy támogassa sajnálatos téveszméjét.

Betörő rekedten kiáltozva. Gazember. Ellopta a pénzemet, elcsábította a menyasszonyomat, és most még a becsületes betörői hírnevemet is elrabolja!

Gyáros mosolyogva és nyugtatón. Emiatt, biztos vagyok benne, senki sem érez sajnálkozást itten. A menyasszonyáért, higgye el, nem kár. Ami pedig a pénzt illeti, nem vesztett semmit, mert elég tőke áll rendelkezésemre, hogy...

Lány ijedten. Apus nem... Én nem akarok.

Öreg vidáman. Hallotta, ifiúr? Visszkapjuk a gubát.

Gyáros. Azt nem mondtam. Készpénzt nem tudok adni, de egy amerikai üzletbarátom hajlandó szanálni a gyárat...

Betörő. Igen, mert eladta neki a lányát. Azt hiszi, hogy én is olyan aljas vagyok, hogy ezt elfogadjam?

Gyáros. Megint rosszat álmodik barátom.

Betörő. Úgy? Azt hiszi, nem tudom, hogy az amerikai csak akkor segít, ha a lánya feleségül megy hozzá?

Gyáros. Téved. Ez a házasság már nem aktuális.

Lány félig örömmel, félig ijedten. Apus!

Gyáros. A barátom már vissza is indult Amerikába. Sőt mi több, a pénzt is átutalta.

Lány megkönnyebbülten. Ó, Istenem.

Gyáros a fiúhoz. Nos, mit szól ehhez? Hajlandó tovább vezetni a gyárat? *Mindannyian a Betörőre néznek, aki nem tudja felfogni ezt a váratlan változást, és csak áll mozdulatlanul a többiekre meredve.*

Doktor súgva a felügyelőnek. Itt a pszichológiai pillanat. Most, hogy az ok megszűnt, talán megszűnik a téveszme is.

Felügyelő a fiúhoz. Remélem nincs kifogása ellene, ha ezennel kijelentem, hogy a rendőrség részéről az ügy befejeződött. Kétségtelenül bebizonyítottuk, hogy ön nem azonos a Nagy É k s z e r é s z-szel. *A Betörő keserűen felnevet.*

Doktor. Nincs már semmi oka továbbra is ragaszkodni ehhez a nevetséges ideához. Önt súlyos csapások érték, amelyek elől ebbe a téveszmébe menekült. De miután kiderült, hogy nem érte komoly kár, és tovább folytathatja a munkáját...

Betörő bizonytalan. Nem... nem akarom folytatni... csalódott vagyok és teljesen kiábrándult.

Felügyelő. Gondolja csak meg, uram, mi lenne ebből a társadalomból, ha legjobbjai az első csalódásra hátat fordítanának hasznos és becsületes munkájuknak? Ön rövid idő alatt általános megbecsülést és tiszteletet vívott ki városunkban tehetségével, szorgalmával és becsületességével. Mint jó polgárhoz szólok önhöz.

Betörő. Nem vagyok polgár és nem is akarok lenni. Én a „Nagy...”

Doktor. Maga sem hiszi már.

Felügyelő. Ébredjen fel végre, uram és térjen vissza a munkájához.

Lány. A mi munkánkhoz kedves...

Betörő. Maga is? Maga is azt kívánja, hogy a történetek után itt maradjak és... és szembenézzek azzal a nővel?

Gyáros. Ó, ettől ne féljen. Volt menyasszonya útban van Amerika felé. Két nap alatt úgy elcsavarta amerikai barátomnak a fejét, hogy az szegény mindenbe belement, csak minél előbb szaladhasson vele. Legyen hálás, fiatal barátom, amiért megszabadítottam tőle.

Betörő keserűen a lányhoz. Szóval ezért jött vissza? Ezért akar tovább dolgozni velem? Mert az amerikai meggondolta magát?

Lány. Téved. Én el sem mentem. Én már előbb döntöttem.

Betörő. Mért? Mikor?

Lány. Amikor megtudtam, hogy maga... hogy maga mért...

Betörő. Nem! Hiszen nem is akarta elhinni. Mintha félt volna megterhelni a lelkiismeretét azzal, hogy visszautasít.

Lány. Nem akartam elhinni, mert azt éreztem, hogy belehalok a fájdalomba, hogy mire az első pillanattól kezdve vártam, elrejtve magamban, sokszor könnyesen, de mindig remélve - későn jött. Mert azt hittem, nem tudom cserbenhagyni az apámat.

Betörő kábultan. Az első pillanattól? Maga az első pillanattól... Nem, ez nem igaz!

Lány. De igaz!

Betörő. Nem lehet igaz!...

Lány mosolyog. Nos, hát ki tiltakozik most? Ne vitatkozzunk jó? Itt csak egyetlen kérdés van: szeret engem, vagy nem?

Betörő. Könyörgök, ne kínozzon. Lehetetlenség elhinnem. Hiszen maga tudja, hogy én valóban...

Lány. Én csak egyet tudok: én... szeretem magát.

Betörő most már hiszi. Istenem.

Lány magabiztosan. Nem akar engem?

Betörő csak nézi, nézi, a szeme megtelik könnyel, majd hirtelen szenvedélyesen magához öleli. Drága szívem.

Öreg fejét csóválja. Az anyád. Ez nem volt benne az alkuban.

Felügyelő. Gratulálok, szívből gratulálok. Ön a legszerencsésebb ember, mondhatom. Azt hitte, hogy mindent elvesztett, pedig sokkal gazdagabb lett, mint valaha is remélte volna. *Mosolyogva.* Remélem ezután nem akar már a Nagy Ékszerész lenni?

Lány látva a fiú zavarát. Mondja gyorsan, hogy nem. Nem mintha én a legkevésbé is törődném vele, de tudja, az apám kissé konzervatív, ő még ragaszkodik a társadalmi konvenciókhoz, és nem szívesen látná, ha betörőhöz mennék feleségül.

Gyáros pillanatnyi elképedés után felnevet. Ó, te kis boszorkány, még nem is mondtad, hogy el akar venni.

Betörő lassan. Én ezennel megadom magam... a házasságnak is, a tisztességes polgári társadalomnak is... *A felügyelőhöz.* Bocsássa meg, felügyelő úr, hogy hiábavaló reményeket ébresztettem önben.

Felügyelő. Talán csak az első pillanatban. De mégsem szédített el a nagy lehetőség. Az én elméletem szerint ön nem lehetett a „Nagy Ékszerész”, tehát engem nem is vezethetett félre az ön viselkedése. Ő, sajnos, Amerikában dolgozik és félek, hogy életem nagy álma teljesületlen marad: sohasem találkozhatom vele.

Gyáros. Én biztos vagyok benne, hogy igaza van, felügyelő úr. *A fiúhoz.* Kedves fiam, szívből örülök a váratlan fordulatnak. A gyár vezetését teljesen átengedem neked, ezentúl egyedül jegyzed a céget, és így még ha akarnék is, sem okozhatok semmiféle galibát. Ami pedig a feleségedet illeti, ezúttal igazán nem kell féltened tőlem...

Függöny

A VÁNDOR KATONA

Ünnepesti történet

Írta:

Karinthy Frigyes és Emőd Tamás

Szereplők:

Kovácsné, a hadbavonult vasúti őr felesége

Benjámín, együgyű kamasz, 19 éves

Juliska, 14 éves |

Jancsi, 10 éves | Kovácsné gyerekei

Bozóky Ákos, állomásfőnök

Péter bácsi, népfelkelő

A vándor katona

Első felvonás

Szín: Vasúti őrház, a hadbavonult Kovács állomáshelye. Nagyon szegényes, nyomorúságos berendezés: csöpp ablak háttérben, középen ajtó, mely a havas, elhagyott pályatestre nyílik. Hideg vas-kályha, rosszul égő petróleumlámpa. Jelzőlámpák, táblák a fal mellett. Ajtó fölött kis tábla, rajta:

KÖDEMBER felszerelés

Alatta keresztbe két kis vörös zászló, kifeszített vászonnal; a tábla és a két zászló közt hor-dozható bádoglámpa. Baloldali fal mellett egyszerű edénypohárszék, tetején vasutas-sapka, a polcokon pár mázos ibrik, tányér, evőeszközök. Mindegyik polcon csipkézett szélű kék stelázi-papiros. Asztalon cserépkorsó, durva poharak. Néhány szék; jobboldalt letakart vaságy. Pohárszék és nézőtér közti falrészen ajtó. A kifelé nyíló ajtó szabadon áll a nézőtérrel szemben úgy, hogy nyitáskor kilátni a pályatestre, a szemafórt is látni. Elöl zsámoly. A kályha a jobb szegletben.

Idő: estefelé. A lámpa ég.

Jancsi és Benjámin a zsámoly mögött kézenfogva állanak, a kisleány a zsámoly előtt, szembe velük. A játék recitatív hangon, éneklősen folyik.

Juliska. Kik vagytok tik, jó vitézek?

Jancsi. Lengyel László népe vagyunk. *Meglöki Benjámint.* Na, mondd.

Benjámin vigyorogva. Kengyel zászló... Kengyel zászló...

Jancsi. Jaj, de hülye vagy... Lengyel László... Na, mondd...

Benjámin vigyorogva. Na, mondd...

Juliska. Kezdjük újra... *Éneklősen.* Kik vagytok tik, jó vitézek?

Jancsi. Lengyel László népe vagyunk.

Benjámin mohón. Kik vagytok tik, jó vitézek?

Jancsi. Jaj, de buta vagy... neked azt kell mondani, amit én mondok.

Benjámin bután. Aha, aha! Jaj, de buta vagy.

Juliska. Mit csináltok, jó vitézek?

Jancsi. Ácsok vagyunk, ácsodozunk... *Benjáminhoz.* Hát mér nem mondod?

Benjámin síró hangon. Én nem mondom.

Jancsi. Mér' nem mondod?

Benjámin. Én éhes vagyok.

Jancsi, Juliska körbeforognak, Benjámint közrefogva:

*Hej lapula, lapula,
Kakasdi lapula,
Kerekesi széna,
Uccu bizony, lobot vessünk,
Kemencére teregessünk,
Guggolj le!*

Leguggolnak, Benjámín is leguggol.

Jancsi. Te ne, te ne! Te maradj állva!

Benjámín síró hangon. Na! Én is játszani akarok! Én is játszok. *Elfordul.*

Kovácsné jön a fenékaajtón. Vasutas blúz, sapka. Kezében jelzőtábla, amit a sarokba állít. Didereg. Itt is hideg van. Benjámín! Megkötörted a tüzet?

Benjámín nyafog. Én éhes vagyok.

Jancsi közbevág. Jaj, anya, olyan buta ez a Benjámín! Azt mondom: Lengyel László, aszondja kengyel zászló. *Erőltetve nevet.* Milyen buta! Kengyel zászló! hisz annak semmi értelme.

Benjámín nyafog. Én éhes vagyok.

Jancsi mérgesen lökdösi. Ugyan, hagyd el már, te buta!

Kovácsné a kályhához megy, kotorni próbálja, de hiába. Tompán, félig a kályhának, félig Benjámínnek felelve. Micsináljak veled? Nem tömhetlek meg, ha nincs miből.

Benjámín málén röhögve. A kályha is éhes. Hihhihi! Nem kap enni a kályha se! Hihhihi! Jancsi se kap! *Nyafog.* Benjámín se kap.

Jancsi cibálja, súgva. Ne keserítsd már annyit, nem látod, hogy bánkódik?

Benjámín kajánul. Anya is éhes?

Jancsi magyarázva. Tudod, az úgy van, hogy nem jött meg a vöröskereszt, amit vártunk.

Benjámín bután. Vöröskereszt? Mér vörös?

Jancsi. De buta vagy! Azér, mert vörös. A huszárcsákó is vörös. De apa csákója kék, mer apa nem huszár, hanem közös vasutas.

Benjámín. És apa nem éhes?

Jancsi. Apa nem éhes, mert kap kosztot a csata után. Délbe nincs csata, délbe esznek a katonák.

Benjámín mohón. Mit esznek?

Jancsi. Hát - húst. Meg gulyáshúst.

Benjámín nyafog. Én is akarok. Én is akarok gulyáshúst.

Jancsi löki. Ne lármázz, te nyavalyás.

Kovácsné odafordul a kályhától, elkeseredve legyint. Hadd el má', ne ríkasd! nem állom már a fejemmel! *Benjámínhoz.* Hát honnan vegyek? Beszélj velek, mér' nem küldenek. Eriggy oda, oszt szólj nekik - mér nem küldik? Két hete se liszt, se szén; most itt az ünnep, hopsza, táncoljatok, legalább melegegetek lesz! *A székre dobja magát, öklét rázza.* Apátok is táncol odafent a határon - táncoltatja a muszkát! Táncoljatok ti is - katona az apátok!

Jancsi odamegy, simogatja anyját. Ne bánkódjék már, anya, hiszen nem küldhetik, éppen az ünnep miatt, nem jár az a vasút. Majd itt lesz holnapra. Aztán mi nem is vagyunk éhesek. Csak a Benjámín nyafog.

Kovácsné elsírja magát, odavonja a fiút. Te szegény bogaram! hiszen csak az keserít, hogy ünnepeste... oszt nem tudok nektek még egy kis... *Elfúl a hangja.*

Jancsi simogatja.

Kopognak.

Kovácsné felugrik, gyorsan megtörli a szemét, haját rendbeszedi. Tessék!

Jancsi örömmel. Na, látod! Biztosan a Vöröskereszt!

Bozóky Ákos csinos, elegáns állomásfőnöki egyenruhában. Vidéki dzsentris tempók, bajuszka. Hetykén enyelgő, kicsit gúnyos modor. Jó estét!

Kovácsné zavartan. A főnök úr!

Gyerekek egyszerre. Kezét csókolom, főnök bácsi!

Bozóky. Szervusztok. Fürkészve, kicsit alattomosan néz körül. Túlzottan és jelentősen szigorú hangon teszi a hivatalos kérdéseket, közben lágyabb lesz a hangja, otthonosan járkálni kezd, szórakozottabban figyel a válaszokra, végre leül az asztal mellé.

Kovácsné elfogadva áll előtte.

Bozóky. A pályát vizsgálni jöttem. Minden rendben? Kisöpörték a pályatestet? Hová lapátolták a havat?

Kovácsné félősen. A töltés mellé, főnök úr.

Bozóky. Hm. A szabályzat szerint nem oda való. Persze - ha a szabályzatot ismernék...!

Kovácsné zavartan. Tavaly is így volt.

Bozóky. Tavaly is rosszul volt. Hm. - A váltók rendben vannak?

Kovácsné. Rendben, főnök úr.

Bozóky járkál, nem néz szembe az asszonnyal. Eeee... mit akartam mondani. Az 572-es mikor jön be?

Kovácsné. Tizenegy húszkor, főnök úr.

Bozóky. Tizenegy húszkor. Persze, ha valaki be akarja állítani a szemafórt, annak nincs lefekvése.

Kovácsné. Nem fekszem le, főnök úr.

Bozóky. Hja, persze... így van az, ha az ember behunyja a szemét. A szabályzat szerint nem szabad asszonynak csinálni az ilyesmit. Na, igen... mit is akartam mondani... Hirtelen megáll, szembenéz az asszonnyal. Szigorúan. És... és nem álmosodik el?

Kovácsné lesütött szemmel. Nem, főnök úr.

Bozóky hirtelen más hangon - erőltetett könnyedséggel. Hát igaz - ilyen szép, derék menyecske, mint maga... Nyel egyet. Mit mosolyog?

Kovácsné. Nem mosolyogtam, főnök úr.

Bozóky gyorsan járkálni kezd. Hát még csak le se ültetik az embert? Kovácsné nem felel. Egy kicsit hideg van itt. Persze - nem jött meg a szén.

Kovácsné. Nem...

Bozóky hirtelen közel megy, megfogja a karját. Rekedten, önkéntelenül durván. Na?

Kovácsné remegve elhúzódik.

Bozóky halkan, gyorsan. Hát meggondolta magát, szép asszony?

Kovácsné fejét rázza.

Bozóky halkán gyorsan. Miféle ostoba dolog ez - nem értem. Hát így akar fagyoskodni, ünnepeste? Ugyan már - ilyen okos, értelmes asszony. *Közelebb megy.* A gyerekeket lefekteti - én átküldöm Tomkát... kendőt vesz, és átszalad... Tíz perc az egész... én ott vagyok a szobámba... és felhúzatom a piros lámpát... *eltikkadva nyel...* jó lesz?

Kovácsné az ajtó felé húzódik.

Bozóky indulatosan utánamegy. De hát... legalább hallgassa meg az embert...

Kovácsné kétségbeesetten. Jancsi, mit bámulsz olyan csacsin!?

Bozóky vállat ránt. Eh! Gyerekek, mars, egy kettő - három, menjetek át a másik szobába! Beszédem van anyátokkal.

Jancsi és Juliska félénken ódalognak az ajtó felé.

Benjámín. Hihhi! Főnök bácsi pénzt ad anyának!

Kovácsné. Erigy, erigy! *Jancsi, Juliska, Benjámín el.*

Bozóky az ajtóhoz megy, becsukja.

Kovácsné. Csak hagyja azt az ajtót, főnök úr... Mindjárt visszahívom őket... Csak azt akarom mondani - végtére, odakinn nem beszélhetek, a hóba... hogy nekem semmi dolgom... nekem semmi dolgom... a ...főnök... úrral... és hogy én már megmondtam...

Bozóky hevesen. Ostoba beszéd. Nagyon jól tudja, hogy igenis, van velem dolga.

Kovácsné. Mi volna?

Bozóky gorombán. Nagyon jól tudja, hogy a szabályzat szerint magának nincs joga az ura dolgát végezni - és felvenni a teljes fizetést... Már múltkor mondtam.

Kovácsné makacsul, remegve. De igen... Én éppen úgy el tudom végezni... eddig még nem volt semmi baj... az igazgatóság nem teheti azt... *zokogva...* ők tudják, hogy két gyerekem van... és tél van... hová vigyem őket?

Bozóky odamegy, leülteti, nyugtatja, háta mögé áll, vállán keresztül beszél hozzá. No, ugyan. Kovácsné - nyugodjon meg. Hiszen csak úgy mondom! Nem akarom én, hogy magának baja essék, édes lelkem - sőt ellenkezőleg! Azt akarom, *közelebb hajol...* hogy nagyon jó legyen magának... nem érti? *Hevesen.* Maga bolond asszony, hát hogy akarja? Lesz minden, no, ha mondom, csak szóljon... pénz meg kenyér meg szén... Az 527-es ott megy át a váltóra, nálam... felülünk a külön szakaszba... bezárjuk az ajtót... maga lefekteti a gyerekeket... és tizenkettőre Pesten vagyunk... hallja, Kovácsné... beruccanunk Pestre, egy éccakára...

Kovácsné. Hogy mondhat ilyet!

Bozóky mohón, szuggerálva. Miért ne? Reggelre itthon vagyunk megint... Tizenkettőkor le szállunk a Nyugatinál... egy órára benézünk a Télikertbe... olyat maga még nem látott!... csupa csillár, ezüst... frakkos pincérek...

Kovácsné siránkozva. Hagyjon má' no... jó istenkém... segíts...

Bozóky egyre izgatóbban. ...Madame Scheba hastáncosnő... aztán... utána bemegyünk egy fülkébe... mi? és senki sem tud az egész dologról... reggelre itthon van megint, lefekszik... küldök ide holnapra helyettest...

Kovácsné fohászkodva. Szentatyám, szűz Máriám!... *Keresztet vet.*

Bozóky egészen a füléhez hajol. És a fülkében leveszem a fátyolt a fejről... és bort töltök - na? mit szól hozzá? Hát nem volna bolondság, mi? egy kis világot látni!...

Kovácsné. Szentlélek, segíts!

Bozóky. ...és akkor hallgatjuk az énekest... és akkor én majd lehajolok... hátulról át akarja ölelni a nyakát.

Kovácsné hangosan, kétségbeesetten, hosszan kiált. Jézuskám! Jézuskám, segíts!...

Az ajtófélfában lógó kis csengő élesen megszólal.

Kovácsné felugrik.

Bozóky zavartan áll, az ajtó felé néz.

Az ajtó lassan kinyílik, és belép a vándor katona. Abban a pillanatban, amikor alakja megjelent az ajtóban, a szoba világosabb lesz. A vándor katona nyűtt gyalogos-köpenyben van, oldalfegyver nélkül, de kenyérzsákkal. Gyűrött gyalogos-sapka. Halvány, megviselt arc, de szelíd és derűs kifejezés. Fekete szakáll. Nagyon egyszerűen, csendesen beszél, sehol semmi póz.

Katona. Lám, hiszen csak be volt támasztva... jöhetünk...

Kovácsné nem tud szólni.

Bozóky összerezzzen. Mi ez? Ki az? Mit akar?

Katona közbeszól. Péter bácsi! jöjjön hát, jó helyen járunk. Kovácsnéhoz, tisztességgel. Adjon isten, jó asszony.

Péter bácsi majdnem komikusan nagy, torzonborz, fehér szakáll. Népfelkelő mundér, szintén fegyver nélkül. Kedves komikum, népies beszédmodor: kicsit fogatlan, selypegős az a kenetesség is, amivel szól, és a sok bibliai citátum nem papos, hanem inkább népies karakterű. Leveszi a sapkáját. Kopogtassatok, és megnyittatik néktek.

Bozóky. Na, mi az, mi az? Mit akarnak?

Péter bácsi. Adjon isten bort, bűzát, békességet. Isten áldja mindnyájukat.

Bozóky dühbe jön. Hát mi az, megkukultak? Mi az Isten csodáját akarnak? Mit törnek itt be szó nélkül?

Péter bácsi sértődve. Megkövetem az urat, nem tudom, ki légyen az úr, de azt ne mondja az úr, hogy betörtünk - azt meg, hogy hír nélkül, éppenséggel ne mondja, mert akiknek fülek vagyon, hallják - és akiknek szemük vagyon, látják azt.

Bozóky türelmetlenül. Jó, jó, öreg. Szóval, jöttek, bökje ki.

Péter bácsi méregbe jön. Hájnye ma - hát olyan vagyunk, mint a kódís? Már megkövetem az urat...

Katona mosolyogva karjára teszi a kezét. No, no, Péter bácsi, csigavér. Ne bántsuk a koldusokat. Menjünk szépen sorjában. Kovácsnéhoz. Nem a Kovács András felesége, jó asszony?

Kovácsné. Az vagyok.

Katona. Egy ezredbe szolgállok az urával.

Kovácsné széket húz elő, letörli, izgatottan sűrög-forog. Üljön le... üljön le, jó ember... mit adjak magának? nincsen semmim, de majd...

Katona leül. Nem kell nekünk semmi, csak megpihennénk egy kicsit, aztán mennénk tovább. Kicsit elfáradtunk - igaz, Péter bácsi?

Péter bácsi duzzogva. Én ugyan bírom még - míg a lábom visz, nem szorultam senkire.

Kovácsné másik széket húz élő. Üljön le, Péter bácsi - ne zsörtölődjék már, majd eligazítunk mindent.

Péter bácsi megenyhül, tempósan leül, kampós kis botját a szék támlájára akasztja.

Bozóky ajkát harapdálva áll a pohárszéknél, idegesen dobol a lábával. Maguk az északi harcterről jöttek?

Katona. Jártunk arrafelé is - igaz, Péter bácsi?

Péter. Jártunk mi sokfelé. Északon, délen - mindenütt.

Kovácsné. Sok az ellenség?...

Katona szelíden. Sok a hitetlen.

Péter. Északról - délről - mindenünnen ránk törnek - a cudarok!

Katona szelíden. Péter, Péter!

Péter indulatosan. Már én hiába próbálok belenyugodni - vén ahhoz a fejem. Minek bántják a jó népet, mikor nem vétett senkinek? Jönnek rá tűzzel, vassal, mint az ördögök!

Katona. Nem tudják, mit cselekszenek.

Kovácsné. Az országúton jöttek?

Katona a kert felé int. Onnan jöttünk.

Kovácsné. Jaj, istenkém - mi az a tenyerén? megsebesült?

Katona. Semmi az egész... Már behegedt.

Kovácsné. Szüzanyám! Keresztülment egészen... Nem fáj?

Katona mosolyog. Nem fájt már akkor se.

Bozóky gúnyosan. Ahá - az átlőtt tenyér! *Könnyedén.* Mondják, sokan kinyújtják a kezüket a lövészárokból, hogy a golyó belemenjen, aztán hazaküldjék őket.

Katona szelíden. Ez nem lőtt seb - átszúrták. *Mutatja a két tenyerét.*

Kovácsné. Teremtőm! Mindakettőt?

Bozóky gúnyosan. Nagyon be van hegedve. Talán, már a háború előtt is megvolt?

Péter. Nem Tamásnak hívják az urat?

Bozóky. Miért hívnának Tamásnak?

Péter. Csak úgy gondoltam.

Kovácsné. Borzasztó lehet, mikor úgy rátámadnak az emberre. Beszélük, éjjel sincs nyugtuk.

Katona. Vigyázni kell és virrasztani. Az emberfiát halálra keresik a gonoszok.

Péter hevesen. Agyon kell verni mind, mint a kutyákat... hiszen ha szabadjára hagynák az embert!

Katona szelíden. Péter bácsi! Már megint!

Péter megjuhászkodva. Jól van no... csak nehezemre esett, hogy a k k o r ép bőrrel menekült...

Katona. Ép bőrrel? Hiszen a fülét lenyisszantotta, Péter bácsi.

Kovácsné. Miről beszélnek?

Péter haragosan. Semmi... egy komisz lándzsás katona el akarta fogni ezt az én gazdám... én meg letepertem a földre... bizony otthagytá volna a fogát, ha a gazdám nem szól rám...

Katona. A fülét se szabadott volna.

Péter. Akkora füle volt... egy is elég neki.

Bozóky fölényesen. Na - katonatörténetet hall az ember eleget mostanában. Abban bővelkednek a vitézek. Már szinte sok is... az ember szeretne már egyébről is hallani. *Kovácsnéhoz.* Tudja, a városban is kezdik már unni ezeket a háborús aktualításokat... Én bizony nem olvasom már a lapokat se - az embernek úgyis elég baja van. Ha elmegyek valahova, mulatni akarok, hogy elfelejtsem.

Kovácsné. Én nem tudom elfelejteni...

Péter bácsi. Hát bizony - mikor az ember odakünt él a harcmezőn, úgy érzi, nincs annál nagyobb dolog a világon.

Katona. Meg vagyon írva: Mivel te sem hideg, sem meleg nem vagy, hanem langymeleg, kiokádlak az én számból.

Péter. Akiknek fülek vagyon, hallják, és akiknek szemek vagyon, lássák.

Bozóky ajkába harap.

Kovácsné. Borzasztó lehet...

Péter. Nem asszonyoknak való mulatság.

Bozóky kötekedve. Hát aztán - nem hiányzik az asszonyi állat a katonának? Vagy van néha részük benne, mikor úgy megszállnak egy várost?

Péter. Van otthon asszonya mindegyiknek.

Bozóky. Nono... De mikor úgy három-négy hónapig nem látja az ember - hát a katona sincsen fából.

Péter. Otthon vár az asszony, tudja azt a katona.

Bozóky. Hát, öregem, magának már könnyű várni, azt elhiszem... de a fiatal asszony, otthon, másképp gondolkodik. Aztán maradt itthon kettő-három nyomorult... Nem is lehet rossznéven venni. A jó asszony arra is gondol, hogy mire hazajön a férje, frissen, vidáman, egészségesen találja otthon. Az asszonyi egészséghez pedig hozzátartozik az... *A katonához.* Igaz-e, vitéz úr?

Katona szelíden. Volt egyszer egy ember, aki az ő kincsét rábízta az ő szolgájára, mondván: őrizd meg nekem, míg eljövök érte. És éjnek évadján eljött a kísértő, mondván: osztozzunk meg az ő kincsén. Az pedig monda: Mi módon tehetném? Ama kincs egészben vagyon, s ha kettéosztom, egyik fele sem ér semmit. S midőn a kísértő erővel akarná elvenni tőle, nagy hangon fohászodék az úrhoz.

Bozóky. No ugyan... hiszen nem akartam én... *Észbekap.* azonban...

Katona. Én pedig azt mondom: Valaki rossz kívánságnak okáért néz egy asszonyra: - méltó az a Gyehenna tüzére.

Péter. Akinek van füle a hallásra, hallja.

Bozóky gúnyosan. Látom már, nem tudunk megegyezni. Pedig vannak derék, jó kísértők, akik azt mondják: adok én a te kincsedért olyat, amit fel lehet váltani anélkül, hogy a tiedet elvennem. És mikor hazajött a gazda, azt mondod neki: látod, jó sáfár voltam, mert nem ástam el a talentumot, amit adtál, hanem szereztem hozzá. *A katonához.* No lám, én is tudok példázatot a szentírásból.

Katona szelíden. De ha a jó szolga azt mondja: nem kell nekem, amit adsz, mert nem igaz úton szerezted, és visszaveszik tőlem.

Bozóky megdöbbenve. Hogy érti ezt?

Katona. Mert hallottam példát egy emberről, aki éjnek évadján elment a kereskedőhöz, és az ő polcáról ellopta a portékát: másnap pedig eljövén ahhoz a kereskedőhöz, így szólt: íme, ezt és ezt hoztam neked, hogy eladjam aranyért. Bizony mondom, a saját portékáját akarta eladni annak, aranyért.

Bozóky felüti fejét, meglepetve néz a katonára. Fojtottan. Hm. Ezt nem értem.

Péter. Akinek szeme van, lássa.

Bozóky hanyagul Kovácsnéhoz. Hja, igaz csak, Kovácsné... egészen elfelejtettem... magának érkezett valami csomag a Vöröskeresztől... már két napja fekszik nálam... elfelejtettem szólni...

Kovácsné örömmel. Na végre! Mégis elküldték! Erre a hónapra akkor rendben vagyunk.

Bozóky a katonához. Hát maga tényleg sokfelé járhatott, vitéz úr... látom, sok emberrel beszélt... meg érdeklődött. Olyan érdeklődő embernek látszik... aki szeret kérdezősködni itt-ott... mi?

Katona szelíden. Sokfelé jártam, és sok emberrel beszéltem: - innen tudok példákat és történeteket. Beszélnek az emberek, ha a szívüket kinyitjuk. Nem is kell őket kérdezni. Megszólalnak a szenvedők és az ártatlanok: de el kell menni hozzájuk - mert vannak gonoszok a palotákban, és igaz emberek a tömlöc fenekén. Egy rabbal beszéltem a minap, aki rab volt, elítélték azzal, hogy sok ember halálát okozta. Bizony mondom, ártatlanabb volt a maszületett báránynál. Valahol vonatok dübörögtek, és az egyik vonat rátévedt a másik útjára...

Bozóky összerезzen.

Katona folytatva. Hallatszott aztán sírás és fogaknak csikorgatása... sokan pusztultak el... és perbe fogták azt az embert, hogy nem volt vigyázatos... ő vezette a vonatot... egy alagútban történt a szerencsétlenség... Azzal védekezett hogy ő nem oka semminek, mert nem jelezték a másik...

Bozóky hevesen. Dehogynem jelezték! *Rajtakapva magát, zavartan folytatja.* Vagyis, azt akarom mondani, hogy olyan nincs: nem jelezték. Az állomáson be van jegyezve minden jelzés...

Katona. Ő azt mondja: később hamisították bele; a bűnös meghamisította a könyvet...

Bozóky. Olyan nincs... Azt nem lehet...

Katona. Nem hallgatták őt meg... Pedig nála volt a bizonyíték... kezébe került az eredeti...

Bozóky. Azt csak ő mondja.

Katona. Nekem megmutatta.

Bozóky felugrik. Különben mit bánom én... Nekem mennem kell... Isten áldja, Kovácsné... majd küldjön el a csomagért... *Szünet.* *Hirtelen a katonához.* Nézze... szeretnék beszélni magával... jöjjön át az állomásra, ha van ideje... szeretnék kérdezni valamit...

Katona. Sietős az utam. Innen másfelé megyek.

Bozóky. Hát az se baj... *Habozik.* *Majd erőltetett mosollyal nyújtja a kezét.* Na, azért csak nem haragszik rám, mi?

Katona nem fogadja el a kezét.

Bozóky könnyedén. Isten velük... Sietek... Kovácsné, vigyázzon az 527-esre... brrr, de hideg van itt... *El a fenékaajtón.*

Gyerekek kidugják a fejüket. Elment a főnök bácsi?

Kovácsné. Jertek, jertek...

Benjámint nyafog. Soká kellett várni.

Kovácsné a katonához. A gyerekeim. János...

Katona mosolyogva simogatja Jancsi fejét. János? Szép név. Egy kedves, nagyon kedves barátomat hívták így - igaz, Péter bácsi?

Péter szótlanul bólint.

Kovácsné. Ez Benjámint - egy szegény rokonunk - kicsit gyengefejú, de nem rossz fiú...

A katona. Boldogok az együgyűek, mert övék a mennyeknek országa. Jöjj hozzám, Benjámint.

Benjámint odamegy. Jé... de ismerős a bácsi... Képen láttam... nagy képen... *Mutatja.*

A két katona felemelkedik az asztal mellől, mintha menni készülné; Kovácsné utánuk kap.

Kovácsné. Ne, ne... ne menjenek. Meg se háláltam még a szívességüket. Jaj, csakhogy elzavarták!...

A katona. Pihenjünk még. Ne siessünk, Péter bácsi.

Kovácsné a székeket tologatja. Tessék. Üljenek még egy kicsit. Tessék szépen.

A katona. Köszönjük, jó asszony.

Péter a gyerekekhez lép; leül, a színt előterén, a padlóra. Mink majd eljácadozunk egy kicsit. Gyertek ide, báránykáim. Gyertek ide, Jancsi meg Juliska. Gyere, Benjámint.

A gyerekek egymásba fogódzkodva, kíváncsian és félénken húzódoznak közelebb az előtér sarkából.

Benjámint vihogva. Azt mondta, hogy báránykáim. Azt mondta. Hi-hi... Bárányka Benjámint... azt mondta.

A katona. Péter, Péter. *Fejét csóválja.* Te... te nagy gyermek.

Péter félrehúzza sunyin a fejét; indignálódó és ravaszkodó arccal mosolyog. Hiszen azt mondtad, hogy szeressem őket. Hát nem emlékszel rá, gazdám?...

A katona válasz helyet csöndesen, szemrehányóan ingatja a fejét.

Kovácsné izgatottan. Istenem, még egy kis vacsorát se tudok főzni maguknak. Pedig bizonyosan éhesek. De hát nincs hús a háznál. Nagy a drágaság. Oszt a magunkfajta szegény népekkel hogy itt lakunk az Isten háta mögött, senki fia se törődik...

A katona komolyan és egyszerűen. Senki sincs az isten háta mögött. Ő áll a ti hátatok mögött, jó asszony.

Péter maga köré gyűjti a gyerekeket.

Péter. Gyertek, báránykáim Dajkáló hangon. Aki jó, azt szeretem, aki rossz, azt megverem.

A katona. Ejnye, Péter bácsi, már megint?!... Aki rossz, azt is szeretem.

Péter tréfás ijedtséggel húzza be a fejét. Pardon, grácia.

Kovácsné az asztal fiából darabka kenyeret vesz elő. Bizony, csak evvel a falat kenyérrel kell beérniök...

A katona szemben ül a nézőtérrel, anélkül, hogy megfordulna. Nézzen csak körül, jó asszony. Hátha kerül még valami. Ott a pohárszék fenekén.

Kovácsné sóhajtv. Dehogyan kerül. Jobban tudom én. Nincs ott semmi.

A katona meggyőző hangsúllyal. Bizony mondom, nézze csak meg, jó asszony. Lesz valami a pohárszék fenekén.

Kovácsné hitetlen és bizonytalankodó magatartással, de engedelmesen megy a pohárszék felé. Letérdel. Egymás után nyitja ki a szekrény ajtóit. Turkál, keresgél benne.

Benjámin Péter szakállához nyúl. Ni, mije van, ni, mije van...

Péter. Hamm, bekaplak!...

Benjámin visszarántja a kezét.

Jancsi. Anyus... Benjámin a szakállához nyúlt...

Juliska Benjáminhoz. Szégyelld magad.

Jancsi. Ha nekem olyan nagy lesz, én nem hagyom, hogy megfogjad.

Péter. Ide figyeljete, báránykáim. Énekeljétek utánam, amit mondok. Jó lesz, báránykáim?

A katona anélkül, hogy megfordulna. Csak nézze meg jól, fiam. Kerül még ott valami.

Látszik, hogy Kovácsné csodálkozik. Összecsapja a kezét. Ölébe szedeget a szekrényből.

Kovácsné fojtott hangon, egyre ujjongóbban és álméltodón. Teremtő egy isten. Friss cipó!... sült krumpli... sonka... túró... vaj... cukor... istenem!

Péter kinyújtott lábakkal ül a padlón; az ujja öregesen ütögeti a taktust:

*Mennyből az angyal
Lejött hozzátok,
Pásztorok, pásztorok,
Hogy Betlehembe, sietve menve
Lássátok, halljátok...*

*Juliska |
Jancsi | csendesen utána*

*Hogy Betlehembe,
Sietve menve
Lássátok, halljátok...*

A katona csöndesen, de szigorúan. Péter bácsi! Már megint énekel? Mindjárt a sarokba állítom!...

Kovácsné teli, felfogott köténnyel előre jön; az asztalra rakosgat; boldogan. Találtam!... Tessék. Cipó... vaj... sült krumpli... tessék... sonka... cukor! Nagy lélegzettel. Csak tudnám, hogy honnan lett olyan hipp-hopp minden!? Mikor a 406-os elé kimentem, még üres volt a pohárszék. Buzgón invitál. Tessék, Péter úr! Tessék! Éljen vele.

A katona. Egyék, jó asszony. Magára inkább ráfér. Péter nem éhes.

Benjámín. Péter nem éhes. Benjámín éhes.

Kovácsné leül, eszik. Benjámín odasompolyog. Lekapkod egy-egy falatot az asztalról.

Kovácsné evés közben. Fázna, ugye? Pedig nincs egy szikra szénünk se. Csak elsején ad szénét az államvasutak.

A katona. Nem baj. Talán meggyullad, csak meg kell kicsit piszkálni.

Felkel, lassan a kályhához lép, megkotorja a rostélyt. Háttal a nézőtérnek, elfedi a kályha-ajtót. Amint felemelkedik, látni, hogy izzó piros tűz, vidám láng nyelvel a kályhában.

Péter:

*Megvirágzott immár a mennyei virág,
Istentől küldetett minékünk aranyág.
Éltesse az isten jó friss egészségben,
Egész családjával sok jó szerencsében,
Mint a kis rózsaszál virágos kis kertben,
Úgy virágozzanak szentek seregében.*

*Seregében, angyalában,
Tele asztalában,
Égő gyertyájában,
Boros poharában.*

Benjámín teli szájjal.

*Ántus, kvántus, gubitus,
Tántus, kvántus, piritus.*

Péter a kenyérzsákból kis pipát húz elő; lassan, komótosan gyújt rá.

Kovácsné meglátja a tüzet; feláll; a katona felé, amint az asztalhoz visszalépked. Uramfia, micsoda varázslatos ujjá van! Hol tanult tüzet gyújtani, vitéz uram?... De hogy ég! Én már reggel óta serkentgetem, mégse tudtam bele lelket fújni!

Péter bácsi leül előbbeni helyére. Gyújtatlan gyulladék, oltatlan aluvék. Mert olyan ez a tűz, mint a szeretet. Erős, mint a lánc, kemény, mint a koporsó, világít, mint az égő csipkebokor.

Kovácsné leül. Milyen szépen beszél. Talán pap volt? Vagy tán éppen a mi képviselőnk?...

Péter. Az hát, képviselő.

Jancsi |

Juliska | csendesen éneklik:

*Seregében, angyalában,
Tele asztalában,
Égő gyertyájában,
Boros poharában.*

Benjámín együgyű örömmel ugrál a kályha körül. Uhuhuj, milyen jó meleg van! Huhuj... milyen meleg van!

Kovácsné. Ha volna egy kis borom, szívesen megkínálnám. De olyan drága most a bor, mint patikában az ezerjóvíz. Csak ez a kis friss vizünk van. Vízet, azt adnak ingyen...

A katona tölt a korsóból a poharába; megérinti vele ajkát. Olyan ez, mint a bor. Igyék, húgom. Tölt neki is. Kovácsné lámpa elé tartja a poharat, nézegeti. Meglepődve kóstolgatja. A gyerekek dúdolgatják a dallamot.

Péter. Úgy, úgy, báránykáim, fehér angyalkáim... Velük dúdol, ujjával a taktust böki.

Kovácsné nagyon élénken, szinte sírósan. Bor... hisz ez bor!... Olyan ez a víz, mintha bor volna!... Édes bor.

A katona. Vegyétek és igyátok.

Benjámín nyafogva. Bor kell. Nekem kell. Bor! Nekem is bor kell!... Az óra ingáját meglöki. Az inga nagyot lendül.

Kovácsné szelíd fedéssel. Vigyázz, fiam. Még levered azt a rossz órát. Úgyse jár. Elromlott a szerkezete.

A katona. Nem jár? Felkel, az órához megy.

Kovácsné. Eltörött. Még tavaly.

A katona megérinti ujjá hegyével az óra lapját. A szerkezet csendesen kakukkolni és muzsikálni kezd. Az inga leng.

Kovácsné. Mit csinált vele?! Hiszen jár! Jár az óra!

Benjámín tapsol. Jár! Jár! Jár az óra, jár! Jár a baba, jár!

A katona leül. Értetni kell az órához... élete van annak is.

Kovácsné. Ha most itthon volna az én jó uram, hogy örülne neki! Ő is próbálgatta, de nem tudta megcsinálni. Hogy örülne! Meg bort is ihatna. Nagyon szereti a bort. Legyint sóhaj. De hát ő most... hol jár ő most... Ki tudja, merre jár...

A katona. Nehezen várja, ugye, jó asszony? Nyugodjon meg, haza fog jönni. Ne féljen. Mondom, hogy haza fog jönni...

Péter elteszi a pipát. Összefogózik Jancsival és Juliskával. Körbe járnak.

*Haj lapula, lapula,
Kakasdi lapula,
Kerekesi széna -
Uccu bizony, lobbót vessünk,
Kemencére teregessünk,
Guggolj le.*

Leguggolnak, kacagnak.

Benjámín közéjük furakodik. Én is akarok! Én is guggolni akarok!... Péterbe csimpajkozik.

Péter. Várjatok egy kicsikét, angyalkáim. Nagyokat fúj. A magamfajta öreg legényből hamar kifogy a szusz!...

Leül a számolyra. Benjámín, Jancsi, Juliska köréje telepednek: a padlón ülnek.

Kovácsné. Visszamennek még a táborba? - Hát beszéljenek már róla. Látták?

A katona. Láttuk. Visszamegyünk. Nekem mindig ott kell lennem, ahol segítséget várnak. Én ott szoktam állani mellettük.

Jancsi. Akkor biztosan szanitéc.

Kovácsné. Derék ember. Irgalmas szanitéc. Hát, ha majd visszamennek a táborba, ugye megkeresik az én uramat is? Úgy szeretném tudni, hogy megy a sora? Hiszen mondta is, hogy beszélt vele.

A katona. Jó dolga van. Bizony mondom, hogy jó dolga van.

Kovácsné. Jaj, csak igaz volna!

A katona. Tudsz róla, Péter? *Kijavítja.* Tud róla, Péter bácsi? *Péter a kenyérszákból pápaszemet és egy nagy fekete fedeles könyvet kotor elő. Az okulárét szemére igazgatja, felnyitja a könyvet, és lapozgat benne.*

A katona. Péter bácsi előbb megy vissza, mint én. Majd ő megkeresi. Nekem még a tengeren is van valami dolgom. Aztán északon egy városba is be kell nézнем pár pillanatra. Okvetlenül. Halálra korbácsoltak egy beteg zsidót. Őhöz is el akarok menni. Csak azután mehetek a harctérre.

Kovácsné összekulcsolt kézzel. Istenem, milyen sok dolga van...

Péter a könyvre bök az ujjával. Olvas. Ehun van ni. Közhonvéd Kovács János. Első gyalogezred, második század. Harmadik szakasz, negyedik raj. Itt a személyleírása is. Jó katona. Jó ember. Nincs semmi baja. Él.

A katona. Nincs semmi baja. *Mintha nagyon messze nézne.* Igen, most már látom. Ott van. Közhonvéd Kovács János. A jobb kezefején megsebesült. Én kötöttem be.

Péter. Amint hozzáért, menten elállt a vér folyása. Este bekötözte, éjjel beforrt, reggelre nyoma se látszott.

A gyerekek bémész arccal húzódoznak a vándor katonához, aki szemben ül a nézőtérrel. Péter a zsámolyon üldögél tovább, és a könyvet böngészi. Jancsi és Juliska kétfelől a vándor katona mellé telepednek. Benjámín a lába elé, földre kuporodik. Kovácsné az asztalra könyököl.

A katona mozdulatlanul ül, emelt és mozdulatlan fővel néz előre, és csendesen, nyugodtan beszél. Most szalmazsákon hál. Tegnap kinn aludt a hóviharban. Láttam. A hó sűrűn hullongott, egészen ellepte. És ő boldogan, édesen aludt. A szurony vasát szívére szorította. Mint egy keresztet. - Odább, az erdőben nagy szél süvöltött, és vonítottak a farkasok. Ő Jancsiról, Juliskáról és Benjáminról álmodott. Lehajoltam hozzá. Láttam, hogy mosolyog az arca.

Kovácsné lassan könyökére hajtja a fejét. A gyermekeken is látszik, hogy elálmosodtak. Nem ásítognak, csak a fejük hajlik lassacskán félre és valamennyien - míg a szó tovább pereg - csendes, szabályos, mély lélegzés közben elszenderednek.

A katona. Mindnyájan így alszanak. Ott nyúlnak el a nyers szántóföldeken, a fehér hegytetőkön és az ordító fenyőrengetegek homályában. Gémberegett ujjuk a vasat szorongatja, havat lapátol rájuk az északi szél, farkascorda csahol körülöttük, és ők alusznak. Mosolygó arccal, édesen alusznak, mint a szegény gyermekek, akik karácsony éjjel kirakják az ablakba rongyos kis cipőjüket...

Péter is elszundikál.

A katona. Az erdőben sokan haltak meg. Akik élve maradtak, mély árkot ástak és eltemették a halottakat. Dombokat raktak a tetemek fölé. Én ott voltam, és megpihentem a domb tetején. Havas szél fújt egész éjjel. Reggel teli volt a domb jószagú ibolyákkal. Mindenki vitt magával egy szál ibolyát...

A család alszik.

A katona. Mindenütt jártam. Mindenütt frissen hányt dombokon léptem át. Valamennyi mésszel volt bevonva... Emlékszel, Péter? - Olyanok voltak, mint a fehérre meszelt koporsók. Kívül tündöklők, bévül halottaknak tetemei... *Pauza.* *A katona nem mozdítja fejét. Átható hangon szól.* Ébredj föl, Péter!

Péter felkapja fejét. No, mi az?

Katona. Alusznak az én gyermekeim.

Péter. Boldogok, akik alusznak.

Katona. Ugye boldogok, Péter?

Péter. Te mondad.

Katona elmereng. Most aztán megyünk odább, Péter.

Péter. Merre megyünk?

Katona hallgat.

Péter. Nem fáj a sebed, uram?

Katona. Most nem.

Péter. Uram, meddig ölik még egymást?

Katona. Már nem sokáig, Péter.

Péter. Te mondad.

Távoli zengés, utána közeledő vonatdübörgés.

Péter. Mi az?

Katona. A vonat jön...

Péter. Akkor...

Katona. Pszt... Ne keltsd fel őket... majd én beállítom a váltót...

Felkel, vigyázva, hogy senkit fel ne ébresszen, az ajtó felé indul. Péter tarisznyájából aranydiót, almát, csillogó holmit rak az asztalra. Amint a katona az ajtóig ér, az ajtó magától kinyílik, és a légáram eloltja a lámpát. Odakint világít a havas táj. A katona a szemafőrig megy, a váltót beállítja, aztán felemeli a lámpát és lengeti. Egészen közélről hallatszik a vonatdübörgés; úgy zúg mint az orgonaszó. A katona szelíd fényességben áll, és lengeti a lámpát.

Függöny

LEPKETÁNC

Fantasztikum egy felvonásban

Szereplők:

Argus, a kultúrákadémia elnöke

Délia, a leánya

Audax, drámaíró

Rhinal, egyetemi tanár | akadémikusok

Corpades, vezérezredes |

Genius

Copas, szolga

Gemma, Délia szobalánya és bizalmasa

Lovagok

Szín

Va-Kong fővárosában, Anokulban, Argusnak, a Vakongi kultúrakadémia elnökének palotája, illetve a palota terasza. Ez a terasz igen harmonikus épülethez tartozik, melynek azonban csak egyik oldalát látni. A teraszt fehér márványoszlopos, alacsony kerítés zárja be, az egész architektúra szokatlan és képzeletbeli, de korántsem utópisztikus, nem utánozza a futurista elképzelést. Egyszerű és tiszta vonalak, minden ékítés plasztikus, domborműszerű, sehol festék vagy ciráda. Minden, ami látható, a *kéznek* készült, ennyiben klasszikusnak mondható, mint a görög műalkotások, amikről idők folyamán minden szín lekopott, s azért úgy hatnak, mintha csak a formákat hangsúlyozták volna. Egyébként szép, napos nyári délután van. A teraszcél messze kék hegyekre, azokon túl távoli havasokra látni. A terasz közepén nagy, kerek kőasztal, körülötte kőpadok, lépcső alulról jobbra, balról kijárat a palotából. Az asztal közepén nagy márványtál, amiben nafta-láng ég, eleinte a napsütésben bágyadtan, később alkonyatban ez a láng magától kialszik. Meztelen női szobor a terasz szélén talapzattal. Az egyik sarokban a kőkorlát mellé hárfa van támasztva.

A szereplők, Geniust kivéve, speciális arcmaszkot csinálnak. Az ép szemöldök alatt lera-gasztott szemek körülbelül úgy hatnak, mint a görög szobrok domborszeméi, egybeolvadva az arcmaszkokkal.

A darabban előforduló kürt- és gongjelek igen harmonikus, zenei frázisok; a befejező orgona önálló szám. A ruhák képzeletbeliek, de nem groteszkek, a férfiak öltözéke nem nagyon különbözik a modern ruháktól, persze kicsit stilizálva. Sehol semmi színezet a ruhákon, drappszerű szürkességük összefolyik a sárgás környezettel. Az egyetlen Geniuson van csak színes ruha. - A rendező, ha megértette a darabot, el fogja találni a formákat. Csak mellékesen jegyezzük meg, mint ami a cselekmény és dialógus szempontjából nem fontos, hogy ez a kis darab nem a földön, hanem valami tetszés szerinti idegen bolygón történik, ahol úgy látszik, huszonöt évig tart a nappal és huszonöt évig az éjszaka.

Audax, Rhinal és Corpades, a három kultúrakadémiai tekintély maszkja közéleti férfiak karikatúrája is lehet. Argus szép szokratészi fej. Délia bájos, fiatal leány. Genius lelkes, szerény, de indulatos fiatalember, Copas alázatos, tisztességtudó szolga, Gemma Déliának nemcsak szobalánya, de titokban barátnője is.

Mikor a függöny felmegy, a szín darabig üres. Harmonikus gongjáték, lent kiáltások.

Hang. Copas! Copas!

Copas sietve jön a palota kiskapuján, a terasz lépcsője felé tart, kinyújtott karokkal. A darabban, Geniust kivéve, mindenki előrenyújtott karokkal jár, mindent megtapogat az útjában, emellett azonban egészen fesztelenül, közvetlenül és ügyesen mozog. Akka, hé! Akka, hé! Itt Copas!

Hangok közelebbről. Copas! Copas!

Copas. Akka! Hé! Akka! Hé! Itt! Itt!

Audax, Rhinal és Corpades egymásután felbukkannak a terasz lépcsőjén, ahogy felfelé jönnek. Copas a lépcsőtől bizonyos távolságban, mereven, előreterjesztett karral, tiszteletteljesen megáll.

Audax előrelép, ujjával érinti Copas előrenyújtott kezét. Copas, te vagy az?

Copas. Szolgálatjára, méltóságos uram, Audax méltóságos úr egyedül van?

Audax. Nem, hárman vagyunk. Rhinal és Corpades is itt vannak mellettem.

Copas. Ah, bocsánat. Orra vehettem volna. *Szimatol.* Pompás szagban van, méltóságos uram!

Audax. Ah, hadd el, rosszul érzem magam... öregszen. Egyedül vagy?

Copas. A kegyelmes úr még alszik.

Audax. Nem is akarjuk zavarni. Csak bejelentjük magunkat. - Négyezer szívverés múlva itt leszünk abban az ügyben, amiről ma már írtam.

Copas. Ah, persze, ma este.

Audax. Vágd díszbe magad te is, fiam, a részidőst vedd fel.

Copas. Igenis.

Audax. Isten veled, kísérj a másik lépcsőig bennünket... Na... *Kegyesen nyújtja az arcát.*

Copas mély tisztelettel megfogja Audax orrát. Ó, méltóságos uram... Kézenfogva vezeti Audaxot a másik lejáró lépcső felé, Audax előre megy, Rhinal és Corpades kinyújtott kezük mutatóujját libasorban egymás hátgerincére illesztve elvonulnak Audax. után, mindhárman lemennék a lépcsőn. Copas visszajön az asztalhoz, ujjával gyorsan végigjár annak lapján. Bosszúsan. Gemma! Gemma!

Gemma sietve jön a lépcső felől. Copas.

Copas. Itt. *Sietve megtapogatják egymás arcát, ez a mozdulat, ami végigmegy a darabon, igen gyors, rutinos, alig észrevehető.*

Gemma. Mi baj?

Copas. Még mindig nincs felterítve... Négyezer szívverés múlva uzsonnázik a kegyelmes úr a méltóságos tanáccsal!

Gemma. A recés készletet kellett előkeresni az ünnep miatt. Óriási sürgés-forgás van a konyhán.

Copas. Meghiszem. Hőfogyatkozás nincs minden évben, prólógus sincs!

Gemma sóhaj. Tudja isten, én jobb szerettem itt! Még nem tudom, milyen lesz odalent. *Lefelé mutat.*

Copas. Csak úgy, mint máskor.

Gemma. Copas bácsi persze jobban tudja, mint én, ha jól tudom, már a második hőfogyatkozást éri meg.

Copas. Bizony, hatvanesztendőssé leszek idestova. Tízéves voltam az elsónél. Hát furcsa volt gyerekfejjel. Mindenki lebújik a föld alá.

Gemma. Mondja, hogy történik az? Minden elő van készítve az alsó városban, mire a Hő kifogy?

Copas. Hojjé!... Sokkal szagosabb és simább minden!... És mindennek mélyebb, zengőbb a hangja!... Én bizony bevallom, jobb szeretem az alsó huszonöt évet, mint a felsőt. Nem mondom, míg tart a Hő, *bizonytalan mozdulattal a nap felé mutat,* idefent is jó,... de aztán...

Gemma összeborzong. Hát... az átköltözésnek azért örülök... az olyan izgalmas, de milyen lehet aztán...

Copas incselkedve. A sima cselédek azt tartják, kellemesebb odalent...

Gemma szemérmesen a kezére üt. Menjen má', mindig bolondságon jár az esze!

Copas dévajkodva. Hát talán nem kellemesebb?... Odalent nincs lányság... Odalent mindenki menyecske, az ám!...

Gemma megrázza magát. Pfuj!

Copas. Micsoda?!... Egy ilyen orraivaló kislánynak, mint te... ilyen simának... ilyen jószágúnak... nem szabadna így beszélni!... *Incselkedve megcsípi.*

Gemma. Pszt. Pszt. A kisasszony hangja.

Copas elugrik. Ne bolondozz... *Füléhez tartja a kezét.* No megállj, rossz csont! Tessék teríteni. *Tapogat az asztalon.* Hol vannak az újságok? Szedte vette!... Még azt se készítetted ki?

Gemma. A Nemzeti Tapintat még nem jött meg. A Szimatot mindjárt hozom. *Elszalad.*

Copas tapogatva rendezi a székeket az asztal körül. Na hiszen, pár ezer szívverés múlva odalenn majd megtudod, mi a szerelem.

Délia hangja a palota felől.

Délia. Gemma! Gemma!

Copas kiegyenesedik. Délia kisasszony?

Délia hangja. Te vagy az, Copas? Hol van Gemma?

Copas. Rögtön jön.

Délia jön a palotából, fázósan húzza össze a kendőjét. *Panaszosan.* Fázom...

Copas részvétellel. Már nem tart soká, kegyelmes kisasszony. Aztán megyünk mind, a jó illatos melegbe.

Délia mosolyog. Tudom, hogy milyen. Voltam lent egyszer apával. Kétezer szívverésnyit. *Hirtelen panaszosan.* De csak apával. Apával egyedül. *Nyugtalanul tapogat maga körül.* - *Ez a mozdulata különben karakterisztikus, a karjai úgy libegnek, kígyózva forgolódnak körülötte, mint valami kedves, naiv gyanútlan polipé.* Gemma! Gemma!... Hol van Gemma!... *Toporzékol.* Gemmát akarom!

Copas riadtan. Azonnal!... *Elsiet a lépcső felé.*

Délia a korlátig megy előre, arcát a Nap felé emeli, mosolyog. Akkal Akka!... Errefelé még érezni a jó kis meleget, nemsokára vége... Aztán eltűnünk mind, a nedves kőboltozatok alatt... *Tapogatja magát és én felveszem a keresztbeszótt ámbraízűt... Forgolódik, hajához kap, és a fejemre a pézsmacsuklyát... és a legízesebb muzsikát nekem muzsikálják. Dúdol, hirtelen abbahagyja, panaszosan.* Gemma, Gemma! Hol vagy? Hol vagy?

Gemma sietve jön. Kisasszony?!

Délia. Gemma! Gemma!

Gemma. Itt vagyok!

Délia. Alépé!... Alépé!... *Figyel, szimatol finom cimpával.* *Halkabban.* Nincs itt senki!... egyedül vagyunk!...

Gemma. Kisasszony?

Délia toppant. Nevezd Déliának. Egyedül vagyunk!... Gyere ide! Ugrál feléje, mint egy kis szöcske. Na!... Gyere már!...

Gemma odasiet.

Délia megragadja, szorongatja, mohón, sürgetően, szinte rekedten. Hallottad?! Hallottad?! Fogtad?! Érezted?!

Gemma szomorúan, csaknem sírva. Délia!

Délia izgatottan. Beszélj!... Beszélj!...

Gemma. Kisasszonykám... Bársonyvirágom... Barackvirágom... Kanáritrilla... Mollfutam... Csillapodj... idáig hallom, ahogy a szíved dobog.

Délia. Hallottad?! Hallottad?!

Gemma. Egy szívverésnyire csak... messziről...

Délia leejti karjait lesújtva. Nem tapinthatad homlokát, nem érezted olajos melegét?

Gemma. Nem... nem értem utol... kiáltottam, azt hittem, nekem felel!... de nem jött oda... hegyeztem a fülem... pislogtam ujjaimmal... úgy látszik nem hozzám szólt... Valami panaszosat kiáltott, panaszosat és boldogat... Messziről, egyre messzebből... aztán eltűnt füleim elől...

Délia maga elé meredve. Nem szeret, már nem szeret.

Gemma. Édes simaságom!... Narancsíz!... Dinnyezamat!... Ne mondj ilyet!... Szeret! Vissza-jön!

Délia. Nem, nem szeret... Nem keresett fel téged... ahogy szokta... kiáltoztál, nem állt meg. Megragadja a karját. Mást szeret... Hallod?! Mást szeret!... Kiáltott!... Panaszosat és boldogat... de nem felelt neked!... Kinek kiáltott?!

Gemma. Itt lesz, azonnal itt lesz! Ide kell jönnie, miatta gyülekeznek a magas, nagy uraságok!... Idejön... ünnepre, nászra...

Délia. Mást szeret!... Mást szeret!...

Gemma. Csak téged!... Várj boldogságom... pár szívverésnyit...

Délia panaszosan. Idejön? Gemma mellére búvik. Jön?... Biztosan tudod?

Gemma. Hova mehetne?!... Tízezer szívverés múlva kezdődik a nagy ünnepély...

Délia. Az új Audax ünnepélyes beiktatása... Az ő székfoglalója... az én szerelmesemé... ő is Audor lesz, gyászillatú csuklyával a fején, mint a többi nagy férfiak... és apám megígérte, hogy mikor a csuklyát felteszik fejére, ő is áldását borítja ránk... és én az ő karjaiban és ő az én karjaimban együtt szállunk alá a meleg és illatos hangok közé... a sikos Téli Városba... Új kort kezdeni, új életet!...

Gemma. Mondd, Délia,... hogy van az? Én nem értem, te olyan művelt vagy és tanult... téged is először ér Höfogyatkozás életedben, hogy van ez a dolog ebben a rejtelmes mindenségben?

Délia okosan, fölénnnyel. Te kis csacsi. Te kis csacsi, hiszen jártál elemi iskolát... A nap felé fordul. Érzed arrafelé karját libegteti azt a meleget, ugye?... Ez hőforrás, a nagy erőközpont. Tizenkét évig felgyűl... Tizenkét év alatt elalszik. Minden huszonöt évben elfogy az ereje, olyankor Vakongiának, a világ központjának minden lakója a Nagy Tömeg langyos belsejébe húzódik, kanyargó odúk, lakályos barlangok, pompás termek közé.

Gemma. És igaz... igaz... hogy a lányok akkor...

Délia nevet. Ó, te kis csacsi!... Majd megtudod!... Hirtelen panaszosan. De csak ha ő... csak ha övele... csak ha ő kísér le... Ha ő nem szeret... megszaggatom a hajam, és kámzsába burkolózom, lefekszem a csendes, keskeny kis rések közé, ahová a halottakat fektetik, mikor nem mozdulnak többé.

Gemma. Itt lesz... azonnal itt lesz...

Délia. De mi van vele?!... De miért nem jött annyi ideje?

Gemma. Dolga volt, készült a nagy ünnepélyre. A prológustra, amit tartani kell.

Délia. Itt is készülhetett volna. Apám is nyugtalan miatta, tudom. Hallottam a másik szobából, hangosan civódtak. Soha nem civódtak még.

Gemma. A tudós urak vitatkozni szoktak.

Délia. Nem vita volt, megkérdeztem apám, apám azt mondta, hagyjuk Geniust pihenni, beteg.

Gemma. Beteg a szerelemtől.

Délia. Miért nincs hát itt, hogy meggyógyítanám. Mandulatejet adnék innia, és hársfabogyót ennie, és énekelnék, és hárfáznék.

Gemma. Idehozzam a hárfát?

Délia. Nem kell - kinek muzsikáljak?

Argus hangja. Copas! Copas!

Délia. Apám!

Argus bő talárszerű lebernyegben, amely anglikán papok díszére emlékeztet, lassan jön a palotából. Genius?

Délia. Apám!

Argus. Délia - itt vagy?

Délia. Én itt, de Genius még késik.

Argus az asztal felé közeledik, leül a kőpad szélére lehorgasztja fejét. Még mindig... *Gemma tisztelettel visszahúzódik.*

Délia nyugtalanul közeledik. Apám, nyugtalan vagy miatta?

Argus felemeli fejét, mosolyog, biztatóan simogatja haját, arcát, szemét, száját. Kislányom, az ajkad széle vonaglik, legörbül, ej, ej, bogár... Kislányom...

Délia. A te hangod pedig reszket, mint a hárfa legvastagabb húrja... *Panaszosan kitörve.* Mi történt Géliusszal?

Argus idegesen emelkedik fel. Ej, micsoda pipogyaság - az én bátor kislányom! Mi lenne?!... Mindjárt itt lesz - ma ő lesz a központ. A Százak csuklyáját helyezi fejére maga Corpades, az ország első katonája. És ő méltóan fogja viselni - tudom, hiszem! Az én nevelésem ő - és méltó fia apjának, aki barátom volt és fegyvertársam és segítőm az új korszak felépítésében, harcos barátom a nagy küzdelemben, amit a Tiszta és Éles Hang, a kimondott bölcs Szó, a messzehalló Erős Fül lobogója alatt verekedtünk végig diadallal a Süketség és Hidegség és Közöny országa ellen. Mellettem és mellettünk fog ő állani most is, ha csak...

Délia nyugtalanul. Ha csak... Mondd, fejezd be.

Argus vállát rándítja. Hagyd el, no.

Délia. Mi baja Geniusnak? Miért vitáztatok?

Argus bosszúsan. Múló betegség. Már kiheverte biztosan.

Délia. Mi ez a betegség? Ismered?

Argus sötéten húzza össze szemöldökét. Nem ismerem.

Délia. Te, aki mindent tudsz, amit ember tudott Vakongiában... kinek ujja százezer könyv lapjain futott át, ismered a múltat és jelent? Tudsz a világ mindegyik sarkáról, te, ki mindent felfogtál, amit halandó ember hallott, tapintott és érzett valaha, kinek füle tíz mérföldnyi távolságra ér, és száz mérföldről ismered fel az illatokat - te, aki végigtapogattad minden elgondolható dolgok külsejét és belsejét e nagy világban - te nem ismered az ő baját?

Argus mosolyogva simogatja a haját. Túlzás, kislányom. Gyarló ember vagyok, mint a többi. Ha az én szerény érdemeimet túlbecsülő tanács mégis felemelt arra a polcra, ahol vagyok - egyszóval, ezért, most apád a kultúrakadémia elnöke, majdnem akkora rang, mint a fejedelemé, az inkább jószándékom és hitem jutalma volt, semmint különös bölcsességemé. Vannak, akik a maguk szakmájában sokkal különbek és megbízhatóbbak nálam, ezek majd felelnek a kérdésre, ami engem is aggaszt. *Lebernyegéből levelet vesz elő.* Azonnal itt lesznek a nagy tudós Rhinal, az ország első természettudósa - itt lesz Audax a nagy író és Corpades, akinek lovaggá kell ütnie Geniust - ide ígérkeztek. Azt írják, Genius ügyében jönnek.

Délia. Mit akarnak?

Argus vállat von. Majd elválnak. Nekik is feltűnt valami.

Délia. Nekik is?

Argus. Ne nyugtalankodj, a vőlegényed izgatott, lázas és heves. Tudod, mindig ilyen volt. És most valami nyugtalanítja. De az esze acél, a szíve tiszta tűz, ki fogja heverni. Boldogok leszünk. Boldogok lesztek.

Délia. Ó, apám!

Argus. Bízzál bennem. Lelkére beszélek neki is, meg ezeknek az uraknak is. Bár nem tudom még biztosan, mit akarnak - csak sejtek valamit.

Délia átölelve tartja. Apám, vigyázz rá!

Argus. Kislányom, minden úgy lesz, ahogy akarod. *Hármas kürtszó alulról, melodikus zenei frázis.* Az akadémia kürtje!... Ők... azok!... Eridj, Délia, a szobádba. Várj meg engem, és várd biztonságban és nyugodtan a vőlegényedet!

Délia hozzásimul. Apám, olyan gyenge és esendő vagyok... olyan lágy... olyan szédülő...

Argus. Majd erős és bátor leszel, ha kell. Az én lányom vagy.

Délia. A te lányod. *Kezére hajlik.*

Argus felemeli a fejét, homlokon csókolja. Találkozásra! *Délia. Lefelé mutat.* Ott a biztonságban és melegben!

Délia halvány extázisban mosolyog. Ott - az illatban és zenében!... *Lassan el a palota ajtaján.*

Copas jön a lépcsőn, harsányan jelezve. Az Akadémia méltóságos tagjai, a félméteres csuklya lovagja, Audax, nagytudományú Rhinal őméltósága és Corpades vezérezredes őexcellenciája!

Argus méltósággal az asztalfőnél megáll. Kértem az urakat!

Copas lekiált a teraszról. Hármas kürt, C-moll! Újabb kürtjelzés, a három ember méltósággal, teljes díszben felvonul, mögöttük haptákban Copas. Ünnepélyes üdvözlés, hajlongások, ceremóniás tapogatások, az urak percekig udvariasan szaglásszák egymást körül.

Corpades. Elnökünk! Boldogak vagyunk, hogy ünnepelhetünk!

Rhinal. Drága barátunk!

Audax. Hogy vagy, édes öregem?!

Argus. Friss szagban vannak az urak, érzem; és milyen üde a hangjuk... És milyen sikosak!... Mint az olaj!

Corpades. Istenem, egyszer élünk!

Rhinal. Használjuk fel, amit az élet nyújt.

Audax. Jól beszél kitűnő barátunk, derék szaglász!... Az én emberem!...

Argus. Isznak velem az urak valamit?!... a nagy ünnepre... *Tapsol.* Copas!

Copas. Szolgálatjára, kegyelmes uram!

Argus. Frissítőket!

Copas. Azonnal! *El balra.*

Argus. Ülünk le, uraim. *Mind a négyen helyet foglalnak az asztal körül.*

Corpades kezeit melengeti a nafta lángnál. Jólesik már egy kis meleg.

Rhinal. Nemsokára fagyos és mozdulatlan lesz minden idefönt.

Audax. Odalent pedig fellángol a tűz a kályhákban és a szívekben. Hehe. *Kezeit dörzsöli.*

Corpades nagyot kacag. Haha!... Nagy selyma vagy, öreg cimbi!... Pedig már vagy harmadszor lángol fel neked!

Audax sértődötten. Kikérem magamnak, még ötven sem vagyok.

Corpades. Hátulról számítva.

Audax. Nagyon szellemes a vezérőrnagy úr. A harctéren úgy hallom...

Rhinal. Nono, uraim - félre a kardokkal! *Copas nagy kupákban, csiszolt edényekben italt és gyümölcsöt szolgál fel, letesz néhány, a közönség szemének üresen hagyott, lappéldányt az asztal szélére.*

Copas diszkréten. A Nemzeti Tapintat és a Szimat friss számai!

Corpades. Igen? No, hisz akkor helyben vagyunk.

Audax unottan. Hja igen! *Argus felé.* Hát kérlek, a Szimat hallom ír is a dologról valami zagyvaságot. *Kezébe veszi, forgatja a lapot, ujjait végigtapogatja a láthatatlan sorokon.* Aha, itt van... Hm... Ostobaság... *Odább adja, a többiek is tapintgatják a lapot.* Olvastátok?

Corpades. Úriember nem olvassa az ilyen szennylapokat.

Rhinal óvatosan. Audiatur et altera pars.

Audax. A dologban csak az a kellemetlen, hogy az újságíró a kollokviumhoz tényleges adatokat is kapott.

Rhinal. Kitől?

Audax. Hát - úgy tűnik - *vállat von* magától a cikk hőjétől.

Argus közbevág. Uraim, tartsunk sorrendet. Audax mester, kitűnő barátunk, az ő éles és hasító szellemével bizonyára meg tudná szólaltatni az esetet egy szívverés alatt, egyetlen találó mondattal - mi többiek azonban, kiknek nem adott a végzet forró elmét, csak úgy tapinthatjuk érthetően az adott kérdést, ha komolyan vesszük - komolyan és igazságosan, amellet szeretettel -, hiszen úgy tudom, fiatal barátunkat és védencünket mindnyájan szeretjük.

Corpades hevesen. Pardon. Szerettük. Amíg ő hálával és tisztelettel fizetett ezért.

Argus. Mindjárt legjobbnak vélném, ha Audax mester elmondaná annak a levélnek tartalmát, amit Geniustól kapott, és amelynek ügyében összejöttünk. Előre kell bocsátanom, hogy fiatal barátunkkal két nappal ezelőtt magam is beszéltem, és így bizonyos fokig elő voltam készítve erre a fordulatra.

Audax vállat von, és kényszeredetten mosolyog. Kérlek szépen. Nekem csak azért kínos a dolog, ugye, mert nem szeretem a nyilvánosságot - tudjátok, ha a közönségről van szó, a drei Schritt vom Leib álláspontjára helyezkedem. Nem szeretem, ha egyszerre sokan szagolgatnak és fogdosnak. Ha ez a mai riport nem jelent volna meg, a levéllel nem sokat törődtem volna. Nem is találok sértőnek, bár hozzám volt intézve - természetesen tisztelem a vezérezredes úr érzékenységét, ugye, aki jobban meg van sértődve nálam, holott nem is ő kapta a levelet.

Rhinal. Méltóztassál elmondani az elnök úrnak.

Audax. Istenem, nagy vonásokban összefogva, ugye? A stílusa ezúttal olyan zavaros fiatal barátunknak, hogy nemigen tudnám reprodukálni, ugye? Szóval a dolog lényege ez. Genius barátunk, akit az Akadémia rendes hőfogyatkozási, tehát huszonötévenként egyszer adódó záróünnepén óhajtottunk a csuklyával magunk közé szentelni, s akit örömmel és atyaián felszólítottunk, hogy a Barlangteremben tartandó ünnepélyes aktus keretében tartsa meg székfoglalóját - nos, hát Genius barátunk udvarias formában bár, de annál határozottabban bejelenti, miszerint hogy így fejezzem ki magam, füttyül erre az aktusra.

Corpades az asztalra csap. Hallatlan! Szagoltatok már ilyet?

Argus csitítóan. Folytasd, kedves barátunk!

Audax. Hát igen. Pro primo: a csuklyát nem veheti a fejére, mert az elveivel ütközik. Pro secundo: a Barlangterembe nem megy le, hanem mi jöjjünk fel az egész Akadémia ide a teraszra, ő itt akarja elmondani a prologust. Pro tercio: a prologus szövegét, az általunk is áttapintott és jóváhagyott Párbeszédet, a Szagskála Reformjáról című dolgozatot visszavonja, és ehelyett egész másról akar beszélni - nyilván erről a bizonyos - Új Dologról, erről a bizonyos Dimenzióról, a Felfedezésről, ugye, *nagy gúnnyal ejti előbbi szavakat*, amit ha vicces formában is, a Szimat mai száma tárgyal, az esettel kapcsolatban. Annyira fontosnak tartja ezt, hogy éppen a székfoglaló szempontjából véli elengedhetetlen feltételnek, ugye, hogy itt a teraszon tartsa meg.

Corpades az asztalra csap. Fogtatok már ehhez hallhatót?! Itt a teraszon... Hőfogyatkozás napján!... és hogy nem veszi fel a csuklyát!... és hogy nem azt, amit áttapintottunk és jóváhagyunk... Hanem majd valami mást, amiben ő tanít bennünket kesztyűbe dudálni!

Rhinal óvatosan csóválja a fejét. Hm, hm. De hát mi ütött ebbe a kedves, derék, tehetséges fiúba, aki a legszebb reményekre jogosított?! Ki tud erről valamit? Mi a csuda az a Felfedezés?... az az új Izé?... az a Dimenzió?...

Audax enyhe gúnnyal. Hát nem olvastad?

Rhinal. Bevallom, elég értelmes embernek tartottam magam eddig - de egy szót sem értettem az egészből.

Audax eréllyel. Nem is az a fontos. A stílus itt a baj, uraim, a stílus. Egészen mindegy, hogy miről van szó. Gondolkodásban és művészetben nem amin, hanem a mikénten van a hangsúly. Ebben ugye megegyezünk? A baj az, hogy szegény fiatal barátunkat, akit, mint tudjátok, bizonyos fenntartásokkal magam is igen tehetséges és jóra való valakinek ismertem, különben nem pártoltam volna ugye az ügyét, ugye? Amitől ugye, jól tudom, sok minden függ nála... *Argus fejéhez bök, aki komoran mered maga elé.* Szóval fiatal barátunkat elkápráztatta úgy látszik a fiatalság egyik legnagyobb veszedelme, az eredetieskedés rögeszméje. Másnak lenni, mint a többi - c'est tout.

Corpades. Őszintén szólva én azt hiszem, egyszerűen megbolondult. Csak őrült ember lehet ilyen neveletlen. *Argushoz.* Nem gondolod, elnököm?!...

Argus eltűnődve. Hát... talán súlyos a kifejezés. Majd... majd megteszem a megjegyzéseimet... Halljuk Audax mestert.

Audax. Mondom, arra, amit mond, nem is ügyeltem nagyon - régi dolgok ezek, zavaros metafizikai spekulációk, amiken minden kiforratlan elme átesik nagyobb baj nélkül. Ő azonban, sajnos, megbokrosodott tőlük. És ami a legsúlyosabb kifogásom: ízléstelen. A hang és mód, ahogyan beszél róla, ízléstelen és nagyképű. Nem való fiatalemberhez. Szeretem a bátorságot, de ez komikus és formátlan. Ilyen stílusban kerge népszónokok beszélnek, vagy politikai csizmadiák. Naiv és nem rokonszenvesen naiv az az ünnepélyesség, amivel bejelenti, hogy bámulatos fölfedezésről akar beszélni, hogy mit tudom én, filozófiai fölméletben és orrmálatban csodálatos és váratlan változás állott be, hogy a dolgok megismerésében és érzékelésében az eddigi eszközök *öngúnnnyal*, már mint a mi eszközeink ugye, nagyon is szubjektívek és kezdetlegesek.

Corpades az asztalra csap. A mi eszközeink! Példátlan! A mi eszközeink kezdetlegesek!...

Audax. Summa summárum - hogy arról a bámulatos változásról, ami az ő érzékletében előállott, biztosan tudja, hogy soha Vakongiában senki sem érzett még hasonlót, „miután a természet lényegének amaz új ismeretlen jelenségeit ő megérezte.”

Corpades. Pampara pam, vagy a falramászott nagymama. Tiszta halandzsa.

Audax. Különben mit idézgetek, tessék a saját szavai. *Kapkodva előveszi az újságot, keresgéli a cikket ujjaival.*

Míg keresi, Genius halkan, szinte észrevétlenül megjelent a teraszon; a közönség csak most veszi észre, amikor már ott van. Oldalt jött be, nem szimatolt, nem nyúlt hozzá senkihez, tehát senki sem tudja, hogy ott van. Különösen, bizonytalanul, egészen másképp jár, mint a többi, a szeme nyitva van, tétova mozdulattal nyúl néha szeméhez, hunyorgat. A karjai lelógnak. Tán-torog, néhányszor csaknem megbotlik, vagy nekimegy valaminek. Most egyszerre megütközve rájön, hogy az a hang, amit hall, attól a négy embertől ered, akik az asztalnál ülnek. Ekkor riadtan megáll, elől, oldalt, néhány lépésnyire tőlük feszülten és kővémeredten figyel, és nézi őket. Újra meg újra szemeihez emeli kezét. Később a jelenés vége felé lassan közeledik az asztalhoz, leül a kőpad szélére, kis távolságba tőlük, és ölében görcsösen tördelt kezekkel, lehajtott fejjel tűnődik, majd felkapja a fejét.

Audax élénken. Na, megvan, figyeljetek. *Olvas.* „Eleinte magam is kételkedtem benne, de most már kezdek hinni magamnak, és ez a hit olyan földöntúli, emberfölötti ujjongást kelt a szívemben, amelyhez foghatót senki nem érzett még előttem.” *Halk kuncogás Rhinal és Corpades részéről, ez a kuncogás minden mondatnál erősödik, végre harsogó nevetéssé válik.*

Végre hasukat fogják neveltükben, Audax egyre hangosabban, humorosabban olvas, mintegy élvezve sikerét, végül őt is elragadja a nevetés. „Fizikai érzésem volt, igen, fizikai bizonyosság! Arcom felső részében az orr fölötti két lapos dudorban, aminek rendeltetését a tudomány nem ismeri, ebben a dudorban sajátságos szúrás éreztem és folytonos ingert.”

Corpades fuldokolva a nevetéstől. Még szép, hogy nem a hasában érezte ezt az ingert.

Audax folytatva. „Reggel felé, ha Hőforrás irányában fordultam, oly erős volt ez az inger, hogy fájdalmat okozott.”

Corpades hörögve. Keserűvíz!... keserűvíz!... reggel felé egy pohárával...

Audax folytatva. „Rájöttem, hogy azt az ingert maguk a tárgyak okozzák, azok is, melyeket sem meg nem szagoltam, sem meg nem tapintottam.”

Corpades. Tárgyak kerültek a hasába! Jaj, az oldalam!

Audax folytatva. „Félek, hogy egyáltalán nem fogtok megérteni.”

Corpades. Ugyan, no de kérem! Már hogyan értenénk?! Minek kóston minket?!... Ezt ne értenénk?!... ennél megfoghatóbb beszéd már csalás. Mondom, tiszta halandzsza!...

Audax. Várjatok, itt lejjebb... Folytatva. „Új világ, aminek nincsenek határai és korlátai, egy másik csodálatos tulajdonsága a dolgoknak, amit hangtalan vagyok szavakba foglalni.”

Corpades. Vesszük észre.

Audax folytatva. „Az új benyomások százezrei rajzanak és gomolyognak mámoros agyamban - fülem és orrom és kezem és ínyem elvértelenedett, elzsibbadt. Értsétek meg - mindenről tudok, olyanról is, ami nem esik érzékeim alá.”

Rhinal fejét csóválja. Ejnye, ejnye!

Audax folytatva. „Felfelé fordítom arcom - határtalan, lágyan hullámnzó képzetek borítják el az agyam. Lágy lapot érzek, megfoghatatlan messzeségben, anélkül, hogy kezem kinyújtanám.”

Corpades. Lágy lapot? Talán a fejét? Az elég lágy lehet. Hehehe!

Audax folytatva. „Lefelé hajtom fejem - százféle benyomás...”

Corpades. Püff!

Audax folytatva. „Közeledem felétek, idegenszerű borzongás fut át valómon - m e g é r e z t e l e k benneteket anélkül, hogy érzékeltetek volna. Valami hosszú, nyúlós, libegő dolog vagytok - gomolyogtok és különváltok - félek tőletek.”

Rhinal felkiáltva. Nahát! ez csakugyan erős!

Corpades. Hogy én egy hosszú, nyúlós, libegő dolog vagyok? Szájtalanság!...Tapogatózva. Fogjátok meg - én nyúlós vagyok?

Audax. Attention! „A Létnék, úgy tetszik, magasabb régiójába jutottam, közelebb a végtelen eszme székhelyéhez, egy új, soha nem alkotott ismeretlen szót keres az elmém, hogy szánakozásomat, boldogságomat elmondhatnám... Kifutok a szabadba... széttárom karjaimat... és sikoltva tör ki szívemből egy ismeretlen nyelv ismeretlen kiáltása... Lenyomja ujját, silabizál... Ké... ..é... ..k... ..k... kék... ..lux!... .. lux... .. lux... ..” Nem tudja folytatni a nevetéstől, mindenki, Argust és Geniust kivéve, pukkan nevetésben.

Corpades. Jaj, az oldalam!... Megpukkadok!... Hogy mondta?

Audax nevetve. Lux!...

Corpades. Lux? Stux?... Fuchs... Nálunk is volt egy fiú,... Jaj az oldalam... A kadetiskolában... mondta a tanár... Lux... Stux...Fuchs... ha nem tanulsz, buksz!... Hát nem mondom?!... Rég mulattam így! De milyen jól olvasta föl a selyma. *Hátba vágja Audaxot.*

Rhinal fejét csóválja. Hát - ez nem normális dolog.

Audax leteszi a lapot, diadallal. Kérem, uraim. Nincs több megjegyzésem.

Argus torokköszörülés után elnézően és óvatosan. Uraim, uraim, egy kis komolyság mégis!... Határoznunk kell.

Audax vállat von. Ahogy tetszik. Ezek után nem is tartom illendőnek, elnököm, hogy megkérdézzem a véleményedet.

Argus zavartan. Az én véleményem itt nem is fontos... Azért voltatok szívesek felkeresni. Én szeretem ezt a fiút... és mindennek ellenére... az a véleményem, hogy ez a különös... ez a különös láz... ez az állapot... amiről különben nekem is beszélt már... el fog múlni... lecsillapodik... és hogy nem szabad végleges ítéletet alkotni.

Audax kényszeredett mosollyal. Ahogy parancsolod, elnököm. Mondhatnám ugyan, hogy értelmetlen és nem létező szavakat kitalálni és komolyan kitalálni, talán valamivel több, mint egyszerű idegláz, de ha te, elnök úr, azt hiszed, hogy ez a múltó rosszullét nem inkompatibilis azzal a ranggal és azzal a szereppel, amit ennek a fiatalembernek szántunk...

Argus zavartan. A véleményeteket óhajtom hallani.

Audax udvarias orrfogással Rhinal felé. A tudományé az első szó.

Rhinal megfontoltan. Kedves barátaim, nincs különösebb mondanivalóm. A tudomány rendszerbe foglalta a világot, és mindennek megállapította a helyét a természetben. Szerintem az eset a lélektan pathológiájába tartozik. Az effajta aberrációk, sajnos, gyakoriak - de a metafizika csak zavart csinál ebből a fülpontból hallva. Én betegnek tartom ezt a fiatalembert, de a rajongók és a tehetséges emberek mind betegek.

Argus Audax felé. Nos?

Audax hevesen. Nem orrontom ilyen, bonyolultnak az esetet. Genius barátunk enyhén szólva nem annyira misztikus, mint inkább misztifikátor. A fiatalok nem tudván, kompozícióhoz és cselekményhez dekadens zűrzavarral akarják elkápráztatni az olvasót és hallót, hogy valami újat és eredetit mutassanak fel, ami felveheti a versenyt a valódiakkal. Ebbeli szerény falatomat különben már kitaláltam a minap a Nemzeti Tapintatban. Fiatal barátunk jó példa a szabály után. Szerény színműírói pályámon többször volt alkalmam tapasztalni effélét. Épkézláb történet hiányában a nagyravágyó és a mi sikereinket titokban gyűlölve irigylő fiatal titán kiagyal valami hórihorgas helyzetet, fából vaskarikát, csinál hozzá egy új formanyelvet, expresszionista modorban és minél több nyakatekert új kifejezéssel - és az egész főzeléket aztán megpróbálja azzal a beállítással csempészni a közönség elé, hogy az „új irány”, kultúrforradalom, a régi korhadt dráma felfrissítésére, „új eszme”, és ennek nevében harcol és vérzik el, holott egyszerűen sikert szeretne, de kontár lévén e mesterségben, vargabetűvel szeretné elérni. A közönség természetesen egészséges ösztönével nem dül be az ilyen szélhámosságnak, s az „új mű”, „a kísérleti eposz” rendszerint megbukik.

Argus félénken. De hiszen Genius nem úgy gondolta... az előadás... *Audax közbevág.*

Audax. Az előadás, amit tartani akar, elképesztésre, misztifikációra megy ki. Hátba akarja támadni az Akadémiát.

Argus. Tehát - mi a teendő?

Audax emphatikusán. Az Akadémia évszázados hagyományait tiszteletben tartottuk mindannyian. Hogy fennálljon, kell hogy azoktól is tiszteletben tartassák, akik nyomunkba lépnek. Ezt ez az eltévelyedett fiatalember vagy belátja, vagy nem látja be - az utóbbi esetben azt kell vallanunk, hogy még nem érett meg a megtiszteltetésre, amire méltónak hittük.

Rhinal. Úgy van, nem érett meg.

Audax emelt hangon. Mi tehát ezt üzenjük neki: a külső forma a mi parnasszusunkon egybeesik a belső lényeggel. A mi szertartásainkat megbontani nem lehet. A tiszteletre méltó képességekkel megalkotott székfoglaló prológos, amit ma esti szent ünnepünkre írt, a Párbeszéd a Szagskála Reformjáról, általunk alkalmasnak találtatott - ahelyett kétes értékű kísérletet nem fogadunk el. Századok óta az Érdes Csuklyával fején mondja el prológosát minden novícius - ettől nem térhetünk el. S a Barlangteremben kell elmondania - mert az ünnepély egybeesik fővárosunk és az egész vakongi nép szertartásával - azzal a félszázadonként megismétlődő vándorlással, mikor Hőforrás kifogyván mindannyian leszállunk földalatti részébe országunknak, hogy huszonöt év múlva, mikor a Hő megint összegyűlik, visszatérjünk megint. Ez a feltételünk! Ha nem fogadja el, ám ő orrontsa, mi kezeinket mossuk.

Corpades felforrva. Úgy van! Jól beszél!... Helyes!... Akinek nem én teszem fejére a Nagy Csuklyát, az nem lehet tagja az Akadémiának!... Nem lehet részese annak a hatalomnak ő is, melyet apáink adtak ránk, s mi fiainkra hagyunk. Annak a Genius úrnak meg kell követnie az Akadémiát - és ünnepélyesen kijelenteni, hogy megtévelyedett - és szánja-bánja azt a sok ostobaságot, amit összefecsegett.

Rhinal. Méltányos kívánság!

Audax. Ésszerűnek tartom, és csatlakozom hozzá!

Corpades. Akkor majd felfogjuk. Ha nem, magára vessen a következményekért.

Rhinal. Nem lehet részese annak a kultúrának, melyben az Ember, a Nagy Tömeg ura diadalmaskodik lépésről lépésre, a süket és tehetetlen Természeten.

Audax feláll ünnepélyesen. Azt hiszem, uraim, végeztünk.

Argus feláll. Akkor hát köszönöm, uraim. Remélem, egész rövid időn belül módomban lesz közölni a jelölttel. Hiszem és remélem, hogy mindnyájunk megnyugvására és az ő javára sikerül elsimítani ezt a válságot.

Rhinal. Mi is reméljük, de ne felejtsük el: mindössze háromezer szívverés van hátra. Mi máris levonulunk a Barlangterembe, és felvesszük a csuklyát.

Corpades. Csakhamar megszólalnak a mélykürtök és orgonák odalent. A lépcsők ajtaját kinyitják, s a tömeg megindul lefelé. Aztán, hogy az utolsó ember is leszállt, dörögve csapódnak be az ajtók, s huszonöt évig nem nyílnak ki megint.

Audax. Jaj annak, aki kívül marad!

Corpades. Jaj annak!

Rhinal. Találkozásra, elnökünk!... Mi mindenesetre tartjuk magunkat a szertartáshoz!... A Nagy Csuklya Három Lovagja, mielőtt az ünnepély kezdődik, eljön Geniusért, hogy a Barlangterembe vezesse!...

Argus meghajtja magát. Úgy legyen!... Hiszem, hogy nem jönnek hiába!... Uraim!... Szertartásos szaglászás, Argus a lépcsőig kíséri az urakat, akik libasorban egymás hátára helyezett kézzel levonulnak. Aztán megfordul, és lassan tűnődve visszafelé tart. Genius közben felállt a pad széléről, lassan a kőkerítés felé tart, megáll, kifelé bámul. Hirtelen megfordul, egyenesen beleütközik Argusba, aki éppen odaér.

Argus riadtan. Ki az?... Mi az?... Támadó?... Miért nem jelez?...

Genius lógó karokkal visszalép, bámulva nézi Argust, elfelejt felelni.

Argus karjait nyújtogatva. Ki az?!... Miért nem szól?... Miért nem nyúl hozzám?

Genius maga elé lassan. Argus... Argus... Hát ő az?... Hát ilyen?... Lehorgasztja a fejét.

Argus. Én vagyok. Ki vagy?...

Genius. Genius!

Argus örömmel és elfogódva. Genius... Édes fiam... Végre!...

Genius tompán. Végre!...

Argus. De hogy kerülsz ide?! Miért nem jeleztél?... Mióta vagy itt?

Genius vontatva. Egy... ideje...

Argus. Nem találkoztál az urakkal?

Genius szünet után. De igen.

Argus aggódva. Talán hallottad is, amit beszéltünk?...

Genius rekedt nevetéssel. Hallottam.

Argus álmélkodva. De hogyan? Senki észre nem vett?

Genius. Nem szóltam.

Argus. Akkor hát, hogy tudtad?

Genius nyugodtan ránéz, rejtett gúnnyal. Hogy ti itt vagytok? - Ugye, milyen különös. Tudtam.

Argus szünet után. Milyen kurtán felelgetsz. Milyen élesen. Szünet, majd halkan. Nem jól érzed magad?

Genius felnevet. Úgy érti, hogy magamhoz tértem-e már? Hogy elmúlt-e az agyláz?

Argus. Genius?!

Genius. Vagy kereken: örült vagyok-e még?

Argus. Fiam...

Genius. Hiszen megígérte ezeknek az uraknak, hogy majd kigyógyít.

Argus halkan. Nem azt, csak hogy megnyugtatlak.

Genius. Köszönöm, már nyugodt vagyok, ó, nagyon.

Argus. És derült - és bizakodó?

Genius. Azt nem.

Argus. Hogyan?

Genius. Attól talán, amit itt hallottam magamról?!... Hogy két eset van - őrült vagyok, vagy szélhámos? - Harmadik nincs?

Argus. Nem rólad mondták ezt, nem rólad.

Genius. Ugyan, hát kiről?

Argus. Nem rólad, arról, akinek mutattad magad.

Genius. Mikor?

Argus. Az utóbbi napokban.

Genius felnevet. Aha!... Nos, hát tévedtetek. Az vagyok, akinek mutattam magam. Annak mutattam magam, aki vagyok.

Argus megdöbbenve. De hiszen - az imént - azt mondtad - hogy megnyugodtál. -

Genius. Hogyne!... Megnyugodtam...

Argus. És elmúlt a kétely?!...

Genius. Ó, igen, elmúlt.

Argus. A kétely, ami marcangolt, mikor utoljára beszéltünk... hogy nem vagy-e valóban beteg...

Genius kiáltva. Hát nem! Nem! *Széttárva karjait.* Istennek hála - nem vagyok beteg!

Argus boldogan. Fiam!

Genius lázban. Nem, nem voltam beteg!... Ez a bizonyosság órája volt... ahogy itt én Rólam beszéltek - és nem tudtátok, hogy itt vagyok - mert nem akartam - de én tudtam, hogy itt vagytok, anélkül, hogy akartátok volna! Mert tudok rólatok anélkül, hogy meg tap i n t a n á l a k b e n n e t e k e t.

Argus riadtan, hevesen. Mit beszélsz?!... Ott tartasz hát, ahol három nappal ezelőtt? Ragaszkodsz a rögeszmédhez?

Genius megragadja a karját, lihegve. Értse hát meg - értsétek hát meg. Hogy bizonyítsam, mit tegyek, hogy tagadjam le - mit hazudjak, ha élni akarok köztetek? Miért nem hisztek nekem?!... Értsen hát meg... Ha beledöglöm is, nem tehetem, hogy letagadjam. Hiszen észrevennétek, hogy hazudok...

Argus. Az Istenért!

Genius makacsul, lázasan hangsúlyozva. Tudok rólatok anélkül, hogy hozzátok nyúl nék! Nem érti! *Ellöki Argust* Ide figyeljen! Ellöktelek, ugye?!... Mégis itt vagy... *Szemeihez kap* Itt vagy, élesen és határozottan... össze nem téveszthetően... Elválva minden egyébtől... Hosszúkás, mozgó tömeg... Itt, a homlokom mögött... *homlokát veri* és ott... ott... *mutogat feléje*, ahol állasz *lépést tesz feléje*. Vigyázz... ide jöttem hozzád... Ne lépj előre... belém ütközzöl...

Argus önkéntelenül hátrál. Genius!... Beteg vagy... A hangod...

Genius a korláthoz fut. És ott... ott... *Forog.* És mindenütt... mindenütt *felnéz* és fönt... Fönt... *a nap felé* és arra... arra... Rettentő Erő... szörnyű Lángolás... Jaj,... fáj... *Szeméhez kap.*

Argus meredten áll a helyén. Fülel. Genius, hol vagy?

Genius tenyerével eltakarja a szemét. Szünet után tompán. Itt.

Argus kicsit megnyugodva, de még remegő hangon. Mit csinálsz?

Genius ugyanúgy. Állok! Hosszú szünet.

Argus összeszedi magát, határozottan. Genius, nincs már időnk ehhez... Felelj! Figyelsz?

Genius ugyanúgy. Hallom a hangod.

Argus. A közönség már összegyűlt lent a Barlangteremben. A három Elektor elfoglalta helyét az asztalon, üresen hagyta középen a tiédet. Néhány szívverés, és jönnek érted a Csuklya Lovagjai.

Genius lekapja szeméről tenyerét, kifelé bámul. Dacosan. Nem megyek. Nem megyek a Barlangterembe. Oda nem követ engem ez... ez a tűz... ez a... körös-körül... Tudom, megpróbáltam. Itt maradok. Jöjjenek ők fel. Itt beszélek.

Argus. Genius, figyelj. Nem rúghatod fel a világ rendjét. Ha nem jössz, itt hagylak - más választanak helyetted. Másnak a fejére teszik...

Genius. Nem veszem fel a csuklyát. Eltakarja az arcom.

Argus. Genius - az este közeledik. Leszállunk a lágy és langyos melegbe. Ha makacskodsz - ha megsérted a társadalom rendjét -, ez a társadalom ellök, és kitagad magából. Jaj annak, aki kívül marad a süket hidegben!...

Genius. Süket és hideg - de mily csodálatos!

Argus. Jaj annak, aki egyedül marad!

Genius körülnéz, kitárt karokkal lassan körbefordul. Extázisban. Egyedül? - Itt?... Egyedül - ezzel a - pompával - körös-körül?... Egyedül? *Égnek tárt karokkal, felemelve arcát.* - Odafent - az Istennel - aki megnyilatkozott előttem? - *Szünet.* Hagyjatok magamra.

Argus. Ez az utolsó szavad?

Genius. Ez!

Argus. Isten veled, Genius!

Genius. Isten vele! *Áll mint előbb.*

Szünet.

Argus lassan megindul a palota felé, megáll, visszafordul, lopva tapogatózik Genius felé, aki elfordulva áll, emelt karokkal. Halkan. És - Déliának is ezt üzened?

Genius megrezzen, lassan leejti kezét, tenyerével eltakarja a szemét. Halk, fájdalmas kiáltással. Délia!...

Argus szünet után hangosan és jelentősen. Isten veled, Genius. *De nem megy.*

Genius nem felel.

Argus halkan csóválja a fejét, elmosolyodik, lopva közeledik Genius felé. - Mikor odaér, végigtapogatja, aztán melegen vállára teszi a kezét félöleléssel, nagy szeretettel. Édes fiam... szegény fiam.

Genius tenyere alól. Apám... barátom... mentorom... *Argus vállára hajtja a fejét.*

Argus simogatja lassan. Az imént Délia puha hullámos haja terült el így vállamon. Neki is így dobogott a szíve. Gyermekeim!

Genius. Apám - úgy fáj... úgy vonaglik... mintha ki akarna szakadni.

Argus. Mi van veled?

Genius. Nem bírom.

Argus. Gyermekek vagy. Ifjú vagy. Boldog vagy, halálosan boldog. Nem bírod a boldogságot.

Genius. Igen... sok... túlsok... gyenge vagyok hozzá!

Argus simogatja. Az idegeid zakatolnak. Az élet tombol, ágaskodik benned. Ki akar törni, feszíti bőrtönét.

Genius. Bennem?!... csak bennem?!...

Argus. Hol még?

Genius. Odakünt, odakünt, rajtam kívül.

Argus. Belülről árad valami... valami erő... és te kidobod a térbe... és onnan visszacsap feléd, és leér hozzád... Kívülről kaptad.

Genius fájdalmasan. Nem... Nem... Tévedsz, hidd el... tévedsz... *Nagy mozdulatokkal.* Odakünt volt... Váratlanul ért... lesújtott és földhöz vágott.

Argus szünet után. Lehet, igazad van - lehet, hogy én ezt nem tudom. Én az Istent nem ismerem, bár papja vagyok - hozzám ő el nem jött, hogy megtapintsam köntösét; lehet, hogy méltatlan voltam rá. Lehet, hogy te méltó voltál rá - az imént, mikor dadogva kiáltoztál, s már előbb, mikor idézték a szavaidat, és fuldokolva nevettek rajtad,... valami végigborsódzott a hátamon... valami tompa, rémítő sejtelem... hogy talán mi vagyunk eszelősek... talán te vagy az ő igazi papja... egy pillanatra úgy jött, hogy térdre ereszkedjek.

Genius megrendülve. Apám - ne szégyeníts meg.

Argus. Ó, nem. Ne félj. Sokkal jobban szánlak, mint amennyire csodállak, fiam. Mert ha úgy is volna, ha meg is érezted egy szívverésig az ő illatát - mi vagy te mégis őhozzá képest, szállingózó, nyomorult porszem?

Genius lesújtva. Igaz.

Argus. Lehet, hogy van valami ismeretlen rettentő igazság abban, amit megérezteél... de mi dolgod neked azzal, ami odakint van, s mi dolga annak teveled?... Felelj!

Genius összeborzong. Ó... Rettenetes!

Argus. Kapkodsz felé... és az a Valami, az a Hideg és Idegen... süketen elhúzódik... nem felel... Mi köze hozzád az Ismeretlen Istennek?... Mit törődik az veled?

Genius belekapaszkodik. Nem... Nem...

Argus szünet után részvétellel simogatja, egész melegen és egyszerűen. Fiam, sokszor gondolok rá mostanában, hogy az Isten talán nem is mi miattunk, emberekért teremtetten a világot. Más céljai vannak, mi csak úgy véletlenül hullottunk le asztaláról, mint a fölösleges forgács... Lehet, hogy te megérezteél valamit a Nagy Valóságból, ami túl van az emberen - de ez a nagy Valóság soha boldogabbá nem fog tenni téged, hidd el - arra lenne csak jó, hogy megrontsa és elvegye tőled ezt az egyetlen nyomorult és gyönyörű, piszkos és édes, gyötrelmes és mámoros, egyetlen életet, amit ajándékba kaptál... alamizsnának könyörületből, egy nagylelkű, gazdag nagyúrtól... Hát nem volna kár?!... Az előbb felsikoltottál - azt mondtad: fáj!... akkor szerettelek volna megölelni és megsimogatni és megvigasztalni, és aztán mondani - gyere, gyere, hadd itt ezt a gonosz és kegyetlen hatalmat - aki csak fájdalmat okoz neked... gyere, odalent semmi se fáj... odalent lágy remegés... odalent édes illatok... odalent bódító, zsongító zenék... odalent könnyes, irgalmas szavak... nedves, langyos ajkak borát kínálja a fájdalmas élet. *Szünet.* Lám, hogy remegsz! *Nagy szünet után.* Felejtsd el, fiam!...

Genius nehezen lélegzik. Apám... jaj...

Argus nagy szájalommal. Felejtsd el, fiam!... Lassan húzza magával.

Genius kínlódba bontakozik ki. Nem... nem... nem...

Argus kis szünet után. Jó... jó... pihend ki magad, még van egy kis idő. Szünet után, miután pillanatig gondolkozott. Genius.

Genius tompán. Apám!

Argus csendesen. Ide küldöm Déliát - jó?

Genius bólogat.

Argus hangosabban. Ide küldöm Déliát, jó?

Genius halkán. Jó.

Argus elsiet.

Genius balfelől a meztelen női szobor előtt áll, görcsösen simogatja, a messzeségbe bámul. A világítás most más, mint előbb volt - még élénk, de már vörösbe hajló. A távoli havasok csúcsa szikrázó lángban áll.

Délia jön tapogatózva, egyik kezében nagy fekete csuklya - kétfelé választott fejdísz az, ami ha felveszik, eltakarja a szemek helyét, és két oldalt a vállig ér. Tetején díszes forgó.

Délia halkán, álmatagon, tapogatózva, szomjasan. Genius! Genius! Hol vagy?

Genius megrándul, nem felel, odafordítja az arcát, kíséri a szemével.

Délia. Genius,... Genius... Maga elé. Nem felel?... Lement a kertbe... Megvárom... Az asztalhoz ér, leteszi rá a csuklyát, gyámoltalanul tapogatózva a korlát felé tart, kezei a hárfához érnek. A hárfá... Végigpengeti ujjjaival, játszik, halkán dúdol hozzá.

Halkul a szivverés

Elszáll a hang

Táncol a lepke

Arcodba csap.

Halkul a szivverés

Elszáll a lepke

Már messze zümmög

Valahol kint

Vége szegénynek

Genius tágra meresztett szemmel, álmélkodva nézi. Közeledik, lábujjhegyen. Odaér, nem zavarja, szájára teszi az ujját. Lassan leereszkedik, leül Délia lábai elé a lépcsőfokra. Nézi, Délia gyanútlanul játszik tovább, nem is sejt, hogy Genius ott ül a lábai előtt. Mikor a dallamot néhány utórezgéssel befejezte, ölébe ejti a kezét, tűnődik, fülel.

Genius halkán, dadogva, kitörve. Délia... Szép vagy...

Délia halk sikollyal. Genius! Kitárja a karját. Genius!

Genius visszahúzza felsőtestét. Nem... nem még... Csak így...

Délia panaszosan. Nem akarsz hozzám nyúlni?

Genius. Várj... Még nem... Még egy darabig... Csak így... az arcod... Bámulja.

Délia lassan leereszti a karját, csüggedten, álmatagon. De... itt vagy... ugye?

Genius. Féllelésnyire tőled.

Délia. Milyen furcsa... Jó így neked?

Genius. Csodálatos.

Délia. Mit mondtál az előbb?... Egy furcsa... idegen szót mondtál...

Genius. Azt mondtam: szép.

Délia tűnődve. Szép... szép... Mi az? Sohase hallottam.

Genius. Én se, csak úgy mondtam... Most csináltam ezt a szót... kitaláltam, mondani kellett valamit, más nem illett ide...

Délia nevet. Szóval úgy, mint mikor a csecsemők gügyögnek... pá!... pá!... új szavakat csinálnak...

Genius. Úgy.

Délia. És csak ők tudják, mit jelent... Az anyjuk sem érti őket... *Nevet.* De kedves!.. Szép... szép... és mit jelent ez a szó?

Genius. Még én sem tudom... azt jelenti... hogy...

Délia. No... mondd... mit jelent?

Genius. Valamit... valami kimondhatatlanul vonzót... valamit... ami jót jelent... valamit, ami ígér valami jót... valami jót és igazat és helyeset ígér... és biztat és hív, hogy közeledjem.

Délia duzzogva. És még se akarsz megfogni.

Genius. Nem... mert mégis - ha túlságosan közeledem... akkor eltűnik... és semmi sem marad belőle...

Délia dacosan. Akkor nem jó... akkor azt jelenti, hogy nem szeretsz...

Genius. Azt jelenti, hogy j o b b a n szeretlek.

Délia. Nem igaz, nem szeretsz, ha nem akarsz megfogni. Azt mondtad - így jó neked, fél lépésnyire. Nekem így nem jó.

Genius. Délia!... Délia!... Délia!...

Délia toppant. Nem... nem... akkor nem kell nekem az a szó!... Az a szó elválaszt minket...

Genius felugrik. Nem fog elválasztani... Szeretlek.

Délia. Hol vagy?

Genius a korlát felé tart. Itt... itt... jöjj utánam...

Délia tapogatózva követi. Hol? Hol? Genius... játszol velem... gonosz...

Genius a korlátnál. Ide... ide, hozzám...

Délia mellette, hozzáér. Itt vagy...

Genius. Itt.

Délia. Ölelj meg...

Genius. Várj, beszélni akarok... Délia... mesélek neked...

Délia hozzásimul álmatagon. Mesélj... Valami gyönyörűt... olyat, mint az a prológos... a párbeszéd... az illatok versenyéről, amit majd elmondasz... olvastam... gyönyörű...

Genius. Nem, Délia, nem azt!... Szebbet... Sokkal szebbet!

Délia. Szebbet... Lehet szebbet?

Genius. Lehet!... Neked lehet!... Csak neked!... Te meg fogod érteni!...

Délia. Genius... édes...

Genius *kifelé mutat szabadon maradt karjával.* Odakünn tudod-e... arrafelé...

Délia borzong. Merre?

Genius. Erre... erre... várj... *Arrafelé fordítja az arcát.* Nem érzed?

Délia álmodva. Langyos... még langyos...

Genius. Nemcsak langyos... hullámozó, mozgó, gomolygó, szétáradó, összefolyó... ezerféle... *havasok felé... és fölötte... fölötte...*

Délia elragadtatva. Mi van fölötte?

Genius. Messze... messze... kinyúlik... fel egy örülten forgó golyó felé, és harsányan énekel... Ezer torokból... száz orgonán... millió kürt... szerteáradva, egyre hevesebben dörömbölve homlokodon... míg megsiketülsz, és már nem hallod... és megnémulsz, és már nem szólsz... és megdermedsz, és már nem érzed... és mégis... és mégis *t u d o d*, hogy van, *j o b b a n* tudod... *b i z t o s a b b a n* tudod... hogy van, mint mikor hallottad... és fogtad... és mintha álomból ébrednél... erősen... ruganyosan... felugorva fekhelyedről... álomba... ami akkor kezdődött, mikor megszülettél... és mégiscsak álom volt... és most mintha felébredtél volna, és nagyot rikoltasz... és tudod... hogy most menned kell... menned kell, iramló lábbal, tátott szájjal... kimeresztett homlokkal... futnod... arrafelé... arrafelé... *eszméletlenül kapkod a horizont jelé... ahol az a Nagy, az a Nagy... Ezek a mozdulatok a lepkeánchoz hasonlóak a láng körül.*

Délia lázban. Genius... Genius... Jaj... ne hagyj itt...

Genius fél kézzel magához szorítja. Nem... nem hagylak itt... Velem jössz!... Elviszlek - elviszlek oda!...

Délia. Veled... Veled...

És most, hirtelen, majdnem átmenet nélkül alkonyodni kezd, a vörös bordóba, aztán lilába, aztán kékbe - a végén majd feketébe megy át.

Genius. Igen... velem... velem leszel, ugye?... Nem kell senki nekünk... Idegen világ van arrafelé... ott várnak ránk... soha nem hallott emberek... akik hozzám hasonlítanak...

Délia. Hozzád?

Genius. És hozzád... Hozzád!...

Délia. Genius... fogj erősebben... szédülök...

Genius. Délia!

Délia. Félek...

Genius. Félsz?

Délia. Mindentől... amiket mondasz... merre vagy?... Fázom... ölelj meg...

Genius. Majd betakarlak, ha fázol...

Délia. Nem, nem...

Genius. Délia... hiszel nekem?

Délia. Nem tudom... olyan furcsa... Nincs lázad? Mutasd a homlokod!

Genius vadul. Miért?... Miért akarsz?...

Délia csöndesen. Audax... azt mondta...

Genius kiáltva. Hogy örült vagyok?

Délia. Jaj... Genius... nem, nem...

Genius vadul. De igen... igen... azt mondták neked!... Hazudtak!... Tudod?... Ide figyelj!... *Ellöki.* Ott állasz!... Tudom!... Nem nyúltam, hozzád, és mégis... no ugye... Most tudom... hogy fölemeled a karod... és a szád... *Sötétebb van, közelebb megy.*

Délia remegve. Jaj, de furcsa... igazán... felemeltem... No mondd... a szám... Mi van a számmal?

Genius közelebb megy. A szád, igen... a szád legörbül, lebiggyed... mintha sírni akarnál...

Délia. Igen... igen... úgy van... sírni akarok... félek... Mondd tovább... akkor veled megyek...

Genius. És a hajad... a hajad... *Közelebb megy.*

Délia sürgetve. A hajam.

Genius. Várj... mindjárt... hullámszik... nem tudom biztosan... Most nem tudom biztosan... Mindjárt... *Közeledik.*

Délia. Ilyen közel kell jönni? Akkor miért nem fogod meg inkább?

Genius. Még nem, várj.

Délia. Siess, fázom!

Sötétedik.

Genius erőlködve. Várj... Ejnye... de különös... mintha gyengülne...

Délia. Mi gyengül?

Genius. Nem, nem... *Szemeit dörgöli.* Nem... csak elszédültem biztosan... Nem tévedtem... Mindjárt megint erős lesz... *A korláthoz fut, kinéz, szemét dörgöli.* Még érzem... Jaj... csak gyengébben. *Hirtelen előre fut.* Jaj... ne hagyj...

Délia meghökkenve. Genius... mi van veled?... Az Istenért!

Genius futkároz a színen, kapkod az eltűnő fények felé. Semmi... elmúlik mindjárt... mindjárt megint... hiszen még megvan... itt... meg itt... meg ott... ne tűnj el... jaj... ne tűnj el... *Ván-szorogva előre jön a sűgőlyukig, térdre roskad, a közönség soraiba fűrja tekintetét.* Meg itt is még... valami gomolyog... rejtelmesen... és mozgolódik... és motoszkál... élet... élő élet... jaj... *Kitárja karjait.* Segítsetek... élő emberek!... Segítsetek, ne hagyjatok el!... *Kezeibe temeti az arcát, felzokog, leroskad a sűgőlyuk előtt.* Istenem - istenem - elhagysz engem?

Délia aki megdöbbenve fülel, most magához tért, kiegyenesedik. *Határozottan.* Genius, állj fel!

Genius zokog.

Délia tapogatózva, de biztos és erős léptekkel odamegy hozzá, fejére teszi a kezét. Genius, állj fel! Majdnem egészen sötét van már, a horizonton idegenszerű csillagok tűntek fel, egy nagy sáv is, mint amilyen a Saturnus gyűrűje lehet a bolygóiról nézve.

Genius nem felel.

Délia. Genius, állj fel! Fázom. - Mennünk kell.

Genius. Menj! Hagyj!

Délia határozottan. Azt akarod, hogy itt hagyjalak?

Genius nem felel.

Szünet.

Délia. Nem szeretem, ha egy férfi sír.

Genius lassan térdeire emelkedik.

Délia. Ha nem jössz velem - ha nem fogsz meg... - Elmegyek. Nagyon hideg van itt.

Egészen sötét lett.

Genius gyengén, makacsul. Nem kell, hogy megfogjalak... tudok rólad... akkor is... ha nem foglak meg...

Délia szelíden, de határozottan. Nem tudhatsz rólam, ha nem fogsz meg.

Az orgonák megszólalnak alulról a Barlangteremből. Mély, komor szólam, egyre erősödő.

Genius egészen gyengén. De igen... igen...

Délia szünet után. És ha tudnál is, mit érne neked... ha azt is tudnod kellene... hogy más ölel meg, míg te távol vagy tőlem.

Genius felugrik. Délia!...

Délia élesen. Miért ne! Ha te nem tartasz méltónak rá?!... Fázom így... Valakihez oda kell simulnom...

Genius rettentő félelemmel. Délia, hol vagy?... Hol vagy?...

Délia gúnnyal. Mit kérdezed?!... Hiszen te tudod, akkor is, ha nem szólok nem mozdulok - ha nem szólsz, nem mozdulsz.

Genius. Tudtam, de már nem tudom... Délia!... Hol vagy?... Állj meg... Jöjj... Félek!...

Délia. Csak eddig tartott?

Genius. Nem tudom. Kabult vagyok, mindjárt elesem. *Tántorog.*

Délia biztos kézzel felfogja karjaiban. Már nem. Ne félj, szegénykém, itt vagyok.

Genius. Ölelj meg!

Délia. Öllelek.

Genius görcsösen belekapaszkodik. Délia!... Forró vagy... Rejts el...

Délia simogatja. Nyugodj meg. Elmúlt... Elmúlt, ugye?

Genius álmosan. Mi múlt el?

Délia. A láz... A téboly...

Genius gyerekhangon. Igen... úgy látszik... elmúlt... Furcsa... *Gyerekesen nevet.* Milyen furcsa álom volt... Milyen erős... furcsa álom... *Nevet.* Lux... Stux... Fuksz... ha nem tanulsz, buksz...

Délia. Kicsikém. Most már minden szép és jó lesz. Várj, anyuka felöltözteti az ő kisfiát. Az asztalról elveszi a csuklyát, Genius fejére húzza, diadallal kiáltva. Éljen Genius - az Akadémia új tagja!...

Genius némán hagyja magát. Délia... Szoríts magadhoz...

Alulról a sötétből három sziluett válik ki, a Csuklyás Lovagok jönnek felfelé. Az orgona erősödik.

I. Lovag mély tompa hangon. Geniust keressük - a kürtszó elhangzott. Kezdődik a nagy Leszállás ünnepe!... Genius! Foglald el helyed!

Másik kettő komoran. Genius, foglald el helyed.

Délia élénken, vidáman, boldogan, asszonyosan. Itt vagyunk, itt vagyunk! Megyünk!... Megyünk - a boldogság felé!...

Genius előrelép, a három csuklyás közrefogja, Délia hozzásimul, lassan indulnak lefelé, miközben az orgona fortisszimót játszik.

Genius dadogva. Boldogság... Boldogság... Itt... a karjaimban...

Függöny

AZ EMBERKE TRAGÉDIÁJA

*Madách Imrike után
istenkéről, Ádámkáról és Luci Ferkóról*

A versikéket írta
Karinthy Fricike

*A csonkán fennmaradt kézirat kiegészítő részeit
Karinthy Ferenc írta*

Bevezetés

Toncsi, Fercsi, Jancsi, Náncsi.
Csupa kandi, meg kíváncsi
Kisgyerek.
Amit Imre bácsi nektek
Elmesél most - attól égték
Ifjak, öregek.
Egyik izzad, másik fázik,
Egyik vígan hahotázik,
Másik pityereg.
Ha így nézed, domború,
Ha így nézed, homorú.
Egynek szörnyű mulatságos,
Másnak szomorú.

Első szín

Utcu Lajcsi, hopsza Lenke,
Volt egyszer egy jó Istenke,
Azt gondolja magában:
Mit ülök itt hiában?
Megteremtem a világot,
Hogy olyat még kend nem látott.
Hogyha látod, szádat tátod,
Mesterségem megcsodálod.

Amint mondta, úgy is tett,
Dolgozott egy keveset,
Hat nap alatt úgy, ahogy
Összezsapta valahogy,
Rajta nem is másított,
Csak egy nagyot ásított.

Rafael, Miska meg Gábor.
Ebből állt az angyaltábor.
Rafi mondta: halihó,
Ez a világ jaj be jó!
Miska mondta: gyerekek!
Ez a világ de remek!
Gabi mondta: mi lesz még,
Ha meglátjuk az eszmét?

Luci Ferkó azomba'
Irigy volt és goromba.
Meee, mondta, szebb is akad,
Nekem nem kell, edd meg magad.
Ilyen volt a Luci Feri,
De Istenke meg is veri,
Nem kell szárny, repülj gyalog,
Dobjátok ki, angyalok!

Második szín

Ádámka meg Évike
Édenkertnek végibe
Hancúroztak, ittak-ettek,
Állatokkal verekedtek.

Ádámka nem akart menni
Évikével almát enni.
Évi mondta: ne légy fád,
Láttam két szép almafát.

Angyalka jött, nagyon mérges.
Vigyázz, az az alma férges!
Istenke se akarja,
Hasacsjátok csikarja.

Luci Ferkó rossz kölök,
Éppen arra lődörög,
Juszt is, mondta: egyetek,
Tömjétek meg begyetek.

No most tele van a bendő,
Itt a bűn, az eredendő.
Mars ki innen, istenvertek!
Bezárjuk az Édenkertet.

Harmadik szín

Vége lett a jó életnek,
Éviék szegények lettek,
Mert elkövették a rosszat,
Dolgozhatnak most naphosszat.
Mi lesz ebből, Évikém!
Nem bírom egy évig én.
Csak tudnám, mi lesz belőlem,
Mit akar Istenke tőlem.

Luci Ferkó majd megmondja,
Annak ez a legfőbb gondja,
Mióta büntetés végből
Őt is kidobták az égből.

Feküdjetek a bokorba,
Kimondom most nektek sorba,
Évi, Ádám,
Kibontom a meseládám.
De előbb módját megadni,
Van szerencsém bemutatni,
Ha nem tetszik a regény,
Vagy az ágyacska kemény,
Ez a kislány megpuhítja,
Úgy hívják, hogy zöld remény.

Negyedik szín

Ádámkából azon nyomba
Fáraó lett Egyiptomba.
Nagyon finom volt a dolga:
Mint a pelyva, annyi szolga
Dolgozott egy kőhegyen,
Csak hogy neki jó legyen.

Gile-gula, tarka-barka,
Rabszolgának fáj a marka,
Férfiszolga, nőcseléd
Liheg-lohog, csőcselék!

Ha kilóg a nyelvecskéd,
Megverünk, mint kis kecskét,
Csihi-puhi, mertek-gyertek,
És egy szolgát agyonverték.

Évike, hogy látja ezt,
Nosza pityeregni kezd.
- Mit pityeregsz, te gyerek?
Évi tovább pityereg.
- Na megállj csak, az apád!
Eltörtétek a babát!
- No majd veszek frisset, másat,
Finomat és elegánsat!
- Ez már úgyis régi, ócska,
Így szólt a jó Fáraócska.

Égszakadás, földindulás,
A fejemen egy koppanás,
Átszaladunk egy más korba,
Szaladj te is, pajtás!

Ötödik szín

Görög hazát akkor éppen
Megtámadták, kérem szépen,
Miltiades fővezér
A csatába ment ezer!

Hát ahogy ott csatázott,
Mint valódi hellén,
Arrament egy ellenség,
Megszúrta a mellén.

No ez mégis hallatlan,
Hogy a nép ily hálátlan.
Nincs hálátlanabb a népnél,
Otthagyták őt a faképnél.

Királynak, ha nincs szószéke,
Hatalmának bezzeg vége.
Igyuk meg a tejecskét,
Csapjuk le a fejecskét.

Égszakadás, földindulás,
A nyakamon egy koppanás,
Átszaladunk egy más korba,
Szaladj te is, pajtás!

Hatodik szín

Hű, ezek de rosszak lettek.
Énekeltek, ittak, ettek,
Évi, Ádi gonoszcsontok,
Elvetettek minden gondot.
Évi röhög, mintha ráznák,
Csintalanok és paráznák,
Nincsen benne semmi könnyör,
Azt mondja, hogy fő a gyönyör,
Fő a gyönyör meg a gyomor,
Persze, lett is szörnyű nyomor.

Ádi, Évi rossz is, rest is,
Hát egyszer csak jött a pestis,
Jött a csúnya dögvészecske,
Hullt a nép, mint a legyecske,
Kézzel, lábbal kalimpált,
És aztán meghalukált.

Ekkor jött a szent Peti,
Ki a rosszat megveti,
- Ádi, Évi, nézd meg eztet,
S megmutatta a keresztet.

Égszakadás, földindulás,
A szívemen egy koppanás,
Átszaladunk egy más korba,
Szaladj te is, pajtás!

Hetedik szín

Tankréd bácsi énekel,
Azt mondja, hogy hinni kell.
Egyik hiszi eztet, aztat,
Másik hiszi aztat, eztet.
Egymás kezéből kitépik,
Rongyolják a szent keresztet.
Ejnye, csípje meg a macska!
Hol az exact fogalmacska?

Évi a zárdába ment,
Nem szép tőle, annyi szent.
Lett belőle Izidora,
Nem hallgatott okos szóra.
Ádi mondja: csip, csip, csip,
Gyere már ki egy kicsit.
Évi, Évi, gyere ki,
Ég a házad ideki.
Évi mondja: nem, nem, nem,
Nem enged a korszellem.
Feri mondja: a kereszt!
Megfogtad, de nem ereszt!

Égszakadás, földindulás,
A hátamon egy koppanás,
Átszaladunk egy más korba,
Szaladj te is, pajtás!

Nyolcadik szín

Ádi, Évi, ácsi, pácsi,
Ez meg itt a Kepler bácsi,
Nem ám holmi fecske-locska,
Kenyere a csillagocska,
A nagy bolygó náció,
Meg a gravitáció.
Egyedem-begyedem,
Meg a világegyetem.

Közben Évi: juj, juj, juj,
Egy fiúval összebúj,
Hogy majd vesznek, éljen, vivát:
Ádámkának vásárfiát.
Nem fügét és nem narancsot,
Icipici kis agancsot,
Felteszik a fejére,
Jól fog állni nekie.

Csak hogy ahhoz pénz kell ám,
Adjál nékem, Ádikám.
Ádi mondja: no, mi lesz még?
Nem szeretem ezt az eszmét,
Unció-smunció,
Szebb a revolúció.

Égszakadás, földindulás,
A szememen egy koppanás,
Átszaladunk egy más korba,
Szaladj te is, pajtás!

Kilencedik szín

Játsszunk fej vagy írást mostan,
Mondta Ádám a magosban.
Hogyha írás, semmi sírás,
Mindennapra egy tojás.
Hogyha fej lesz, de sok hely lesz,
Minden bögre csupa tej lesz.
Megisszuk a tejecskét,
Lecsapjuk a fejecskét.

Utolsó pár legelőre,
Kimegyünk a legelőre.
Miénk a föld, rontom, bontom,
Az én nevem Kukorica,
Kukorica, Kukorica Danton.

Utcu bizony megérett a meggy,
Danton bácsi ki a rétre megy.
Kint a réten a fűbe harap,
Hiányzik belőle egy darab.

Égszakadás, földindulás,
Könyökömön egy koppanás,
Gyerünk vissza, pajtás!

Tizedik szín

Ádámkának mi nem jut eszébe,
Hogy ő mostan beleül a székbe.
A tudományt onnan magyarázza,
Hű tanítványt a hideg kirázza.

- Tudós bácsi, mondd meg nékem,
Mi legyen a mesterségem?

- Vegyél könyvet, tollat, irkát,
Mindenféle irka-firkát!

- Tudós bácsi, vettem, hoztam,
Mit csináljak vele mostan?

- Dobd a tűzbe hamarjába,
Jó meleg lesz a szobába!

- Beledobtam, lángol, ég is,
Mit csináljak mostan mégis?

- Mostan hányjál bukfencet,
Mert a tanító csak henceg,
Nem tud ő se jobbat ennél,
Amitől okosabb lennél!

*Égszakadás, földindulás,
Az agyamban egy pattanás,
Átszaladunk egy más korba,
Szaladj te is, pajtás!*

Tizenegyedik sz n

H laisten, nem kell
Iskolába menni,
Ádámnak, Ferkónak,
Nincsen dolga semmi.
Kimennek sétálni
A piacra ketten.
Azt mondja az  d m:
- Jaj, de éhes lettem!

*Ferkó mondja - Addig ehetsz,
M g a zsírtól meg nem repedsz,
Amíg tele van az erszény,
Te maradsz a polg reszm ny
Pénzért mindent megkapunk,
Vedd el  a buksz t,
Vendéglőben s rt iszunk,
Megessz k a bukt t!*

*Arra megy az  vike,
Figyeli, hogy nézik-e?
Játékot k r Ádámtól,
Szereti is h l b l.*

*De a gonosz Luci Feri,
A játékot összetöri,
- Nem kellesz már nékem  d m,
Tanuld meg e versen:
Akad, aki többet  d  m,
Ez a szabad verseny.*

* gszakad s, földindulás,
A zsebemen egy koppanás,
 tszaladunk egy más korba,
Szaladj te is, pajtás!*

Tizenkettedik szín

Hát ez meg már micsoda?
Gőzmalom vagy mosoda?
Akár gyár, akár malom,
Benne nagy az unalom.
Olyan tiszta, olyan csendes,
Olyan sima, olyan rendes.
Nem lehet bent hajkurászni,
Henteregni, falra mászni.
Nem csinálnak benne ácsok
Kardot, csákót, kalapácsot,
Csak gépet, meg kereket,
Csupa rendes gyerekek.

Gyerünk Ferkó, lássuk,
Itt fogunk ma hálni!
Hadd lám, tudnak-e valóban,
Mint mi tudtunk, fűben, hóban
Olyan édes, kicsi, kedves
Kereket csinálni?

Ez ló, kutya, macska, virág;
Ilyen volt a régi világ.
- Hát ma nincs belőle már!
- Egy maradt csak: a számár.

Égszakadás, földindulás,
Csak a ketyegés és kopogás,
Fel az égbe, pajtás!

Tizenharmadik szín

Jancsi, Pista, Marcsa, Lenke,
Ez itten a végtelenke!

Ferkó mondja: hallga, csitt,
Itt elbújunk egy kicsit!

Ádi fél, remeg, gyanakszik,
- Földtanár úr megharagszik,
Hogyha jön és nem talál.

Ferkó röhög: - Oh, te gyáva,
Szebb a pulyka, mint a páva,
Mit nekem föld és halál?

Ádi mondja: - Ecki-becki,
Engem ugyan nem nevetsz ki,
Vagyok én is, ide-nézz,
Nekem semmi az egész!

Földtanár úr dúl-fúl, dörög,
Hol van az a komisz kölök?
Meg kell írni, ecke-becke,
Még mindig nincs meg a lecke!

Égszakadás, földindulás,
A léghajón egy robbanás,
Le a földre, pajtás!

Tizennegyedik szín

Ejnye, csípje meg a csóka,
Több az ember, mint a főka.
Ez már nem vicc, nem is móka,
Félre jelmez és paróka!

Csupa jég és csupa hó,
Vörös a nap, halihó.
Bife-befagyott a tó,
Didereg az eszkimó,
Mégsincs kedve korcsolyázni,
Inkább volna falra mászni.
De a kunyhó fala sík,
Ha rámászik, leesik.

- Évi, Évi, - Ádi mondja:
- Hol a púder meg a spongya,
Mert itt kissé ronda vagy.
Évi mondja: majd ha fagy.
Nem kell szépség, nem, nem, nem,
Fázom, nem ér a nevem.
Veletek tovább nem játszok,
Vigyetek már haza, srácok!

Ferkó mondja: csípje csóka,
Nem kell móka, nem kell főka.
Álommozi lepereg,
Ébredjetek gyerekek!

Utolsó szín

Álommozi nem forog,
Ádi, Évi hunyorog.
Csodálkozva szétekint,
No most itt vagyunk megint.

Édenkertből kihajítva
Kuksolunk megint sunyítva.
Kinek volna tovább kedve
Hinni, élni lelkesedve.

Luci Ferkó nyavalyás,
Te vagy mindenben hibás!
Hagytál volna nekünk békét,
Mért csináltad ezt a zrít?
Most a remény nem virít,
Elmondtad a mese végét.

Ádi henceg: - Tudod mit,
Mondok neked valamit.
Oda álom, ide álom.
Nekem ez nem ideálom.
Ha akarom, nem csinálom,
Ez az élet piszokfészek,
Nem csinálom az egészset,
Én elmegyek, kegyed ül,
Rám a Gellért hegye dül,
Csináljátok egyedül!
S ugora már lefelé,
Ekkor jön az Évike:
Ádi gyere, csitt-csitt-csitt,
Súgok neked valamit.

Unom én az egész mesét,
Ez a játék egy hülyeség.
Te is hagyd ott Lilit, Ferit,
Akik mindig egymást verik,
Nem kell nekem több fiú,
Mind hencegő és hiú.
Fiú lánynak nem barát,
Unom már a maskarát.
Csinnadratta, kereplő,
Nem leszek már szereplő.
Mindig másnak látszani.
Nem kell kalap és kabát,
Csinálok kócból babát,
Azzal fogok játszani.

Ádi is szól szemlesütve:
Mégis jobb a zsemle sütvé,
Puha kenyér, házi koszt,
Ördög vigye a gonoszt.

Jó Istenke hallva eztet,
Csendben mosolyogni kezdett
Hegyes bajusza mögött,
S elküldte az ördögöt.

Aztán így szólt: no, mit mondok,
Kell-e még az almakompót?
Mért ettétek azt a vackot,
Kaptok érte két barackot.

Az egyiket Évi kapta,
Fejébűbját tapogatta.
- Csak azért, hogy meg ne hízzál,
Másik Ádám fülét érte,
Nem is haragudott érte.
- Te meg fiam, bízva bízzál.

Így mesélte ember a fiának
S ezzel vége a komédiának.

Utószó

Jules Renard írja a naplójában: „Mendez, Ön nem szereti az ironikus embereket, mert játszanak legmélyebb érzelmeikkel. Ez olyan, mintha azt mondaná, ez a papa nem szereti a gyermekeit, mert játszik velük.”

Nem árt Karinthy „Emberké”-je elé ezt a naplói idézetet feljegyezni! Talán senkinél nem találóbb és igazabb Renard szellemes mondása, mint éppen Karinthy-nál. Aki az „Így írtok ti”-től az „Így láttátok ti”-n át a „Még mindig így írtok ti”-ig végigkacagta irodalmi karikatúráit, tudhatja, hogy nemcsak a rosszat, nemcsak a felszínes-jó mögötti modorosságot, nemcsak a kontárságot vagy éppen rosszhiszeműséget gúnyolta számtalan ilyen kis írásban, de igen sokszor a világirodalom legnagyobb remekeit is, amiknek értékéhez kétség nem fér: tollhegyre vette. Ilyenkor azonban sohasem azt a remekművet pellengérezte ki, hanem azon keresztül, annak a stílusjegyein egy aktuális napi problémát vagy visszásságot! Így például az „Így láttátok ti” kötetében a „Don Carlos” schilleri pátoszával az első világháború utáni élelmezési viszonyokat, az „Új Genézis” bibliai pátoszával hasonlóképpen s más kötetekben is: Goethe „Faust”-ja, Rostand „Cyrano”-ja, Shaw „Szent Johanná”-ja szolgál színházi és társadalmi viszonyaink „Görbe tükré”-ül; - és máskor csak a költő iránti szeretete, sőt tisztelete készíti kedves gúnyolódásra. Elsősorban áll ez éppen „Az ember tragédiájá”-ra, melynek egyes színeit az „Így írtok ti” első megjelenése óta több ízben vette eszközül is, célul is; s nem kétséges, hogy Madách művét nagyon szerette: sok beszélgetésünkkel tanúskodhatom róla. Mint nyolcadosztályos reáliskolás „Irodalmi kivonatai”-nak füzetekre ezt írta mottóul: „Voltál és leszel” - a Lucifer mondását; s hány komoly cikke, idézete igazolja még a „Tragédia” felőli magas véleményét!

Így, ezek tudatával és ismeretével kell olvasnunk „Az emberke tragédiájá”-t is, hogy teljesen átadhassuk magunkat édes humorának (nem lehet más jelzőt használnom, csak ez talál!). Sok műfajt, sok művet érezhetünk benne a szatíra gyilkos szúrásaival halálra sebzettnek (elsősorban azt az agyalágyult gyerekirodalmat, amely a gügyögés és „becéző jelzők” „kedveskedő” hangján vél a gyermeklélekhez eltalálni). Csak egy műnek nem árt, nem akar ártani: magának a madáchi Tragédiának! Kis híja, hogy el nem kallódott. Gondolom, 1936-ban írta, s egy gépelt példányát adta át, hogy megtanuljam. Író barátaim társaságában felolvastam, s néhai Szász Menyhért, a kevésbé ismert költő, de ismertebb rendőri sajtótudósító kölcsönkérte tőlem egy napra - és elvesztette. Karinthytól, semmi rosszat nem sejtve, még egy példányt kértem, mire ijedten kapott a fejéhez: „Csak ez az egy példány volt belőle!” Kétkedtem, mert tudtam, hogy ritkán ír gépbe; erősködött, hogy ez esetben igenis „gépen költött”. Terveztük, hogy egymást kiegészítve a memóriánkkal, újból írásba tesszük, de már nem került rá sor, tragikus halála akadályozta ezt meg. - Halála után könyvtárát, hagyatékát rendezve, egy padlásról lehozott nagy láda tízezernyi papírszemetén, beküldött dilettáns írások, újságok, levelek között egyszerre egy papírlapon az olyan jól ismert Karinthy-kézírással szívdobogva láttam az „Emberke tragédiájá”-nak egy jelenetét. Most már laponként néztem át a tömkeleget, s lassan előkerült tíz-tizenkét lapon a teljes karikatúra, és vele még egy sereg ismeretlen Karinthy-kézirat, napló, gyermekkori vers, levelezés. Egy kötet (Karinthy naplója stb.) megjelent belőle, s még két kötetnyi tellett volna - de beleszólt a háború, az ostrom; padlástól pincéig leomlott, kiégett a ház, ahol - dr. Galamb Sándor szívességéből - megőrzésben volt az értékes kézirat-tömeg! Minden ott veszett! De az „Emberké”-ről már a kézirat megtalálásakor készítettem gépelt másolatot, az másutt, szerencsére megmaradt!

Teljesnek mondtam az előbb a megtalált, kis művet: de az eredeti is tulajdonképpen töredékes volt, mert a „Londoni szín” csak négy első sorával készült el; a Kepler-jelenet második részét és az Úr-jelenetet át akarta dolgozni Karinthy, mert nem érezte olyan erősnek, és stílusában is kevésbé sikerültnek találta, mint a többi, az utolsó színnek pedig már volt is egy variánsa.

A jelen kiadásban csak a hiányzó Londoni színt és a Kepler-jelenet végét egészítette ki Karinthy Ferenc.

Az utólag hozzáköltött sorokat, hogy az eredetitől meg lehessen különböztetni dűlt betűkkel szedtük. Ennek feltüntetésével és közlésével, azt hiszem, a filológiai hűségnek is eleget tettünk

ASCHER OSZKÁR

**LUX ÚR SZABADALMA
VAGY
A NYOLCADIK MENNYORSZÁG**

Műszaki misztérium egy képben

Szereplők:

Vezérigazgató

Gábor, igazgató

Mihály, cégvezető

Rafael, cégvezető

Lux úr

Tisztviselők

Szín: a „Panthotechnikon” óriásüzem gyártelepének irodaépületében, illetve az épület hatalmas tornyában a Vezérigazgató hivatali szobája. Tulajdonképpen nem is szoba, inkább terem, sőt csarnok: a márványfalakat súlyos faburkolat keretezi, a berendezés a nemes ízléssel és tudással kihasznált korlátlan gazdagság remeke - semmi túlzás, semmi kérkedés, minden a maga helyén, és minden a legtokéletesebb anyagból, a célszerűségnek és szépségnek hibátlan összhangjában alkotja azt az egységes hatást, amit sem a „Neue Sachlichkeit” modoros egyszerűsége, sem az émelygösen zsúfolt konzervatívarchaikus stílus nem tud elérni. Jobbra hatalmas, egy darabból készült íróasztal, középen kényelmes karosszékek asztalkával, balra függönnyel elzárt, színpadszerű alkóvféle - a bemutató fülke - a falba építve, néhány lépcsőfok magasságában. A falakon bekeretezve különös ábrák, köztük néhány, amiken első pillanatra megütközik a néző, nem értvén meg, hogy kerültek ide: állatok és növények sematikus rajza, egy-két csillagászati térkép, afféle iskolakellékek. Tágas ablakok, amiken keresztül csak a csillagos ég látható, semmi más, néhány idegenszerű csillagképpel - odabent láthatatlan forrású, kellemes fény. Mindenén érezni, hogy az épület legfelső emeletén vagyunk.

Idő: vasárnap este kilenc óra, előestéje a „Panthotechnikon” óriásüzem ünnepélyes indulásának. Holnap reggel hat órakor a Vezérigazgatónak egy gombnyomására megindul a munka, a gépek forogni és zakatolni kezdenek, hogy soha egy pillanatra meg ne álljanak többé.

Vezérigazgató. eszményien szép öregúr. Fehér szakáll, boltozatos homlok, keskeny száj, tűnődő szürke szemek. Egyszerű, sötét ruha. Valami árad belőle, ami vonz és távoltart: centrifugális és centripetális erők összhangjából származó póztalan méltóság. Egyenesen áll az íróasztal mögött, nyugodt türelemmel hallgatja a Tisztviselők Deputációjának vezetőjét, aki éppen befejezi üdvözlőbeszédét.

A Deputáció vezetője egy lépéssel a mögötte félkörben álló mintegy huszonöt tisztviselő előtt, lelkesen, de értelmes tartózkodással beszél, néha egy önkéntelen pillantást vet Gábor igazgató felé, aki Mihály és Rafael cégvezetők társaságában az íróasztal bal oldalán helyezkedett el, szemben a deputációval: az igazgató ilyenkor biztatóan biccent a fejével:

...és így most már rövid lehetek, mint ahogy illik a munkához és dolgozóhoz, s ahogy Ahhoz illik, aki a munkához alkalmat adott, s a dolgozó életnek tartalmat talált. És kissé hátrafordul mindannyiunk nevében kiáltom *emelt hangon* a nagy szellem, aki úgyszólván a semmiből teremtette meg egyetlen szavával, tehetségének és akaratának lángoló erejével ezt az óriási vállalatot, s akit mi nem egyszerű munkaadónknak, de mesterünknek és örök példaképünknek tekintünk, hálával és rajongással adózván a kegyért, hogy méltóknak tartott bennünket a szerény munkatárs szerepében sütkérezni az ő eljövendő dicsőségének fényében - a mi Vezérigazgatónk éljen sokáig, még azon is túl!

Tisztviselők kara lelkesen. Éljen! Éljen! Éljen!

Vezérigazgató vár egy percig, aztán röviden és jóságosan int a kezével, hogy beszélni akar. Az éljenzés elhalkul. Torokköszörülés, nekikészülődés nélkül, hangosan, de nem katonásan, nagyon egyszerűen rögtön beszélni kezd. Kedves barátaim, sok mondanivalóm nekem nincs, frázisokat ne várjanak tőlem. Köszönöm a bizalmukat és a szeretetüket. A pillanat, amihez elérkeztünk, a befejezés és a kezdet, a megérkezés és az indulás ritka egybeesésének pillanata. Befejeztük magát a művet, amit most el akarunk indítani - munkatársaim jól tudják, hogy a végtelen hosszú időt, amit a sok százezer, sőt sok millióféle terv és részletterv kigondolása, elkészítése, javíthatása s végleges formájában való megalkotása kívánt, nem töltöttük hiába.

Voltak száz millió esztendőnek tetsző időszakok, amiknek egyetlen programját egy vízibolha két hátsó lábának legmegfelelőbb elhelyezése töltötte ki, mert nem nyugodhattunk addig, míg az automatizmus nem tökéletes - máskor a pillanat századrésze elégségesnek bizonyult ahhoz, hogy egy diplomata vagy egy színházi kritikus agyvelejét feltaláljuk, megtervezzük és rögtön kivitelezzük. Sok mindenre kellett gondolni, hogy a dolgok egybevágnak, s ne hiányozzon semmi, ami az alapelgondolás keresztülvitelét oly módon biztosítja, hogy utólag ne kelljen a fejünkhöz kapni: lám, erről megfedekezünk! Ne felejtjük el, az ilyen bonyolult szerkezet, mint a mi vállalkozásunk, csak akkor nevezhető befejezettnek, ha bonyolultságánál csak tökéletessége nagyobb, az óraszerkezet megindulni csak akkor fog, ha minden alkatrésze helyén van, a legkisebb hajszáltól a legnagyobb kerékig - itt minden egyformán fontos volt a kialakulás korszakában. Most készen vagyunk, s azt hiszem, jól vagyunk készen: körültekintő figyelmünket egyetlen részletkérdés se kerülhette el. Ez a huszonnégy óra a pihenése volt, holnap reggel hat órakor, ha ezt a gombot itt az íróasztalomon *mutatja* megnyomom - abban a pillanatban a szerkezet egyetlen, óriás akkorddal megindul, s mint egy nagy szimfónia a gépzongorában, harsogni fog, míg le nem jár - hogy ez mikor történik meg, erre nézve még nem határoztunk. Most mindenki menjen a helyére, s várja be ezt a pillanatot. Még egyszer köszönöm ragaszkodásukat.

Tisztviselők kara. Éljen! Éljen! Éljen! *Oszlani kezdenek, de csak lassan, visszánézegetve hátrálnak az ajtó felé.*

Gábor igazgató nagy tisztelettel odalép a Vezérigazgatóhoz. Halkan. Vezérigazgató úr, nem kellene e derék tisztviselők szeretetének spontán kitörését - mert esküszöm, senki se szólt nekik - megjutalmazni azzal, hogy egy kis próbát tartanánk a mulattatásukra?

Vezérigazgató mosolyog. Afféle színházi főpróbára gondol, kedves igazgató úr?

Gábor. De nem nyilvánosság előtt, csak házi használatra, jelmez nélkül - egy-két érdekes jelenetből mindössze, éppen csak kóstolóul!

Vezérigazgató mosolyogva. Na nem bánom - szóljon nekik.

Gábor hangosan. Uraim, egy percre!

Tisztviselők élénken és örömmel visszafordulnak.

Gábor. Vezérigazgatónk kegyes engedelmével bemutatjuk önöknek, amire bizonyára legkíváncsiabbak: néhány példáját azoknak a főbb műszaki berendezéseknek, amik az egész üzem működését biztosítják.

Tisztviselők összevissza. Éljen! Éljen! Nagyszerű! Lássuk! Halljuk!

Gábor. Szíveskedjenek az ablak mellett elhelyezkedni!

Tisztviselők a széles, Zeppelin-szerű ablakokhoz futnak.

Gábor egy rejtett telefonhoz lép. Halló!... Edison, maga az?... Kérem, kapcsolja be a központi világítást!

A terem világítása kialszik, odakint abban a percben kisüt a nap, vakító, mégis barátságos fényével elárasztja a termet. Tisztviselők álmélkodnak.

Tisztviselők. Jaj, de szép! Gyönyörű! Óriási! Micsoda fényesség!

Gábor a telefontál. Halló!... Kérem Kopernyik tanár urat... Halló!... Kedves tanár úr, egy pillanatra a teljes kupolát százötvenmillió fényévvel közelebbre! Mehet!

A terem továbbra is világítatlan, de odakint kialszik a nap, pillanatig csak a csillagos eget látni. A következő pillanatban ez az ég megváltozik, szinte szikrázni kezd: a Holdtányér akkorára nő, mint a fél égbolt, aztán hirtelen lebukik, mintha egy óriási világító hegylánc szaladna a láthatár alá. Az égen piros és sárga és lila golyók szaladgálnak, megannyi naprendszer, óriási ékkövek, futball-labda nagyságú is van köztük. Apró bolygók, s ezek körül holdcscák keringenek, de minden plasztikus, szinte megfogható. Egy hatalmas üstökös szikrázva szeli át a kavargást és nyüzsgést, csaknem áttöri a Tejutat, de Gábor intésére visszahull. Halk, egyre erősödő muzsika.

Tisztviselők megrendülve állnak, a bámulattól egyik se tud szólni.

Egyik tisztviselő suttogva, szinte átszellemülten. És ez a zene!...

Gábor. Szferoid-rezgésű mágneses tér hullámhosszának szabályozásával csináljuk.

Tisztviselő. Istenem!

Vezérigazgató. Mit óhajt?

Gábor gyorsan. Semmi, Vezérigazgató úr, csak sóhajtott... Rosszallóan csóválja a fejét az illetlen tisztviselő felé, aki szégyenkezve teszi tenyerét szájára, aztán a telefonhoz lép. Köszönöm, tanár úr, elég! Most kérek egy kisebb egységet egészen közélről... mondjuk... a bétabillióhatszázkilencvenezredik koordináta valamelyik szélső központjának egyik kerिंगőjét...

Az ég egy percre elsötétül, aztán óriási korong emelkedik fel, alulról, mint valami léggömb. Szélid napfényben a Földgolyó délkeleti fele, Eurázia és Afrika körvonalaait világosan látni rajta. Az egész lassan forog jobbról balra.

Tisztviselők felszabadulva nevetnek. Jaj, de kedves! Milyen szép! Nagyon mulatságos! Oda nézz - arrafelé fehér... ott nagyon hideg lehet! Ez meg víz... ez meg valami zöldség!... Milyen jól látni!...

Gábor darabig jólelkűen tűri, hogy kiélvezzék a látványt, aztán a telefonba. Köszönöm, tanár úr! A gömb lefordul, az ég visszanyeri állandó formáját, a terem kivilágosodik. A kisebb, mondjuk miniatűr automatizmusokat, amik persze korántsem alsóbbrendűek, sőt többnyire bonyolultabb és szabatosabb szerkezetek ezeknél, már nem az ablakon át szoktuk vizsgálni, hanem ebben a próbafülkében... A függöny felé mutat. De ez már... Kérdően néz a Vezérigazgató felé. Mutassak valamit?

Vezérigazgató bólint.

Éppen csak ízelítőül, p o u r l a b o n b o u c h e... Talán a legutóbb látott golyó felszínéről néhány részletet... Tapsol. Halló! Probamester! Valamit a legutóbbi golyóról... de nem a mostani formájában... forgassa előre az idővalorizátort vagy húszmillióval... az mulatságosabb látvány...

A terem elsötétül, a függöny szétmegy, mögötte elragadó alkonyi táj, valahol a Gangesz körül. A folyóparton szélid gazellák lépkednek. A sűrűből nyugodtan törtet elő egy masztodon, a folyóhoz ballag, ormányát bemártja. Páfrányok hajladoznak a szélben.

Tisztviselők élénken. Édes!... Elragadó!... Jaj, de szép!... Nézd azt a picike bogarat, aki az ormányával szürcsöl...

Egy tisztviselő. Pittoreszk! Vázlatkönyvet vesz elő, rajzol.

Gábor. Takarja le!... Még valamit!

A függöny gyorsan összemegy, rögtön utána szétnyílik. Északi fényben ragyogó sarkvidék a háttér, félelmes jéghegyek. Elöl a jégbevágott lék felé jegesmedve közeledik alattomosan: a víz alól rozmár dugja ki a fejét, a medve ráveti magát, a rozmár agyarával feléje suhint. Élethalál küzdelem a két fenevad között, vér fröccsen, fogak röppülnek, hörgés.

Tisztviselők hangosan nevetnek. Elsőrangú!...Hühühü... Micsoda remek alakok!... Szét akarják szedni egymást anélkül, hogy ismernék a saját szerkezetüket!... Óriási!... Csak rajta!... Huj huj hajrá... Milyen vicces!

Egy tisztviselő. Kettő null a kis köpcös javára!

Gábor. Maga is mosolyog, aztán tapsol. Elég!... Na, még valamit, befejezésül, utolsó számnak - valami komolyabb dolgot!

Függöny össze és szét - háttér ugyanaz, mint az első jelenetben. A gazellák most a páfránybozót szélén álldogálnak, a masztodon eltűnt. A folyó partján pázsitos dombon, egymással szemközt, egyenes derékkal és szép, de igen komoly, szinte ünnepélyes, kissé merev arc kifejezéssel ott ülnek a Férfi és a Nő.

Tisztviselők egyszerre elhallgatnak, csodálkozva néznek, várják, hogy történni fog valami, de a Férfi és a Nő nem mozdul, tűnődve, mereven néznek maguk elé. A tisztviselők közt nyugtalanság támad, egyesek zavartan elfordulnak, az egyik tisztviselő egy futó, különös pillantást vet hátrafelé, ahol a Vezérigazgató áll. Most, a kissé feszült, majdnem kínos csöndben.

Egy másik tisztviselő gyermekesen és naivan kikottyantja a lappangó meglepetés okát. Jé!... Hogy hasonlítanak a Vezérigazgató...

Gábor nyugtalanul megfordul.

Vezérigazgató, aki elgondolkozva nézett maga elé, nem figyelte az utolsó jelenetet, most felriad, a színpadra tekint, aztán nagyon gyorsan, nem éppen haragos, de valahogy kelletlen hangon adja ki az utasítást. Kérem... hm... ezt hagyjuk... egyelőre... eressze le a függönyt...

Függöny gyorsan le, mindenki mozdulatlanul áll, a Vezérigazgató a három igazgató felé, kedvesen, de minden közvetlenség nélkül, elfordított arccal.

...elfelejtettem szólni az uraknak... különben is még nem aktuális... ennek a találmánynak a mintáját anélkül készítettem el, hogy az urakkal megbeszéltem volna... és még nem is vagyok benne biztos, hogy egyáltalán... szóval egy különálló ötletem volt, nem is az egész üzemmel összefüggésben... jelentéktelen ötlet... de a mintát sajátkezűen állítottam össze, és azért felejtettem el önökkel közölni: egyébként mondom, még úgyse időszerű... Tehát még egyszer köszönöm önöknek... A tisztviselők felé bólint, akik zavartan, most már sietve hátrálnak az ajtó felé.

Gábor gyorsan áttekinti a helyzetet, diplomatikus tapintattal. Mi is köszönjük, uraim! A Vezérigazgató úr is fáradt - viszontlátásra holnap, a nagy munka reggelén!

Tisztviselők gyengén. Éljen a Vezérigazgató! Egymásután kivonulnak.

Szünet.

A vezérigazgató még mindig tűnődve áll, mintha egy pillanatra megfeledkezett volna hármukról.

Gábor akinek figyelmét nem kerülte el ez a pillanatnyi szórakozottság, diszkréten köszörüli torkát, aztán halkán, figyelmeztetően, nagy tisztelettel. És most, Vezérigazgató úr!...

Vezérigazgató felriad, kihúzza magát.

Gábor. Most pedig, hogy a hivatalnokoknak és a műszaki személyzetnek feltétlen hitét, szeretetét és rajongását láthatta, mint egy tökéletes együttműködés... biztosítékát és zálogát... engedje meg, hogy mi, a tisztikar képviselői... a nagy nap előestéjén... visszavonulnánk... ez a tiszteletteljes búcsú ne múljon el anélkül... hogy kifejezést adjunk a tiszta hódolatnak... amivel mi, a tisztikar sorakozunk fel a mi Vezérünk óriási alakja mögött, törhetetlen bizalommal és meggyőződéssel!... Üdvözlöm az Eszme, a Gondolat hőst, akinek elméjében és szívében megszületett ennek a titáni vállalkozásnak első fogalmazása, a halhatatlan Terv, mint a megfogant mustármag, hogy most kibontsa végtelenbe nyúló ágait és gyökereit!... A Nagy Gondolat szerzője, a mi Vezérigazgatónk éljen!

Vezérigazgató néma, rövid fejhajtás.

Mihály ércesen, katonásan. Mint a műszaki hivatal főnöke, én, a magam részéről, csak bámulatomnak tudok kifejezést adni... Bámulom a rendíthetetlen akarat, mindent lebíró kitartás, akadályt nem ismerő energia csodáját, amivel a Gábor igazgatónk által már méltányolt, soha nem álmodott alapterv megvalósítása lehetségessé vált... Az Erő és Akarat és Bátorság bajnoka, a mi Vezérigazgatónk éljen!

Vezérigazgató mint fent.

Rafael kis, meghatott szünet után, elfogultan, lágyan. Barátaim és kartársaim... Kevés mondanivalót hagytak nekem... azoknak elmondása után, amiket magam is éreztem és tudtam... Én... *A két igazgatóhoz fordulva.* Most csak az együtt eltöltött munka emlékére akarom felhívni figyelmeteket, kedves barátaim... ennek a munkának emlékére, amit munka helyett örömmé... és az alkotás boldog, termékeny lázává varázsolt számunkra... a legigazabb és legönfeláldozóbb Elnézés és Buzdítás, amivel a mi nagy Főnökünk járt előttünk, mutatva az utat minden veszélyek között... Túl terveken és harcokon... hadd köszöntöm halk szóval az alárendeltjei felé mindig mosolygó arccal forduló Megértés melegét, ami boldogsággal és édes bizalommal tölti el ennek a nagy üzemnek minden egyes alkalmazottját, tudván, hogy igaz ügyet és igaz urat szolgál!... Minden Jóság és Szeretet forrása a mi Vezérigazgatónk éljen!

Kis szünet.

Vezérigazgató meghatottan. Kedves barátaim, köszönöm. Rafael cégvezető úr szavával felelek - hiszem én is, hogy igaz ügy nevében fáradoztunk. Nyugodtan, emelt homlokkal nézhetünk a Jövő elébe... az alkotás méltó volt mesteréhez. Most szedjük össze erőnket, hogy a holnapra virradó reggel készen találjon mindenkit, akit a dolgok immár természetes rendje a maga helyére állított... Azzal a nyugodt érzéssel bocsátom el önöket, jól megérdemelt pihenőre, hogy a mindnyájunk által áhított pillanat, amikor holnap reggel egy gombnyomásra... *Megfordul, elcsodálkozva, mert a tapétaajtón észrevétlenül belopózott szolga, aki közben a háta mögé került, most zavartan és óvatosan, de félreérthetetlenül megérintette a vállát.* Mi az? Mit akar?

Szolga a hirtelen hangtól összerezzenve, nagy zavarban. Kérem szépen. Vezérigazgató úr... nem akar elmenni...

Vezérigazgató. Kicsoda?

Szolga. Azt mondja, a Vezérigazgató úr már tudni fogja... még viháncolt is, könyörgöm, aszongya, a Vezérigazgató úr mindent tud, és mindent lát...

Vezérigazgató vállat von.

Szolga vigyorog. És ha a Vezérigazgató úr nem akarná, hogy ő most feljöjjön, akkor ő a kapuig se érhetett volna, mert akkor... hihi... nyomban átváltozott volna... hihi... paralelepipedon... *Szájára teszi kezét, rázza a röhögés.*

Vezérigazgató tanácstalanul néz az urakra.

Gábor szigorúan a szolgálához. Viselje magát tisztességesen... Ki az, akiről beszél?

Szolga bambán. Valami Lux úr... Lux izé... nem tudom a másik nevét.

Mihály és Rafael méltatlankodva felszisszennek.

Gábor. Ú...úgy. Lux úr.

Vezérigazgató. Énvelem óhajt beszélni - éppen most?

Gábor szokatlanul hevesen. Erről szó sincsen, Lux úr majd lesz szíves betartani a szolgálati utat, és jelentkezni előbb nálam... de ezt is majd a megnyitás után, ha túl leszünk a...

Vezérigazgató csendesítően vállára teszi kezét. Nyugalom, kedves igazgató úr... Miről van szó tulajdonképpen?

Gábor visszatartott indulattal. Arról, hogy megkíméljem Vezérigazgató urat illetlen és időszertlen látogatásától egy... egy tolakodó...

Vezérigazgató csendes mosollyal. Ez volna az a bizonyos Lux úr.

Gábor. Nyomatékosan esedezem, Vezérigazgató úr, saját nyugalma érdekében, ne fogadja ezt az urat.

Mihály. Mi is erre kérjük...

Vezérigazgató futó pillantással, egyikről a másikra. Az urak szóval ismerik az - illetőt?

Mihály megvetéssel. Hogy ismerjük-e!

Gábor. Sajnos. Nem a mi hibánkból.

Mihály. Gondoskodott róla, hogy ismerjük.

Gábor. Eleget hallat magáról.

Mihály. Különösen az érdemeihez képest.

Gábor. Különben a nevét is elfelejtettük volna.

Mihály. Ha nem botránkoztatná meg folytonosan a tisztességes dolgozókat.

Gábor. És nem izengetne nyakra-főre.

Mihály. A maga pimasz modorában.

Gábor. Fölényeskedő kérdéseket és kritikákat.

Mihály. A kávéházból, ahol naphosszat lopja a napot.

Gábor. És közben véleményeket mond.

Mihály. A mi munkánkról - bocsánat.

Gábor. Az első perctől fogva.

Mihály. Miközben a kisujját se mozdította.

Vezérigazgató. Hm... Különös. Egyébként - mi a rangja ennek a... Lux úrnak?

Gábor zavartan. Annak idején a Tervalkotás korában... ha jól emlékszem... főmérnöki oklevele volt... ami megfelel a cégvezetői fizetési osztálynak... de éppen Vezérigazgató úr intézkedése folytán... Meghajol.

Vezérigazgató. Aha, emlékszem már... ez volt az az úr, akit kénytelenek voltunk már az elején elbocsátani... hm, persze... különvéleménye volt a tömegvonzás kérdésében... Mindegy, uraim, a helyzet, sajnos, az, hogy a rangjától nem fosztottuk meg. Ebben a minőségben joga van kihallgatást kérni nálam, bármely percben és bármely ügyben... igazgatósági alapszabályaink értelmében ezt a kihallgatást nem tagadhatom meg. A szolgálhoz. Kéretem Lux urat. Szolga el.

Gábor mintegy utolsó kísérletként. Vezérigazgató úr, éppen az alapszabályok adnak lehetőséget nekünk is, hogy tiltakozzunk...

Rafael, aki eddig hallgatott, hirtelen szelíden és határozottan. Uraim - a mi Vezérigazgatónk bizonyára a legjobban tudja és a legbölcsebben, kivel óhajt beszélni, és kivel nem... Azt hiszem, ebben megnyugodhatunk. Kívánjunk jó éjszakát, és hagyjuk magára.

Mihály. Hát...

Gábor nyugtalanul. Hiszen én csak...

Vezérigazgató. Vizontlátásra, kedves Barátaim! Ahogy a három úr lassan hátrál az ajtó felé, előzékenyen és kedvesen megállítja őket. No, de kérem uraim, csak nem a tisztviselőiften akarnak leszállni... micsoda dolog, az én vendégeim... azonnal intézkedem, hogy a tisztikar számára fenntartott sugárnyomást bekapcsolják...

Megnyom egy gombot, a három úr abban a pillanatban, ott ahol állnak, a levegőbe emelkedik, felroppen a tetőig - a tető hangtalanul szétnyílik, mint a felhő, a három úr eltűnik, a tető hangtalanul összecsukódik mögöttük.

Vezérigazgató a telefonba. Tessék?... Lux urat?... Igen, én kérettem... a lépcsőhöz küldték? Pillanatnyi habozás tán. Hát kérem... szóljanak le... Lux úr, ha szolgálaton kívüli viszonyban is, mégiscsak a tisztikarhoz tartozik... tessék a formákat betartani... kapcsolják be számára a rangját megillető emelőszármányat... Leteszi a kagylót.

A következő pillanatban a padló közepén négyszögletű nyílás támad, amiből vörös fénycsap ki diszkrétén. Ebből a fényből emelkedik ki Lux úr. Mikor talpa elérte a padló magasságát, a padló összecsukódik, s ő ott marad egyenesen állva, kalappal a fején, szájában cigaretta, egyik kezét hanyagul kabátzsebébe süllyeszti, elfogulatlanul himbálja magát.

Lux úr jellegzetes arc, borzas fej, hanyag, csaknem elhanyagolt öltözk, kényelmes, önhitt mozdulatok, fölényeskedő, kicsit nazális hang. Modorának kellemetlenségét főként a mindenkivel egyformán komázó konfidencia okozza. Mintha mindent idézőjelben mondana, állandó gúnyos hanghordozás - a válaszokat vagy nem várja be, vagy gúnyos mosollyal hallgatja, jelezve, hogy úgyis tudja előre. Tettetett alázattal, mélyen meghajtja magát. Jó estét. Bocsánat a kései zavarásért. Körülnéz. Szép helyiség. Még nem voltam itt, ha jól emlékszem.

Vezérigazgató. Kérem, foglaljon helyet. Ami a kései órát illeti óráját nézi, bizonyára sürgősebb volt önnek, mint nekünk Átöltözni se ért rá, mint ahogy...

Lux úr kellemetlen hangon nevet, közeledik az íróasztalhoz, egy kényelmes karosszékre veti magát, keresztbetett lábakkal. Hja persze, az előírt fekete ruha, vörös frakkszármányak... No igen, úgy gondoltam, nem fontos... Pardon, most veszem észre... Leveszi kalapját, az íróasztal szélére teszi.

Vezérigazgató a kalapot nézi. Mit óhajt?

Lux. Meg aztán, hogy őszinte legyek, ami a frakkomat illeti, legfeljebb egy diszkrét cédulát produkálhatnék...

Vezérigazgató óráját nézi. Bocsánat, de nekem... ha tehát lehetne röviden, miután...

Lux élénken közbevág. De szó sincs róla, csak nem képzelem, hogy a zálogcéduláimat akarom prezentálni... Szegény ördög vagyok, de a kisebb vágásokat a főpincérnél szoktam elintézni...

Vezérigazgató gyorsan. Nem erre céloztam.

Lux. Pardon.

Vezérigazgató. Bizonyára tud róla...

Lux közbevág. Hogy holnap reggel megindul az üzem. Hát hiszen itt se volnék különben. Mindent nagyon jól tudok, kezdettől fogva érdeklődéssel figyeltem a maguk... *gúnyosan* érdekes munkáját... *Vezérigazgató mozdulatára.* Kérem, kérem... ne beszéljünk a múltakról... higgye el, nekem már akkor se volt olyan fontos... és ma már, ha ezzel kellemessé tehetem magam *gúnyosan meghajítja magát*, szívesen elismerem, hogy ami azt a fránya tömegvonzást illeti... lehet, hogy maguknak volt igazuk... szerintem a taszítással éppúgy meg lehetett volna csinálni... de lehet, hogy így jobb... legalábbis mindegy... *Alattomos tekintettel.* A taszítás ugyanis magától kijött, nem igaz?

Vezérigazgató. Ez az egész most már nem időszerű.

Lux. Tudom, nem is azért mondtam. Az eredményeket, ahogy mondani szokták, különben is a siker igazolja. A siker pedig, ugyebár, elmaradhatatlan. Legalább e pillanatban úgy fest a dolog.

Vezérigazgató. Nem úgy fest, hanem úgy van.

Lux. Szavakon ne akadjunk fenn. Magam szívesen használom a képletes kifejezést. Hatásosabb az elvont fogalomnál. Hatásosabb, mert érzékibb. Az absztrakció, nem mondom, fontos a matematikában... jó, jó, azt is tudom, a tiszta matematika mindennek az alapja, enélkül egy atomot, egy elektronrendszert se lehetett volna felépíteni... De mikor ilyen előrehaladott stádiumban van egy üzlet, mint ez itt... akkor jön a dolog formai része, a nagy kérdés - hogy vezetjük be az új iparcikket? Ilyenkor fordul a legelvontabb matematikus is a szép, érzékletes szavakhoz, mert mit ér enélkül az egész, nem igaz? A képletes szó kell, hogy reklámot csináljon az eredeti fogalomnak...

Vezérigazgató szelíden. Erről is gondoskodtunk.

Lux rekedten nevet. A reklámról, úgy gondolja? Hogyne, láttam az imént, míg odalent vára-koztam... Ez a cifra lepedő itt körülöttünk, mintegy átluggatva, tüzes gombostűvel... hogy is fogja mondani bizonyos Kant Emmánuel? „A kategorikus imperativusz bennünk és fejünk fölött a csillagos ég.” *Nevet.* Nem is rossz ötlet. Valamikor így fogják hívni: fényreklám. A „Politechnikon” nagyüzem fényreklámja.

Vezérigazgató véget akar vetni a beszélgetésnek Kedves Lux úr, mindez nem tartozik a tárgyhoz.

Lux csúfondárosan nevet. Vagy úgy, a reklám szót nem szeretik ebben a házban. Más kifejezés találtak rá a műnyelvben - hiszen mindegy. Mondjuk: propaganda. Vagy ez is erős? Hát nevezzük így: inkarnáció. Ez már finomabb. De mit változtat a szó a lényegen, azon, ami valóságosan történt? *Kacsint?* Mi csak emlékszünk rá, mi ketten!? Kezdetben volt az Ige, a puszta Lélek, ugye bizony? Csillagok és erők és mozgó automatizmusok lelke - a Lét és Élet lelke, a nagy Eszme - de mit ért az egész, ez a véka alá rejtett nagyság és lehetőség és tehetség! Kellett hát az anyag - kellett hát a test - ezek a hitvány formák, hogy a sok lélek

megtudja egymást - kellett a hús, a csont, a bőr, kellett bizony, hogy reklámot csináljon a szemérmes Szellemnek!... *Hangosan nevet.* És ha meggondolom, hogy valamikor bamba, együgyű spiritiszták elsötétített szobában fogják bottal ütni a nyomát, mint valami finomabb, bonyolultabb, a testnél tökéletesebb és halhatatlanabb létezésnek! És nem is sejtik majd, micsoda fejlődés, minő felfedezés, mily felszabadulás volt egykor, hogy megtalálták ezt a halmazállapotot, ezt a tokot, ezt az edényt, ezt a Formát a szétfolyó, üres Lényeg számára - a halandó lelket elhelyezni a halhatatlan testben! *Nevet.* És kit érdekel már akkor, kinek az ötlete volt? *Alulról néz a Vezérigazgatóra.*

Vezérigazgató hidegen. Ezt az arcátlan célzást visszautasítom. Kezdetől fogva számoltam a fizikai lét lehetőségeivel.

Lux gyorsan, alázatosan tekeregve. Ó, hogyan, hogyan... csak nem képzelem, hogy magamnak vindikálom... az én szerény szerepem legfeljebb annyi volt, hogy kételyeimmel kiváltottam a megvalósulást... Különbözik mindez már úgysem bizonyítható... és az erők amúgy is a Vállalat kezében vannak... olyan mértékben, hogy... *egészen alattomosan,* hogy ha a Vezetőségnek úgy tetszik... egész egyszerűen elhallgattathat minden képzelt igényt... és képzelt jogcímet...

Vezérigazgató hidegen, nyugodtan. Úgy van. Nem kell homályos célzásokat tennie. A helyzet az, hogy én önt egyszerűen kitoloncoltathatom, minden további nélkül, úgyhogy még kedvenc kávéházát se láthatja viszont. De nem teszem, mert nem érzem szükségét.

Lux elvörösödve dühében. Köszönöm.

Vezérigazgató. Egy feltétellel.

Lux rekedten. Ön parancsol.

Vezérigazgató. Ha azonnal és minden kertelés nélkül előadja, mit akar.

Lux nagyot lélegzik, egy pillanat alatt visszanyerte önuralmát, fölényét. Hanyagul felcseréli keresztbetett lábait. Cigaretta gyújt, füstöl egyet. Aztán előkelő orrhangon. Ó, kérem - miért nem szól? Gyorsan végezhetek. Üzleti ajánlat ügyében kerestem fel, kedves kollégám.

Vezérigazgató ajkára harap erre a megszólításra, de türtőzteti magát. Hidegen. Tessék, hallgatom.

Lux könnyedén. Egy kis találmányom van. Megjegyzem, szabadalom. Saját szabadalmam. Ezt szeretném eladni az önök vállalatának.

Vezérigazgató vállat von, egy mosolyt nyom el. És ez most jut eszébe, néhány órával az üzemnyitás előtt? Sok lusztrumon át dolgoztunk, és közben minden elfogadható ötletet meghallgattunk, amik az összműködés érdekét szolgálták, bármily jelentéktelennek látszott. Most végleges formában zártuk le a szabadalmak sorát.

Lux. Kérem, nekem mindegy. Ha nem kell, nem kell.

Vezérigazgató. Miért nem jelentkezett korábban?

Lux. Nem akartam zavarni munkájukat. Figyeltem és gondolkodtam. Minden szabadalmukról tudok, a kávéházba járnak a hivatalos szaklapok. A találmányom nem valami felforgató, mindent átalakító felfedezés. Inkább csak javítása, egyszerűsítése a meglevőnek. Nem kell hozzá átalakítani a gyártási módszert. Így hát nem késtem el vele.

Vezérigazgató gondolkodik. Szünet után. Pénzre van szüksége?

Lux nevet. Hogyan, már erről az értékmérő eszközről is tudnak? Remek!

Vezérigazgató. Mert ha igen - mondja meg kereken, mennyiért akarja eladni a szabadalmát?

Lux álcsozáskozással. Eladni? Szó sincs róla. Mondtam, hogy üzleti ajánlattal jövök. *Hanya-gul, elfordulva, mintha egy képet vizsgálna a falon.* Amennyiben találmányom megfelel, ellenértékül a részvények felét kérem. Ötven százalékkal benne akarok lenni az önök üzletében, fele rizikóra, fele haszonra.

Vezérigazgató, aki járkálni kezdett, megáll, rámered. Megörült?

Lux himbálja magát a széken. Az elmekórtani láttelepet a vizsgálat után szokták elkészíteni.

Vezérigazgató tovább járkal. Jó, legyen. Hát kérem, hogy képzelel el a dolgot? Sokezer lusztrum sokezerbillió kidolgozott és elkészített szabadalmához ön az utolsó percben hoz egy ezermillióegyediket, amiről maga állítja, hogy nem is egészen eredeti, inkább csak javítása egyetlenegynek a többi közül. És ezért az egész vállalkozás felét kéri, minden jövedelemből, amit velem együtt a sokezer munkatárs élvez, ötven százalékat.

Lux. Nem vagyok hibás. Kolléga úr tévesztette el a sorrendet, előbb érdeklődött igényem felől, mint a találmány iránt.

Vezérigazgató óráját nézi. Kedves Lux úr, szeretnék lefeküdni. Tervrajzot hozott, vagy kész mintát?

Lux. Kész mintát? Á, kérem - hol készítettem volna el, nincs nekem ahhoz megfelelő műhelyem, az önökét meg okom volt kerülni... Különben is, ismétlem, az e r e d e t i minta megvan önöknek...

Vezérigazgató türelmetlenül. Hát akkor kérem a tervrajzokat.

Lux kedélyesen. Legfeljebb a kávéházi asztal márványlapját hozhattam volna el, azon tervezgettem és rajzolgattam az egészet.

Vezérigazgató bólint. Szóval se tervrajz, se minta. Csak úgy fejből. Értem.

Lux mint fent. Alkatrészek azért vannak nálam, ne féljen semmit. *Zsebére csap.* Itt van az egész kelléktár, egy pillanat alatt felszerelem a maguk masinájára, és úgy működik, mint a karikacsapás.

Vezérigazgató visszatartott gúnnnyal. Mint a karikacsapás. Hogyne, világos. Még nem próbálta ki, de mérget vehetünk rá, hogy működni fog. Világos... No és, annyit talán szabad megkérdezni, mielőtt ajánlatát elfogadom - m e l y i k masinánkról van szó, a sok közül?

Lux kicsit kihúzza magát, oldalt hajtott fejjel keresi a Vezérigazgató tekintetét. Foghegyről. Arról, a sok közül, amit kedves kollegám a sok közül egyes-egyedül, személyesen, sajátkezűen készített el, saját különálló ötletéből, a sok közül, még a szaklapokban se közölte, a hivatalos leltárban sem szerepel - az imént a próbamester ügyetlenségéből mégis látták egy pillanatra a tisztviselők.

Vezérigazgató már az első szavaknál megállt, lassan elfordította a fejét, ajkába harap. Hosszú szünet után, kis erőfeszítéssel. Honnan tud ön erről?

Lux hetykén. Mondtam, hogy én mindenről tudok. Ez a különbség köztünk. Ön mindent, én mindenről.

Vezérigazgató szünet után. Ismeri a szerkezetét?

Lux fitymálóan. Nagy kunszt! Persze, hogy ismerem.

Vezérigazgató. Azt is, ami ebben a szerkezetben... Hm... hogy így mondjam... k ü l ö n b ö z i k más, hasonló szerkezettől?

Lux legyint. Csak mondja ki: a növényektől és állatoktól.

Vezérigazgató. Úgy van. A különbség ugyanis...

Lux legyint. Nem a szerkezetben van... hanem az *elkészítés* módjában, nekem mondja? Az utolsó percben. Ön belefűjt valamit. *Kacsint.* Azt is tudom, mit... Ne aggódjék. Nem árurom el. Nem érdekem.

Vezérigazgató szünet után. Ehhez a ...szerkezethez... van önnek... valami ötlete?

Lux egyszerűen, csaknem valódi tisztelettel. Nem, kollégám - ne érezze magát sértve az önérzetében. Nem arról van szó, hogy én ezt a... na, nevezzük még egyelőre szerkezetnek, helyes... nem találok tökéletesnek... Lehet, hogy éppen ellenkezően... hogy *túlásagosan* is annak találok... Én megértem önt, kedves kollégám... én tudom, mi történt az ön lelkében... bármily léha és züllött léleknek tart ön engem... csak én értem meg önt... ezek az ön *gúnnal fölfelé mutat, ahol G., R. és M. eltűntek* rajongói... soha nem fogják úgy megérteni, mint én... Ezt ön is érezte... azért sem szólt nekik, azért nem avatta be őket... mikor egyedül, félrevonulva, az éjszakában... remegő kézzel... babrált a hitvány anyagon... hogy az utolsó percben *közelhajol...* váratlan sugallattól megkapatva... *egész közel...* *ön maga ból* leheljen valamit belé... *visszahúzódik.* S ha mégse szólt nekik... én tudom, hogy miért - honnan is értették volna meg *e z e k*, hogy ön, a tökéletes, ezúttal először, nem volt biztos a dolgában, vajon sikerült-e, amiről álmódott, amit akart?

Vezérigazgató röviden. Mutassa.

Lux. Mit?

Vezérigazgató. Azt a szabadságot.

Lux. Miféle szabadságot?

Vezérigazgató. A találmányt.

Lux gyors nevetéssel. Mit mutassak rajta? Mondom, hogy nem csináltam tervrajzot.

Vezérigazgató ujjjaival dobol az asztalon. Hát mondja el.

Lux fejét vakarja. Az nem olyan egyszerű... Bizonyos apró változtatásokról van szó... az eredeti modellen... amik tulajdonképpen nem is kívánják új lakatrészek rászerezését...

Vezérigazgató hirtelen feláll, a falhoz lép, félretol egy rekeszt, benyúl, a falbaépített polcra keményfedelű nagy füzetet vesz elő, visszatolja a rekeszt, határozott léptekkel visszajön az íróasztalhoz, leteszi a füzetet, kinyitja. Tessék. Itt vannak az eredeti tervrajzok. Nem rejtegetem tovább. Ön azt állítja, ismeri őket. Mondja el - mit akar változtatni rajtuk? Az *íveket szétdobálja az asztalon.* Itt vannak - egymás után, az első sémától a részletmegoldásokon át egészen a végső szintézisig... Mi az a szabadság?

Lux nézegeti a lapokat, egymás után veszi őket kézbe, könnyedén. A szakértő elismerésével bólint. Szép munka.

Vezérigazgató hidegen. Hagyjuk az udvariaskodást.

Lux. Ó, udvariaskodás... Dehogy. Ez a hozzáértő elismerése. Végtelen türelem és tehetség műve ez, olyan mesteré, aki mindent önmagának köszönhet... A mozgatómotor megoldása, fent a csapágyas csontgolyóban, elsőrangú, az már igaz... Egy kicsit, ha szabad megjegyznem, érzékenyebbre méreteztem volna a külvilág fizikai benyomásait felvevő és regisztráló vezetékeket...

Vezérigazgató elutasítóan. Nem lehetett. Így is túlságosan próbára teszik a... *lehajtja a fejét.*

Lux rekedt, gonosz nevetéssel. A velőt és a szívet, gondolja? Fájdalom és szenvedés, mi? Hadd fájjon nekik - oda se neki! Ingyen nem lehet hasonlítani az alkotóhoz...

Vezérigazgató összerezen. Nem azért.

Lux. Különösen, ha... Alattomosan, lesunyító fejjel, alulról figyelve a hatást. Különösen, ha olyan titkos tervekkel foglalkozik az illető, hogy ezek közül egyet, a legsikerültebbet, adaptálni akarja, egyszer majd, valamikor... No persze, meg tudom érteni. Kevésbé vagyunk szigorúak szolgálainkhoz, ha tudjuk, hogy leendő gyermekünk is közöttük fog szolgálni...

Vezérigazgató elutasítóan. Ez nem tartozik a tárgyhoz. Tessék a tervekkel foglalkozni.

Lux visszamenekül a lapok közé. Jó, jó... hisz csak úgy mondtam... Hát kérem, hiszen már helyben is vagyunk, ha úgy tetszik... Kiemel egy lapot. Itt van, íme mutatja, ez a kis hajszálrugó az agymotorban... Hát ez az, amit említettem... Tetszik látni, ez egy nagyon kényes dolog ám... Ahhoz, hogy ezt minden esetben el lehessen helyezni, minden példányt személyesen kell kézbe venni kolléga úrnak... ezt más nem tudja megcsinálni...

Vezérigazgató. Úgyis van... de miért kellene.

Lux. Várjunk csak. Az én ötletem tudniillik az volna ünnepélyesen, mit szólna egy automatikus sokszorosító szerkezethez, aminek segítségével az egész dolog magától megy tovább, ami úgy dobálná a példányokat, mint egy rotációs gép?

Vezérigazgató. De hiszen...

Lux gyorsan, elemében. Tessék nézni... Innen leemelem ezt a zárólemezt... alul áthajtom a fogantyút... szabad egy ceruzát? Elkap egyet az asztalról, belerajzol a mintába. Így valahogy...

Vezérigazgató. Kérem, ha volna szíves nem belerajzolni az eredeti...

Lux. Pardon. Majd ide oldalt. Oldalt firkál a papíron. Tessék. Egyszerű kis fogás. Semmi az egész. És mégis meg van oldva. Így gondolom. Átadja.

Vezérigazgató figyelmesen nézi. Hm.

Lux diadalmasan. Nos, mit szól hozzá?

Vezérigazgató nyugodtan. Azt, hogy amit ön mint eredeti megoldást rajzolt ide, teljesen fölösleges és értelmetlen bonyolítása a már meglevőnek. Hiszen az én modellemben a sokszorosítás lehetősége adva van, csak egyszerűbben és logikusabban.

Lux. Éppen ez az. Ha ez ilyen egyszerű lesz, magát a modellt, hogy úgy mondjam, semmi nem bírja rá, hogy ténylegesen igénybe is vegye ezt a szerkezetet... Márpedig minden ezen múlik. Katalizátorra van szükség, uram, kiváltó erőkre. Ezt az erőt hozza működésbe az én általam ajánlott csavargörbe a hajszálrugón.

Vezérigazgató. Hogyan?

Lux. Tessék nézni. Gyorsan firkálni kezd egy papírlapon a körmével, ceruzával, egy elkapott ecsettel - zsebéből cseresznyét szed elő, beleharap, kiköpi a levét, a tenyerével szétmácsolja, ujjával összekeni. Aztán diadallal emeli fel az egészet. Voilá.

Vezérigazgató kezébe veszi a papírt, fél ujjal, látható undorral. Nézi, forgatja, arcán növekvő ellenszenv. De mi ez? Miféle förtelmes mázsolmány? Az én kettős modellembet ábrázolja, egész nevetséges és értelmetlen, amellet kezdeteles és alacsonyrendű beállításban... Ez volna a korszakalkotó találmány? Valamikor az effélet egyszerűen el fogják kobozni. Felháborító! Elhajítja a papírt, ami a levegőben meggyullad, fellángol, és mint pernye ér földet.

Lux sértődötten. Hát kérem, így én ezt nem tudom megmagyarázni, papíron. *Begombolkozik.*

Vezérigazgató növekvő eréllyel. De hát nem érti, hogy ez az egész tárgytalan és oktalan? Mit akar tulajdonképpen?

Lux szemtelenül. Akkor miért hallgatott meg egyáltalán? Nyilván azért, mert ön is érzi, hogy valami hiányzik a modellen!...

Vezérigazgató. De nem ez... azaz hogy... Ez ugyanis megvan rajta, csak nem ebben az aljas formában... *Hirtelen.* Eh! Nevetséges, hogy vitatkozzam... Majd mindjárt megmutatom...

Lux hörögve. Úgy van! Az a leghelyesebb - szavakkal nem fogjuk meggyőzni egymást... Lássuk a medvét!

Vezérigazgató a telefonba, határozottan. A próbamestert kérem!... Halló... Igen, én... Kedves Linné... Kérem a próbafülkébe a százbétahatvanötalfanegyedik modellt... igen, igen, jól értette. Azt, azt, amelyik nem szerepelt a leltárban... és amelyiket az imént véletlenül beállítottak... Köszönöm... *Leteszi a kagylót.* Tehát lesz szíves figyelni, Lux úr... amint látni fogja, nem azért haboztam ennek a cikknek a bevezetésével, mert valami rejtegetni valóm volt... Kérem, fordítsa a széket a próbafülke felé *mutatja*, és lesz szíves néhány percig csendben maradni...

Lux. Ó, kérem... *A fülke felé fordítja a karosszéket, kényelmesen és pongyolán elhelyezkedik, mint aki színházba került, vagy külön filmet vetítenek a számára.*

Vezérigazgató tapsol. Mehet!

A szín elsötétül, egy pillanatra semmit sem látni, aztán lassan szétmegy a függöny a próbafülke előtt. Most tehát csak ezt a kis színpadot látni, s a két néző sziluettjét az előtérben: Lux urat, aki hátradőlve, fesztelenül figyel és a Vezérigazgatót, aki állva maradt az íróasztal mögött. Halk berregést hallani, mint mikor egy gép megindul.

Színpad

A gangeszparti táj, úgy, ahogy láttuk már egy pillanatra. A folyóparton, ugyanabban a pózban, ott ülnek egymással szemben a Férfi és a Nő. Mögöttük pirkadó ég, szelíd hegyvonalak. Állatok sétálnak a folyó túlsó partján, oroszlán és teve, békességben, füvet legelve.

Kis szünet.

A Nő körülnéz. Valami van. *Megtapogatja magát.* Itt is, de csak akkor, ha megmozdul.

A Férfi. Igen. Valami van. Valami más, mint ami eddig volt. Vagy inkább másképpen. Így nevezem: én. *Megtapogatja magát.*

A Nő. Így nevezem én is. *Megtapogatja magát.* De hogy lehet ez? Egyforma nevet adtunk, és ez mégis két dolog. Két nevet kellene adni.

A Férfi. Az egyiket jelöljük ezentúl így: te.

A Nő. Valami van. Te vagy az.

A Férfi. Igen: Én és Te, ez az én kettős, nevem, mióta ebbe a különös házba költöztem. *A testét nézi.* De hiszen mindegy is a név. Valami van, valami új dolog, és ebből az következik, hogy valaminek történnie kell, ami még nem történt.

A Nő. Mi legyen az?

A Férfi. Azonnal tudni fogom, mert hiszen nem történhetik más, mint aminek következnie kell abból, ami van.

A Nő. Már tudjuk, hogy ez a valami te vagy.

A Férfi. Számodra igen, mert belőlem következel, mint az alapösszeg levonása után megmaradt mennyiség. Ez a mennyiség nem lehet nagyobb a két alaplét különbségénél, de kisebb se lehet, mint amit elvont belőle, különben egyik se létezhetne. Másrészt az én számomra, aki úgy látszik (s nem lehet másként) minden valódi létezésnek egy elhatárolt részlete vagyok. Ezzel az elhatárolással egy új összetevő szüksége lépett az egyenletbe: a minőség. Én a minőségbe foglalt mennyiség vagyok. A mennyiség végtelen, a minőség véges, előbbinek nincs határa, viszont utóbbinak határai ismeretlenek. Ezeket a határokat kell megismernem, hogy átlépve őket, másszóval megszüntetve a minőséget, ismét eggyé váljak a végtelen mennyiséggel, amelyből származom, amelynek részlete vagyok, magam is végtelen tehát, mert a végtelennek osztaléka, illetve hányadosa is végtelen.

A Nő. És hogy fogod megismerni?

A Férfi. Nagyon egyszerűen. A minőség ugyanis ez esetben nem más, mint az a lehetőség, hogy egyéb létező minőségekkel foglalkozva a velük való összehasonlításban kapja meg tulajdon mértékét. Ezt a lehetőséget jelöljük, ha úgy tetszik, ezekkel az algebrai jelekkel: akarat.

A Nő. No és mit akarsz?

A Férfi. Mindjárt meglátom, mihelyt felbecsülöm az akaratom birodalmába tartozó minőségek, algebrai jeggyel: *t á r g y a k* létezését. *Egy méh felé, amely eldong orra előtt.* Hova tartasz?

A Méh. Remek ötletem támadt: hatszögű sejtet fogok csinálni viaszból, és azt töltöm meg mézzel. Kiszámítottam, hogy ez a hatszög a legökéletesebb térkihasználás. *Elszáll.*

A Férfi. Ez nagyon helyes. Fel fogom használni ezt a módszert, és elnevezem geometriának. Segítségével a létező tárgyak mintájára olyan tárgyakat fogok konstruálni, amik maguktól nem léteznek. Ezzel akaratom világába kapcsolom a tér kiterjedését. *Egy hangyához.* Mit cipelsz?

A Hangja. Bábot. Ebből a bábból olyan szerkezet lesz, mint amilyen én vagyok. Ugyanis kiszámítottam, hogy az általam képviselt szerkezet egy idő múlva lejár, és nincs rajta kulcs, amivel megint fel lehet húzni. De tudok apró golyócskákat gyúrni, amikből osztódás útján megint olyan szerkezet lesz, mint én vagyok. Ilyenformán bizonyos állandóságot biztosítok ennek a mozgásféleségnek, ami vagyok. *Tovább mászik.*

A Férfi. Igaza van. Erre még nem gondoltam, az idő birodalmára. Könnyen meglehet, hogy az én szerkezetem is lejár - bár ennek feltevésére nincs semmi pozitív okom - s ez esetben nem lesz módomban akaratomat érvényesíteni. Valami hasonló eljárást kellene nekem is alkalmazni *A Nőhöz.* Segítségemre lennél, ha sor kerülne rá?

A Nő. Magától értetődik. Miután számodra én a külvilágnak csupán egy jelensége vagyok, s előbbi okfejtésed alapján ezekre a jelenségekre vonatkozik akaratom érvényesülése, nem kell más, mint hogy utóbb említett akarodat velem szemben gyakorold.

A Férfi. Ez helyes és igaz. De menjünk tovább. *Feláll, a jobb oldalon terpeszkedő almafához lép.* Te mit állsz itt?

Almafa vállat von, kicsit sértődötten. Azt is lehet mondani, hogy állok. De ez csak látszat, és azt mutatja, hogy a megfigyelésed nem valami éles. Mozgok én is, mint minden más élő, csak valamivel lassabban. Ráérek. Ágaimat nyújtogatom, törzsemet emelem, leveleimet szétterpesztem, gyökereimmel mászkálok, virágaimat összesűrítem, gyümölcsöt gyúrok belőlük. Itt is lóg egy az orrod előtt, nem látod?

A Férfi nézi az almát. De igen. Nagyon érdekes. Kerek. A felületén nincs sehol határ, szöglet, átmenet, örökké lehetne mászkálni rajta, mint a végtelenben, és az egész mégis határolva van, éppen ezzel a felülettel.

Almafa fitymálva legyint egyik ágával. Jó vicc. Einsteinnél még nem tartunk, előbb Newtont tanuld meg.

A Férfi. Igazad van. Azt látom, hogy a gyümölcsöd a levegőben lóg, holott nehéz tárgy, és ezek le szoktak esni. Nyilván visszatartja egy a gravitációval ellentétes erő. De ha ilyen erő lehetséges, semmi akadálya, hogy magam is igénybe vegyem. Hasonló gömböket fogok konstruálni, amik egymás felé és egymástól elfelé mozognak, vonzzák és taszítják egymást. Az egyikre magam is felkapaszkodom, és elutazom vele oda föl *az égre mutat, ahol még pislákolnak a csillagok*, ahol sok effajta golyócskát látok keringeni. Irányítani fogom őket, és újakat alkotok. Miután pedig ezáltal magam is kikerülök ama törvények érvénye alól, amik erre a golyóra vonatkoznak, ahol most vagyunk, tulajdonképpen nincs is szükségem arra a sokszorosító eljárásra, amit az imént társammal megbeszéltem. Hiszen ha a végtelenbe eljutok nem kell többé megtartanom testi minőségemet, mennyiséggé alakulhatok át megint, örökéletű és végtelen kiterjedésű, mindenütt jelenvaló létezéssé, amit Lélek betűkkel jelölök meg: attól fogva én csinálom aztán a létezés további törvényeit. *A Nőhöz.* Éppen most jöttem rá, hogy nincs önre szükségem.

A Nő. Ez esetben fölöslegessé váltam, s így legjobb lesz, ha elemeimre oszlok szét. Ugyanis...

Hirtelen mindketten megmerevednek, mert:

Vezérigazgató lenyom egy gombot, aztán gyorsan, a telefonba. Köszönöm, egyelőre elég... a függőnyt még ne eressze le... *Lux úrhoz.* Nos?

Lux egy ásitást nyom el. Aztán erőltetett udvariassággal. Nagyon érdekes. És jól is működik. Pontosan úgy, ahogy a tervrajzokból következik. Csak hát...

Vezérigazgató. Csak?

Lux gonosz kis tekintettel. Nem tart tőle. Vezérigazgató úr, hogy ebből a szabadalomból kellemetlen konkurrencia válhatik, ha önállósítja magát, mint ahogy az előttünk lezajlott társalgásból kiderült?

Vezérigazgató. Konkurrencia - ostoba szó. Nem válhat semmi az önmaga konkurrenciájává.

Lux. No igen. De talán mégis jobb volna szerényebb és közelfekvőbb igényekkel dolgozni: számítani a fogyasztóközönség ízlésére. Ez a találmány óriási, forradalmi, korszakalkotó, ahogy parancsolja, alkalmas rá, hogy az egész üzemet átalakítsa. De mi célja az átalakításnak - hiszen, ha jól értettem, így is akkora volt a befektetés, hogy legalább ezerszeksztillió év-milliárd kell hozzá a kamatokat behozni. Ennek a találmánynak a fele több volna egyelőre... ha nem is olyan egyéni és különös - jobbnak tartom ugyanazt a megoldást, amit a többi, külsőleg hasonló szerkezeteknél méltóztatott alkalmazni. Vagyis: sokszorosítás, szaporodás, ugyanabban a formában való állandó visszatérés, mindig újrakezdés, mindig elfelejtve, hogy mindez már sokszor megtörtént, ugyanúgy.

Vezérigazgató élénken. De hiszen éppen ez az... Nem csinálhatják ugyanúgy... a csontgolyóba elhelyezett... hm... különös valami... a m a g a m hozzáadása, ahogy ön nevezte... mondjuk így: öntudat, vagy ahogy ő nevezte: akarat... ez a kis szikra, mint láthatta, elég volt hozzá, hogy közvetlenül eszméljenek rá a magasabb megoldásra...

Lux gúnyos kis mosollyal. Ha szabadon hagyjuk kapcsolni a helyes megismerést a helyes következtetéssel...

Vezérigazgató rámered. Lehet másképp is?

Lux vállat von, aztán elneveti magát. No persze, a helyesnek és igaznak törvénye szerint... De hiszen éppen erről szól az én szerény kis szabadalmam... Megengedi, hogy bekapcsoljam?

Vezérigazgató kis szünet után. Tessék.

Lux. De... hozzá kell nyúlnom a modellhez!

Vezérigazgató egy pillanatra elfordul. Halkan. Tessék.

Lux mintha puskából lőnék ki felrohan a kis színpadra, ahol előbbi jelenet végszava óta az utolsó mozdulat pózában megmerevedve áll a két ember, mint a panoptikum-figurák. Odaáll kettejük közé. Harsányan a zsinórpadlás felé. Indítsa el!

A Férfi megmozdul. Én is azt hiszem, hogy...

Lux ordítva. Stop!

Újból megdermednek.

Lux a Nőhöz lép. Mint valami próbababán a kirakatrendező, mozgatni kezdi merev karjait. Csábos pózban végigfekteti a gyepágyon, a lepelt, amivel be volt borítva, elrendezi, alul felgyűri, felül behajtja. Feltűzi a haját. Fejét elfordítja a víz tükre felé, úgyhogy a Nő láthatja magát ebben a tükörben. Üvegcsét vesz elő, néhány cseppet az ujjára önt, és beszórja vele a Nő homlokát. Füléhez hajol, mormog. Hátralép, szakértelemmel nézi. Elégedetten bólint, összecsapja a tenyerét. Mehet!

A kis színpad megelevenedik.

A Férfi még mindig az almafa alatt. Csakugyan az a helyes következtetés, ha megsemmisülsz...

A Nő haját igazítja a tükörben. Már nem is vagyok itt.

A Férfi csodálkozva. Nem vagy itt? Hiszen hallom a hangod.

A Nő szórakozottan. Ja? Az lehet. A tükörben nézi magát. A hang nem minden.

A Férfi. Mi az? Velem beszélsz, vagy... Hová nézel, mialatt velem beszélsz?

A Nő. Azt az almát nézem, amiről olyan szépen magyaráztál.

A Férfi csodálkozik. Az almát? De hiszen az itt van. A fára mutat.

A Nő nyugodtan. Dehogyan. Itt van. A folyóba mutat.

A Férfi odamegy, belenéz a folyóba. Nézd csak... itt is van egy... de hisz akkor... Nyugtalanul visszanéz a fa felé. Nem értem a dolgot. Melyik az igazi.

A Nő. Melyik volna? Ez itten. A folyóba mutat.

A Férfi. Furcsa... Leguggol a Nő mellé, belenyúl a folyóba, hogy megfogja az almát, visszakapja a kezét. eltűnt... a kezem pedig nedves lett... Nézi a kezét.

A Nő duzzogva. Mit csinálsz? Most szétziláltad a frizurám!

A Férfi rábámul. De hiszen hozzád se nyúltam!...

A Nő a folyóba mutat. Dehogyan nem... idenézz... egészen összekuszáltad...

A Férfi odanéz. Csakugyan... Visszafordul, tanácstalanul. Itt pedig nem történt semmi... A Nő hajához nyúl.

A Nő ráüt a kezére. Nem mész innen?

A Férfi bámulva nézi a kezét. Hiszen csak meg akartam győződni... hogy melyik az igazi.

A Nő duzzogva. Hogyne... és közben tönkretenni mind a kettőt!...

A Férfi megint a Nő felé nyúl. Mutasd!

A Nő elkapja magát, felugrik, az almáfa alá szalad. Semmi mutasd! Olyan nincs! Különben is éhes vagyok.

A Férfi. Éhes? Mi az?

A Nő. Majd meglátod. Az alma után nyúl.

A Férfi izgatottan. Azt ne bánts... arra szükségem van... az az én léghajóm... azon akarok feljutni a csillagok közé... hiszen hallottad az előbb...

A Nő a folyó felé mutat. Tessék, ott van, szakítsd le... Mind a kettőt csak nem veszed el tőlem?... Egyik a tied, másik az enyém, ez az igazság...

A férfi tűnődve. De m e l y i k a kettő közül?

A Nő kacéran. Az enyém az, amelyiket meg lehet enni... Tessék kitalálni... Hunyd be szemed, nyisd ki szád... Kapd el az egyiket!...

A Férfi behunyt szemmel tapogat, a nő ugrál előtte, táncol, kisiklik - mikor a férfi a fához közeledik, eléje veti magát, a Férfi egy pillanatra elkapja, meg akarja ölelni, a Nő kiszabadítja magát, a folyó felé futnak, ott a Nő megint megfordul, a Férfi pillanatra kinyitja a szemét, meglátja a folyóban, nagyot kiált. Megvagy! A folyóba veti magát, eltűnik a tükrömögött. Szünet.

A Nő, aki a fa felé fordulva várt, óvatosan visszafordul. Nem látja a Férfit. Na!... Most te bújtál el?... Hangosan. Na!... Ne bolondozz!... Dobbant. Hagyd abba!... Haragszom!... Fülel, aztán legörbült szájjal. Szemtelenség! Itt hagyott!... Leül a fa alá, tenyerébe hajtott fejjel hangosan zokog.

Lux úr óvatosan odalép mellé, megsimogatja a haját.

A Nő felnéz csodálkozva. Hát maga ki?

Lux mézes-mázosan. Nem ismeri meg felséges királynőm legalázatosabb szolgáját? Szépséges szemeit tönkreteszik a könnyek... de itt van nálam az orvosság... Aranyozott egyiptomi dobozt vesz elő, kinyitja, kendőzőszereket rak ki, a nő szemét, haját, arcát kendőzi, elébe tartva a tükröt.

A Nő hüppögve tűri. Mondd, visszajön?

Lux. Vissza, vissza, nem kell tartani semmitől. Éretten és férfiasan. Még nagyon gyerek volt, mikor elfutott tőled.

A Nő. Hát nem repült a csillagok közé?

Lux. Ugyan mivel?

A Nő. Az almán...

Lux a fára mutat. Itt az alma.

A Nő felnéz. Nini, csakugyan, itt van... Ez most az enyém?

Lux. Nem egészen... illetve, ha akarod. Ha nem törödsz vele, hogy a tulajdonosa haragszik.

A Nő duzzogva. Aki haragszik, annak nincs igaza. Az alma felé nyúl, mennydörgés. Jaj! Elkapja a kezét.

Lux. Várj, majd kicsit fölemellek. Lehajol, a domb felemelkedik, királyi trónussá alakul, rajta a Nő, Cleopatra köntösében. Lux úr római hadiviseletben áll a trónus oldalán.

Cleopatra. Mintha mennydörgést hallottam volna.

Lux. Üdvivalgás volt, Cleopatra. Caesar megérkezett. Kifeszített karral a háttér felé mutat, amelynek láthatárán feltűntek a piramisok. Ott közeledik a folyó túlsó partján.

Cleopatra szívéhez kap, halkan. Visszajött...

Lux csodálkozva. Visszajött? Hiszen először érinti lába Egyiptom földjét...

Cleopatra halkan. Álmomban járt itt... A folyón díszbárka közeledik, megáll.

Caesar kiugrik a bárkából, egyenesen a trónus felé tart, kezében aranyalma. Üdv, királynő!...

Cleopatra feláll, szívére szorított kézzel. Ave Caesar... Mozdulatot tesz, mintha le akarna szállani, hogy átadja helyét.

Caesar legyint, szelíden visszainti. Maradj csak, Cleopatra... Nem adhatsz nekem olyat, ami ne volna anélkül is az enyém... Én a kerek világot hoztam neked ajándékkul tréfásan a folyó felé mutat, onnan a habokból... megláttam, kihalásztam, zsebre vágtam, és most itt van... Cleopatra pisze orrocskája alá tartja. Ide nézz, látod ezeket a finom rovátkákat? Ez Róma térképe... ez Galliáé... ez meg Britannia... Csínos munka, nem? Egyik legkedvesebb ötvösöm faragta... Szép alma, igaz? no harapj bele azokkal a csillogó egérfogakkal...

Cleopatra méltósággal. Tréfát üzöl belőlem, Caesar. Nem vagyok játékszer, szórakozásodra teremtett kislány. Egyiptom királynője csak Rómában adhatja vissza ezt a látogatást.

Caesar savanyúan. Hm. Az alexandriai könyvtárban, úgy látom, divatba jöttek a görög klasszikusok.

Lux. Cleopatrának igaza van, Caesar.

Caesar rövidlátóan pislog. Kihez van szerencsém?

Lux. Nem ismersz meg?

Caesar öngúnnnyal. Bocsánat - úgy megváltoztam, hogy már nem ismernék rá tulajdon édesanyámra.

Lux. Antonius vagyok.

Caesar. Vagy úgy, pardon... No hiszen akkor minden rendben van... tulajdonképpen késtem egy kicsit... de legalább nem kell tovább strapálni magam... Egyébként nem akartam zavarni... már megyek is...

Lux harciasan. S velem nincs szavad?

Caesar. Magával? Szórakozottan. Hja... majd Filippinél találkozunk, helyes? Pompejust már úgylis odaküldtem... Gyorsan el.

Cleopatra fájdalmasan. Caesar!...

Caesar anélkül, hogy megfordulna. Hja, igen... Majd Rómában legyen szerencsém, ha ráérek... Nekem most sürgős dolgom van... Judeában valakinek érdekes ötlete támadt, meg kellene csinálni a világállamot, részvénytársasági alapon, tisztára az emberek tisztességes vonzalmára építve, egyszóval a szerelem zavaró és kiszámíthatatlan jelenségeit kikapcsolva,

mintegy kísérletképpen... Ha római teendőim engedik, nagyon szeretnék ezzel a politikai elmélettel próbálkozni... Szigorú erkölcsvédelem, fajnemesítés, Gleichschaltung.

Cleopatra. És az aranyalma?

Caesar már a bárkából. Meggondoltam a dolgot. Minden pénzre szükségem van most. Majd küldök pár üveg mézes befőttet helyette, fogyasszátok el kettesben egészséggel. *A bárka eltűnik.*

Cleopatra zokogva. Elment! Itthagytott!... Te kergetted el!

Lux. Vissza fog jönni. És jobban fogsz neki örülni...

Cleopatra. Ezt mondtad az imént is... Hogy még nagyon gyerek volt; nem tudott mihez kezdeni velem... Most érett férfikorban került hozzám, mégis elment megint...

Lux. Vissza fog jönni.

Cleopatra. De hiszen azt mondta, nem kellek neki többé, újjá akarja teremteni az emberiséget, nélkülem...

Lux legyint. Csak szeretné. Nem jut hozzá! Az út a császári koronával kezdődik. Nem kapja meg. Leverik alóla a fejét. Negyvenkét késszúrás március idusán. Vissza fog jönni. Kiábrándultan, megtörve, csalódva mindenben, ami nem te vagy. Sohasem hagy el többé.

Cleopatra átszellemülten. Akkor átöltözöm és várom. Segíts.

Lassan leszáll a trónról. Mire a földre ért, az előtér átalakul folyóparti kis falusi ház, kispolgári nyaraló tornácává. A tornácon zöld asztal, két pad. A Nő kezében szatyorral, bejön a tornácra, leül, a szatyrot az asztalra teszi.

Hang belülről, a ház felől. Anya... a... a...

A Nő a ház felé. Ne ordíts, nem érek most rá... Eredj le a strandra. Megmondlak apádnak, nem hagysz élni, úgy elrak, hogy olyat még nem pipáltál. *Kis tükröt vesz elő a retikülből.* Jesszus, hogy nézek ki... *Igazítja magát a tükrőben.*

A Férfi lassan jön a folyó felől, szalmakalapban, nyári vászonruhában, kis kézikofferral. Mi van, mi van, mi van azzal a kölyökkel?... Mit ordítoztok?

A Nő. Maga az?... Nem bírok a fiával, megöl... Na, jó napot. Mi az, hogy szombat helyett már ma itt van? Előbb kezdődik ezen a héten a vikend?

A Férfi leteszi a kis koffert, leül. Unom azt a zsúfolt bumlivonatot. *A folyó felé int a fejével.* A hajóval jöttem.

A Nő. És a szerkesztőség?

A Férfi. Három napot egyszer nekem is szabad bliccelni. Az uborkaszezon szenzációit, világkonferenciáit, technokráciát, kormányfők találkozását és a dalárdisták versenyét Erdélyi is meg tudja csinálni addig. Gyilkosság nem volt ezen a héten. Különben nyugodt lehet, nem pihenni jöttem még most se. Talán össze tudom csapni most azt a vacakot, aminek a megírásához három éve nem jutok hozzá.

A Nő gúnyyal. Tudom. A „Nyolcadik Mennyország”-ot. A nagy szimfóniát. A maga Faustját és Dantéját. Amiről nem hajlandó nyilatkozni. Hogy nekem nem beszél róla, azt már megszoktam. De az újságíróknak. A színházi lapnak se.

A Férfi idegesen. Kérem, hagyjuk ezt. Magánügy. *A szatyorban kotorász szórakozottan, egy almát vesz ki.*

A Nő. Magánügy? Ahogy vesszük. De az előleg, amit kapott rá, legfeljebb annyiban magánügy, hogy még a kárpitost se tudtam kifizetni belőle. Magának persze a házbér is magánügy. Itt is tartozunk már. Az utólag, amit még kaphatna, talán mégse magánügy. Kérem, hagyja azt az almát, az a réteshez kell.

A Férfi. Úgy is néz ki. Bizsereg a foga az embernek, ha csak ránéz. Pfuj, de savanyú lehet... *bele akar harapni.*

A Nő a part felé néz. Magát keresik.

A Férfi leteszi az almát, idegesen. Ki az?

A Nő jelentősen. A színházi ügynök.

A Férfi. Lux? *Vonakodva, kényszeredetten.* Nna... éppen jókor. Kérem, volna olyan szíves...

A Nő sértődve. Jó, jó - nem zavarom az urakat... nekem az ilyet nem szabad hallgatni, tudom... Pedig talán jobb volna, ha ott lennék, mikor be akarják csapni egymást. *El a ház felé.*

Lux autósapkában, köpenyben. Na, mégis rátaláltam a házra... Csau, kedves mesterem - na mit szól hozzám, itt vagyok, felkerestem a kis tuszkulánumban.

A Férfi. Isten hozta, kedves Lux úr. Kocsival?

Lux. Méghozzá magamban, sofőr nélkül, ezzel a hatos tragaccsal, nem csekélység. Micsoda utak, hallja! Tudja, hogy itt üdülünk, húsz kilométernyire a kis vityillómban. *Leül.*

A Férfi gúnyval. Részvétem.

Lux. Jó, csak ne csúfoljon. Mit tud maga, milyen bajok vannak. De sírni más is tud. Térjünk a tárgyra. Tudja, hogy magához jöttem.

A Férfi. Köszönöm.

Lux. Két hete motoszkál maga a fejemben. Terveim vannak magával. Tíz éve ugratjuk egymást. Maga engem szid, én magát. Most eljött a pillanat, amikor mindkettőnk érdekében kibékülhetünk. Ha egy kis esze van, most megcsinálhatja a szerencsáját.

A Férfi. Sorsjegyet akar eladni nekem?

Lux. Venni akarok magától. A sorsjegy ott van a zsebében. A nyerő szám itt van nálam. Össze kell egyeztetni a kettőt.

A férfi elkomorodik. Félek, nem fog sikerülni.

Lux. Sikerülni fog, ha akarja. Egy kis kompromisszum az egész.

A Férfi. Tudja, hogy képtelen vagyok rá. Próbáltam, nem megy. Mit akar tőlem? Elmondtam a témát, tavaly ősszel. Nem kellett.

Lux. Dehogy nem. Csak nem ebben a formában.

A Férfi kitörve, szenvedéllyel. Milyen formában lehet ezt másképpen megcsinálni, mint ahogy azon a szörnyű éjszakán az ihlet rettenetes és mámoros, emberfölötti mámorában és istenalatti szenvedésében megszületett bennem? Nem tudom másképpen megcsinálni. Ha nem lehet előadni, ne adják elő. A Miatyánkot és a Hegyibeszédet se lehet színpadra alkalmazni. Amit írni akarok, Istenhez szól, nem az emberekhez. Az ő dicsőségét akarom megénekelni, semmi más. Majd előadják egyszer, valamikor a halálom után, egy nagy templomban, amit még nem építettek meg, a Mount Everest tetején... Egy meg nem született Beethoven átalakítja muzsi-

kává, és lesz majd orgona, odafönt, kozmikus viharokkal sípjában, ami elsüvölti... Címe: a nyolcadik mennyország!

Lux. Stop. Rendben van. Semmi kifogás. De egy jó nőszerep csak lehet benne?

A Férfi. Minek, az Isten szerelmére? Minek a Mount Everest tetején egy nő?

Lux. Egy kicsit lejjebb szállunk majd. Nem sokkal. Felével. És nem versben, legfeljebb néhány betét. A nő számára. Az édes, drága, szerelmes kis nő számára, nem igaz? Hadd legyen öröme annak a szegény közönségnek... és egy kis humor, az Istenért, hogy nevetni lehessen... sírni és nevetni, mi kell neki több? Hiszen csak egy fokot kérek... minek az a nyolcadik emelet? Legyen a címe: „Hetedik mennyország”, műfaja: burleszk. Szegény Lux úrról se feledkezzünk meg.

A Férfi akasztófahumorral. Maga is benne akar lenni?

Lux szemtelenül. Miért ne? Azt hiszi, nem jól hatna egy ilyen mulatságos figura, mint én, epizódszerepnek? Biztos siker! Lux úr és a hetedik mennyország!

A Férfi szünet után. Mit ajánl?

Lux szerződésblankettát vesz elő. Tessék, én már gondoltam rá. Ha aláírja, hogy hajlandó megcsinálni a darabot úgy, ahogy megbeszéltük, azonnal további előleg és garancia, hogy még ebben az évben előadják.

A Férfi. Mennyivel akar benne lenni?

Lux szerényen. Ó, kérem... a szokásos jutalék. Ötven százalék, minden haszonból. Itt és a külföldön. Együtt sírunk, együtt nevetünk.

A Férfi nehéz küzdelem után látván, hogy nincs segítség, hirtelen kinyújtja a kezét. Rekedten, Adja ide.

Lux gyorsan elébe teszi a szerződést, fogja az egyik végét.

A Férfi anélkül, hogy odanézne, gyorsan aláírja.

Lux elkapja a papírt, felugrik, köszönés nélkül kirohan a színről.

A kis színpad függőnye összecsapódik. A Vezérigazgatónak csak a sziluettjét látni, ahogy szája elé emeli a kezét. A következő pillanatban jobbról izgatottan rohan be Lux úr, kezében lobogtatva a szerződést.

Lux diadalmasan. Tessék! Itt van! Megszereztem! Ötven százalék! Övele már megkötöttem - csak a Vezérigazgató úr parafálása hiányzik!

Vezérigazgató nem tud egy mosolyt elnyomni. Olyan biztos benne?

Lux sértődötten. Hát nem?

Vezérigazgató. Szóval azt hiszi, nekem tetszett.

Lux. A Vezérigazgató úr mosolygott - nagyon jól láttam a színpadról...

Vezérigazgató nyugodtan, határozottan, egyre élénkebben. Hát ide figyeljen, kedves Lux. Összegezni fogom a véleményemet. A maga találmánya, a maga szabadalma, nevezzük akárhogy, amivel megoldani vélte a nyitott kérdést, a nagy problémát, hogy vajon fog-e szuperálni az a szerkezet, amiről eltalálta, hogy a dolgok központjába óhajtottuk állítani...

Lux önérzetesen bólint.

Vezérigazgató nyugodtan folytatja... ez a kis javítás, ami állandó egyenletes rezgésben akarja tartani az életet... lehetetlenné téve a férfi számára, hogy a végtelenbe vesszen, és szétáradjon benne, odarögzítve őt a nő mosolyához, ruhája libbenéséhez, hajának illatához... ez a csodálatos új ötlet, a h a z u g s á g b e v e z e t é s e...

Lux kiegyenesedve, büszkén várja a bókot.

Vezérigazgató nyugodtan folytatja. Mindez együttvéve és külön-külön a legnagyobb számárság, értelmetlenség, fölöslegesség és szükségtelenség, ami valaha kombináló értelemben megfogant.

Lux megsemmisülve ejti le az állát.

Vezérigazgató zavartalanul, de élénkebben. Az egész üzem enélkül is tökéletesen működik. Semmi ok nincs rá, hogy bevezessük, alkalmazzuk, felszereljük. A tulajdon fogalmazásával bizonyítom be. *Kiveszi Lux bémult kezéből a szerződést.* Ezek a fogalmak hasznavehetetlenek. Ide nézzen, hogy kell ezt csinálni. *Kék ceruzával gyorsan áthúzza a szavakat, fölébük ír.* Hazugság - ez semmi! Ennek a neve illúzió. Szenvedés - ez is rossz. Így fogjuk nevezni: élet. Vágy - jelentéktelen és üres. A neve legyen: szerelem. *Hirtelen alákanyarítja a szerződést.* További intézkedésig beveszem az üzletbe, ötven százalékkal, ahogy óhajtotta. *Átnyújtja a papírt.*

Lux dadogva. Vezérigazgató úr... *Leborul, kezét akar csókolni.*

Vezérigazgató elhúzza a kezét. Ez már nem tartozik az ügyhöz. Megállapodásunk üzlet és nem békekötés. Nem óhajtom önt látni többé. Kérem, küldje be Maximus osztályfőnököt, az új szerkezetet be akarom mutatni a tisztikarnak.

Függöny

HADITANÁCS ANTHROPOSBAN

*Élettan-politikai dráma és tudománytörténelem
előjátékkal, utójátékkal, happy enddel*

Szereplők:

Szürke Kéreg, államfő

Szív, miniszterelnök

Csontvelő, hadügyminiszter

Nervus Vagus, kultuszminiszter

Colon, kereskedelemügyi miniszter

Bécartia, külügyminiszter

Spasmus, az összeesküvők vezére

Nervus Appendicularis, a Csökevények államtitkára

Parasimpaticus, államtitkár

Hepar, Pulmo és egyéb szervek

Schmalz, Lézengő Zsírsejt

Összeesküvők, konstruktív és destruktív Hormonok.

Fermentumok, tartalékos és tényleges Vérsejtek.

Szolgálaton kívüli Fehérvérsejtek.

Néhány Stafilococcus, mint kém.

Idő: napjainkban.

Előjáték

Szín: Anthropos fővárosának, Gasternek külvárosában, Duodenumban, egy félreeső tasakban. Jelen vannak: anarchista fermentumok, destruktív hormonok, néhány erjedő gomba, stafilococcus, több kifestett fehérvérsejt, valamint Spasmus, a Forradalmi Bizottság elnöke és Nervus Appendicularis, a Csökevények államtitkára.

Spasmus. Egyedül vagyunk?

Nervus. Minden rendben. A pilorust bezárták, a visszaömlés csak egy óra múlva kezdődik.

Spasmus. Nincsenek kémek köztünk?

Egy hormon. Nincsenek, parancsnok bajtárs. Az utcákon csak néhány vörösvérsejt cirkál. Simpaticust elaltattuk.

Spasmus. Rendben van. Tehát figyeljete. A nagy vállalkozás, amelynek végcélját, Anthropos államéletének gyökeres megváltoztatását mindnyájan ismerjük...

Anarchista fermentumok felzúdulva. Nagyon helyes! Halál az uralkodó rendszerre!

Egy Stafilococcus koketten, rekedten. Halál Anthroposra!

Spasmus. A nagy vállalkozásban fontos határozatot hoztunk. A titkos propaganda eszközeivel sikerült nemcsak Duodenum, hanem az összes külvárosok egész munkássejttársadalmát tervünknek megnyerni.

Destruktív Hormonok és Fermentumok. Halljuk! halljuk!

Spasmus. Ez a terv a következő: Mint tudjátok, Anthropos fővárosának, Gasternek egész kereskedelmi forgalma végeredményben itt, Duodenumon áramlik keresztül, innen kerül a katonai országutakon át a városokba és falvakba. Jól tudjátok továbbá azt is, hogy szövetségeseink, a derék Hepar és Pancreas dolgozói lakosai szolgáltatják azt a napi másfél-két liter anyagot, amely a tápanyagokat bontja, építi, és ezáltal az anyagcserét biztosítja...

Közbeszólások türelmetlenül. Tudjuk, tudjuk, térjünk a tárgyra.

Spasmus. Arról azonban kevesen tudnak, hogy a szövetségeseink által termelt áru jelentékeny része naponta többször visszakerül Gaster piacaira, hogy ott elpusztítsa a Fundus-művek által termelt pepsin fölöslegét, és ezáltal nagy bajoktól óvja meg a főváros munkás sejttársadalmát!

Nervus. Amint azt 1908-ban Boldyreff kimutatta: ez a híres Regurgitatio Duodenalis.

Spasmus. Úgy van! Az igazi forradalmárnak műveltnek kell lennie! *Folytatva.* Uraim! Ez a regurgitáció teszi lehetővé, hogy a Fundus-művek által termelt pepsintömeg fölöslege, ami a külső anyagok felvétele után megmarad, ne támadja meg magának a fővárosnak lakosságát is! *Hévvél.* És most kérdezem tőletek, bajtársak: Kinek a keserves munkája szolgáltatja a fővárosnak a védelmi anyagot?

Epehólyag-, Pankreas- és Duod. - sejtek kórusban. A mienk, a mi keserves munkánk!

Egy munkás Heparból félre. Attól vagyunk olyan keserűek!

Spasmus. Úgy van, a tietek, csakis a tietek, barátaim, márpedig ennek a megvetett, alig figyelemre méltatott munkának, amit csakis régi idők kérérdzéséhez hasonló rabszolga-teljesítménynek tudok minősíteni, köszönheti egész Gaster, hogy piacot talált a rajta áthullámzó

élelmiszerforgalom számára, s ezzel Anthropos életét biztosította. Nos, bajtársaim, ezt a teljesítményt nekünk módunkban van megtagadni.

Hormonok. Úgy van, úgy van, le a rabszolgartatókkal!

Spasmus. Ha a visszaáramlás elől elzárjuk Gastert, megbéníthatjuk az egész ország vásárcsarnokát!... A piacot nem találó pepsintermelő munkások, a Fundus-művek kizsákmányolt csőcseléke megtámadja a várost... megakadályozza a forgalmat... kikezdi az alapépítményeket, megtámadja a hámsejteket, s akkor, ha az egész sejttársadalmat a törvénytelen állapot meggyengítette, majd hajlandók lesznek szövetkezni velünk!... Külföldi bajtársaink, a nagyon tisztelt Baktériumok...

Egy Stafilococcus rikácsolva. Éljen a Nemzetközi Sejtmozgalom! A baktériumok is csak olyan sejtek, mint ezek a burzsujok itten! Mi szükség külön államokra?!

Egy másik Stafilococcus. Anthropos egyesüljön a Szerves Sejttársadalommal... Bomoljon elemeire! Nagy lárma.

Spasmus óvatosan. Ilyen messzire ne menjünk, bajtársaim! Mi rokonszenvvel figyeljük a jóindulatú baktériumok mozgalmát, de ami a belügyeinket illeti...

Schmalz dörmögve maga elé. Majd meglátjuk, mi lesz mindebből.

Spasmus. A mi előkelő bajtársunk, Nervus Appendicularis öméltósága, aki a haditerv előkészítésében segítségünkre volt, otthagya régente előkelő állását...

Nervus Appendicularis idegesen rángatózva. No, persze, kérem... Ott mindenki korrumpálva van... Szürke Kéreg diktátorságot akar... Nekem ugyan nem parancsol... Én az alkotmány híve maradok... Öregebb politikus vagyok, mint ő... Én már Anthropos régi napjaiban, mikor kérem még embrióban volt az ország, lehettem volna kormányfő is... de nekem nem kellett, nekem elég volt a Csökevények államtitkársága.

Schmalz maga elé. Savanyú volt a szőlő.

Egy reflex izgatottan. Ki beszél itt savanyúságról?

Spasmus hallgatózik. Bajtársak, kár volt ezt a savanyúságot emlegetni... Úgy hallom, nyílik a Pylorus!...

Egy hang kívülről. Mindenki a kapuhoz... Paprikaoldó Fermentumok, negyedik osztag, előre!... Tejfölfelbontó ezred, vissza az átjáróhoz!

Spasmus súgva. Paprikáscsirke!... Már megint! Másodszor ebben a ciklusban!... Micsoda munka lesz ezt feldolgozni...

Mind lázban. Megint éjszakai üzem! Túlórázás!...

Spasmus. Most mindenki menjen vissza munkahelyére. Dolgozzatok, mintha semmi sem történt volna... Ez a túlhalmozás, amivel odafönn senki sem törődik, csupán a mi malmunkra hajtja a vizet... Óriási mennyiségű sósav és pepsintermelés indul meg, lekonkurrálni a zsír és fűszerbehozatalt... Majd meglátjuk, mi történik, ha mi nem adunk védelmet!

Egy hormon berohan. Itt a hiperémia! Jönnek a vörös vérsejtek!... Kinyitni a gyárkapukat!...

Spasmus. Vissza a műhelyekbe!... Vizszontlátásra, bajtársak!

Mindenki szétfut, Duodenum országútjain megindul a forgalom, óriási társzekereken cipelik a félig feldolgozott gyomorbennéket a belek felé. Hallani, ahogy Hepar és Pancreas munkásai felvonulnak. Az epe ömölni kezd a csatornákból. A peristaltikus mozgalom visszafelé megindul Gaster felé. A láthatárt sárgászöld felhők borítják el.

Egy hang felülről a telefonba. Kérem az államtitkár úr öméltóságát!... Nincs a hivatalban?!... Akkor a helyettesét... Azonnal le kell szólni a Fundus Művekhez, hogy még egy szállítmányra van szükség, a déli adag teljesen elfogyott. A Tejfelelhárító különítmény parancsnoka kéreti...

Spasmus halkán Nervushoz. Hallod, újabb pepsint kérnek...

Nervus zord mosollyal. Majd meglátjuk, mi lesz ennek a vége.

Spasmus. Csak ezekre a Fehérvérsejtekre kell vigyázni. Az a gyanúm, külföldi ügynökök vannak köztük... Streptococcusok...

Nervus legyint. Azoktól nem félek. Fő, hogy ezeket a hülye Fermentumokat a kezünkben tartjuk. Duodenum nagygyá lesz!

Spasmus. Nagyobbá, mint Gaster! Mi leszünk a főváros.

Nervus. Ahogy annak lennie kellett volna... ahogy őseim az intrauterinalis őskorban megálmodták.

Spasmus. És ennek a ragyogó fővárosnak, amelynek Gaster külvárosa lesz - vajon ki lesz a polgármestere és elnöke? Rákacsint Nervusra.

Nervus nevetve a kezét nyújtja. No, mit gondolsz? Némán rázzák egymás kezét.

Spasmus. Éljen a felszabadító forradalom - amin, siker esetén, igen szépen lehet keresni - ha kettőn áll a vásár.

Nervus rángatózva, rekedten énekel. „Ez a harc...” Távolról hallani az epeszállító munkások forradalmi énekét.

Első dalbetét:

*Fel a harcra májak, vesék,
Nem kellenek gyermekmesék.
Szervezkedjünk lépek, belek,
Vasat üssük, amíg meleg.
Vége lesz a nyomornak,
Ha befűtünk a gyomornak!
Sűrű sötét az éj,
Dühöng a béli szél,
S legyen gyomorfehély!
Lenyelvén früstököd,
Izzadjon üstököd!
De hiába früstök s ebéd,
Ha nem adunk hozza epét!
Hadd tudja minden náció,
Mi lesz abban a ráció,
Ha jön a revolúció,
S nem lesz regurgitáció!*

Függöny

A haditanács

Vagus kultuszminiszter, Csontvelő hadügyminiszter, Colon cserekereskedelemügyi miniszter és Szív miniszterelnök. Szín: a Nyúltagyvelő egyik tanácskozó terme, a fossa romboidea, egy héttel az előjáték után.

Szív csönget. Uraim, nagyjában tudjuk, milyen komoly ügyben hívtam össze a tanácsot.

Mind. Éljen Anthropolos!

Szív. Hazánk társadalma egyelőre még nem látja a veszélyt; de mi, akik aggódva figyeljük a jövőt, nyílt szemmel kell, hogy szemébe nézzünk bizonyos nyugtalanító tüneteknek, amik az utóbbi időben nap nap után észlelhetők, s amikről már az államfő...

Vagus. Éljen Szürke Kéreg, szeretett elnökünk!

Hepar sűgva. Hallod a strébert?

Nervus Appendicularis legyint. Született lakáj - nincs egy független gondolata!

Szív folytatva... amikről már az államfő is értesült. *Sürgönyt vesz elő.* „Ma reggel értesítettek a Kabinetirodából, hogy a fővárosból minduntalan nyugtalanító hírek érkeznek. Titkos gyűjtogatók járnak-kelnek, egyre-másra kigyullad egy telep, különösen az importszállítmányok beérkezése után. Sürgős jelentést kérek, mi történt, mi az oka ennek a nyugtalanságnak.” Két nappal ezelőtt felkértem a kereskedelemügyi miniszter úr öméltóságát, készítsen mindenről jelentést.

Colon. Tisztelt Minisztertanács, rövid leszek.

Nervus Appendicularis Heparhoz félre. De milyen rövid! A vékonybéllel együtt vagy nyolc méter!

Colon folytatva. Csak a tényeket sorolom fel anélkül, hogy a feltehető okokat vizsgálnám. Magam is a tanács bölcsességétől várom a megoldást. A tények a következők: Mintegy hat hónapja a kereskedelemben bizonyos zavar mutatkozik, aminek hatása egyre inkább érezhető, különösen a főváros anyagcsere-forgalmában, de nyugtalanságot okoznak pénzügyi körökben is. Ugyanolyan import mellett, mint a múlt évben, tehát a kereslet és kínálat hasonló körülményei között, egyre fenyegetőbb mértékben kapjuk a tőzsdejelentéseket, hogy megbízhatóbb állampapírjaink, a Fundus-részvények nem tudnak piacot találni. Másrészt a Fundus-művek műhelyeiben olyan többtermelés mutatkozik, ami a fővárosnak s rajta keresztül az egész országnak gazdasági egyensúlyát is fenyegeti. A pepsint és a sósavat, amit a Művek termelnek, részben felveszi a külföldi kereslet, de e felvétel lezajlása után semmiféle belföldi kereslet nem mutatkozik a felhalmozott anyag nyakunkon marad. Az ilyenformán megmaradt túlprodukción természetesen a főváros lakosságán bosszulja meg magát. A pepsin éhes, és előállt az a helyzet, hogy a jószág felfalja a gazdát. A szakértők tanácstalanul állnak e sajátos jelenség előtt, nem tudnak segíteni. A kereskedelem, mely már annyiszor segítette át az országot a nehézségeken, most Önöktől várja a kivezető út megjelölését.

Szív csenget. Halljuk, Uraim, a hozzászólásokat!

Csontvelő recsegő hangon. Mit kell itt sokat hozzászólni?!... Kevés a haderő!... Kérek felhatalmazást a negyedik korosztály beöltöztetésére, három brigád Vörösvérsejttet a fővárosra, majd az rendet csinál!

Vagus idegesen és gúnyosan. A hadügyminiszter úr önmagyméltósága mindjárt mozgósításra gondol. Ha mi nem vigyáznánk, már régen kitört volna a háború!... *Csontvelőhöz fordulva.* Megbocsát, excellenciád, de javaslatát nem is értem, mert hisz a katonaság összpontosítása ebben az esetben kivételesen nem javítaná, hanem fokozná a zavarokat, mert kétségtelenül emelné a vérbőséget és gyulladást.

Hepar. Talán olajért kellene a külföldre fordulni?

Többiek nagy lármában. Micsoda? Olajat a tűzre?

Colon erőlyesen. Ilyen megterhelések ellen eleve tiltakozom! Akkor inkább azt ajánlom, hogy Anthropol szüntesse be a tejfeles paprika felvételeket, tartson diétát, és feküdjék le! *Óriási láрма.*

Szív csenget. Kérem, uraim! Tartózkodjunk az ilyen kivihetetlen ajánlatoktól. Anthropol ebbe sohasem fog beleegyezni! Mit szólnának az urak a sodabicarbonáthoz?

Colon. A Gázművek már ismételt és határozottan tiltakoztak a soda merényletek ellen! Már úgyis eleget marta a nyálkahártyáinkat, de a puffadást sem bírjuk, amit okoz! Ezt Anthropol előtt már említeni sem lehet!

Mind. Nem, nem, soha! Ez már elég bajt okozott! *Óriási láрма és felzúdulás.*

Szív csenget. Nyugalom, uraim. Vigyázzunk a szisztolémra. Önök jól tudják... *szerényen,* hogy az a kis neurosisom... ha nem is éppen vitium...

Hepar sűgva, megvetően. Már megint a billentyűit félti! Azért mondom, egy zongoraművész ne menjen miniszterelnöknek! Láttuk Paderewsky példáját.

Parasimpaticus államtitkár. Én a magam részéről *óvatosan* atropint ajánlanék... *szerény,* nézetem szerint csupán arra van szükség, hogy a Fundus-művek termelését lecsökkentsük, amire helyreállna a termelés és fogyasztás egyensűlya.

Vagus. Mi? Atropin? Gyorsítani a szív működést?

Szív aggódva. Micsoda? Erről szó sem lehet!

Csontvelő. Jól néznénk ki! Vége lenne az izomtónusnak, az utak járhatatlanokká válnának, mindenki beszüntetné a munkát, a fegyelem megszűnne.

Parasimpaticus. De a vasomotorok...

Csontvelő. Süsse meg a vasomotorjait!

Vagus. Uraim! Az egész zavarnak az az oka, hogy Gaster polgársága ideges. A pepsin-papírok esésének lelki okai vannak... Fel kell világosítanunk, nevelni kell a polgárságot. Volt szerencsém tárgyalni erről az államfő excellenciájával. Az idegességet kell megszüntetni... Azért ajánlottam excellenciájának, hallgassa meg azt a híres pszichoanalitikust...

Csontvelő az asztalt veri. Pszichoanalitikus!... Öreganyánk térdkalácsa!... Talán gyermekkori élményektől fáj az ország hasa, ha füstölt csülköt etetnek vele ecetes tormával?!...

Nagy zaj.

Szív csenget. Uraim - míg mi itt vitázunk, végzetes dolgok történnek a fővárosban. E pillanatban kapom a telefonjelentést, hogy a duodenumi országút közelében lázadás tört ki... A sztrájkoló munkások felszedik a hámurkolatot, és barikádot emelnek...

Colon rémulten. Erosió! Fekély!

Szív. Úgy van... A felszedett burkolat helyén megszűnik az ellenállás... Ha a fűszerszállítmány odaér...

Colon. Szétszedik az egészet!... Áttörik a falat... A forradalmárok rázúdulnak a Peritoneumra... Perforáció!

Nagy zaj.

Szív. Uraim - itt azonnal cselekedni kell.

Csontvelő magánkívül. Katonákat oda, mozgósítani kilenc ezredet!

Colon. Ördögöt!... Éppen ellenkezőleg!... Mindenki vissza a kaszárnyákba.

Szív. Uraim! Én nem vállalom a felelősséget. Azonnal érintkezésbe lépek az államfővel... Intézkedést kérek tőle... Hol a külügyminiszter?

Colon. Ki kell nyittatni a pilorust! Az egész forgalmat, akár meg van emésztve, akár nem, át kell bocsátani.

Szív a telefonnál. Csöndet kérek, uraim, az államfő őexcellenciája... *Hallgat, aztán leverten leteszi a kagylót.* Végso elkeseredésében szóda-bikarbónát rendelt.

Colon keserűen nevet. Újabb gáztámadás! Láttuk sokszor az eredményt! Hiszen a szóda-szállítók egy követ fújnak a sztrájkolókkal... nem érdekük, hogy a normális üzem helyreálljon! Nekik mindegy, a pepsin pusztítja el, vagy a lúg marja fel Gastert...

Vagus. Majd meglátjuk, lehet-e erőszakkal kormányozni. Ezzel csak azt érjük el, hogy a kereskedelem teljesen megszűnik - devalváció, államcsőd! Én nem vállalom a felelősséget! *Elrohan.*

Csontvelő. Beadom a lemondásomat!... *El.*

Vagus. Kihallgatásra jelentkezem... Itt csak a lélek segít! Éljen Freud!... *El.*

Csontvelő. Beadom a lemondásomat!... *El.*

Pulmo hangja kívülről. A légutakat már elzárja a fejlődő gáz... Nyissák ki a sphinctereket!

Hallatszik a sztrájkolók dala:

Második dalbetét

„Ég a kunyhó” dallamára.

Ég a gyomrod, ropog a szád,

Ha nyeled a bicarbonát.

Míg a bikát szorongatod,

A karbonát elszalasztod.

Ad notam „Zsindelyezik a kaszárnya tetejét”.

Röntgenezik a gyomromnak belsejét,

Mind elvitték a hámsejtek elsejét.

Maradt benne belladonna, papavér,

Isten veled szilvágombóc, bikavér.

Mind eltávoznak.

Szív egyedül a telefonnál. Te vagy az excellenciás uram?

Államfő hangja a telefonban. Én... Rémes jelentéseket kapok... Félek, hogy az intézkedések ideig-óráig segítenek... Telebeszélük a fejemet. Ez a Vagus se hágy békén, éppen most jelentkezett, de nem fogadom... Úgy látszik, csakugyan igaz a sztrájkkal...

Szív. Pardon, excellenciás uram, valaki őrült fontos ügyben keres itten. Azt mondja, élethalálról van szó. Meghallgatom, aztán majd jelentkezem. *Leteszi a kagylót, a szolgálattevő vérsejthez.* Eressze be!

Schmalz rongyosan, elcsigázva becsöppen a pitvarajtóról.

Szív. Mit óhajt?

Schmalz súgva. Beszélhetek bizalmasan a Kegyelmes Úrral?

Szív. Egyedül vagyunk.

Schmalz. Duodenumból jövök, az összeesküvők főhadiszállásáról.

Szív csodálkozva. Összeesküvők?!

Schmalz. Sejtettem, hogy itt nem is tudnak róluk, a bajok okát Gasterben keresik. Nos, tudja meg, Kegyelmes Uram, hogy hat hónapja folyik az ország fővárosának aláaknázása, Spasmusnak és kétszínű államtitkár barátjának a vezérlete alatt. Én is köztük voltam, de nem bírta tovább a lelkiismeretem... *Megtörve.* Én szeretem a hazámat, Kegyelmes Uram, és inkább őket árulom el, mint Anthropost, mégha nem is osztom mindenben a kormány felfogását.

Szív izgatottan. Beszéljen!

Schmalz. Duodenum hat hónapja amerikázik. Nem szállítják az epét, ami felvenné a pepsin-fölösleget.

Szív billentyűjéhez kap. Hát persze - most már értem! Ennek az ellenőrzésére senki se gondolt.

Schmalz legyint. Mit tudnak a maga nagyképű miniszterei!... A Regurgitációnak senki nem tulajdonított fontosságot... Most az összeesküvők kihasználták ezt a helyzetet.

Szív gyanakodva. És mivel bizonyítja mindezt, amit elmond?

Schmalz. Csináljanak próbát. Az államhatalomnak módjában van karhatalommal hozni fel epét Duodenumból, majd meglátjuk, nem szűnik-e meg azonnal az erósiót okozó sztrájk.

Szív. Maradjon itt. *A telefonba.* Excellenciás uram - van módodban szakértőt azonnal meghallgatni?

Az államfő hangja. Véletlenül itt van éppen Becartia külügyminisztere.

Szív. Átküldök egy jelentést, bizonyos összeesküvésről, amit épp most lepleztem le. Ha informátorom nem vezetett félre...

Államfő hangja. Maradj a telefonnál, míg elolvasom.

Szünet után hallani a rádióban az államfő beszélgetését Becartia külügyminiszterével.

Államfő. Van rá mód erővel behatolni Duodenumba, s átszállítani az epetermelést Gasterbe?

Becartia külügyminisztere. Mi sem egyszerűbb. Gumivonatokat bocsátunk le, felvesszük az epét, elzárjuk az alsó síneket, és az egészet felküldjük Gasterbe.

Államfő. Rendben van. Azonnal meg kell csinálni. *A telefonba.* Szív?! Kérlek, viselkedj nyugodtan, nem kell izgulni... Idegen csapatok fognak teljes rendben átvonulni a fővároson.

Nagy lőtás-futás... A Bárzsing-szoroson megjelenik a gumivonat, a lokomotív áthatol Gasteren, ahol a lakosság szájtátva nézi a különös látványt, azután, szétkergetve a csöccseléket, erővel kinyitják Pilorust, ezen át Duodenumba vonulnak, és hatalmas eperakományt szállítanak Gasterbe.

Szünet.

Szív telefonál izgatottan. Mi újság?

Colon örömmel. A legjobb, kegyelmes uram. A sztrájk megszűnt. Pepsin és sósav-felvétel tökéletes. Közélelmezés kielégítő. A Fundus-papírok emelkedtek. A felbontott burkolatnál egyelőre semmi baj. A hámsejtek már munkába álltak, s ha így megy tovább, hamar rendbejön minden.

Szív. Nagyszerű. Azonnal jelenteni fogom a dolgot. Felvételkedesség?

Colon. Kifogástalan. Azt hiszem, jöhet a bécsiszelet uborkasalátával.

Szív a másik telefonba. Excellenciás uram - a legjobb újságokat jelenthetem. A beavatkozás remekül sikerült. Kifogtunk az összeesküvőkön - úgy látszik, informátoromnak igaza volt. Majd ki kell nevezni valahová.

Államfő hangja aggódva. Igen ám, de ne felejtsd el, ezt a külső beavatkozást nem lehet fenntartani normális állapotok között.

Szív. Mit tegyünk?! Erővel leverni a lázadást? Csontvelő úgyis nagyon háborús hangulatban van...

Államfő hangja. Nem, nem, mindent, csak nem polgárháborút! Semmi erőszak! Semmi sebészet!... Úgy kell tennünk, mintha nem vettünk volna észre semmit.

Szív. Nekem van egy ötletem.

Államfő hangja. Mi az?

Szív. Nem lehetne külföldről epét szállítani a fővárosba?

Államfő. Mondasz valamit.

Szív. A dolog nagyon egyszerű. Gaster megkapja a szükséges epemennyiséget, megszűnnek a bajok, egy idő múlva az összeesküvők látván, hogy nincs rájuk szükség, rájönnek, hogy hiábavaló a munkájuk, ilyenformán nyakukon marad az egész termelés. Végeredményben nem nekünk ártanak, hanem önmaguknak. S anélkül, hogy erőszakot alkalmazzánk, eljön a nap, amikor saját belátásukból, kényszerűségből nyitják meg a forgalmat és helyreáll a normális anyagcsere, a helyes és egészséges körforgás.

Államfő lelkesen. Nagyszerű!... S a szállított anyagban propaganda iratokat lehet becsempészni Duodenumba, amely felvilágosítja az ottani munkásságot...

Szív kételkedve. De kapunk-e elegendő epemennyiséget külföldről?

Államfő az alkotás lázában. Ha nem kapunk, magunk fogunk készíteni... Semmi akadálya... Én ilyesmiről már régen tárgyalok külföldi államfőkkel... Egy tehetséges feltaláló járt nálam hetekkel ezelőtt, és egy mesterséges készítményt mutatott, ami nemcsak arra alkalmas, hogy megfelelő adagban epével lássa el a fővárost, de olyan anyagot is kever mellé, ami teljesen megváltoztatja Duodenum munkásainak mentalitását... Naponta négy szállítmányt lehet kibocsátani belőle...

Szív lelkesen. Valami jó nevet kellene találni, hogy az akció hazafias jellegét hangsúlyozzuk!... Talán ezt: Salvanthropos.

Államfő. Legyünk szerényebbek. Legyen a neve: SALVACID!

Szív lelkesen. SALVACID!

Államfő. Azonnal intézkedem, hogy a gyártás meginduljon. Kérek vért!

Díszfelvonulás indul Cerebrum vára felé. A várban nagy izgalom, lótás-futás. Emlékképek, emigrammok futnak titkos aktákkal a kombinatív osztály felé, ahol az új szer anyagát állítják össze. Ezeket a szavakat hallani: „Spasmus... hyperpepsia... Thujon... cholsav...” A szín lassan kivilágosodik.

Utójáték

Két hónap múlva

Szín: Szív hálókamrája, a jobb pitvarban. Egészséges szívhangok. Áthallani a lélegzetvételt. Éjszaka.

Szív hirtelen gyanús zöreijre riad. Kibújik az ágyból, és sötétben nyakon ragad valakit. Hé!... Világosság!... Fény gyullad ki. Ki vagy?!...

Spasmus lesütött fejjel. Ne csináljon lármát, kegyelmes uram, minek ébresszük fel az egész várost? Inkább bevallok mindent.

Szív. Kicsoda ön?

Spasmus. Spasmus vagyok.

Szív diadallal. Ah! Spasmus... Duodenum lázadó vezére!

Spasmus keserűen. Igen. Régi dicsőség... Megbuktunk, vége a komédiának...

Szív. Mi történt?

Spasmus legyint. Hogy mi történt?! Ön kérdi?... Ez az átkozott szer...

Szív. Ah!...

Spasmus. Egy darabig próbáltunk ellenállni. Hiába... Gasternek nem volt többé szüksége ránk... Minden a legnagyobb rendben ment, mióta ez az új anyag elterjedt... A hámsejtek cserben hagytak bennünket, felhagyták a sztrájkot, az erósió elmúlt, a lezió megszűnt... Mit tehattunk a felhalmozott epével, amire nem volt vevő? Elvesztettem a tekintélyemet. Tegnap este bizalmasan figyelmeztettek, hogy mondjak le önszántamból a vezérségről, Duodenum munkásai el vannak szánva, mint jó hazafiakhoz, Anthropolos derék polgáraihoz illik, felajánlják termésüket Gaster lakosságának, s hajlandók szerződést kötni, hogy mától fogva elegendő mennyiséget termelnek, bármilyen nagy is a szükséglet.

Szív. És ön?

Spasmus vállat von. Mit tehettem? Nekem már befellegzett. Utolsó kétségbeesésemben merényletre szántam el magam. Egy félórával ezelőtt lopóztam be a pitvaron át azzal a szándékkal, hogy beférkőzve a billentyűk közé, megállítsam az egész vérkeringést. *Szünet.* Most itt vagyok, mindent tud. Tartóztasson le.

Szív rövid habozás után odamegy hozzá, a szemébe néz. Nem, nem, Spasmus, én nem tartóztatom le magát. Én tudom, hogy a maga helyén minden tehetségnek érvényesülni kell a jó ügy szolgálatában. *Szünet után meghatottan.* Tudna még jó hazafi lenni?

Spasmus elernyedve. Kegyelmes uram...

Szív melegen. A peristaltikus működés ellenőrzésére új főfelügyelőre van szükségem... Vagus nem bírja már az egész strapát... Nos? *Szünet.* Kezet rá!...

Spasmus könnyekkel a szemében le akar térdelni. Kegyelmes Uram!...

Szív meghatottan. Álljon fel!... Legyen a jövőben tisztességes!... Holnap megkapja a kinevezését... A jelszó...

Spasmus lelkesen. Éljen Anthropos! Éljen Gaster! Éljen Szürke Kéreg!

Szív enyelegve. No, és a SALVACIDOT se felejtse el - végeredményben neki köszönheti erkölcsi megváltását.

Spasmus elszántan. Óhajtom is, hogy az Államfő mindig készenlétben tartsa, soha el ne felejtse ennek a szernek a nevét emlékeztetésül, ha valaha meg találnék szédülni!

Szív. Úgy legyen! Lelkedben hit - tarsolyodban Salvacid!

Spasmus. Hiába - szíve csak a szívnek van ebben az országban!

Harmadik betét

Éneklik: Szív és Spasmus, tánc kíséretében, miközben Szív saját billentyűin kíséri a dallamot.

Ad notam: „Ha férfi lelkedet.”

*Ha a legjobb falat
Torkodon lecsússzék,
És a gyomorfalad
Könnyműn tépi szét,
Ne gondolj szörnyűt és nagyot,
Műtétet és halált,
Se Atropint, se alkalit,
Amely savat kivált.
Gondolj szerényt s picit,
Kérdezd Jenőt s Lacit,
Egyetlen szer van: SALVACID,
Az meggyógyítja a pacit,
Pacit, pacit,
Naponta SALVACID!*

Függöny

KÉT ÁLOM

Mozgóképjáték

Három felvonásban és három filmben

Szereplők:

Léon |
A császár | egy személyben
Paulette |
József
Madame Colbert

Idő: 1785 és 1809. - Hely: az első és harmadik filmrész, valamint az első színpadi rész egy korzikai ligetben, Ajaccio közelében - a második és harmadik színpadi rész egy kastélyban, Aspern közelében - a második filmrész fantasztikus álomkeretek között.

Első filmrész

Ajaccio, 1785-ben. Látkép. Laetitia asszony háza, közelről. Hajnal. A hegyeken megvillan az első fénysugár. A ház előtt postakocsi hajt el. Laetitia asszony szobája. Laetitia felkel az ágyból, gyertyát gyújt, kioson. Másik szoba, Léon szobája. Laetitia óvatosan nyit be, közelebb jön, a gyertyát az ágy fölé tartja. Az ágy üres, érintetlen. Laetitia összecsapja kezét: „L é o n, n e m a l u d t i t t h o n - a z e l s ő é j j e l!” Kisiet a szobából, felveri az egyik cselédet, aki álmosan dörzsöli a szemét, aztán meghökken, ruhát kap fel. Kimennek a kertbe, ahol még minden homályos. Kutatnak a parkban a fák alatt. Az egyik úton szembejön velük két szolga. Fáklyát gyújtanak. Mikor Laetitia az egyik ablak előtt elmegy, álmosan kidugja a fejét a húszéves József. Laetitia elmondja neki: „L e o n ö c s é d n e m t ö l t ö t t e i t t h o n a z é j s z a k á t!” József kijön, velük tart. P a u l e t t e szobája P a u l e t t e t i z e n h a t é v e s s z é p l e á n y, a c s a l á d t á v o l i r o k o n a, v e n d é g s é g b e n v a n i t t. Paulette édesen alszik, álmában mosolyog, a párnát öleli. Fáklyafény esik a szobába. Felriad, hallgatózik. Az ablakhoz megy. Kintről egy szolga elmondja neki a lárma okát. Visszajön, könnyű ruhát vesz magára, ő is lesiet. Most már öten keresik Léont a ház körül. Két csoportra oszlanak. Paulette egy szolgálával a közeli liget felé tart. József egy bokor mögül észreveszi ezt. Hozzájuk csatlakozik. Elveszi a szolgától a fáklyát, a liget szélén másfelé küldi, egyedül marad Paulett-el. Paulette a derengő pirkadatban előretart, József utána, vágva nézi. Félrehajtják a bokrokat, belesnek a tisztásokba. József mindenütt közelebb akar férközni Paulette-hez, a keresés ürügye alatt, Paulette ruhája megakad egy ágban, lehajol, hogy kiszabadítsa, József segít neki. Mikor fölemelkednek, meg akarja csókolni. Paulette elhárítja, előresiet. József le-sütött szemmel, szégyenkezve megy utána. Egy tisztás előtt Paulette hirtelen visszatartja Józsefet, ujját szájára téve csendre inti, elmosolyodik. Óvatosan szétnyit két bokrot. Öreg tölgyfa alatt, egy parányi tisztás közepén ott alszik a tizenhat éves Léon, fekete, sovány, durcás fiú. „H á t i t t t ö l t ö t t e a z é j s z a k á t!” Léon a párizsi katonaiskola egyen-ruhájában van, alhadnagyi jelzéssel, blúzát kigombolta, álma nyugtalan lehet, mert vállalai ránganak. Paulette int Józsefnek, hogy ne keltse fel; lábujjhegyen közelednek a fiú felé.

Első színpadi rész

Erdei tisztás. Öreg fa alatt fekszik Léon, alszik. Jobbról lábujjhegyen, óvatosan jönnek Paulette és József. Darabig mind a ketten nézik. Paulette mosolyogva és elmerülten, József összehúzott szemmel, kicsit kedvetlenül.

Paulette. Hallatlan! Hát itt aludt - a selymes ág helyett.

József vállat von.

Paulette. Fölkeltsük?

József gúnyosan. Én nem vagyok a legénye az alhadnagy úrnak! Keltse fel a legénye!

Paulette. Maga haragszik rá, Joseph!

József fölényesen. Én? Erre a tacsckóra?

Paulette nézi Leont kicsit meghatottan. Hiszen olyan fiatal! Nézze... Nem csúnya így, ahogy alszik... Megszelídülnek a vonásai... Vajon miről álmodik?

József. Mit tudom én! Mákosrétesről!

Paulette. Nem ismeri az öccse álmait?

József. Ennek? Azt hiszi, ennek vannak álmai? Ennek a *megvetéssel* matematikusnak!

Paulette szemrehányóan. Hogy mondhat ilyet! Maga, aki dunyha alatt töltötte az éjszakát. Mi hozta volna ide, ki a szabadba, a hajnali fák alá... ha nem... az első éjszaka, amit a szabadságából töltött...

József haragosan. Ugyan! Nem ismeri az én Léon öcsémet! Mit neki liget, mit neki hajnal, mit tudja ő... mi az... a bokrok illata... a reggeli harmat... *Paulette-re néz* sétálni, és nem tudni semmit... a csöndet érezni a pirkadatban... mikor a fák úgy tárják ki ágaikat, mintha karok volnának... *Lopva Paulette-ra tekint, aki Leont nézi.* *Más hangon.* Nézze, úgy alszik, mint egy tacsckó... Nem ébred föl... Nem érzi, hogy valaki nézi... hogy reggel van... hogy a hajnal első... sugara... belopózott a fák közül... *irigyen* és éppen őrá esik... a legszebb sugár... *Halkan.* Paulette... kis Paulette... ha én... feküdnék itt...

Paulette tovább nézi Léont. Talán mert még szebbet álmodik.

József megvetéssel. Ez? Ugyan, mondom, hogy nem ismeri. Most egyetlen álma van: hogy hadnagy legyen, eddig terjed az ő képzelete, egy jottával se tovább. Higgye el nekem, a legszárazabb ember, akit láttam. Semmi sincs benne a mamából... meg belőlem... Én festő akartam lenni... meg szobrász... verseket is írtam - ez, ennek a legnagyobb becsvágya volt mindig, hogy úrigyerekekkel legyen - a brienne-i akadémia. Meg a leckéi... hogy aztán Párizsba kerüljön. Hazajön szabadságra *megvetéssel* és hazahozza a tankönyveit!

Paulette. Én inkább olyan szenvedélyesnek gondoltam, ahogy tegnap az ebédnél...

József. Szenvédély? *Nevet.* Kis Paulette! Maga még nem tud semmit a szenvedélyről... Az még nem szenvedély, ha valaki mérges, mint a hörcsög... Akkor a hörcsög a legszenvedélyesebb ember... Léon mindig ilyen ember volt. Önző... számító és hideg - és egy méregzsák amellet. Ötéves korában majdnem leharapta a mama egyik ujját. Úgyis csúfoltuk: méregzsák. De szenvedély! - ez, aki szabadságra hazahozza a könyveit!

Paulette gondolkodva nézi. Tizenhat éves... annyi, mint én...

József szenvedéllyel. Liget? Hajnal? Szépség?... Ugyan!... Fogadni mernék, hogy tanulni jött ide... hogy ne zavarják... Nézze... a feje alatt... egy nyitott könyv... mondom, ugye!

Paulette. Talán versek. -

József odamegy, óvatosan kihúzza Léon feje alól, forgatja, nézi, gúnyosan nevet. Versek! Ugyan! Nézze.

Paulette egy pillantást vet rá, csalódottan. Plutarchos...

József. Kinyitva a galliai hadjáratnál... Ezzel aludt el. A tankönyvei közül van. Biztosan ez lesz föladva - és ő előre be akarta magolni, hogyha esetleg a jövő tanévben megkérdezi valamelyik tanár... hogy ő megmutassa, hogy ő a szünidőben is magolt... megvetéssel a jó tanuló!

Paulette makacsul. Mégiscsak volt valami ok, ami elűzte hazulról...

József. Láthatja! Plutarchos. A történelemfeladat.

Paulette makacsul. Nem... a tavasz... a tegnapi este...

József. Colhan ezredes, a történelem-tanár...

Paulette m. f. A májusi bőlé... amit délután ittunk...

József. A hadnagyi kinevezés, hogy fehér kesztyűt hordhasson.

Paulette m. f. Az erdő... a liget... este olyan gyönyörűen szólt a fülemüle... bent a ligetben... olyan langyos volt a levegő...

József. És még nem volt bevágva kívülről a lecke.

Paulette m. f. Nem igaz! Csak ő tudja, hogy nem igaz!

József. De ő nem szól, ugye?

Paulette. Mert alszik.

József. El van foglalva, nem zavartatja magát.

Paulette m. f. Álmodik.

József. Plutarchosról és Colhan tanár úrról.

Paulette. Nem, nem igaz. A hajnalról.

József halkán. A hajnal - az - az maga. Közeledni próbál.

Paulette mozdulatlanul Léont nézi. Akkor rólam.

József meghökken, ránéz, aztán dacosan vállat von. Kihívóan. Magáról?

Paulette. Rólam.

József. Hát akkor talán - keltsük fel...

Paulette. Pszt... még nem. Hallgassa csak.

József. Mi az?

Paulette. Mintha mondott volna valamit.

Léon álmában nyugtalanul mormogva. Caesar... Ceasar...

Paulette izgatottan. Mit mondott?

József közelebb megy. Pszt...

Paulette. Nem azt mondta, hogy „édes?”

Léon m. f. Caesar... Caesar...

József diadallal. Hallotta? Caesart emlegeti... Hát nem mondom? A lecke! A galliai hadjárat... Krisztus után 35-ben... amit Caesar vezetett...

Paulette csalódottan. Igazán?

József fölényesen. Nekem nem kellett bemagolni, én úgy is tudom.

Paulette haragosan dobbant. Keltse fel!

József fölényesen. Á! csak hadd aludjon most már. Fejezze be álmában a magolást.

Paulette. De Laetitia néni nagyon aggódik.

József. Majd megnyugszik. Gyerünk, keressük meg, mutassuk meg neki, hogy itt alszik...

Paulette. Jó, szeretném, ha így látná... menjen maga, én majd itt megvárom.

József. Fél, hogy ellopják?

Paulette. Csakhogy vissza lehessen találni. Menjen már!

József közeledik. Csak ha előbb...

Paulette nevet. Ugyan, Joseph! *Elhárítja.*

József. Nem ad egy csókot?

Paulette. Nem, nem, nem... Most nem.

József hevesen. Hát mikor?

Paulette. Majd, ha jólesik... Na, szaladjon már!

József. De ad - ugye, megígéri?

Paulette. Hívja már a mamát!

József. Elteszi nekem a csókot - addig?

Paulette bólint.

József. Akkor szaladok... *El balra.*

Szünet. Paulette közeledik Léonhoz, kíváncsian nézi. Leguggol mellé, körülnéz, csintalanul mosolyog.

Léon megfordul álmában.

Paulette körülnéz, egy fűszálat tép le, óvatosan megcsiklandozza Léon fülét.

Léon forgolódik, Paulette elugrik mellőle. Ez a játék többször ismétlődik. Paulette-nak jókedve támad, ingerli az alvót. Csiklandozza, aztán a fa mögé búvik.

Léon ébred, mormog. Hé... vissza...

Paulette a fa mögül. Kukk!... *Elbújik.*

Léon álmosan felül. Ki az? *Szemét dörgöli.*

Paulette m. f. Kukk!

Léon felugrik haragosan. Ki az?...

Paulette hangosan nevet. Colhan ezredes úr... jelentem alássan!

Léon nem ismeri meg. Mit akar - maga?

Paulette bókol. Én vagyok Hajnal kisasszony - elhoztam a térképeket meg a léniákat az alhadnagy úrnak!

Léon. Paulette... maga az...

Paulette. Én hát... Szégyellje magát, Léon úr... a mamája nem alszik hajnal óta...

Léon álmosan. Mit akar a mama?

Paulette. Az egész ház talpon van... Fáklyákkal keresik... De hát mi jutott eszébe?!... Laetitia asszony azt kiabálja folyton, hogy az algiri rablók vitték el...

Léon egészen magához tér, hevesen. Nem értem a mamát... Algíri rablók! Micsoda ötlet! Hasonlít a mamához! Már egy párszor megmondtam a mamának, hogy ne féltsen - és ha már félt, bánom is én - de ne mondja meg másoknak, akik azt hiszik, hogy engem féltetni kell.

Paulette elmosolyodik, csitítva. No, no... Léonka...

Léon összehúzott szemmel. Engem ne féltsen senki.

Paulette hirtelen. Mert annak leharapja az ujját, ugye?

Léon gögösen. Tessék?

Paulette. Semmi.

Léon. A mama nagyon jól tudja, hogy itt szoktam olvasni, amíg világos van. -

Paulette. Verseket?

Léon gúnyosan. Nem. Azt a lányokra hagyom.

Paulette leül a pázsitra. És a lányokat?

Léon végignézi. A lányokat - azokat Josephre bízom. Joseph nagyon szépen tud citerázni. Udvariasan. Bocsánat, kisasszony, ha megsértettem.

Paulette. Engem nem, Joseph igenis szépen citerázik, ha tudni akarja.

Léon gögösen. Kérem. Merre van a mama?

Paulette. Joseph értük ment. Mindjárt ide jönnek.

Léon. Ne menjünk elébük?

Paulette szünet után. Nem.

Szünet

Paulette. És ha szabad kérdeznem, mit tanult itt egész éjszaka?

Léon. Hétig olvastam, azután... azután sétáltam, azután... azután jól éreztem magam!

Paulette. És azután?

Léon. Azután megint sétáltam. Azután ide jöttem.

Paulette. És azután?

Léon. Azután szavaltam és énekeltem.

Paulette. Egyedül szavalt és énekelt, éjszaka?...

Léon. Egyedül szavaltam és énekeltem éjszaka.

Szünet

Paulette. Mit énekelt és szavalt, Léon úr?

Léon. Homéroszt szavaltam, és egy új dalt énekeltem, amit Marseilles-ben hallottam, kisasszony.

Paulette kuncog. Egyedül, Léon úr?

Léon. Egyedül, kisasszony.

Paulette. Jaj, de furcsa ember maga, Léon úr. Nagyon furcsa. És azután mit csinált?

Léon. Azután lefeküdtem és elaludtam. És akkor egy nagy lepedő repült el a fák fölött.

Paulette feláll. Inkább menjünk mégis, Léon úr.

Léon maga elé, de hangosan és határozottan. Egy nagy lepedő repült, igenis, és a lepedőn ültek a zenészek és messziről, messziről zenéltek és trombitáltak...

Paulette. Hát most jöjjön, Léon úr...

Léon határozottan. Nem megyek még, mert előbb elmondom magának hangosan, hogy mit álmodtam az ajacciói erdőben, éjszaka, a fák között és a repülő lepedő alatt, tizenhat éves koromban. Elmondom magamnak hangosan, mert ennek az álomnak egyetlen szavát se szabad elfelejteni, érti? És itt kell elmondani amíg még itt vagyok, mert csak addig látom.

Paulette kötekedve. Hangosan akarja elmondani?

Léon. Nem kegyednek beszélek, Paulette kisasszony, bocsánat. Parancsoljon talán odább sétálni, ha untatom vele.

Paulette megsértődve. Szóval hallgatóra nincsen szüksége?

Léon. Elég, ha magamat hallom.

Paulette kötekedve, duzzogó gúnnyal. Szóval kívülről akarja betanulni.

Léon. Kívülről akarom betanulni.

Paulette. Mondjuk, bemagolni. Mint Plutarchost.

Léon rá se hallgat. Elmondom a fáknak és az erdőknek...

Paulette hevesen. Josephnek igaza volt!

Léon határozottan, katonás modorban, mintha terepet magyarázna, kinyújtott karokkal. Az a két fa volt két égbenyúló hegy, és köztük vezetett az út, és azon az úton jöttem én Párizs felé.

Paulette vállat von, gúnyosan. Nagyon érdekes. Igazán mulattató.

Léon rendületlenül, mintha transzban volna. És mögöttem rettentő sok katona jött... három brigád... És rettenetesen trombitáltak, és mint a mennydörgés visszhangját, úgy verte vissza az erdő a nevemet... mert mindenki a nevemet kiabálta.

Paulette. Hát ez engem... Vállat von, úgy tesz, mintha el akarna menni, pár lépést tesz, megfordul.

Léon m. f. Borzasztó nagy csata volt valahol - és azt olyan tisztán láttam, mintha valóban látnám, és nem álmodnék, hogy Paoli odajött hozzám, és nevemet kérdezte.

Paulette visszajön, leül, dacos nevetéssel. Úgy hát csakugyan tovább mondaná, ha elmennék is! Akkor maradok. Halljuk az előadást. Leül, legyezi magát.

Léon folytatva. Egy völgyben verekedtek a franciák és a rómaiak. Igen. Egy lihegő katona jött oda hozzám, és mondta, hogy látták... látták, igen, egy szobában ült, gúnyosan mosolygott, és levelet írt a galloknak, ami így kezdődött: „Venio nunc...”

Paulette. Ahá! A galloknak! Mondja, Léon úr, minek olvassa maga azt a sok unalmas hadászati könyvet?

Léon rendületlenül. Én a katonáknak nem mondtam semmit, és Paolinak se szoltam, hanem lóra ültem, és Marseille felé lovagoltam, és ott felmentem egy dombra, és távcsővel néztem az ütközetet.

Paulette. Gyönyörű lehetett.

Léon. A franciák karddal verekedtek, és viisszaszorították a rómaiakat. Akkor odajött hozzám egy tábornok, és kérdezte, hogy most mit kellene tenni. És én azt mondtam, hogy nyitassuk ki Versailles-ban a palota kapuit, és küldjék ide Lajos királyt, hogy idejőjjön... és kiabáltam, hogy hozzák ide, mert láttam, hogy baj van...

Paulette. Azt én is látom, hogy baj van.

Léon. És elfutottak Lajos királyért, és egy katona jött jelenteni, hogy Lajos király nem jöhet, mert alszik... Én pedig tomboltam dühömben, mert tudtam, hogy Caesar azonnal itt lesz, és bekeríti a franciákat.

Paulette. Caesar?!... Persze, Caesar... Josephnek igaza volt.

Léon. A tábornok ostobán nézett rám.

Paulette. Azt elhiszem.

Léon. Én ordítottam, hogy csináljon valamit, de nem értette. Akkor valaki megint a nevemet kiabálta, és én félrelöktem a tábornokot, és lerohantam a völgybe... a franciák utánam... én tudtam, honnan kell jönni a franciáknak... folyton hangosan kiáltoztam... és akkor embereket söpörtek el mellőlem... és egyszerre messziről, nagyon messziről egy hegyen át láttam futni a rómaiakat...

Paulette. Kár, hogy én nem láttam.

Léon. És megint a nevemet kiabálták, aztán jött egy abbé, derékig érő farkoccsal a tarkóján, és sokat beszélt, hogy minek csinálunk olyan lármát, a király nem tud aludni... És a végén maga Lajos király volt az abbé, a szemeit dörgölte, és pislogva nyafogott, hogy miért nem hagyják az embert aludni... hiszen ez nem parlament... De én nagyon fel voltam hevülve, és nem feleltem neki... És akkor udvariasan mosolygott, és mondta, hogy jöjjen be hozzá egy pohár tokaji borra, itt lakik a közelben...

Paulette nevetésben tör ki, térdeit csapkodja Hehehe!... Ez legalább mulatságos! Behívta egy kupicára a király?...

Léon rendületlen komolysággal. Akkor bementünk a versailles-i palotába. Nekem még mindig dobogott a szívem az izgalomtól... lakájok hajlongtak... és bementünk a király hálószobájába... csupa aranyból és brokátból volt minden...

Paulette kíváncsian. Udvarhölgyeket látott?

Léon. Leültünk. Lajos király nagyon dicsért, azt mondta, többet tudok, mint Julius Caesar... én nem tudtam felelni, de a lakájok hangosan kiabálták - „Caesar! Caesar!” - és hajlongtak, és leültettek egy selyem baldachin alá, én féloldalt dőltem, és úgy tettem, mintha egészen nyugodt volnék, és elfogulatlanul beszélgettem... pedig a szívem vert... a szívem nagyon vert...

Paulette oldalát fogja nevéttében. Jaj, de szép lehetett! Gyönyörű lehetett...

Léon rendületlenül. És Lajos király akkor már nem volt a szobában, hanem -

Paulette. Hanem maga ült a helyén, Léon úr... hahaha... maga volt Lajos király... és Julius Caesar... és az abbé... és a lakájok... hahaha!... adjon nekem is egy olyan galliai könyvet, Léon úr... én is szeretnék álmodni...

Léon felfortyan. Ne zavarjon, Paulette kisasszony, mondtam, hogy nem magának beszélek!... Épp a legfontosabb résznél rázott fel...

Paulette. Talán az ebédet hozták arany tálcán?

Léon végignézi. Ó - maga kisasszony! Menjen... menjen Joseph-hez...

Paulette felugrik, dacosan. Megyek is!... *Elindul, de pár lépés után megáll, és duzzogva figyel.*

Léon. Minek zavarnak engem, a mama is, meg Joseph... meg Paulette... nem hagynak álmodni... a legszebb résznél... a legfontosabb résznél zavartak meg... és most nem tudom...

Paulette ajkbiggyesztve. Ó, istenem... mi lehetett az?...

Léon összevont szemmel, tűnődve próbálja összeszedni az utolsó álmokép részleteit, maga elé beszélve. Csend... tudom már... nagy hegyek... a hegyek közt kanyargó út... lovasok haladnak végig rajta... tudom, hogy kicsodák... a porosz követek... Reggel jelentkeztek a tábornokomnál... hogy átadják a porosz császár alázatos üdvözlését... nekem... De nem találtak... A nagy ütközet után... hullák borítják a csatamezőt... a császári sátor üres... A spanyol király... udvarom vendége... ijedten lóra pattan... *egyre lázasabban,* hol van Caesar... hol van... Bonaparte... császárok üzennek neki... küldik követeket... békét könyörögve... a császár leánya izent... a császár leánya... a császárnak... Mindenütt keresik... Várjunk, hogy is van csak... Hajnalban... a császári sátor előtt... a négy követ... és a spanyol király... faggatják az őrtálló katonát... hol a császár... a császár... a császár...

A szín az utolsó szavaknál hirtelen elsötétül, míg a lepedő lemegy, még hallani Léon szavát: a császár! a császár!...

Második filmrész

Aspern közelében, a nagy ütközet utáni napokban. Hajnali derengésben, a bivouac közepén, díszes császári sátor előtt állanak: a porosz követek és József, a spanyol király. Faggatják az őrtálló katonát, aki feszes haptákban s rémulten magyaráz. „A császár a hajnali órákban egyedül kilovagolt, nem engedte, hogy kísérem - azt mondta, körülnéz.” A három férfi tanácstalanul néz össze. „Meg kell keresni, mindenáron - azonnal!” Elnyargalnak a sátrak, alvó katonák, pislogó tábortüzek között.

Más kép. Madame Colbert kis vadászkastélya parkjában sétál. Kápolnába megy. Az oltáron Napóleon képe. Áhítattal letérdel előtte, megcsókolja. „Látni akarom személyesen!” Gondolkodik, aztán elszánja magát. Öltözőjébe megy. Markotányosnőnek öltözik fel. Kimegy a táborba. Katonák tréfálnak vele, vesznek tőle mindenféle holmit. Hajnalban Napóleon sátra körül ólálkodik. Látja, hogy a hajnali órákban a császár lovára ül, és a hegyek felé tart. Ő is lóra ül. Elébe vág a császárnak. A császár útja a kastély előtt visz. A regényes hely felkelti figyelmét. Kihaltnak látszik minden. - Az egyik ablakból fehér alak int. A császár odasiet, de az alak eltűnik. - Megint felbukkan, mint a lidérc, húzza maga után. - A császár belép a kastélyba. - Lakályok fogadják, nagy hódolattal. - Nő nincs sehol. - Bevezetik egy szobába. - A császár álmodozik, aztán lefekszik a pamlagra, kalapját maga elé teszi egy székre. Elszunnyad.

Más. Madame Colbert ismét markotányosnőnek öltözve siet az úton, a tábor felé tart. - Útközben megállítja egy katona a spanyol király kíséretéből, hogy nem látta-e erre a császárt? Azt mondja, hogy látott egy ilyen és ilyen lovast. A katona József és a követek elé vezeti. Ott megismétli, hogy mit látott. Ráismernek előadásából a császárra. Madame Colbert ajánlkozik, hogy majd arrafelé vezeti őket, amerre menni látta. A kíséret két részre oszlik, a követek hátramaradnak. A spanyol király és Madame Colbert elől. A király enyelegni kezd a csinos asszonykával, aki kacéran hárítja el magától az enyelgést. Megérkeznek a vadászkastély elé. Kikötik a lovakat. Közben a követek is odaértek. Madame Colbert el akar menni, de a spanyol király visszatartja, gyanús neki a dolog. „Úgy látszik, maga azt is tudja, melyik szobában van az ismeretlen katona!” Madame Colbert nevetve int, hogy igen. Fölvezeti Józsefet, a spanyol királyt. A szoba előtt katona áll őrt. Megismeri a királyt, tiszteleg. József lekiált a követeknek, hogy jöjjenek. A katona kinyitja az ajtót.

A film utolsó szakaszánál, ennél a jelenetnél, mikor a szoba ajtajához értek, a lepedő mögül hallani Léon hangját, aki mintegy befejezi álmoképét, amit a filmen láttunk.

Léon. „Sire... ébredjen... a császár követei... Sire...”

Második színpadi rész

Szoba a kastély belsejében. Az egyszerű pamlagra hermelin palástot terítettek, azon fekszik a császár és alszik. Mellette egy széken a Napóleon-kalap. Kopogás az ajtón.

Katona hangja kívülről. Sire... a császár követei, Sire...

A császár oly mélyen alszik, hogy nem hallja.

József és Madame Colbert óvatosan kinyitják az ajtót és bejönnek.

József kiszól az ajtón. Maradj csak, fiam... Az urak lent várnak az előcsarnokban... Majd mi felkeltjük... *Becsukja az ajtót.*

Madame Colbert ujját szájára teszi. Pszt! Alszik!

József előrelép, kíváncsian nézi. Alszik!...

Madame Colbert. Milyen fáradt lehet...

József gyanakodva. Ha csak nem tetteti magát... nem komédiázik...

Madame Colbert. Komédiázik?

József végignézi gúnyosan. Azt hiszi, csak nők tudnak komédiázni?

Madame Colbert. Hogy érti ezt?

József. Úgy, ahogy mondom. A nők olyan nagyra vannak a színjátszó tehetségükkel, azt hiszik, ezzel túljárnak a férfiak eszén, m a r k o t á n y o s n é galambom!

Madame Colbert ártatlanul. Úgy gondolja, ő r n a g y ú r?

József. Úgy bizony, m a r k o t á n y o s n é.

Madame Colbert. Szóval, nem járnak túl, ő r n a g y ú r?

József. Nem bizony, m a r k o t á n y o s n é. Mert a férfiak is tudnak komédiázni - ha akarnak. Jobban, mint maguk, m a r k o t á n y o s n é, galambom.

Madame Colbert. Nem lehessen tudni, őrnagy úr.

József. Én bizony azt hiszem, édes lelkem, markotányosné.

Madame Colbert. Ki kellene próbálni, őrnagy úr.

József. Hogyne, markotányosné. Akár mi ketten is kipróbálhatjuk, hogy melyikünk jobb komédiás.

Madame Colbert nyugodtan a szemébe néz. Ahogy tetszik, őrnagy úr.

József. Hát komédiázzunk egy kicsit... Például... maga például mutassa meg, el tudná-e játszani azt a komédiás szerepet... hogy maga... nem markotányosné, hanem... *mereven nézi* mondjuk... mondjuk egy úrihölgy... sőt arisztokrata, igazi ci-devant... és nem is Marguerite Blanche-nak hívják... hanem mondjuk... mit tudom én, mondjuk Madame Colbert-nek...

Madame Colbert szempillája sem rebben. Kérem.

József gúnyosan. És aki itt fekszik az ágyon... *A császárra mutat* ez mondjuk... nem más... mint a császár...

Madame Colbert. Mulatságos komédia. Szívesen belemegyek.

József majdnem elárulva magát, hevesen. És... és maga tudja ezt...

Madame Colbert nyugodtan. Helyes. A komédia szerint én tudom

József. Ah!

Madame Colbert élénken. Hát én szívesen elkomédiázom ezt a szerepet. De mit komédiázzon az őrnagy úr?

József közömbösen. Én - Hát mit?

Madame Colbert könnyedén. Mondjuk az őrnagy úr tegyen úgy, mintha mondjuk a spanyol király volna.

József meghökkenve néz rá, elvörösödik, ajkába harap.

Madame Colbert ártatlanul. Nem találja jó szerepnek?

József nézi egy darabig, aztán elneveti magát. De igen, néha!

Madame Colbert. Most nem?

József. Attól függ, hogy magának tetszik-e.

Madame Colbert. Tehát - bók felség.

József szintúgy. Madame!

Madame Colbert mintegy saját magát játszva. Felség, hódolattal várom parancsait.

József szintúgy. Madame, a szép nők királyoknak is parancsolnak. De mily véletlennek köszönhetem, hogy itt találkoztunk. Madame?

Madame Colbert. Talán mind a ketten ugyanazt kerestük, felség.

József a pamlag felé néz, ajkába harap. Úgy. Talán csak egyikünk.

Madame Colbert. És ez nem felség volna?

József. És ez nem Madame volna?

Madame Colbert. Halkabban, felség, a császár alszik!

József kiesve szerepéből. Á!... a császár... hát maga... maga tudta... maga utána...

Madame Colbert nyugodtan. Őrnagy úr, a szerep!

József összeszedi magát. Igaz, elfelejtettem, m a r k o t á n y o s n é! Mély hangon. Biztosan elfáradt. Madame.

Madame Colbert. De a császár követei várnak rá, felség! Fel kellene őt kelteni.

József vállat von.

Madame Colbert. Keltse fel felséges öccsét, felség.

József őszinte indulattal, mint az első felvonásban. Keltse fel a tábornoka! Nem vagyok ébresztőóra. Összeszedi magát. A spanyol király nem vállalhat szolga szerepet.

Madame Colbert. Ah... talán kedves öccsével egy kicsit... talán Franciaország és Hispánia között meglazult a diplomáciai viszony?

József vállat von. Ugyan - azt hiszi, én is úgy félek tőle, mint...

Madame Colbert. Mint Európa, azt akarta mondani, felség?

József gúnyosan nézi. Hm. Azt hiszi Madame Európa jobban fél tőle, mint másától?

Madame Colbert finoman. Én Európa asszonyt csak a mitológiából ismerem. Egy bika ragadta el, ha jól emlékszem.

József gúnyosan. Nem hinném... Bikától csak tehenek szoktak elragadtatva lenni.

Madame Colbert. De azért a bika... *Napóleont nézi* az állatok közt is... az erőt és hatalmat és győzelmet képviseli.

József féltékenyen követi a pillantását. Különösen ha alszik. És egy kicsit hortyog is.

Madame Colbert. Milyen fáradt lehet... A győzelem után...

József. Azt hiszi, nagyon fárasztó volt?

Madame Colbert. Egy világot gyűrt a sarkai alá... Hegyláncok közé feszítette rettentő homlokát, és szétrepesztette két ország határát... Öklével a térképre csapott, és színes foltok futkostak rajta riadtan, nem tudva helyüket többé, hol álljanak meg, ezeréves nyugalom után... És mindezt világos fejjel, a kényúr nyugalmával, egyenesen a cél felé tekintve, elsöpörve útjából, ami mindenkit megállított addig: kicsinyes hiúságot, gyöngeséget, csüggedést, kételkedő habozást.

József türelmetlenül. Ó, ez a női romantika! Erővel hőroszt csinálnak maguknak. A nők rontják el a világot, ezzel az idealizálással!...

Madame Colbert. Felséged tudja, hogy ez nem idealizálás - ez a valóság.

József mérgesen, szinte gorombán. Ugyan, már megbocsásson. Madame, csak jobban ismerem az öcsémet, mint maga!

Madame Colbert. Felséged elfogult, éppen mert az öccse.

József. No de kérem, engedelmet kérek... ez már mégis... Nem mondom én, hogy nem tehetséges ember... de a szerencsét azért mégse lehet személyes erőnek nevezni... Akkor a legerősebb férfi az, akinek a legnagyobb szám jött ki a lutrin... a legtöbbet zsebelte be... Nevetséges. Higgye el, Léon csak olyan ember, mint más... mint... mint... akármelyik... csak ismerem az öcsémet! Egészen olyan volt, mint mi többi fiúk. Csak nem szeretett tanulni, inkább kártyázott meg nők után futkosott.

Madame Colbert elhűlve ezen a szentségtörésen. Ő futkosott nők után? A fényoszlop az árnyékot követi?

József bosszús nevetéssel. Mondom... Ezek az átkozott hasonlatok!... Ez az átkozott költészet, ami elcsavarja a nők fejét... a végén aztán összetévesztik a hasonlítottat a hasonlattal... Eduárd, az Kunigunda és Kunigunda, az Eduárd... Márpedig akár fényoszlop, akár nem: szegény mama jól elnadrágolta néhányszor ezt a fényoszlopot.

Madame Colbert elhűlve. Megverték - őt?...

József. Még hozzá csak úgy pusztá kézzel! Hallotta volna, hogy hogy visított *kárörömmel* a fényoszlop.

Madame Colbert. Nem! Nem! Felséged tréfál velem!... Nézze az arcát... ezt a borús homlokot... szörnyű erők forronganak mögötte... világot felforgató... világot felépítő eszmék... mérhetetlen vonalak és tengelyek, egy naprendszer... aminek közepén az ő lángoló génusza világít... Világít és vonz...

József. Ugyan kérem!... Micsoda hóbot!

Madame Colbert. Miket álmodhat, én istenem! Minő szörnyű álmokat, akinél a valóság túl-szárnyal minden álmot!... Amit ő ébren átélt, csodálatosabb minden álmnál, itt e Földön - álmában talán bolygókkal és napokkal dobálódzik.

József gúnyosan. Hogyne. Tudja miről álmodik? Egy jobb matracról, mint amilyeneken fekszik.

Madame Colbert megbotránkozva. Felség!

József bosszúsan. Ugyan higgye el, nincs másképp. Arról álmodik, milyen jó lesz már visszamenni Párizsba, ha elveszi Mária Lujzát, kibővül az udvartartás, neki is több ideje lesz, rendesebb nők kerülnek az udvarhoz, jó konyha és jó színház és jó nők...

Madame Colbert. Hát nem hajóhadat és brigádokat álmodik?

József. Menjen már... Nézze... egy füzet van a feje alatt...

Madame Colbert. A haditerv!

József kihúzza diadallal. Voltaire Pucelle-je... Sikamlós könyvecske... Ezzel aludt el...

Madame Colbert makacsul. Felséged le akarja rombolni az oltárt... De hát miért hagyta ott akkor kora hajnalban a tábort... és miért lovagolt ki egyedül... ha nem Géniusza hívta, hogy társalogjon vele?

József. Valami kis nő lehetett a dologban. Az volt a Géniusz...

Madame Colbert makacsul. Nem... nem... a nyugtalan lángész... világromboló tervek...

József. Egy jó kis nő, mondom magának.

Madame Colbert. A győzelem mámoros emléke... újabb győzelmek lángoló képe...

József. Egy jóízű kis reggeli, inkognitóban, tejes kávé, westfáli sonka, kellemes kettesben.

Madame Colbert. Nem igaz... Az ég vörös volt reggel, mint a vér...

József. Szeles napot ígért, iszogatni lehet, fűtött szobában.

Madame Colbert. Nem igaz! Csak ő tudja, hogy nem igaz!

József. De ő nem szól, ugye?

Madame Colbert. Mert alszik.

József. El van foglalva, nem zavartatja magát.

Madame Colbert. Álmodik!...

József. Tejes kávé, westfáli sonkát.

Madame Colbert. Győzelmet! Hódítást!...

József halkán. A győzelem, a hódítás, az kegyed, Madame... kegyed... *Meg akarja csókolni a kezét.*

Madame Colbert nézi a császárt, elhúzza a kezét. Akkor - engem.

József meghökken, ránéz, aztán vállat von. Magát?

Madame Colbert. Engem.

József. Úgy... Nem tudtam... Az más. Szóval a kis... izé... az előbb említett hölgy...

Madame Colbert összerezzen. Felség!...

József szigorúan. Madame!... Most látja először a császárt?...

Madame Colbert. Esküszöm...

József. Akkor talán keltsük fel.

Madame Colbert zavartan. Még nem... Hallgassa csak...

József. Mi az?

Madame Colbert. Mintha mondott volna valamit.

A császár álmában nyugtalanul mormogva. Paulette... Paulette...

Madame Colbert izgatottan. Mit mondott?...

József közelebb megy. Pszt...

Madame Colbert. Nem azt mondta: „Caesar...” „Caesar...”

A császár m. f. Paulette... Paulette...

József diadallal. Colette?... Azt mondta, Colette vagy Paulette... szóval egy női nevet mondott... Hahaha!... Hát persze... *Gúnyosan végignézi.* Csakhogy ez nem a maga neve, m a r k o t á n y o s n é!

Madame Colbert. Nem is lehet az, ő r n a g y ú r!

József. Szóval vége a komédiának?

Madame Colbert. Őrnagy úr, talán szóljon le a követeknek, hogy jöhetnek...

József. És maga nem jön velem?

Madame Colbert. Még nem.

József habozva. De aztán?

Madame Colbert. Aztán - mindnyájan kezében vagyunk.

József uralkodik magán. Jó. Megyek. Addig virrasszon.

Madame Colbert bólint.

József el balra.

Szünet.

Madame Colbert halkán, imádattal. Császár... Császár...

A császár nyugtalanul forgolódik.

Madame Colbert leveti álruháját, selyem empire ruha van rajta, veszi a kalapot a székről, halkán odaül.

A császár álmában megfordul.

Madame Colbert halkán szólítva. Sire... a császár követei... Sire...

A császár ébred, még álomittasan. Édes... édes kis...

Madame Colbert. Sire... a császár követei...

A császár egészen magához tér, hirtelen felül a pamlagon. Nyersen. Ki az?

Madame Colbert mély bókkal. Sire... legalázatosabb bocsánatát kérem... amiért álmában megzavarni merészeltem... Kegyes volt elrendelni tegnap... hogy ha a császár követei keresik...

A császár nyersen. Kicsoda kegyed, asszonyom?

Madame Colbert. Colbert gróf özvegye vagyok... Önként vállalkoztam rá, hogy segítségére legyek a spanyol királynak... hogy felségedet fölkeressük, és idehozzuk a követeket...

A császár. Joseph - pardon, a spanyol király őfelsége itt van?

Madame Colbert. Lent vár az előcsarnokban. Idehívjam?

A császár maga elé néz zavartan. Várjon... a követek... tudom már... Megsimítja a homlokát. Miről is van szó?

Madame Colbert rajongva nézi. Ó, Sire, vigasztalhatatlan vagyok... amiért álmának röptét szegtem... a sas bizonyára ott röpült a felhők között... mikor én, a szürke veréb... szárnya közé botlottam ügyetlenül... lesüti a szemét.

A császár nem néz rá, maga elé szórakozottan. Felhők?... Igen, valami felhők... az erdő fölött... ilyesmit álmodtam...

Madame Colbert rajongva. Sire... elképzelem... árbocok erdeje... szuronytenger... a piramisok...

A császár. Ördögöt! Gyorsan. Bocsánat. De mit fecseg madame piramisokról?... Egy kis utacska az erdőben... a szélén kankalin... aha! az egyik kankalin tetején piros suszterbogár...

Madame Colbert. Piros, mint a vér... Az ellenszegülő ármádiák vére... legyőzött seregek... gyenge bábok... és legyőzött szívek... gyenge szívek... lesüti a szemét.

A császár. Á, kérem... Türelmetlenül. Bocsánat, madame, egy pillanatra... ha volna kegyes megengedni, hogy... elgondoljam... maga elé, lágyan, de milyen csodálatos álom...

Madame Colbert rajongva. Csodálatos!

A császár türelmetlenül. Persze, hogy csodálatos! De ha folyton közbeszól - legyen szíves, ne zavarjon egy pillanatra... kizökkent a hangulatból... bocsásson meg, még nem ébredtem fel egészen és halkán még nem is akarok... még egy pillanatra... látni akarom... látni akarom...

Madame Colbert kicsit zavartan. Mit, Sire?

A császár. Az ördögbe... Ezt a képet... Madame, addig talán menjen le... az öcsémért... és a követekért... hogy jöhetnek... menjen már madame!

Madame Colbert. Sire... Megsértődve fölláll, az ajtó felé tart, ott megáll.

A császár maga elé tűnődve, csodálkozva, lágyan. Igen... csodálatos... De milyen furcsa álom... Hajnalban... egy ligetben... Ajaccio közelében... tisztás a fák között... én én tizenhat éves vagyok... fekszem a fűben... és egy fiatal... barna... catániai leány... leguggol mellém... ifjú térdei hajamhoz érnek...

A szín elsötétül, lepedő legördül.

Harmadik filmrész

Amit a császár mond, láthatóvá válik. Ugyanaz a liget, mint az első film és első színpadi részben. A tizenhat éves Léon ott fekszik a fa alatt, Paulette mellette guggol, költögeti. „L é o n ú r, L é o n ú r! a m a m á j a k e r e s i!” Leon álmosan felkel, szeméit dörögli, felveszi a földről Plutarchost. Szavalni kezd. Paulette egy ideig hallgatja, aztán kikapja kezéből a könyvet. Léon haragosan birkózni kezd a könyvért, a földön henteregne, Léon egyszerre csak azon veszi észre magát, hogy birkózás közben hevesen csókolni kezdi Paulette-t, aki elernyed a csókra, elereszti a könyvet. Léon felugrik, el akar szaladni, Paulette duzzogva ül. Léon visszajön, kérleli, meg akarja csókolni, Paulette duzzogva elfordul. Léon gondolkodik, egyszerre ötlete támad, felragyog a szeme. Darabokra tépi a könyvet, elhajítja, és szétszórja a darabokat. Mindegyik lapból egy repülő galamb lesz. Paulette hangosan kacag, tapsol. Egymás nyakába borulnak, csókok. Ölelkezve sétálgatnak a ligetben. Gyepágy. Léon hívogatja Paulette-t. Leheverednek. Ölelkezés, csók, most már szerelmesen. Egy őzike jön a fák közt, nagyra meresztett szemmel nézi őket, visszahúzódik. A bokrok eltakarják őket.

Más. Léon és Paulette kézen fogva, mosolyogva lépnek. Laetitia asszony elé. Megöleli őket. Uzsonna a kertben, a fiúkkal. Léon és Paulette mindig egymás mellett. Más. Léonért jönnek barátai a katonaiskolából. Felöltözik, a postakocsihoz megy. Paulette utána. Léon, aki már felült, leszáll a kocsiról, elbúcsúzik barátaitól, ő itt marad. A kocsi elhajt. Más. Léon ott-hagyta a katonaiskolát, ügyvédi pályára lép, mint apja, Léon az egyetemen. Más. Ajációban várják haza Léont, a család és Paulette. Nagy öröm. Léon oklevelét lobogtatva érkezik. Ebéd, nagy boldogságban és örömben. Más. Léon feleségül veszi Paulette-t. Esküvő Laetitia házában. Felpántlikázott fogatok hozzák haza az ifjú párt, a ház fel van virágozva. Más. Léon ügyvédi irodája. Nagy forgalom, érdekes alakok, Léon tárgyal. Más. Léon kimegy a kertbe, ahol felesége és gyerekei játszanak, szórakoznak. Boldogan nézi őket. Tavon csónakáznak, idill. Hintázás. Lovaglás. Léon gyermekeivel játszik. Az egyik gyerek sírva szalad hozzá, a homloka véres. Kézen fogja apját és elvonszolja. A kertben ott áll a másik gyerek, kezében fakarddal, amivel megsebesítette öccsét. Léon megharagszik, kikapja kezéből a kardot, darabokra töri a térdén és elhajítja.

Harmadik színpadi rész.

Ugyanaz, mint a második. A császár még ott ül a pamlagon, maga elé mered - az ajtónál, a kilincset fogva, Madame Colbert tátott szájjal nézi a császárt.

A császár felkapja a fejét, ránéz. Mi az? Kegyed még itt áll? Mit bámul?... Hozza már az öcsémet!...

Madame Colbert riadtan ki akar futni.

A császár mosolyog, odamegy, megfogja az állát. No, no... madame... bocsásson meg egy katonának... ez már az én modorom... de azért nem haragszom... csak menjen... Apropo! Honnan ismeri az öcsémet, a spanyol király öfelségét?

Madame Colbert könnyekkel a hangjában. Itt... most... az úton... ismertem meg... keresés közben...

A császár utánozza. Keresés... közben... istenem... tréfásan egy nő mindig talál, ha keres -

Madame Colbert. Császárom!...

A császár. Császár... Ha nem is császárt éppen...

József lihegve jön, belöki az ajtót. Léon... Léon... ébredj már... Mária Lujza követői itt vannak...

A császár. Jól van, no!...

József Ó... Felség... hát már... zavartan egyikről a másikra néz.

A császár elneveti magát. Ne féljen! Megfogja Madame Colbert kezét, odavezeti Józsefhez. Ha császár nincsen, a hű szív megelégszik egy egyszerű, de becsületes királlyal is.

József zavartan. Nem értem.

A császár. Madame-nak hálával tartozom, Joseph... álomban lepett meg... és ébredéskor beszéltem az álomról... amit ő nem fog elárulni...

József. Miféle álom -

A császár tűnődve. Miféle álom? Sójajt, aztán erőltetett vígsággal. Akármiféle, az élet nem álom, hanem munka és gond!... Nem érünk rá álmodozni!... Jöhetnek a követek!...

Fejére teszi a kalapot, lassan az ismert pózba vágja magát, Joseph és Madame Colbert az ajtó felé tartanak, mikor kilépnek rajta

Függöny

VÉRMEZŐ²

---

² Színpadra alkalmazta Gaál Béla

Szereplők:

Első barát

Második barát

Martinovics

Első polgár

Második polgár

Első polgárnő

Második polgárnő

A varga

Egy távoli éneklő hang

Szín: A kolostor egyik terme. Jobbról ajtó, a háttérben mély és széles ablak, amelyen keresztül a csillagos eget lehet látni. Baloldalon imazsámoly, mellette két karos gyertyatartó, felette Krisztus-kép, rajta nyitott biblia. Bal háttérben könyvespolc, öreg fóliánsokkal, előtte olvasó pult. Jobb háttér mélyedésében Martinovics életnagyságú képe. Jobboldalon széles asztal, könyvekkel, pergamenekkel, iratokkal. Széles tintatartó, lúdtollak, kereszt és karos gyertyatartó az asztalon. A gyertyák égnek.

Este van. A függöny felgördülése előtt csendes esteli harangszó hallatszik.

Első jelenet

A függöny felgördültekor az egyik barát az imázsámsoly előtt térdel és imádkozik, a II. barát az asztalnál ül és iratokat másol. Az ablakon át látszik mély kékjével a csillagos ég. Amint a függöny felment, a harangszó elcsendesedik és elnyújtott női énekhang hallatszik be, mely egyre távolodik.

Hallottad a hangot, a régi harangot,
Mit elrejt a nagy Duna mélyen...
Csak róla beszél, ha rázza a szél,
Tavasszal, hűs májusi éjen.

Most messziről barátok kórusa hallatszik, egyre távolodva.

Imádkozik érted sok régi kísértet,
Suhogni hallassz sok régi csuhát...
Csuhasok setét, bús körmenetét
Éjfélben a hajóhídon át.

Ezalatt az első barát befejezve imádságát, felül az olvasó pultra, felüt egy könyvet és lassan olvasni kezdi.

I. barát

„Éjfélben halk, hideg ujjak
Kopogtak a kőfalán át -
Éjfélben horkanva riadt fel
Martinovics, ferences apát.

Két ájult, kimeredt szem
Meglátta a néma falat -
Zöld sugarak cikáztak
Boltozott öble alatt.

Két lépcső kockakövekből...
Sikátor, hosszú torok -
Ablaktól le a földig
Vonalat húz a nyirok.

Ablakból visszamered rá,
Tele van minden kicsi zug -
Krétafehér az arca,
A szája fekete luk.”

Csönd. Mialatt a második barát olvasni kezd, az első barát felveszi a gyertyát, a Martinovics-képhez megy és hosszan és áhítattal nézi.

II. barát

„A hűs, magas teremben hogy kongtak a szavak -
Lobogtak gyertyalángok sötét tetők alatt,
Ólmos, kifáradt arcok, fehérülő árkusok
Vibráltak, összefolytak. A jegyző olvasott...”

Ó, hogy feküdt a posztón a szürke napvilág!
Petyhüdt, viaszkos arccal hallgattak a bírák...
A Hétszemélyes Tábla. Mögöttük a falon
Kőarcú Krisztus-isten meredten és vakon.

Most különböző iratok közt keresgél és azokból olvas.

„Hétszázkilencvenötben... Martinovics apát...
Királysértés... A császár... Röpiratok... ruhák...
Az institúciót bírálták... elleneztek...
Gyűlések föld alatt... Respublikánus eszmék...

Ez itt... ez konspirált... pincékben, föld alatt
Tervezve lázasan rettentő dolgokat...
Császárt... meg államot... (így sorba szól a [vád])
S lefordította titkon a Marseillaise dalát...

Most leteszi a könyvet, amelyből ezt olvasta és hátradőlve a karosszékekben - miközben a gyertyát eloltja - félálomban s szinte víziószerűen, mintha hallaná, mondja:

A Marseillaise dalát...

I. barát

(Aki hallgatta, lassan szintén eloltja a gyertyát, ő is szinte látomászerűen mondja):

A vén szívek felett,
Ó, hogy riadt keresztül a nyirkos rémület,
Ó, hogy vált hamuszínre megrebbenő szemök...

(Most már egészen félálomban):

Párizs...

II. barát

(álmodozva)

A Marseillaise...

I. barát

ugyanúgy

Hétszázkilencvenöt...

(második barát lassan átmegy a színen, s a baloldali imazsámolyhoz térdel. Az előbbieket alatt a színen egészen elsötétül, csak az imazsámoly melletti gyertya ég. A csillagos ég is elborul... teljes sötétség. Nagy messziről a Marseillaise hangjai hallhatók, amint hangban erősödve egyre közeledik. A két barát lassan lehajtja a fejét... Álmodnak... A Marseillaise dübörögve hallatszik... dobpergés... A háttér kivilágosodik, s látható lesz a Gréve-piac, rajta a hullámozó forradalmi tömeg, amint a Marseillaise-t énekli.

I. Barát

Párizs... A Gréve-piacon
Peregve pördül a dob,
Szinte szikrázik a nap,
Tarka tömeg kavarog...

A háttérben katonák, polgárok, polgárnők kiáltoznak

I. Polgár

Hahó, mi gurigázunk!
Hahó, van elég!

II. Polgár

Kinek mi köze hozzá?
Adhatjuk, a miénk! *Nevetés.*

I. Polgárnő

Púderes szörpamatok...
Két kövérke golyó, fehér..

A Varga

Hogy szuszogott Louis Capet,
Hogy dült a nyakából a vér.

I. Polgár

Felkeltek a királyok ellenünk,
Mi oda löktük a mieink fejét...

II. Polgár

Danton polgártárs, elvetve a kocka,
Künn a határon Dumouriez!

II. barát

álmában.

Egyetlen ordítás, hogy reng a föld belé...

A tömeg

a háttérben elemi erővel éneklő, a zene fortissimo játssza a Marseillaise-t:

Aux armes citoyens, aux armes citoyens,
Le jour de gloire est arrivé!...³

---

³ *Fegyverbe, fegyverbe, polgárok.
A dicsőség napja elérkezett.*

A tömeg énekelve elvonul, a zene mind messzebből hallható, kívül ismét a csillagos ég látszik. A hold lassan belopódzik a szobába, fénybe vonja Martinovics képét. Csak a kép fénylik intenzíven, és a kék ég mélye hatol át az ablakon. A két barát álmodik, mikor megszólal vékony, éneklő hangon Martinovics.

Martinovics

„Hallgassatok meg. Megtörött szívemben
Nincs szenvedély már... Megbékélt, kiholt.
Ó, úgy borult a bűnbánat szívemre,
Mint börtönöm, e szörnyű szürke bolt.
Bűnös vagyok... igen, beismerem,
Megtört a borzalom s a börtön:
Bíráim, gyónni akarok -
Ó, jaj!
Remegve, gyáván, összetörten.

Beismerem már... Káték és beszédek
Voltak valóban... Könyvek és írók...
Szabadságról meg eszmékről beszéltünk
S bíráltuk is az institúciót...
A Marseillaise-t lefordítottuk -
S amint tehát kitetszett:
Megsértettük... igen, beismerem...
Ó, jaj!
Őfelségét, Ferencet.

De ifjú voltam és ifjú szívemben
Ködös, riasztó víziók lobogtak...
Egyetlen szívnek láttam a világot,
Melyben nehéz, sötét eszmék dobognak...
Ezrek jajgatása jött,
Vén könyvek, szóözön...
S belém markolt a köd,
Ó, jaj!
Nyirok, hideg közöny.

Egyszerre jöttek... Tompa, halk morajjal
Az alkonyatból... Jöttek a szelek.
Párizsban tűz... Párizsban reng a járda...
Párizsban vén vasajtók döngenek!...
Párizsban fortyog a csatorna! -
Párizsban háborog!...
S Versailles alatt a kéjkerteken át
Hahó!
Bög, bűzös, éhes, százezer torok...!

Zavart szemekkel és fehér ajakkal
A hatalom dadogva nemül el:
Egyetlen, hosszú, véres ordításban
A nép, a nép győzelmet ünnepel!
Halványuló kísértet árnyak...

Lidércláng, kószafantom: -

Hahó!

Dobog riogva Danton!

Ó, ily idők! Ó, ily napon! S mi látjuk!

Ez az erő, mely büszke és kemény -

Ó, hogy riadt meg döbbenő agyamban

A látomás... csak én értettem, én!

Egy éjjel sírtam... a hideg falakhoz

Ütöttem a homlokom -

Ó, jaj!

Kongottak a falak,

Kietlen furcsa hangokon.

Egy éjjel sírtam!... Elszorult torokkal.

Zokogva vertem a hideg falat...

- Párizsban akkor ünnepelt a konvent,

Jourdan sereggel állt Jemappes alatt -

Itthon halálos némaságban

Feküdtek a mezők -

Süket mezők, letartott messzeség...

Ó, jaj!

Halk eső, könnyező!

Hogyan? Hiába? Nálunk ezt nem értik?

Ezt meg nem értik, nálunk ezt a hangot?

Kilógó nyelvű, föld porába süllyedt

Süket baromnép, eltiport bitangok!

A Butaság bíborpalástban -

Ó, jaj!

S én, hogy figyeljem, látva-lássam!

Igen... pincékbe... rejtekezve... én... én,

Vezettem őket... Összeesküvés?

Didergő szájjal, táncoló fogakkal,

Zöldüljetelek... Ó, mind kevés, kevés!

Csikorduljon az ujjszorító,

Csavarjátok ki a csuklóimat...

Döglöjetelek meg...! Többet is tudok még...

Ó, jaj!

Zuhogjatok, fojtogató falak!

Egy kardcsapással ujjongó szabaddá

A mély erőket... S engem... látva-lássák!...

Egy kardcsapással elsöpörni innét

Szívek nehéz, nehéz lidércnyomását...

Viharzó bércek büszke harca...

Szabad mezőkön zengő háborúk!

-----Ó, jaj!-----

*Lassan elsötétül a szín, a kép megszemélyesítője eltűnik, csak a kép áll a falon, a homályban.
Eközben*

I. barát

álmában mondja, mintegy átvéve Martinovics elnyújtott hangjait:

Krétafehér az arca...

A szája fekete luk...

*Csönd!... A kép mozdulatlanul áll a sötétben... A csodálatos álom után ébrednek a barátok.
Dörzsölik a szemüket. Az első barát lassan felkel az olvasóasztalka mellől és az ablakhoz
megy. Ezalatt a második barát feláll az imázsámolyról, fidibuszt vesz elő, meggyújtja vele az
olvasóasztalon levő és jobboldali asztalon levő karos gyertyákat, amit a jelenet elején
eloltottak. Azután leül az asztalhoz, és olvasni kezd. Az első barát is eljön az ablaktól, a köny-
vespolchoz megy, kivesz egy vastag könyvet, leül. Távolról és ezalatt állandóan harangszó...
Csönd...*

I. barát

olvassa

Először Sigrayt vezették köztük el,
Szolárcsik elbukott a lépcsőkhöz közel,
Szentmarjay vadul ellökte a papot...
Hajnóczy sírva ment, Őz Pál viaskodott.

Martinovics, így szólnak a régi krónikák -
Ájult volt, amikor a padra hurcolák.
Nytott, tajtékos ajkán sápadt mosoly, fakó,
Két hóna alá nyúlva, cipelte a bakó.

Kuszált, vizes haja, sovány gyermek feje
Rácsuklott csendesen a hóhér keblire,
S melyet nyirkos pirossal az alvadt vér elöntött:
Két karja átölelte szelíden a fatönköt.

*Mély csönd... Mindkét szerzetes hangtalanul tovább olvas. Igen távoli harangszó. Nagy
messziről, mint a legelején, hallatszik a női énekhang... Lassan... Nyújtottan...*

Hallottad a hangot, a régi harangot,
Mit elrejt a nagy Duna mélyen...
Csak néha beszél, ha rázza a szél,
Tavasszal, hús májusi éjen.

Még az ének lassú hangjainál nagyon lassan a függöny legördül.

AZ ESKÜ

Regényes irodalomtörténet két jelenésben

Szereplők:

Erzsike

Sándor

Első arszlán

Második arszlán

Lámpaoltogató |

Kalauz = Munkás | *egy személy*

Szín: A pesti dunapartnak az a része, ahol ma a Dunakorzó kezdődik, a Vigadó tér felől. Hát-
térben a Duna látható, a hajóhídnak egy darabja. Balról a Rondella, szűk kis utca a Német
színháztól. Jobbra kőrakás, mögötte nagy, égő, álló laterna. Idő: 1845 körül, tavaszi éjszaka,
tizenegy után, telihold.

*Sándor a kőrakás szélén ül, könnyű tavaszi lebernyegben, kezében füzet, abba jegyez valamit
a lámpafénynél. Egyszerre felfülemel. A kulisszák mögül lármák, előbb síró női hang azt kiabálja:
„Mári! Mári!” - utána két kötekedő férfihang: „No, no! Hát ne szaladjon úgy!... Én vagyok a
Mári, hát nem látja?” stb.*

Erzsike az utcából kifut, krinolinban, sírva. Mári!... Mári!...

Első arszlán, második arszlán jönnek utána, pukkadozva a nevetéstől.

Első arszlán. Álljon meg, bájos delnő!

Második arszlán. Ugyan hová szalad előlünk?

Első arszlán. Forduljon meg egy percre!

*Második arszlán raccsolva. Parole d’Honneur, gárdatiszti szavamra, én vagyok a Mári, akit
keres! Szolgáló hangját utánozva. „Jáj, lélkém kizsaszonka, hová bújtá? Csákhod mekfan, dé
megijedtem, jáj jáj, hádd csókolom eszeviszá eremembe!” Elébe vág, elzárja az útját.*

Erzsike megfordul, a kőrakás felé menekül, a két arszlán utána.

*Sándor mikor Erzsike odaér, hirtelen felugrik, elébe áll. Komoran, nagyon izgatottan a két
arszlánhoz. No, mi lesz?*

Első arszlán meghökkenve megáll. Tessék?

Sándor. Hordja el magát az úr!

Első arszlán felteszi a lornyont, végignézi. Hogy mersz megszólítani?

Sándor visszanyeri önuralmát, derűsen. Hát te hogy merted megszólítani ezt a leányzót?

Első arszlán. Tegezel? Pimasz!

Sándor farkasszemet néz. Dehogy tegezlek, hiszen te se tegezel engem, rüpök!

Első arszlán felemeli a botját.

Sándor elébe toppan.

*Második arszlán közbeveti magát. Mais laissez donc, Gaston! Csak nem állsz ide verekedni
egy mesterlegénnyel? Ettől akarsz satisfactiont kapni?*

Első arszlán. De azt mondta nekem...

Második arszlán. Hadd el - nem látod, hogy ő a Mári?!

*Első arszlán vigyorogva. La valentine de Madame? Mély bókkal Erzsike felé. Ezer bocsánat,
Madame! Örülök, hogy sikerült az elveszett honleányt idekalauzolni a hű dajka karjai közé!
Appardon - ez esetben visszavonulunk! Bókkal hátrálva. Vivát a szerelem! Vive l’amour!*

Második arszlán. Au claire de la lune! Csúfondáros hahotával el mindketten balra.

Sándor utánuk néz, vadul. Urak!

Erzsike hüppög.

Sándor. Urak... Pesti urak!... *Keserűen legyint.* Igaza van.

Erzsike abbahagyja a hüppögést, kíváncsian. Kinek?

Sándor felé fordul. Nyersen. Hát maga kicsoda, kislány?

Erzsike méltósággal. Uram!

Sándor zavartan. Bocsánat - méltóságos kisasszony - ki volt ez a két ficsúr?

Erzsike hüppögve. Mit tudom én?!... Utánam szaladtak!... Mikor a Márit kerestem... Nem látta a Márit?

Sándor. Ki az a Mári?

Erzsike bosszúsan. Hát öreg cselédem... akivel a teátrumban voltunk.

Sándor naivan. Aztán milyen volt?

Erzsike. Szomorú.

Sándor. A Mári?

Erzsike. Dehogy. A színjáték. Kabale und Liebe von Schiller.

Sándor. Tyű, a ragyogóját. Az csakugyan szomorú. Persze, nagyon fiatal volt.

Erzsike. Kicsoda? A Mári?

Sándor. Dehogy. A Schiller, mikor ezt a darabot írta.

Erzsike bámul. Hát maga ezt honnan tudja?

Sándor nevet. Mesterlegény létemre, mi? *Hátrafelé bök.* Ahogy az a macskaképű mondta! *Kötekedve.* No, mit gondol, kislány, miféle mesterlegény lehetek én?

Erzsike végignézi, szája elé tett kézzel kuncog.

Sándor csodálkozva közelhajol. No, mi az - megint sír?

Erzsike nevet.

Sándor megütközve. Vagy nevet? Ejnye, azt a... hát mit nevet? Azt, hogy én miféle mesterlegény lehetek? Mi van ezen nevetni való? Hát minek gondol?

Erzsike. Nem mondom meg.

Sándor. Hát mért nem? Olyan csúnyát gondolt? Ki vele! Minek néz? Ahogy itt lát? *Kihúzza magát.*

Erzsike nevet.

Sándor. Talán bizony patkányfogónak - afféle furulyásnak, aki elbűvöli a királykisasszony mellől - *int* - azt a két patkányt?

Erzsike nem szól.

Sándor. Hm. Vagy kőfaragónak - mert ami a faragást illeti, majdhogy rá nem hibázott volna.

Erzsike. Á!... Suszternek!

Sándor elhűlve. Micsoda... a... a?... Tyű, az árgyélusát! No, de mért?

Erzsike. Olyan suszteres képe van - meg olyan izé... rekedtes hangja.

Sándor. Suszteres képem van? Rekedtes hangom? Au claire de la lune. *Torkát köszörüli, falsett hangon.* Talán így szebb volna, ilyen arszlánosan?

Erzsike nevet. Jaj, de jól csinálja! Mint egy színész.

Sándor büszkén. Meghiszem azt!

Erzsike. Mondja csak még! Szeretem a komédiásokat! Bassastrahl úr játszotta Egmontot!

Sándor színészi pózban. Lenni vagy nem lenni - ez itt a kérdés!

Erzsike. Jaj, de jó! Hiszen maga valódi komédiás! Szavaljon csak!

Sándor ugyanabban a pózban, komoran.

„Felmászott a bival a kútra,
Engem, rózsám, ne csalogassá’
Mert ha engem még csalogatná’
Meghalok én szégyönletömbe’.”

Erzsike. Fidonc!

Sándor. Nem tetszett? Ez egy szép vers volt.

Erzsike. Paraszters!

Sándor. Hát az nem szép? Hát mi a szép?

Erzsike. Az szép... hogy várjon csak... a bazsarózsáról...

Sándor. Nem ismerem.

Erzsike. Tudom ma’! Ábrándosan.

„Bazsarózsasalugasban
Ült a szép leány,
Oldalánál a vitéz
Butter Flórián.
Filoméla harsogott
A birsalmafán,
És szólt olvadékonyan
A sápadt leány:
Gyöngye szívem megreped
Még az éjszakán,
Hogyha meghalsz, kedvesem,
Butter Flórián.
S érzékeny hangon felelt
Butter Flórián:
Holtomig szeretlek én,
Te sápadt leány.”

Sándor. Brávó! Gyönyörű volt! Hiszen maga valóságos csalogány! Jobb, mint Dérnyé!...

Erzsike büszkén. Igazán?

Sándor. Hogy hívják magát, kislány?

Erzsike. Erzsikének! Hát magát?

Sándor. Engem Sándornak!

Erzsike. A kedvenc nevem! *Sóhajt.* Az ideálomat is így hívják!

Sándor. Igazán? Aztán hasonlít hozzám?

Erzsike. Nem tudom.

Sándor. Nem tudja?

Erzsike. Sose láttam.

Sándor. Hogy lehet az?

Erzsike sóhajt. Csak úgy ismeretlenül.

Sándor. Ejha! Talán bizony a kínai császár?

Erzsike. Szívek császára - poéta.

Sándor, izgatottan, nagy zavarban, halkán. Poéta?

Erzsike. A legszebb verseket írja!

Sándor. És - Sándornak hívják.

Erzsike. Sándornak.

Sándor nagyon meghatottan. Erzsike! Milyen helyes kislány magácska! Milyen édes hangja van... ahogy ezt a nevet kimondja... Hát, hogy is hívják az ideálját... akit sose látott... akiről azt hiszi, sose látta. *Közel hajol hozzá.*

Erzsike ábrándosan. Sándor... Sándor... Vachot Sándor...

Sándor visszahökken, ajkába harap.

Erzsike. A „Honderű”-ben szoktak jönni a költeményei.

Sándor kedvetlenül. Tudom.

Erzsike. Olvasta?

Sándor. Nem!

Erzsike. Nem szereti a költeményeket?

Sándor hevesen. Nem!

Erzsike csodálkozva. Miért?

Sándor. Csak! Nagyon sokan írnak, azért.

Erzsike elhúzódvá. Nem szereti a szép eszméket és szép ábrándokat? Akkor maga nem is lehet jó ember. Mit szeret akkor?

Sándor valahová eltűnődik, mialatt belül a hajóhid felől langyos zenehangok indulnak, egy Lannervalcer, talán a Dunáról szól. Ez a valcer most végigkíséri a jelenést, átmenetté alakul a következő jelenésig. Mit szeretek, azt kérdi?... Azt kérde, mit nem szeretek!... Nem szeretem a cifra beszédet... a komédiát... azt a két pimaszt, aki kergetett téged, kislány... azt a bazsarózsás nyávogást, amit elszavaltál... *A zene felé.* Ezt a kukoríkolást... Mit szeretek? Szeretem ezt a furcsa éjszakát itt... szeretem, hogy így összekerültünk... hogy nem tudom, ki vagy, nem tudod, ki vagyok... szeretem, hogy süt a hold, és hogy Erzsikének hívnak... szeretem Erzsikére ezt a rigmust, hogy versike... két dolgot szeretek - egy icike-picikét és egy szörnyűségesen nagyot...

Erzsike csodálkozva. Mi az az icike-picike?

Sándor széttárja a karját. A világmindenség...

Erzsike. Ez a picikébb?... És mi az a szörnyűségesen nagy dolog?

Sándor. Az a te két szemed. Erzsikém!

Erzsike nyugtalanul elhúzódik. Siránkozva. Mári!... Mári!...

Sándor. Na, mi az...?

Erzsike. Jaj... nekem haza kell menni... a Mári...

Sándor. Ugyan mi - majd elkísérem.

Erzsike. Nem szabad.

Sándor. Hát akkor várunk még egy kicsikét - biztos ide jön, ha keresi.

Erzsike. Félek... fáradt vagyok...

Sándor. Ülj ide, no... *Lekényszeríti a kőrakásra, melléül.* Te kis boszorkány!!

Erzsike kényesen. Pardon, uram... Ne tegezzen! Nem vagyok boszorkány.

Sándor. Dehogynem... Ismerlek már... A Gellért-hegyről szaladtál te elém... hogy megbabonázzál...

Erzsike felugrik, felkiált. Mári!... Mári!... Ott a Mári! Kísérjen odáig...

Sándor. Várj... várjon... mielőtt elmész... *Feláll a kőrakásra.* Csókolj meg!

Erzsike nagyot nevet.

Sándor sötéten. Mit nevet?

Erzsike. Hogy miket beszél!

Sándor. Hát nem csókol meg?!

Erzsike. Hogyne, ilyen keszeg kis legényt. Minek?

Sándor. Minek? *Sötéten, gyorsan, lelkenedezve.* Hát annak, annak, hogy... ez a keszeg kis legény... ahogy itt áll... talán az egész keserű, beborult világ... és a te csókod a talizmán, ami megváltja.

Erzsike. Na, jöjjön már... izé... Sándor úr, kísérjen oda.

Sándor. Nem addig, amíg meg nem csókol.

Erzsike. No, akkor Isten áldja meg, megyek egyedül.

Sándor. Én pedig innen egy tapodtat sem mozdulok addig. *Felemeli két ujját esküre:* Esküszöm a szerelem istenére!

Erzsike gondolkodik, feléje megy, megáll, toppant. Dacosan. No, akkor itt marad!

Sándor úú. Akkor itt maradok!

Erzsike. Akkor kővé válhat.

Sándor úú. Akkor kővé válok...

Erzsike. Akkor itt állhat száz évig.

Sándor. Akkor itt állok száz évig...

Erzsike. No, Isten áldja, Sándor úr - majd hetven év múlva visszanézek, itt találom-e.

Sándor nem felel, mereven áll.

Erzsike álldogál, duzzog, megindul Sándor felé, egészen közel megy. No!... Jöjjön már!

Sándor nem felel, mozdulatlan.

Erzsike dacosan. Hát akkor - csak azért se! Isten áldja meg!... Balra néz. Mári!... Mári!... Jövök már! Elszalad.

Sándor áll Fél perc csönd, csak a hold süt. Balról rekedtes hang.

Lámpaoltogató a színfalak mögül énekelve jön. Valami bakterdal, egykorú. A lámpához ér, körülményesen eloltja. Sötétség. Énekelve tovább megy, elhal a hangja. - A Lanner-valcer át-megy egy Strauss-keringőbe, aztán meg három-négy változaton át, amíg hetven esztendő jellegzetes zenedarabjait képviseli, egyre hangosabbá válik, végre jazz-muzsikába vegyül, jelezve, hogy hetven év múlt el. Mikor itt tart a muzsika, anélkül, hogy a függöny lement volna, a sötétből egy párbeszédet hallani, ami közeledik, végre mire világos lesz, egészen a színpadig ér.

Munkás hangja. Hová igyekszik, néni?

Erzsike hangja. Csak ide mennék a színház elé...

Munkás hangja. Miféle színház?... Erre nincs színház... Talán a mozira gondol?

Erzsike hangja. Nem a... német színház...

Munkás hangja. Talán eltévedt, néni... Ez a Vigadó tér...

Erzsike hangja. Nem tudom én, hogy híjják... Itt tett le a gőzhajó...

Munkás. Honnan gyün?

Erzsike. Messzirül... a doktor onokámhoz...

Munkás. No, úgy látom, nem ismeri ki magát Budapesten.

Erzsike. Dehogynem... Jártam én erre...

Munkás. Mikor?

Erzsike. Vagy hetven éve.

Munkás nevet. Csekélység.

Erzsike. Itt volt a német színház... itt volt... úgy van előttem, mintha tegnap lett volna... itt jobbra a színház... balra a kőrakás, a lámpa... meg a suszterképű...

Munkás. Miféle suszterképű?

Erzsike. Hát az a izé... Sándornak hítták...

Munkás. Mit karatyol össze, öreganyám?

Erzsike. Szűz Mária uccse... azt mondta, addig nem mozdul...

Munkás hahotázik. Miféle suszterről beszél, néni?...

Erzsike. Aki azt mondta, el nem mozdul, míg meg nem... Várjon csak, fiam... hadd szedem össze... itt volt a színház... arra a Rondella... ott a kőrakás... azon állt.

Munkás. Arra?... arra éppen ünnepség van.

A szín kivilágosodik. Petőfi tér, ugyanaz a hely, ami az első jelenésben, kb. 1910 táján. A kőrakás helyén a Petőfi-szobor. Nagy koszorúk a talapzaton. A talapzat előtt a küldöttség koszorúkkal. Balra áll Erzsike, mint nyolcvan esztendő néni, mellette Lámpaoltogató, mint Munkás.

Küldöttség szónoka szavalva. Eljöttünk hozzád, Petőfi Sándor... eljöttünk hozzád...

Erzsike nagyot kiált, összecsapva a kezét. Jézus-Máriám... Atyaúrsten, el ne hagyj... ott áll... ott áll!... nem ment el! Ott áll, mint a kőbálvány!...

Küldöttség zúg.

Hangok. Ki az? Mi az?... Kílármázik itt?!... Csönd legyen!

Munkás. Pszt!... Itt ünnepség van... *Húzza Erzsikét.*

Küldöttség szónoka egy percre meghökkent, most méltósággal folytatja. Eljöttünk hozzád, Petőfi Sándor... eljöttünk hozzád, hogy a te magasztos alakodtól kérjünk erőt, merítsünk hitet... eljöttünk hozzád... örök szobrához a nagy eszmének... a te felemelt jobb kezedhez, mely a szabadságra esküszik!...

Függöny